

In. 4187

N. 3023.

ISTORIA CULTUREI NAȚIONALE

Soc.

ISTORIA ȘCOLELOR

DE LA

1800—1864

CU O SCURTA INTRODUCERE COPRINDĚND NOTE DIN ISTORIA CULTUREI NAȚIONALE ANTERIORE SECOLULUI AL XIX-LEA.

ȘI CU

MAI MULTE FAC-SIMILE DE DOCUMENTE, SEMNĂTURI, AUTOGRAFE, ETC.

DE

V. A. URECHIA

VICE-PREȘEDINTE AL ACADEMIEI ROMÂNE, PROFESOR DE ISTORIA ROMÂNILOR LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCUREȘCI, MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI SPANIOLE, MEMBRU AL INSTITUTULUI ETNOGRAFIC DIN PARIS, AL SOCIETĂȚII ECONOMICE MATRITENSE DE "AMIGOS DEL PAIS", AL FELIBRILOR, MEMBRU DE ONORE AL SOCIETĂȚII OMENILOR DE LITERE, DELEGAT GENERAL AL ASOCIAȚIUNII INTERNAȚIONALE DE LITERE ȘI ȘTIINȚE, VICE-PREȘEDINTE ȘI MEMBRU FUNDATOR AL ATENEULUI ROMÂN, AL SOCIETĂȚII DE CULTURĂ MACEDO-ROMÂNĂ, PREȘEDINTE LIGEII PENTRU UNITATEA CULTURALĂ A ROMÂNILOR, MEMBRU AL COMISIUNII MONUMENTELOR, FUNDATOR BIBLIOTECEI URECHIA DIN GALAȚI, ETC.

TOMUL III

OP ÎNCORONAT DE ACADEMIA ROMÂNĂ

BUCUREȘCI

IMPRIMERIA STATULUI

1894

4881

C/93

1961

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 3023

CONTROL 195

B.C.U. Bucuresti

C4831

PREFAȚĂ

Cu acest tom se termină analele noastre, privitoare la cultura națiunii române, până la data de 1864, pusă de Academia Română la concursul, pentru care am prezentat această lucrare în mod anonim.

Noi înșine observăm, că pentru anii mai apropiați de noi, am dat anelelor o dezvoltare relativ mai mică, căci având a vorbi de faptele unor bărbați, cari sunt încă în viață, nu ne-am aflat tot așa de liberi ca pentru studiarea anilor mai înapoiați. Pe lângă aceste, a vorbi de lucrările culturale și școlare din anii 1858 înainte, era a ne face nouă înșine o prea largă și duiosă parte în aceste lucrări, ca unul ce de la acea dată până târziu dincă de 1864, am avut fericirea a fi alături cu cei mai iluștri bărbați ai țerei și cu densesii a munci în agrul culturai publice. Ne-am mărginit dar a aduce din istoria școlelor și a culturai publice din anii 1860—64 atât numai, cât am creșut indispensabil, ca o culegere de documente pentru cel care mai târziu va dori să completeze opera noastră.

Doritor am fi fost să nu oprim lucrarea noastră la anul 1864 și să înregistrăm în ea faptele glorioșe ale domniei lui Carol I, până la împlinirea a 25 ani ai regnului M. Sale. De făceam însă acesta nu mai era lucrarea noastră, acea premiată de Academie. De vom trăi, vom realiza această dorință într'o lucrare deosebită.

Lectorului suntem datori a'i spune că, prezentând lucrarea de față în mod anonim la un premiu academic, n'am făcut'o în vedere cu un câștig material, de ore-ce numai cu adunarea materialului nostru și decopiarea lui în curgere de mai mulți ani, am cheltuit cu onorariile secretarilor îndoită și întreită suma premiului. Am ținut însă, să supunem lucrarea noastră la aprobarea prealabilă a înaltului Areopag al culturai române. Am avut fericirea s'o dobândesc și acesta va face tot meritul acestei lucrări.

La tipărirea acestor volume n'am introdus altă schimbare în textul premiat de Academie, de cât aceea că, la locurile unde *autorul anonim* cita ori pomenea pre *D. V. A. Urechiă*, am pus direct numele nostru, vorbind la persóna I-a.

Ca să nu simță măcar colegii mei din Academie că manuscrisul intrat la concurs era de mine, am fost luat la cértă în vr'o două locuri pre *D. V. A. Urechiă*, cam de *lana caprina*. Rog pe colegii mei din Academie să'mi scuseze aséstă mică viclenie și să mă ierte decât am înlăturat în tipar micul *refec* ce 'mi dădeam, pentru a câștiga voturile a câtor-va membri ai Academiei, puțin la număr, cari ar fi putut să judece opul meü nu numai obiectivemente.

Cu acest volum nu se termină lucrarea, căci de aci înainte începe bogata culegere de documente, cari constituiesc *anexele* publicațiunei nóstre.

În volumele ce urméză, va afla istoricul un arsenal, în mare parte necunoscut, cu care înarmat va putea face definitiva Istorie a culturii române, și mai cu sémă a'și esplica prin documentele trecutului progresele și scăderile culturii naționale.

Cu tomul de față imi iaü rëmas bun de la lector. În cele cari vor urma nu voi mai grăi eü, ci însăși documentele pe cari mi-am întemeiat aprecierile.

Este óre de lipsă să cer iertare lectorului pentru erorile strecurate până astăzi la tipărirea acestor trei tomuri ?

Cei cari, puțin la număr, m'aü cetit, nu mă îndoiesc, că aü îndreptat înșii asemenea erori, și nu'mi vor mai cere o tablă generală de ele la finea volumului. Fie numai, ca lectorul să nu aibă a releva de cât erori tipografice ! Dar și pentru cele de altă natură, lectorul binevoitor își va dice : *Errare, humanum, est*.

V. A. Urechiă.

Bucuresci 3/15 Noembre 1893.

CAP. I

ANUL 1849

Anul cel plin de emoțiuni și de evenimente, 1848, a înregistrat mórtea Mitropolitului Meletie, din Iași, întâmplată la 20 Iulie, adecă 20 de zile dupe intrarea Rușilor în țără. Comisarîi împărătesci Duhamel și Talat Efendi, carî aũ provocat invasiunea streină, nu erau ómeni cari să asigure culturei române vre-o îndreptare.

M. Sturdza, domnind împreună cu Rușii și cu holera, aũ prelungit în urma mișcării din 1848, o efemeră și o tristă domnie, până în 13 Maiũ 1849, când aũ plecat din Iași spre Focșani, sub cuvânt de revisiune în țără. El aflase cele petrecute la conferința d'între Rusia și Turcia, începută în Februarie și terminată la Aprilie 1849. El scié, că Gr. Ghica va fi numit Domn al Moldovei, iar Barbu Știrbeiu în țera Muntenéscă, și déră din Focșani mersă direct la Viena, spre a nu se mai întórce. Scriitorul acestei cărți, băetan de 14 ani, a fost martur la plecarea din Iași a lui M. Sturdza. Și astăđi vėd în curtea palatului Domnitorului, strada Lozonski, trăsurile pentru plecare, garda sub arme și câte-va muieri bėtrâne puse cu plată să se bocéscă, pe când din câte-va trăsuri, cari se opriseră în piațeta din fața otelului Ghimuș, căți-va tineri, căți mai rămăseseră neexilați la 1848, flueraũ din rėspuțeri, în minutele când trecu pe d'înainte lor trăsura cu Domnitorul. Va să đică, scié totă lumea, că nu la o călătorie de inspectiune în țără, ci de finit de Domnie pleca M. Sturdza.

*

MUNTENIA

De îndată ce, cum vėdurăm, Eforia reinfințată a scólelor muntene a închis scólele în 1848, anul 1849 se presintă cu o rezervă de 1.008.390 lei, dupe cum se póte vedea în anexatul tablou de starea casei colegiului la 1 Ianuarie 1849 ¹⁾.

Prin un noũ tabel de veniturile și cheltuelile anului 1849, acóstă rezervă se reduce la 862.387 lei.

Din acești bani se întreține o scólă primară din Lucaci, cu 8.000 lei, se cheltuese 49.278 lei cu lefile impiegaților administrației scólelor și 27.300 lei pentru cancelaria Eforiei.

¹⁾ Veđi anexa.

Se dă o subvențiune de 3.500 lei unei școle de fete din București, patronată apoi de D^omna lui Știrbei^u.

Se reinființază burse pentru străinătate, pentru 31.739 lei; se cumpără cărți pentru bibliotecă, de 17.180 lei, și în fine, se plătesc lefi profesorilor desființatului colegiu în sumă de 62.060 lei. Deci, rămân bani rezervați pentru viitorul colegiu 634.014 lei ¹⁾.

*

La avenirea la tron a lui Știrbei^u Vodă, Eforia, presintă Domnitorului un raport, No. 454, de starea generală a institutelor încredințate administrațiunei s^ele.

Din acest raport, de la 18 Iunie anul 1849, se vede :

- 1) Că până la data raportului încă nu se redeschisese școl^ele ;
- 2) Că stipendiile celor 6 tineri din Paris, etc., li s'au plătit până la Ianuarie 1849 ;
- 3) Că atât în 1848, dupe căderea guvernului provisoriu, cât și de atunci încôce, au rămas deschise câte-va scolⁱ și anume : una primară în București (Lucaci), cu 2 profesori, una de fete în Slatina, cu o învățătore de lucru de mână și un profesor pentru cetire și scriere, plătiți din fondurile școl^ei Ionașcu, una de băieți în Cerneți pentru limba germană, plătită din interesul fondului de 23.000 lei ce poseda școl^a. Asemenea se ținea la Cerneți o școlă de fete, din plata ce se lua de la copiii cari învățau limba germană.

În Ploes^ci s'a continuat o școlă de fete cu o învățătore de lucru de mână și un profesor, plătiți din fondul propriu al școl^elor de băieți de acolo ;

4) Că așa și Academia ce se deschise la S-tul Sava, de la 1 Maiu 1848, ținu numai până la 11 Iunie, când izbucni revoluțiunea, și costă pe acest timp 75.442 lei ;

5) Că tipografia școl^elor, făcută cu din banii școl^elor, acum se susține cu propriul venit și are o rezervă în cărți și bani de 163.450 lei ;

6) În fine, că din lefile învățătorilor sătesci pe 1846 și 1847, s'a făcut o economie de 50.160 lei, pe cari Eforia i destină la tipărirea de cărți bisericesci, s^eu didactice, ca să se dea în dar pe la biserici, s^eu școl^e ²⁾.

*

Din actele mai sus analizate, cât și din cele înregistrate pentru anul 1848, s'au putut vedea, că profesorii rămași în ființă din desființatul colegiu de la S-tul Sava, cum și câțiva din stipendiștii întorși de la studii, au fost însărcinați de Eforie, să traducă, ori să redacteze anumite cărți didactice.

Correspondința între Eforie și Departamentul bisericesc, relativă la această însărcinare a profesorilor, urm^eză și în anul 1849 ³⁾.

Alexe Marin s'a întors din Paris, în Septembrie 1849. El r^ogă Eforia să l însărcineze și pe el cu traducerea unei cărți de sciințele fizice și chimice ce D-lui a studiat.

1) Veđi anexa.

2) Veđi anexa.

3) Dăm în anexă corespondințele preschimbate de la Ianuarie 1849, pe timpul Cămăcămiei și cu referință la însărcinarea profesorilor de a prelucra cărți până la aprobarea dată de Caimacamul Cantaeuzino, din 6 Maiu 1849, sub No. 1.917.

Eforia cere aprobare pentru acésta Departamentului bisericesc. Acesta cu adresa No. 6.014 din 21 Septembrie 1849, 'i răspunde că : « pentru traducerea de opere, slobod este fie-care a talmăci în specialitatea sa ori-ce carte, însă este de părere, ca acele traduceri, să se dea în cercetarea unei comisiuni de ómeni învętați, ce într'adins pentru acest sfęrișit va întocmi Cinstita Eforie, ca găsindu-se vrednice de a se primi în scóle, să se recomandeze în urmă stăpânirei, spre răsplătirea ostenelelor aceluı traducător. »

I. Bibescu, șeful Departamentului bisericesc, așia dér, refusa léfa fixă pentru lucrarea cărților didactice.

Eforia răspunde, în 29 Septembrie, sub No. 670, ¹⁾ răspunde că : speciali nu se pot ocupa cu facerea operelor speciale, de nu vor avea ajutor de la guvern, căci nu 'și pot da timpul la o lucrare neroditoare.

Apoi bursierii, precum e Marin, «ău legături cu Eforia ca, dupe ce vor termina studiile ea să 'i utilizeze îndată, ori alt-fel, ei pot intra în altă profesiune, decât aceea scolară. »

Eforia este silită să intervină într'acéstă afacere, cu anafora la Domn, promițendu'ı că va îngriji de aprópe, ca operile didactice ce se vor redacta, ori traduce, să fie bune morale, corespundătoare.

Dupe aceste corespondințe, se dá D-lui Marin 300 lei pe lună, de la 1 Octombrie, până la redeschiderea scólelor, cu însărcinare de a lucra cartea ²⁾.

Un alt bursier, I. Zalomit, rămâne la Berlin peste timpul până la care i se servisă bursa. Dăm în anexă ³⁾ raportul Eforiei către Căimăcămia din 1849, Aprilie 13, sub No. 300, prin care nu i se mai face ajutor lui I. Zalomit.

I. Zalomit se întorce în țera în Iunie 1849. Eforia 'l însărcinează să pregătésca manualul său de logică și de morală; i se promite 800 lei pe lună, pentru obținerea cărora mai apoi e silit să reclame la Domnitor, căci nefiind trecut în lista profesorilor însărcinați cu lucrarea de cărți, de către Sfátul administrativ, i se refusă plata lefei.

Zalomit reclamă, Eforia intervine ; asemenea și Departamentul credinței. În fine, secretariatul de externe raportéză casul la Domnilor și dupe încuviințarea lui răspunde :

« Luând în băgare de sémă raportul aceluı Cinstit Departament, cu No. 6.012, cum și cel pe lângă densusul alaturat al Cinstitei Eforii a scólelor, cu No. 592, prin care acesta din urmă arétă, că nu scie ce să facă asupra reclamațiunei D-lui doctor de filosofie Zalomit, adecă să 'l îndatorésca a lucra vre-un uvragiú didactic și să 'i răspundă léfa prescrisă prin regulamentul scólelor, său să 'i dea drept pensie câte o sumă, care să pótă să 'i ajute la trebuințele cotidiene, până când deschidendu-se vre-un post vacant în catedrele scólelor, să se pótă întrebuița și numitul ca supleant său profesor.

Maria Sa Prea Înălțatul nostru Domn, a bine-voit a pune următoarea resoluție :

« I se vor da, de la 2 Iunie, câte lei 300 pe lună, până ce se vor deschide scólele, și se va îndeletnici în vre-o talmăcire pentru scóle. »

Secretarul grăbesce a împărtăși acelei Cinstite Eforii ⁴⁾.

¹⁾ Dosarul No. 484 din 1848, fila 231, archiva ministerului de culte.

²⁾ Veți adresa Departamentului bisericesc No. 7.021, din 31 Octombrie 1849, dosarul supra-citat. Veți în anexă adresa Eforiei No. 594 din 10 Septembrie, cu actele carı le-au provocat.

³⁾ Veți anexa.

⁴⁾ Adresa Secretariatului cu No. 2.656, din 8 Octombrie 1849, către Departamentul credinței.

Zalomit nu e mulțămît cu acésta léfă, și reclamă Domnitorului în modul următor :

Prea Înălțate Dómnne,

Vă rog plecat să bine-voii a lua în de aprópe băgare de sémă coprinderea acestei jalbe.

La anul 1841, când și Măria Vóstră erați Efor al instrucțiunei publice, am fost trimis cu cheltuiala Statului, ca să învăț în Berlin sciințele filosofice și juridice.

Am împlinit datoriiile cu cea-mai mare esactitate și silința, precum dovedesce alăturata diplomă de doctor în filosofie și atestate de legi.

În urma chiámăreii ce mi s'a făcut, am grăbit a mă întóree în patrie, cu cea mai mare dorința, de a 'mî aréta recunoscința, făcându-mé folositor.

La sosirea mea, în luna lui Iunie anul curgător, mi s'a dat a pregăti pentru scóla cursul de logică și de morală, dupe o carte elementară clasică, și m'ama vėđut trecut în statul scólelor cu léfă de lei 800 pe lună.

Am urmat și urmez necontentit împlinirea datoriei ce s'a pus asupra'mi, silindu-mé a sėvirsi cu un chip potrivit cu starea și trebuința țerei.

Lipsa mijlócelor de vieșuire și datoria sfântă d'a ține și o mumă vėduvă, care în mine are tótă nădejdea, m'aú făcut să rog atât pe Înălțimea Vóstră, cât și pe Cinstita Eforie a 'mî da convenita léfă, ca să pot a întėmpina nisce trebuințe așa de neapėrate.

Prin porunca Cinstitei Eforii cu No. 717, mé vėd chiámata a primi léfă de lei 300 pe lună până la deschiderea scólelor.

Décă Înalta înțelepciune a Măriei Vóstre va socoti, că cu acésta sumă este cu puțința a întėmpina trebuințele vieșiei, la scumpetea de acum, voiú primi-o cu tótă recunoscința ; și pe lângă datoriiile ce am făcut în acei d'ântėiu trei ani ai stăruirii mele în Berlin, când mi se da numai câte 150 galbeni pe an, voiú mai face și altele, până când mi se va hotări o léfă mai cuviinciosă ; iar într'alt chip vă rog plecat, Prea Înălțate Dómnne, ca să bine-voesci a porunci d'a se face la suma de lei trei sute, adăogirea ce veți bine chibzui.

Am cinste a fi cu cel mai adănc respect și cea mai mare supunere, al Măriei Vóstre, prea plecat și credincios supus,

I. Zalomit.

Domnitorul se mărginesce a recomanda acésta petitiune în regularea Eforiei.

Décă Eforia refusă o asemenea léfă lunară profesorilor francezi Dolun și Dufour, în Noembre 1849, căci n'are nevoie de cărți franceze, nu refuză 800 lei pe lună lui T. Anghelidis, care venise din Constantinopole, ca să devină profesor de limba grécă și franceză ¹⁾. Unul din cei d'ântėiu profesori, cari presintă Eforiei cartea lucrată, este Penescu. Opera tradusă : «Istoria noului testament» dupe Victor Duruy, e depusă la Eforie, la finele anului 1849, și acésta, în 27 Ianuarie anul 1850, o trimite în cercetarea Mitropoliei, ca să vėdă decă coresponde cu dogmele bisericeii ortodoxe.

¹⁾ Veți adresa Logofeției bisericeșei No. 4.082, din 13 Decembre 1849. Acest Anghelidis adreséză petitiunea în limba grécescă, și e de întrebat, cum putea el traduce cărți în romănescă ? Se vede decă, că era o simplă favóre ce i se acorda.

*

Persecuțiunile în contra profesorilor cari luaseră parte la revoluțiune, continuă și în primele luni din 1849.

Dăm în anexă adresa Departamentului trebilor bisericesci, No. 1.225, din 7 Martie 1849, relativă la arestarea lui M. Iliescu în monastirea Văcăresci. Acest fost impiegat al Eforiei școlilor, fusese acuzat de propagandă între preoții din sate ¹⁾.

Asemenea în anexă dăm altă adresă a Departamentului trebilor din lăuntru către Logofeția credinței, No. 3.810, din 31 Martie 1849.

Mitropolitul aruncase blăstem asupra celor cari vor făptui contra revoluțiunei; acum i se cere să dea deslegare de obște, ca să ridice din public impresiunea, că abandonând cauza revoluțiunei ar rămâne sub blăstemul bisericii.

Tot prin această adresă, ce anexăm, Departamentul din lăuntru provocă schimbarea de redacțiune a Fôei sătesci, și cere, ca ea să se citescă regulat în sate, pentru liniștirea duhurilor. Acastă adresă este comunicată în copie Mitropolitului de către Logofeția bisericescă ²⁾.

*

Înainte de deschiderea internatului, se aplică, în 1849, vechiul regulament din 1847, mai ales întru cât privește plata de 80 galbeni pe an. Acastă plată, în mod excepțional pentru fiul Pitarului Măldărescu, se acordă din casa școlilor pentru ținerea acestui fiu la «vre-un pensionat privat.»—Va să ăică, începeau a se ține internii pe la școlile private, încă din Maiu 1849, mai înainte ca gimnasiul să fi fost redeschis ³⁾.

*

Băneasa Elisabeta Știrbeiū, înainte ca soțul ei să ajungă Domn, patrona o școlă de fete sêrmane în Bucuresci. În favoarea acestei școli, Eforia, în 7 Martie 1849, cu raportul No. 192, ceru Căimăcămiei învoire, să o subvenționeze cu 500 lei pe lună.

Eată raportul Eforiei :

«Printre aședămintele private de învățatură, întocmite în această capitală, este și școlă de fete sêrmane ținută și dirijată sub patronagiul și îngrijirea Dônnei Băneasa Safta Știrbeiū.

Acastă școlă, care într'un curs de mai mulți ani a esistat până acum numai cu fonduri din subscripție particulară, vede din ăi în ăi scădend foarte simțit numărul subscriitorilor, prin urmare și ajutorele cu care s'a ținut.

De și generositatea patrônăi este un puternic mișloc de chivernisire pentru acest institut, însă Eforia luând în băgare de sêmă, că acest aședămint este consacrat special în folosul fetelor sêrmane, care neavend nici un mișloc de traiu, s'ar rêtăci în vițuri și în năravuri rele vătămătore și pentru dênsele și pentru societate, de nu ar găsi o învățatură, care să le dea mișlocul de a 'și câștiga hrana de tôte ăilele cu chip cinstit, și a intra la urmă în societate cu obiceiuri și năravuri bune, care tot-d'a-una însoțesc

¹⁾ Eforia 'l disculpă. (Veđi anexa).

²⁾ Veđi anexele.

³⁾ Dosarul No. 42 diu 1849, archiva ministerului de culte.

și ajută pe cei ce au învățat să muncască și să lucreze; a socotit, că este de cuviință ca și guvernul să ia parte în asemenea faptă morală și folositoare, care interesează atât de mult societatea și să dea și din parte-i sprijin acestui institut.

Regulamentul școlii în . . . și dispozițiile sale orânduite a se da ajutore de bani pentru întemeierea și ținerea unor asemenea așezăminte de învățatură și până acum s'a urmat acesta din partea Eforiei pentru mai multe institute private.

Acum casa școlilor se află în posesie de o rezervă o sumă însemnată rămasă din veniturile anului trecut, care rezervă se mărește și cu veniturile acestui an, până la reorganizarea școlilor publice.

Eforia d-er, este în părere, ca să se dea de acum înainte din casa școlilor o subvenție de lei 500 pe lună la arătata școlă de fete s-ermane, ca să se p-otă ținea și să atingă scopul filantropic pentru care s'a înființat. De aceea Eforia av-ând t-otă încrederea, că Cinstita Căimăcămie va prețui în t-otă întinderea ei, o faptă care nu p-ote aduce decât laudă guvernului, așteptă cuuviincioasă deslegare de urmare.»

Alexandru Filipescu. Director, *C. N. Brăiloiu*. Secretar, *N. Iliescu*.

Căimacamul Cantacuzino otări :

Căimăcămia Prințipatului țerei rom-ânesci.

C-înstitului Departament al Credinței

«Se trimite pe lângă acesta C-înstitului Departament adresul Eforiei școlilor No. 192, ating-ător de lipsa în care se află acum institutul de fete s-ermane, ținut și dirigi-iat sub patronagiul și îngrijirea D-nei B-âneasă Safta Știrbei-ului, din pricina tragerei subscriitorilor, cu care ajutore numai se ținea acea școlă de fete; și de ajutorul ce se chibzuesce a se face ȃisului institut din sumele casei școlilor. Și este p-oftit C-înstitul departament a l supune desbaterei C-înstitului Sfat administrativ extraordinar, spre a chibzui și otări asupra subvenției ce este de părere Eforia a se da de acum înainte din casa școlilor, în sumă de lei 500 pe fie-care lună; de care să fie Căimăcămia încunosc-înțată.»

Căimacamul, *Constantin Cantacuzino*.

Anex-ăm întru acest obiect și jurnalul Sfatului administrativ aprob-ător, cum și raportul la Căimamie, supun-ând opiniunea Sfatului la otărirea ei. ¹⁾

*

Cu referința la școlile s-ătesci g-ăsim, în 20 Mai-ului 1849, urm-ătore-rea circulară a Eforiei c-âtre c-ârmuitor-i, sub No. 380 și 396.

Circulară c-âtre oc-ârmuirile județelor

20 Mai-ului, 1849.

«Cu circulara de la 10 Ianuarie anul c-urg-ător, Eforia a scris și acelei onor. Oc-ârmuir-i, despre trebuința ce este, ca t-ote casele, ce au slujit de școli pentru învățatura copiilor de prin sate, să se închid-ă fără a le întrebui-nța spre vre-o altă locuință, iar mobilele ce are fie-care clasă să se așed-ă prin acele case și apoi să se pecetlu-esc-ă acele case și să se dea sub îngrijirea juraților.

¹⁾ Veți anexa de pe dosarul No. 22 din 1849, arhiva ministerului de culte.

Pentru această urmare Eforia a poftit pe astă onor Ocârmuire, ca să facă fără zăbavă punere la cale și să înscuințeze Eforiei; dăr onor Ocârmuire nici un răspuns până acum nu a trimis. Se scrie dăr și să arătă acelei onor. Cinstite Ocârmuirii, ca de lucrarea, ce va fi făcut să înscuințeze fără zăbavă Eforia, dupe regulă.»

În 4 Octombrie 1849, Eforia adresază Domnitorului Știrbeiū raportul următor, sub No. 685.

«Eforia bine convinsă, că pentru ori-ce obiect ar intra în sfera îngrijirilor sale, este datore a păstra aceeași întregă privighere, și cunoscând, că Măria voastră primiți cu bună voință ori-ce relație de interes în folosul public, plecat supune la înalta cunoscință Măriei Vostre următoarea sciință :

Eforia cunoscând trebuința pentru bine cuvântate pricină, a include și scólele comunale de prin sate, și temându-se ca nu cum-va învățătorii acelor scóle să primescă pe lângă lefile pe trimestrul lui Ianuarie anul 1848, care a fost aprobate de dënşa, ca pentru o vreme slujită și lefile pe trimestrele de Aprilie, Iulie și Octombrie acelaș an, căci pe aceste nouă luni, dupe ce că toate acele scoli au fost închise, apoi și acei învățători au fost luat parte activă în evenimentele anului, dupe poruncile guvernului revoluționar; Eforia a comunicat în Octombrie anul trecut tuturor cărmuitorilor de județe, că învățătorii scólelor comunale, ce se închid, au a rămânea la orânduiala în care vor fi fost mai d'înainte, și că lefile lor pe arătatele trei trimestre ale anului 1848, nu au a li se mai slobodi, și acele 60 parale analogul din 2 lei ce răspuseseră fie-care enoriaș dupe legiuire, să intre în cutiile satelor. Tot atunci Eforia s'a adresat și către Cinstita desființata Căimăcămie, și din poruncile ce s'au slobodit dupe aceea de către Cinstitul departament din 'nauntru, s'a vădut că se pusese îndatorire tuturor cărmuirilor, ca fără întârziere să implinescă de la învățători lefile, ce vor fi primit pe arătatele trei trimestre și pe care 'i-au răspuns enoriașii fie-cărui sat; și să 'i întorcă locuitorilor, care nu au a mai răspunde pe viitor o asemenea plată. Dēcă însă acei bani s'au întors locuitorilor, seū s'au depus în cutiile satelor, Eforia nu a putut a se desluși, seū a se încredința încă; din împotrivă dupe plângerile ce 'i-au făcut mulți din învățători, 'i au încunoscințat că ei n'au primit lefile nu numai pe trimestrele de Aprilie, Iulie și Octombrie anul 1848, dăr nici chiar pe acele de Ianuarie, în vreme ce acei doi lei dupe legiuire sunt răspunși pe deplin din pungile enoriașilor. Pentru această anomalie, Eforia vede cu mâhnire, că nu pôte da Măriei Vostre, o mai deslușitoare dovadă pentru ce n'are acum, profesori prin județe, scie însă de sigur, Prea Înălțate Dómne, că acei doi lei răspunși de către fie-care enoriaș din toate satele Prințipatului, pentru lefile învățătorilor pe anul 1848, se urcă la o sumă de peste lei 700.000, calculată pe numărul cunoscut al populației aceloră.

Ca să se dea dăr, Măriei Vostre, dēcă va bine-voi, o mai adevărată și întregă sciință despre câte Eforia, plecat a expus printr'acest raport, ie îndrăsnělă a adăuga, că la fie-care sub-cărmuire de plasă sunt date din partea Cinstitului Departament din 'nauntru și pe anul 1848, câte două condiții șnuruite și pecetluite, din care una slujea ca să trecă sub-cărmuitorul intr'insa banii ce se implinesc de la enoriașii fie-cărui sat, pentru lefile învățătorilor, iar alta, ca să iscalescă intr'insa învățătorii, pentru primirea lefilor. De aceea și cercetarea ce Măria Voastră va hotări a se face pentru această însemnătate luare—dare de bani, lesne se va putea desluși din acele condiții, dēcă și acestea nu vor fi cercat din vre-o nenorocire, lipsă din adevăratul lor număr.

Al. Filipescu. C. N. Brăiloiu.

Dupe venirea la tron a lui Știrbeiū, la rubrica bursierilo din streinătate aflăm unele acte mai favorabile decât sub Căimăcămie. Așia este decretul Domnitorului Știrbeiū în favoarea lui C. Bosianu :

Noi Barbu Dimitrie Știrbeiū,

Cu mila lui Dumnezeu, Domn stăpânitor a totă țera românească.

Către Departamentul Credinței.

Din raportul Eforiei scólelor, No. 877, vėdėnd recomandația ce ni se face în favorul Serdarului Costache Bozianu, unul din zeloșii scoları ce urmėză cursul invėțăturilor juridice la Paris, de a 'i se da stıpendiul otărit de către guvern de 200 galbeni pe an până la 1 ale viitorului Maiū și care i s'aū fost suspendat încă din anul trecut, din pricină că casa scólelor se afla în lipsă ; Domnia Nóstră privind la cuvintele ce se expune prin mai sus pomenitul raport, poruncim aceluı Departament, a se înțelege cu Eforia scólelor, spre a 'i se banii conveniți până la 1 Maiū 1850, când atunci este a lua sfărșit termenul otărit pentru ținerea sa la Paris.

Asemenea se acordă un stıpendiū de 250 galbeni pe an, prin următorul act :

E f o r i a s c ó l e l o r

Prea Înălțate Dómne,

«Dupe sciința luată de Eforie, scolarul C. Cornescu fiul D-lui Logofėtului C. Cornescu, sėvėrsind la universitatea din Paris invėțăturile de colegiū și intrând acum în invėțătura dreptului, Eforia rógă plecat pe Înălțimea Vóstră, să bine-voit de a 'i da voie a 'i urma stıpendiul de duoė sute cincı-đeci galbeni pe an și în viitor, cum și de a 'i plati stıpendiul pe anul curgėtor, adică de la 1 Decembre 1889 până la 1 Decembre 1850. (No. 930, anul 1850 Noembre 15.)

Secretarului prin adresa cu No. 5.199 de la Noembre 27 acel an, comunică Departamentul credinței aprobarea domnescă la mai sus numerotatul raport, și acesta prin adresa cu No. 7.848, din 28 Noembre, o dă și în cunoșcința Eforiei scólelor.

Dr. Picolo se stabilește la 1 Octombre 1849, corespondent al Eforiei, la Paris, cu 200 galbeni pe an.

În 29 August 1849, trei tineri : C. Bordėnu, I. Lăzărescu și Constantin Bırilėnu au petiționat la comisarul ture Fuad-Efendi, să fie primiți în scóla de medicină din Constantinopole. Fuad comunică guvernului, prin nota 420, că a raportat la Sultanul cerearea tinerilor și 'i s'a rėspuns, că sunt primiți împreună și cu al patrulea tėner : Gr. Călinescu.

Domnitorul ca să se arėte simpatie pentru Turcia, ordonă Eforiei să dea acestor tineri câte 2.000 de lei pentru drum și câte o bursă de o sută lei pe luna de fie-care și să fie puși sub îngrijirea agentului țerei N. Aristarki. ¹⁾

¹⁾ Dosarul No. 70, archiva ministerului de culte.

În 13 Septembrie 1849, Domnitorul mai acordă 150 lei pe lună ténérului D. Nica și 10 galbeni pe lună lui Pikipio, cari vor să studieze tot la Constantinopole. Cu referință la ténérul Pikipio cată decretul domnesc No. 706, din 24 Decembre 1849, către Departamentul credinței :

«Trebuița limbii turcesci și lipsa de ómenii, cari să cunóscă bine și să fie deprinși cu lucrările cancelaricesci, ne au silit a ne chibzui asupra acestui obiect, și a lua măsuri spre a întâmpina greutatea ce ar simți Statul, de nu se vor face din vreme cuviințioasele pregătiri. De aceea găsind pe ténérul Pikipio inaintat în cunoștința acestei limbii, a otărit a îi inlesni mișlóce de a urma să se ocupeze cu dênșa, spre a putea cu vreme fi folositor țerei, și pentru acest sfērșit poruncim acelu Departament a se înțelege cu Eforia scólelor, ca să slobódá numitului, prin agentele țerei din Constantinopole, câte galbeni 10 pe fie-care lună, din casa scólelor, cu incepere din 1 Agust anul curent.

(Urméză iscălitura Măriei Sale)

Intocmai cu originalul.

Al. Burche.

La finea anului 1849, statul lefilor ne dá numele personalului numit pentru gimnasiul reînființând cum și lefile ce li s'au acordat. Dăm în anexă acest act. ¹⁾

*

M O L D O V A

Venirea la tronul Moldovei a lui Gr. Ghica, reînseninéză cerul posomorit al culturii naționale din acéstă țără.

Una din cele d'ântéiu măsuri a noului Domnitor, la începutul anului scolar 1849—1850, este desființarea Epitropiei învățăturilor publice și alipirea scólelor la Departamentul *Vornicia* averilor bisericesci și a învățăturilor publice, prin următorul decret domnesc :

No. 803. Ofis domnesc din 3 Septembrie 1849, sub No. 46, către Sfatul cǎrmuitor, prin care se hotărêscé, ca ramul învățăturilor publice să fie lipit către Departamentul averilor bisericesci.

Fiind dovedit prin ispită și prin urmarea păzită și în alte țări luminate, ca ramul învățăturilor publice nu póte fi cǎrmuit cu nimerit și sistematic folos, de nu va face parte de un Departament lucrător și statornic, și dupe principiul obștesce primit, fiind de priință a se lipi către Departamentul averilor bisericesci, cu care are mai multă afinitate; Noi primind incuviințarea ambelor înalte curți pentru punerea în lucrare de pe acum a acestei îmbunătățiri, facem cunoscut Sfatului că direcția învățăturilor publice se cunósce de acum întrunită către ȃisul Departament, al căruiia șef va purta numire de Vornic al averilor bisericesci și al învățăturilor publice, și prin urmare, Epitropia până acum în lucrare rămâne de la sine desființată; iar apoi acéstă dispoziție se va împărtăși în vreme, spre statornică regulare Comitetului de revisia regulamentului, ce urméză a se înființa dupe art. 3 de la Balta-Liman. ²⁾

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Acest ofis la 6 Septembrie 1849 sub No. 2.248 s'au împărtășit Departamentului bisericesc și sub No. 2.249, Epitropiei scólelor. (Manual admin. Tom. II, pag. 302.)

În Februarie 1850, se desființază, ca o consecință a decretului de sus, și comitetul central «dupe care nu rămâne sub deosebită Epitropie, decât generalnica Epitropie a spitalelor și cutia milelor ; această cutie va fi lipită apoi către Departamentul bisericesc.»

Negreșit că reorganizarea școlilor nu se poate face imediat, dar Domnitorul avizază la reforma legii învățământului.

Dăm în anexă informațiunile culese în dosarele anului, de la Ministerul de culte și din care se vede confirmarea aserțiunii noastre, că o mișcare în bine se poate observa deja în decursul ultimelor luni ale anului 1849. Scriitorul acestor anale a fost primul scolar, care a părăsit cancelaria ministerului de interne, unde intrase din momentul închiderii Academiei și s'a prezentat cu petițiune la noul Domnitor, cerând să fie primit în noul internat al reînființatului gimnasiu. 'Mi aduc aminte și astăzi de părintésca primire ce Gr. Ghica făcu mie, unui biet scolar și cum mângându-mă cu mâna pe față, lauda zelul meu, și mă asigura, că neintârziat Academia se va redeschide și că voi fi reprimat ¹⁾.

*

În 15 Ianuarie 1849, Epitropia școlilor desființază bursa lui G. Panaiteanu, trimis în străinătate pentru pictură și litografie.

Gr. Ghica a continuat încă pe mulți ani această bursă a actualului director atât de competent al școlii de bele-arte din Iași.

Noul Vornic bisericesc P. Casimir, al căruia nume se va uni cu glorie la aședământul nou al școlilor, a acordat bursă cu încuviințarea Domnului, ténérului G. Eraclid din Roman. Acesta a fost incredințat la Paris supravegherei lui Malgouverné, care dupe căderea guvernământului reacționar, abandonase Iași. Eraclid primi bursa până la 1857.

Dupe recomandățiunea doctorului Cuciureanu, P. Casimir a mai acordat un ajutor anual de 70 galbeni ténérului moldovean Ión Alinescu, care învăța medicina cu multă silință la Viena.

Cultura generală

Din respectul culturii generale, să înregistrăm unele acte manifestând o tendință în bine: literatura didactică reie ore-care avânt mai pronunțat în anii următori. Eforia din Bucuresci retipăresce manualul de silabire, asemenea geometria lui Sirot, tradusă de I. Pop, și aritmetica lui Francoeur, tradusă de același I. Pop ²⁾.

Alătura cu cărți bune, Eforia cheltuia și bani de geaba, așa în Maiu 1849, cerea Caimacamului invoice, să cumpere 3.500 exemplare din cartea intitulată : «Enchiridion, mănelnicul blagoslavnicului Christian,» care nu costa mai puțin de 7 stanți exemplarul ; tot așa în 18 Ianuarie 1849, se angajază a plăti ori a da cu împrumut, fără speranță de a mai fi restituit împrumutul, galbeni 230 lui Iancu Pascal, ca să tipărescă un vocabular dialog rusesc, turcesc și românesc.

Mai intervine și Caimacamul în favoarea vre-unei cărți străine. Așa, în 22 Maiu 1849, cu ofisul No. 2.167, Caimacamul recomanda cartea grecésă a lui T. A. Rali,

¹⁾ Veți articolul ce am scris în numărul-jubileu al *Convorbirilor* în 1892.

²⁾ Dosarul No. 508.

profesor de drept comercial în școala politehnică din Atena, carte sub titlul: «Comentariul dreptului comercial».

Caimacamul ordonă să se aboneze Eforia la 30 de exemplare a câte 21 drachme exemplarul. Se cheltuiau astfel banii țerei, pe când școlile erau închise! ¹⁾

*

Conservatorul muzeeului din Bucuresci, Wallenstein îl reorganizează. Caimacamul vizitând muzeeul, împreună cu comisarul rusesc, găsește că nu lipsesc în muzee decât portretul împăratului N. Pavlovici!

În 19 Ianuarie 1849, Wallenstein îl cere Eforiei ²⁾.

*

Musica încercă a merge înainte.

În Septembrie 1849, Ludovig Guglielmi, compozitor, profesor de cântare, fost școlar al colegiului Regal de Neapole, propune Domnitorului Știrbei să se înființeze o școală filarmonică națională, cu scop de a face bună cântăreți de biserică și coruri pentru teatru ³⁾.

În 9 Decembrie 1849, Arch. Visarion propune reorganizarea așezământului coral de care am vorbit mai sus, pentru introducerea cântărei bisericesci moderne, după metoda rusesc.

La Iași, A. Petrino se distinge ca profesor de muzică vocală și instrumentală.

¹⁾ Dosarele No. 44 și 504 din 1849, arhiva ministerului de culte.

²⁾ Dosarul No. 490, arhiva ministerului de culte; acest dosar este foarte important pentru istoria muzeeului.

³⁾ Dosarul No. 443, arhiva ministerului de culte.

CAP. II

ANUL 1850

Anul 1850 nu este încă anul redeschiderii depline și vigurose a școlilor. Atâta e de adevărat, că putem strica într'o zi, dăr nu reclădi cu aceeași înlesnire! Domnitorul Știrbeiș a numit o comisiune, care să se ocupe cu pregătirea programei noue școlare.

În vedere cu redeschiderea gimnasiului, noua Eforie chibzuesce să fie strămutat gimnasiul acesta în localul mitocului Mitropoliei din strada Măgureanu.

Cu adresa No. 2.967, din 5 August 1850, a Departamentului treburilor din lăuntru, se pune la dispozițiunea Eforiei, prin ofisul Domnesc cu No. 1.071, acest local pentru gimnasiu.

Dar internatul precum și școla, nu se pot organiza imediat, și Domnitorul continua a trimite bursieri pe comptul Statului în institutul privat al lui Monti ¹⁾.

Asemenea în 28 Octombrie 1850, cu ofisul No. 1.428, se trimit interni bursieri ai Statului tot la Monti: Alex. *sin* Bezadea Scarlat Ghica, T. *sin* Post. C. Văcărescu, Alex. *sin* repausatul Baron Stefan Meitani și Grigore *sin* repausatul Pach. C. Argintoianu.

Deja în 15 Martie, Barbu D. Știrbeiș dăduse lui Monti o subvențiune anuală de 350 galbeni, pentru închirierea unui local mai încăpător, prin oficiul No. 321, ce dăm în anexă ²⁾.

Asemenea ajutorului la școli private mai dă Domnitorul, în 1850, Iunie: 1.000 lei din casa școlilor lui Canela, care a deschis școlă privată în Buzău, și în 16 Septembrie, 6.000 lei gratificație lui Gianiloni Ludovic ³⁾.

În August 1850, Domnitorul făcând excursiune în țară, vizitează școlă privată a lui Carol Bucholtzer, singura existând de când s'au închis școlile publice.

Știrbeiș acordă lui Bucholtzer, din casa școlilor, o subvențiune lunară de 1.500 lei, cu începere de la 1 Ianuarie 1850.

Eforia școlilor vădând ajutoarele ce Domnitorul acorda instituturilor private, începe

¹⁾ Veđi în anexă petițiunea lui N. Cherculescu din Pitești și ofisul domnesc în privința acésta.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Dosarul No. 561 din 1850, archiva ministerului de culte.

a se îngriji și a priveghea mai de aproape aceste institute. Ea provocă din nou pe cărmuitorii de județe, să urmărească închiderea școlilor neautorizate.

Cu această ocaziune, Eforia, în Maiu 1850, cu actul No. 403, autorisă școala privată deschisă în Giurgiu de Vasile Marinovici, și 'i comunică programul și instrucțiunile ce dăm în anexă 4).

*

Numai în 27 Septembrie anul 1850, comisiunea însărcinată de Domnitor pentru a pregăti programele tuturilor școlilor din țera Muntenescă, presintă Domnitorului raportul său, care împarte învățământul în primar, gimnazial și de facultăți.

Eată acest raport :

**Inălțimei sale Domnului stăpânitor a tótă țera romănescă,
Barbu Dimitrie Știrbeiū**

Comisia întocmită pentru alcătuirea programei învățăturilor publice

Raport.

Sub-iscăliții însărcinați de către Inălțimea Voastră a pregăti o programă de învățături pentru școlile Principatului, plecat alăturăm aci rezultatul îndeletnicirilor noastre și cuvintele ce ne au slujit drept pas la a noastră lucrare.

Organisația învățăturilor publice a ocupat în tôte țerile, precum și la noi, și va ocupa neconținut mințea și țințirea guvernelor, ca un obiect ce este fôrte strins legat cu condiția socială a fie-cărui nēm în parte, cu starea lui intelectuală, cu obiceiurile și nărvurile publice, și cu gradul chiar al culturii limbei părintesci.

Aceste considerații tôte sunt pricină de neconținute încercări și schimbări în organisația instrucției publice, căci unii privind exclusiv numai la dezvoltarea facultăților intelectuale, recomand o sistemă de învățatură clasică, în care studiul limbelor môrte ie locul cel d'ânteiū, ca modeluri de perfecție ; iar alții preocupați nu mai de interesele materiale ale viețuirii, recomand cu osebite o sistemă de învățatură profesională și studiul exclusiv al limbelor vorbitore moderne, ca cel mai nemerit mijloc de comunicație pentru întinderea relațiilor comerciale și preferarea meșteșugurilor și artelor.

Ceea ce a preocupat mai cu sēmă pe sub-iscăliții este, că o societate în sistema învățăturilor ce voiesce a primi, este mai cu osebite datoră și silită a îngriji să îndeplineze trebuințele elementare fără care nu pôte fi ; și acelea sunt de a forma mai ânteiū dregatori și slujbași publici, înzestrați cu sciințe potrivite misiunii lor, și în deobște a morălisă pe tōți tinerii, prin învățatură religioasă, dându-le și gustul ocupațiilor serioase, care statornicească mințea și sunt cel mai temeinic element de odihnă și de liniscea a dudurilor.

Mărginiți în acest ocol, și privind pe de o parte la șirul trebuințioșelor învățatură, iar pe de alta la treptelnica dezvoltare a puterilor intelectuale din vârsta tinerilor ; în programa ce am întocmit, am adoptat cea de căpetenie împărțire a învățăturilor în *primare*, colegiale (sēū de al duoilea grad), și înalte sēū sciințifice speciale.

Școle primare. — În aceste școle învățatură s'a graduat dupe puterea vârstei elevilor

4) Veți anexa.

chiămați a se folosi de dânsa la deprindere în citire, scriere, adăpare de principii religioase, elemente de calcul, de geometrie usuală, de geografie și de gramatică, fiind-că toate aceste elemente urmăză a sluji ca o prescurtată introducție pentru o mai dezvoltată învățătura în colegiuri, și sunt ca neapărate începuturi pentru ântâia educație. Împărțirea materiilor s'a regulat dupe programa din anul 1847, cu o mică preschimbare, și cu această osebite, că în loc de două clase împărțite în patru despărțiri, am adoptat împărțirea în patru clase. Temeiul nostru în această a fost, că mai ântâiu cu această împărțială se osebesc mai viu și mai caracterizat nu numai materiile învățătorei, dar și elevii dupe vârstă și puterea conceptului lor; al doilea, că dupe organizația anului 1847, un învățator era însărcinat cu câte două clase într'o singură sală, și această împreunare a elevilor a două clase de deosebită putere și înaintare, era pricină de confuzie la predarea învățăturilor, mai cu sémă în a treia și a patra clasă, unde osebita puterilor elevilor este mai simțitoare, și învățatorul dator a fi mai cu multă îngrijire și băgare de sémă la lucrarea și a sa și a elevilor.

Osebita dar a învățăturilor din scótele primare s'au făcut cu scop și cu nădejde, că clasele a III-a și a IV-a se vor încredința la osebiți învățatori.

Colegiuri sêu gimnasii. — Învățăturile în programa nouă s'au îmbinat cu scop de a putea forma judecata elevilor, a le înlesni învățătura limbii părintesci, și a înzestra pre cei ce nu se înlesnesc a desêvêrși toate cursurile colegiului, cu ôre-care cunoscințe usuale clasice și matematice, cu care să se pótă folosi în cariera negoțului și a meseriilor.

Tot-d'o-dată cu îndestularea trebuințelor acestei deosebite clase de elevi, pre cât fiecare lucrurilor ne a certat, silința noastră a fost a nu bântui caracterul clasic ce urmăză a păstra învățăturile unui colegiu. Spre acest sfîrșit am întins învățătura limbii latine de la începutul claselor colegiale până la cele mai 'nalte; geografia s'a împărțit în trei ani; desemnul împreună cu caligrafia (care se socotesce ca o introducere la desen), în patru ani; istoria în patru ani; logica cu filosofia și cu retorica în același an în clasa cea mai 'naltă, în care elevii sunt mai matori în vîrstă și când urmăză a trece la facultăți speciale.

Nu ar fi fost însă îndestul, a mîrgini studiile colegiului numai în învățături cunoscute sub numire de clasice. Educația, ca să fie mai temeinică și mai completă, trebuie să îmbrățișeze pe lângă învățătura clasică și învățătura de sciințe esacte, precum matematica, istoria naturală, fizica și chimia.

Spre acest sfîrșit în loc de a lăsa aceste învățături în clase complimentare, precum erau rînduite în programele vechi, le am îmbinat cu cele-alte învățături în cele trei mai înalte clase, ca un studiu ce nu numai este strîns legat cu învățătura geografică, fizice și matematice, dar și cu filosofia, slujindu-le în aceeași vreme ca fundament și instrument, și contribuind a da facultăților de judecată o deosebită putere de apreciație și de exactitate.

Cât despre limbile străine, aceea care ni s'a părut mai de cuvînță a se adopta mai obligatorie, este limba latină. Construcția acestei limbi, rola ei în literatura clasică, și mai cu sémă rudenia în care se află cu dânsa limba românescă, sunt destule pricină ca să ne îndemne a o adopta de o potrivă cu cele-alte nații, ca o bază în studiile clasice, și de a 'i da o preferință asupra altor limbi, cari nu au aceeași importanță pentru studiile clasice. Aceeași considerație ne ar fi îndemnat să introducem și limba elenă în front cu cea latină. Dar avînd trebuință și de ajutorul altor limbi străine din cele vorbitoare pentru partea sciințifică a învățăturilor, precum sunt limbele francesă și ger-

mană, ne am temut, că nu cum-va să încărcăm mintea elevilor cu prea multe limbă, și să prefacem o învățatură științifică într'o învățatură de lux și de podobă, care n'ar avea pentru majoritatea elevilor, nici un rezultat serios. De aceea am combinat învățatura limbilor franceză și germană cu importanța studiilor ce se predau în cele trei mai 'nalte clase, lăsând la alegerea elevilor să urmeze una dintr'insele și făcându-o obligatorie pe cea aleasă, ca să se pótă ajuta prin ele precum am dis la studiul științelor.

Privind în aceeași vreme la osebitele aplecări ale elevilor și la trebuințele ce se nasc din relațiile comerciale și politice ale țerei, am introdus și cursuri slobode de limbile elenă, rusescă și turcescă, în trei ani, care cursuri le pot asculta toți elevii de tóte clase, după a lor voință și alegere.

Facultăți.— Scopul pentru care se cer aședeminte de instrucție publică nu s'ar îndeplini, decă învățatura publică s'ar popri numai în învățături gimnasiale. De aceea trebuie să se completeze sistema învățăturilor și cu óre-care facultăți, pe cât miđlócele ne ert și care să dea Statului slujbași destoinici și tinerilor o carieră de viețuire. Spre acest sfirșit am adăugat în programă o scólă specială de inginerie civilă și alta de legi.

În scóla de inginerie, materiile învățăturilor s'au combinat cu scop de a da elevilor cele mai temeinice principii de topografie, construcție a podurilor și șoselólor, și de arhitectură prin învățatura științelor matematice aplecate la desemn, la măsurătoare, la calcul, la cumoscința puterei materiilor de construcții, la mecanică, și prin învățatura osebitelor ordine de arhitectură.

În scóla de legi s'a adoptat drept materi de învățatură: dreptul roman care este temelul legislației nóstre civile, dreptul civil special românesc, dreptul comercial, dreptul judecătoreș și de procedură, dreptul criminal, dreptul administrativ românesc, trebuincios mai cu semă pentru amploiații administrației, și chiar pentru judecători, spre a depărta conflictele dintre dregătorii, iconomia politică, spre a da idei exacte și adevărate despre formarea bogățiilor, negoțului, industriei și despre nețăgăduitele baze ale proprietăței; și în sfirșit istoria dreptului, prin care elevii pot dobândi idei exacte despre progresul și schimbările legislației.

Acestea sunt în general principiile teoretice, dupe care s'a întocmit programa învățăturilor. Cât despre aplicația lor și despre împărțirea scólelor în Principat, bazul adoptat a fost, ca în fie-care județ să se așede, în orașele de căpetenie, câte o scólă primară, afară din Bucuresci și Craiova, care aceste două orașe fiind mai populate, să aibă Bucurescii pentru fie-care vâpsia câte o scólă primară, peste tóte cincii, iar orașul Craiova, două scóle primare.

Gimnasii să fie două, unul în Bucuresci și altul în Craiova ca să pótă mai cu înlesnire și mai cu puțină cheltuială să se folosescă toți tinerii studioși din tóte părțile Principatului.

Iar scólele cele-alte de inginerie civilă și de legi să fie de o cam dată aședate numai în orașul Bucuresci.

De cuvință am socotit că ar fi, ca în orașul Brăila să se adaoge învățăturile celor trei d'ântéiu clase colegiale, cu modifiție, ca în locul limbii latine, să se predea limbile italiană, grecescă și rusescă, dupe alegerea elevilor, însă obligatorie, dupe ce o dată 'și vor face alegerea.

Cu acéstă adăugire de trei clase în scóla primară, se va îndeplini o trebuință neapărată pentru comerțul acestui oraș, căruia 'i se va da un nou impuls de înflorire.

Mai adăogăm însă, că spre a se putea păzi o bună disciplină în scóla, și spre a se da

corpului profesoral o organizație mai omogenă și mai strinsă, trebuința cere ca în gimnasiu și în școlile mai înalte de inginerie civilă și de legi, să se orânduască unul din profesorii lor, ca căpetenie, sub titlul de rector, care să aibă dreptul de inspecție și de priveghere imediată asupra celor-alți profesori și a pazei bunei orândueli în clase.

Acestea sunt Prea Înălțate Dómnne, modificațiile și bazurile adoptate întru întocmirea programei învățaturilor pentru școlile publice, care le supunem plecat la Inalta Măriei Vóstre chibzuire.

P. Poenaru. Simeon Marcovici. C. N. Brăiloiu.

1850, Septembrie 27.

În detaliu programa gimnasială pentru București și Craiova pe 6 clase coprinde deci următoarele materii :

Clasul I. Limba română, limba latină, geografia Europei și mai cu sémă a țărilor, România și Moldova, cu statistica și chronologia lor, catichisul și caligrafia.

Clasul II. Limba română, limba latină, geografia celor-alte părți ale pământului cu partea corespondentă a chronologiei, morala religiunii creștine pe baza scripturilor, caligrafia și desenul liniar.

Clasul III. Limba română, limba latină, Istoria țerei românesce, aritmetica aplecată la operații comerciale și ținerea registrelor, geografia fizică, matematica, istoria sfântă și desenul liniar.

Clasul IV. Limba latină, istoria veche până la înființarea imperiului roman, aritmetica raționată, desenul de figuri și limba francesă sêu germană.

Clasul V. Continuația istoriei vechi și a vécurilor de mijloc, algebra, literatura latină, elemente de istoria naturală și limba francesă sêu germană.

Clasul VI. Istoria modernă, logica cu filosofia morală, retorica generală cu aplicație la literatura limbei române, elemente de fizică și chimie, geometria și limba francesă sêu germană.

Cursuri facultative

Limba rusescă, în trei ani.

„ turcescă, idem.

„ grécésca, idem.

Cursuri speciale de legi

Anul I. Dreptul roman și dreptul civil românesc (despre persoane și lucruri).

Anul II. Dreptul civil românesc (tocmeli, moșteniri, daruri și testamente), dreptul judecătoresc, (organizația judecătorilor, cu procedura) și dreptul criminal cu procedura criminală.

Anul III. Dreptul comercial, dreptul administrativ, economia politică și istoria dreptului.

Curs special de matematici

Acest curs e menit să formeze ingineri topografiei, ingineri de șosele și arhitecți.

Anul I. Trigonometria aplicată la ridicarea de planuri; Cunoscințe mineralogice a materialelor și puterea lemnului; Geometria descriptivă și desenul topografic și de peisagiuri, în toate țiile.

Anul II. Elemente de mecanică aplicată la deosebite mașini usuale; Principiile clădirii șoselelor și a podurilor de lemn și de piatră; Principiuri de arhitectură și deosebite ordine cu podóbele lor.

4837

Anul III. C. Perspectiva și construcția umbrelor. D. Compoziția în arhitectură de felul de clădiri civile și religioase, în semestrul de iarnă.

E. Operații practice la ridicarea de planuri.

F. Idem la construcții tehnice în științele de mai sus. În semestrul de veră.

Anul IV. Semestrul de iarnă :

Mai întâiu cele de la *E* și *F*. Lucrarea hărților și calculul operațiilor practice în timpul verei al anului al III-lea semestrul de veră.

Dupe ce scolarii vor da examen în luna lui Aprilie și vor lua diploma pentru acest curs, se vor alătura, pentru mai multă practică, pe lângă vre-un șef arhitect seú inginer de poduri și șosele, seú hotarnic, dupe specialitatea ce vor voi a îmbrățișa fie-care scolar.

Acest program e urmat de acestea :

O b s e r v a Ț i i

1) Toți cei ce vor dori a intra în orî-ce funcție publică, până la cel mai mic scriitor, vor fi neapărat datori, să sevărsescă cursul complet de unaniore, dupe programul ce s'a publicat acum și să ia atestat doveditor, că a trecut aceste învățături, cu totă cerșuta silință și bună purtare ;

2) Toți cei ce vor dori a îmbrățișa carierei administrative mai nalte, nu vor fi primiți de la șefi de secție ¹⁾ în sus, de nu vor avea diplomă doveditoare că au sevărsit și cursul facultăței legilor ;

3) Nimeni nu va fi primit în slujbă judecătorească, începând de la grefier de tribunal de întâia instanță, de nu va înfățișa diploma pentru cursul de legi ;

4) Nimeni nu va fi primit în funcția de ingineri pentru poduri și șosele, seú inginer arhitect, seú inginer topograf, decă nu va înfățișa diploma pentru cursul de inginerie civilă ;

5) Nimeni nu va fi primit a exercita profesia de hotarnic, seú de avocat, de nu va avea diploma pentru cursuri de legi.

Hotarnicul, care va voi să fie și inginer topograf, va fi dator să aibă diplomă și pentru cursul special de inginerie civilă, precum s'a Țis la art. 4 ;

6) Amploiații cancelariei agenției țerei de la Constantinopole, pe lângă cursurile de unaniore, vor fi datori să cunoscă și limbile turcésă și grecésă vorbitore ;

7) Amploiații carantinesci, pe lângă învățaturile unaniore, trebuie să învețe și limbile pe care trebuința neapărată va cere ;

8) La acest articol se dispunea trimiterea de scolari, să învețe limbile turcésă, grecésă și rusésă. Acest articol a fost șters de efori. Ei însemneză pe margine, că eu mâna lor au corectat.

Programul este semnat de membrii comisiei : P. Poenaru, S. Marcoviȇ și N. Brăiloiu.

Comisia propune și un stat anume pentru lefile personalului didactic, dupe programele de mai sus. 'L dăm în anexă ²⁾ împreună și cu statul real dupe care au fost plătite lefile în Decembre 1850.

În același timp în care comisiunea de mai sus lucra, Domnitorul și Eforia priveghiaă de aprôpe afacerea cărților didactice și regulaă socotelile scólelor pe anii 1847—1850.

Eată raportul Departamentului credinței în privința socotelilor și oficiul domnesc,

¹⁾ Comisiunea care a întocmit programa cerusă de la șeful de masă în sus.

²⁾ Veđi anexa.

prin care banii făcuți economie la școli pe anii 1847—1850, în sumă de 1.450.000, în loc de a se lăsa școlilor reînființându, se întorc visteriei :

Raportul Departamentului credinței la Domn, No. 5.736 din 25 Octombrie

Prea Înălțate Dămine!

«Potrivit înalței ordine coprinse în luminatul ofis, cu No. 1.423, Departamentul, dupe înțelegerea ce a avut cu Cinstita Eforie a școlilor, plecat supune Măriei Văstre pe lângă acest raport, lista, sub încredințarea Cinstitei Eforii, arătătoare pe fie-care an, până la sfârșitul anului 1850, de banii ce i-au primit școlele, și de cei ce au primit și câți au cheltuit. Osebit, Departamentul aduce la cunoșcința Măriei Văstre, că suma de lei 100.000, ce se vede însemnată prin colona a II-a, în potriua anului 1847, ca primiți mai mult din casa centrală peste fondul disponibil de lei 350.000, urmăză și aceea a fi scădută din datoria totală a casei centrale, însemnată în colona a III-a de 1.415.006 lei, rămânend de primit din această casă numai lei 1.315.006, căci prin luminatul ofis cu No. 4, se hotărăsece 1° ca fondul special de lei 500.000, prescis în art. 10 din legiuirea-reorganisației instrucției publice pentru clădire de un colegiu nou, să rămână destinat numai pentru această trebuință, fără a se putea deturna la nici o împregiurare un ban din a sa destinație, și al 2-lea că se considerăza observațiile cinstitului control și ale cinstitului Obștase Divan, în privința adaogirei veniturii școlilor, ca adecă : acel adaos să i aibă urmarea de la începutul anului 1848, pentru motivul, că nici o legiuire nu pôte avea efect retroactiv».

OFISUL LUI VODĂ

Noi, Barbu Dimitrie Știrbeiū,

Cu mila lui Dumneđeu, Domn stăpănitōr a totă țera românăescă.

Către Departamentul Credinței

«Vedend raportul aceluī Cinstit Departament sub No. 5.736, și alăturata pe lângă acest raport socotelă din partea Eforiei școlilor ;

Vedend suma de lei 1.315.006, ce dupe această socotelă, are a mai răspunde casa centrală către școle, până la sfârșitul anului 1850, și care dupe raportul Divanului obștase sub No. 347, s'a socotit a se da în ajutorul Visteriei ;

Noi, poruncim aceluī Departament a răspunde la Visterie, spre răfuire, suma de lei 1.315.006.

Prescurtare de socotelă a casei colegiului de la anul 1847 până la sfârșitul anului 1850

ANUL	Sumele cuvenite a se primi de la casa centrală		Sumele respuse de casa centrală		Sumele ce mai rămâne datorate casa centrală		Deosebite altele primite a casei colegiului		Totalul primirilor		Totalul cheltuelilor		Mai mult		Mai puțin	
	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.
1847.	350.000	—	450.000	—	—	—	44.541	10	494.541	10	427.045	13	—	—	—	—
1848.	850.000	—	490.000	—	360.000	—	48.796	—	538.796	—	587.326	08	48.530	08	—	—
1849.	850.000	—	216.993	2	633.006	38	62.352	16	279.345	18	298.311	07	18.965	29	—	—
1850.	850.000	—	428.000	—	422.000	—	37.049	04	465.049	04	448.561	39	—	—	16.457	11
	2.900.000	—	1.584.993	2	1.415.006	38	192.708	30	1.777.701	32	1.761.244	27	67.495	37	83.953	08

Arsaky. S. Marcovici.

Casier, G. Cernăvodeanu.

În privința cărților didactice ce se lucrează de profesori, Domnitorul, prin ofisul cu No. 298, din 8 Martie 1850, ordonă Departamentului credinței, să înceteze risipa de bani dați în lefi încă de la încetarea școlilor, și cere: «ni se va trimite toate manuscrisele lucrate în cursul închiderii școlilor de către profesorii cărora s'a urmat răspunderea simbriei.»

Eforia răspunde în modul următor:

Copie dupe raportul Eforiei școlilor cu No. 265 anul 1850, Marte 30, către Domn

«Conformându-se cu cele poruncite în oficiul Înălțimei Vostre cu No. 298, ca spre a se da o deplină dovadă de lucrările ce fac în traducții de cărți didactice, profesorii colegiului, cari pentru lipsa de ocupație în clase, ce sunt de o cam dată închise, primesc lefii lor dupe oficiala orânduială, să se dea chiar acele lucrări la cunoștința Înălțimei Vostre, Eforia plecat trimite toate acele traduceri ce acei profesori au lucrat până acum; și tot-d'o-dată. Eforia însemnă aci uvragiul ce s'a dat fie-cărui din acei profesori, ca să 'l lucreze în specialitatea sa.

Profesorii dar cu uvragiile lor sunt aceștia:

D-lui Dimitrie Pavel s'a dat a traduce trigonometria și algebra.

Acest profesor a săvârșit trigonometria, precum se arată în manuscriptul No. 1.

Tot acesta a lucrat și din algebră patru tetrade în 4° foi 128 precum se arată în manuscriptul cu No. 2.

D-lui Georgie Pop, s'a dat a lucra aritmetica și geometria.

Acesta a săvârșit aritmetica elementară, care s'a și pus sub tipar în tipografia colegiului; și din geometria teoretică și practică de *P. L. Sirod* a lucrat 5 1/2 tetrade în 4°, foi 194, precum se vede în manuscriptul No. 3.

D-lui Alecu Orăscu, s'a dat a lucra geometria descriptivă, de *Lefebure de Fourey*, din care a lucrat până acum 9 tetrade în folio, foi 155, dupe manuscriptul No. 4.

D-lui S. Marcovici, s'a dat istoria de *Bivrette Dumon*.

D-lui G. Iónid, are a lucra un dicționar greco-român dupe Vizantie, și un tractat de maxime morale. Acest profesor a săvârșit lucrarea tractatului în 9 tetrade în 4°, cu foi 542, dupe manuscriptul No. 5.

D-lui G. Hill, s'a dat a lucra gramatica latină de *Burnouf*, și un dicționar latino-român; dintr'acesta a lucrat până acum litera A în 8 tetrade în folio, cu foi 128, în manuscriptul No. 6; iar pentru gramatica lui *Burnouf* observăză numitul profesor, că gramatica ce o are tot numitul, compusă și tipărită în anii trecuți, este îndestul pentru trebuința claselor, și că se află acum îndeletnicindu-se în lucrarea și a unui dicționar româno-frances, ce se simte cu adevărat de lipsă în literatura română.

D-lui Ión Pop are a lucra partea morală din autorii francezi *Noël* și *Chapsal*, cum și geografia politică de *H. Vablon*. Acest profesor a săvârșit partea morală în 4 1/2 tetrade în 4°, cu foi 156, dupe cum se arată în manuscriptul No. 7; are tradusă și din geografia politică de *Vablon* 4 tetrade, tot în 4°, în foi 119, dupe manuscriptul No. 8. A mai săvârșit numitul și alăturatul tractat de punctuație într'un tetrad cu foi 61, precum se arată în manuscriptul No. 9.

D-lui Alecu Pop, s'a dat a lucra ținerea registrelor, pe care a și săvârșit-o în 9 tetrade în 4°, foi 292, precum se vede în manuscriptul No. 10.

D-lui Ión Poenaru, dându-i-se a lucra desemnul din *invățătura elementară*, a să-

virșit acest curs, în $3\frac{1}{1}$ tetrade, în 4^0 , și foi 106, dupe manuscrisul No. 11, și un uvragiū de *arpentagiū* sēū *geometria practică*, precum se vede în manuscrisul No. 12, desēvirșit.

D-luī Iosif Genilie, s'a dat a lucra geografia de *Victor Duruy*; din geografia fizică generală, a lucrat până acum 9 tetrade, în folio, cu foi 144, precum se arētă în manuscrisul No. 13.

D-luī Scarlat Valenstein, s'a dat a lucra Istoria naturală de *Holland*. Acesta a lucrat $2\frac{1}{2}$ tetrade în 4^0 , file 202, dupe manuscrisul No. 14.

D-luī F. Théot, îndatorindu-se a traduce gramatica franceso-română, a și sēvirșit lucrarea ei, cu alăturatul manuscris în folio No. 15.

D-luī I. Limburg, s'a dat a talmăci gramatica germano-română, din care a lucrat până acum 5 tetrade în folio, file 190, dupe manuscrisul No. 16.

Lucrēză și D-luī I. Zalomit, un tractat de filosofie, dupe manuscrisul No. 17.

Efor, A. Filipescu și Director, C. N. Brăiloiu.

30 Martie, 1850.

*

Asupra acestui raport al Eforiei, Domnitorul Barbu Știrbeiū, prin decretul sēū cu No. 453, din 15 Aprilie 1850, alcătuesce o comisie, compusă din D-nii: Pavlid, Hill, Ioanid, Zalomit și I. Pop. Acăstă comisie va cerceta manuscrisele de franceso-române și germano-române, dicționarul latino-român, până unde este sēvirșit, geometria descriptivă, aritmetica și geometria, algebra și trigonometria, ținerea registrelor dupe copia scripturā. Acestea sunt, ȳice Domnitorul, uvragiele cele măi de ăntēia trebuință, și urmēză a începe îndată a lor tipărire, ca treptat într'un an de ȳile, de va fi cu putință, să iasă din tipar.

Comisia se va aduna de trei ori pe sēptēmână regulat la ȳile și ore hotărite.

Atribuțiile sēle sunt:

1) A prețui fie-care uvragiū și a hotări de corespunde cu trebuința scōlelor și de meritēză a se tipări;

2) Comisia va îndrepta stilul operilor alese, apoi le va iscăli și înainta cu raport la Eforie, care ni le va supune spre a da poruncă de tipărire;

3) Autorii ău privegherea și corectura tiparului.

«Introducēdu-se învățatura limbei latine în tōte clasurile colegiurilor din Prințipat, cărțile cele de măi neapărată trebuință sunt cele latino-române, *avēnd unul și același profesor a predă de o dată limba latină și română*. Inșă fiind-că nu avem cărți elementare de predare, se vor da pentru a lor alcătuire și premii potrivite cu gradul trebuinței și cu meritul cărței.»

*

Comisiunea acēsta recomandă, în Iunie 20, cu raporturile No. 2 și 4 ca bune:

1) Aritmetica raționată dupe Francoeur, tradusă de I. Pop;

2) Trigonometria de Pavlid.

B. Boerescu tradusesese, în Noembre 1850, «Visul lui Scipione» de Cicero. Cercetată

această traducere de profesorul Hill, a fost respinsă de comisiune. Asemenea a fost respinsă geometria lucrată de I. Poenaru.

*

În fine, Domnitorul dă în Octombrie 17, oficiul No. 1.389, ordonând deschiderea școlilor de la 1 Ianuarie 1851. Până la acea dată Eforia e ordonată să îngrijescă de alegerea profesorilor și clasificarea elevilor.

Oficiul domnesc convine, că învățătura nu trebuie să fie considerată de tinerime ca scop, ci ca mijloc de a ajunge la un rezultat, iar acel mijloc nu va fi bun decât pe cât timp va face pe om capabil să împlinască o funcție specială și utilă societății din care face parte și în care este chemat să trăiască.

Un alt principiu pus de Domnitor este, că învățătura trebuie să fie adaptată la trebuința publică. De aceea Domnitorul în aplausele țerei proclamă, că învățătura trebuie să fie națională și suficientă la trebuința diferitelor clase ale societății.

Ast-fel țera cu noua Domnie repudia doctrinele anti-naționale ale domniei lui Bibescu, redând limbii române dreptul său firesc în școală.

Adevărat că oficiul domnesc admite alătura cu limba română și limba latină ca organ de învățământ ¹⁾, dar numai cu acel temperament căruia este adoptată ca basă a studiilor clasice și mamă a limbii române.

Limbele francesă și germană încep a fi predate numai de la clasa IV-a gimnazială înainte și lăsate la alegerea școlarului.

Programul gimnasiului este așa combinat, ca elevii cari din lipsă de mijloce ar abandona studiile de la finea clasei a III-a, o vor putea face această fără mare daună, căci până la această clasă se poate căpăta un complet de cunoștințe suficiente pentru a se deda la o industrie oarecare.

În cursul superior se reînființează facultatea de drept și o facultate de științe exacte împărțită în 3 secțiuni: topografia, poduri și șosele și arhitectură.

Pe lângă aceste două facultăți Domnitorul promite organizarea unei școle de agricultură și economie rurală și a unei școle de arte.

În fine Domnitorul promulgă dispozițiunea, care mărginește admisibilitatea la funcțiunile publice în favoarea acelorora, cari au terminat cursurile în școlile publice.

Ca consecință acestui decret domnesc, la 28 Octombrie 1850, Eforia (Dr. Asaki, A. Filipescu, S. Marcovici, P. Poenaru și Florescu) numesc două comisiuni de profesori, ca să cerceteze și clasifice pe elevii cari vor cere să intre în școală. Comisia I e compusă din I. Pop, Genilie, I. Poenaru, A. Pop și Valenstein pentru școlarii de clasele I—III inclusiv.

Comisia a II-a compusă din:

G. Hill, I. Zalomit, G. Pop, Walenstein, Theot, Limburg, Marcovici, D. Pavel și A. Marin, cercetază școlarii de la clasele III—VI inclusiv.

În anexa ce dăm ²⁾ la această pagină, se dispune, că clasificarea elevilor pentru școlile primare, se va face de profesorii ulterior arătați prin publicațiuni.

¹⁾ Vezi anexa.

²⁾ Vezi anexa.

Pentru cursurile speciale, tinerii chiar de vor avea atestat colegial, vor fi datorii să treacă un *examen general* pentru că așa să pôta acei tineri urma cu succes cursurile.

Intre acestea, Eforia s'a preocupat de localele scolare; așa în 23 Octombrie, sub No. 857, Eforia a scris Departamentului dreptăței să se mute din localul scôlei, căci de la 1 Noembrie viitor, acest local trebuie scôlei.

Scôlele din județe se ordonă a se redeschide, prin ofisul Domnesc din 17 Octombrie 1850. Deschiderea se va face la 1 Ianuarie 1851. Eforia intrăbă până atunci pe dregătorii de județe în ce stare se află localele? În 30 Octombrie 1850, cu circulara sub No. 859—871, Eforia amintescă cărmuitorilor, că ei sunt presidenții comitetului de inspecțiune, și deci să grăbescă lucrarea.

În 4 Noembrie, Eforia cere de la toți profesorii de colegiū și de specialități, programul detaliat al cursurilor lor.

Eată actele principale relative la redeschiderea scôlelor primare din județe:

REDESCHIDEREA SCÔLEI ÎN JUDEȚE

Eforia scôlelor

Domnule Ocârmuitor al județului!

«Prin luminatul oficiū al Măriei Sêle Prea Înălțatului nostru Domn, de la 17 ale curgătorii luni, No. 1.389, se poruncesc Eforiei a deschide scôlele până la 1 Ianuarie anul viitor, precum vă veți indestula din alăturata publicație.

Trebuință dăr neapărată având Eforia a cunoșce starea în care se află localul scôlei publice din reședința acelu județ și privind că: dupe art. 130 al legiurei din anul 1832, asupra scôlelor, sunteți chiamat a presida comitetul de inspecție, de județ, să bine-voiți a îi împărtași cât mai fără zăbavire științe și totă lămurirea, spre a se chibzui cuvenitele măsuri pentru indeplinirea poruncei Măriei Sêle.

S. Marcovici. I. Poenaru, etc.

No. 859—87.

1850, Octombrie 20.

Pentru alegerea profesorilor de scoli județene, jurnalul *Vestitorul* publică următoarea dispozițiune luată de Eforie:

P u b l i c a ț i e

Fîind-că mulți prin jalbe către Eforia scôlelor au arătat dorința de a fi primiți ca profesori publici pentru scôlele primare, și ca să le pôta încredința o asemenea delicată sarcină la persoane îndestrate cu cerută capacitate, Eforia face cunoscut, că nisce asemenea doritori urmază neapărat a trece toți fără nici o excepție un examen asupra învățăturilor otărîte pentru asemenea scôle.

Către acestea căți din D-lor vor fi ținut scôle private, seū vor fi exersat meseria profesorală pe la particulari, sunt potțiți, cei d'ântăiu a aduce un atestat al orașenilor, și cei de al duoilea un înscris din partea părinților, coprinđetor de rivna, capacitatea și purtarea învățătorului și adevărite, și unele și altele, de ocârmuirea locală și de magistrat.

Examenele unor asemenea doritori se vor ține la 20 ale curgătorii luni, în cancelaria Eforiei, și examinatori vor fi D-nii profesori:

1. Serdarul I. Genilie, pentru geografie, catechism și istoria sfântă.
2. Medelnicerul I. Popp, pentru gramatica limbii române.
3. Slugerul G. Popp, pentru aritmetică și elemente de geometrie, îmbinate cu principii generale de desen liniar.
4. Valenstein, pentru principiurile generale de desen liniar arătat la No. 3 de mai sus.
5. Pitarul Alecu Popp, pentru caligrafie. Capacitatea și moralitatea vor fi singurele condiții de admisibilitate, din cari Eforia nu se poate abate, fără a se compromite înaintea tinerimei, și prin urmare a neamului.

Al. Filipescu. Poenaru. Marcovici. Florescu.

1850, Noembre 4.

Eată programa definitiv adoptată pentru scótele primare :

Scélele primare de prin orașe

C l a s a I

1. Silabisire, cetire și scriere.
2. Invățătura pe din afară a rugăciunilor.
3. Deprindere la scrierea și însemnarea numerelor aritmetice.
4. Principiuri de numerație și calcul din gând.

C l a s a II

1. Citire pe extracte din sânta scriptură.
2. Scriere dupe modelul de caligrafie și dictando.
3. Catechismul.
4. Aritmetica, (cele 4 lucrări cu numere întregi).

C l a s a III

1. Cetire cu înțelegere și explicație pe deosebite cărți religioșe și morale.
2. Caligrafia.
3. Istoria sfântă în prescurtare.
4. Aritmetica, (cele 4 lucrări cu frângeri și explicația sistemului măsurilor și greutateților obicinuite în țără).
5. Elemente de geografia fizică, (cele de căpetenie împărțiri ale globului cu o scurtă descriere a statelor Europei, și mai amăruntă a Principatelor România și Moldova).
6. Inceputuri de gramatică.

C l a s a IV

1. Cetire cu explicație pe cartea intitulată *Prietenul tinerimei*, și altele asemenea.
2. Elemente de geografie îmbinată cu principiuri de desen liniar.
3. Elemente de geografia civilă a tuturilor părților globului, cu o mai amăruntă descriere a statelor Europei.
4. Elemente de gramatică.

NB. În césurile de cetire, profesorul se va aplica cu deosebire a da elevilor într'acéstă clasă sciința de istorie, (mai cu sémă de istoria țerei romănesci), și cunoscințe flice și matematice și de economia ășnică, alegând cărți proprii pentru acest sfărșit.

«Acésta programă va coprinde tóte părțile sciinței cu euvenitele desvoltări spre a se putea înțelege cu inlesnire, fără a se pune într'insa aménunturi cari forméză obiectul predării... Acésta programă va fi ca o tabelă, in scurt de pòtruns cu o căutătură răpede dér atentă.»

Eforia măi dispune ca profesorii să gătéscă textul cursului in anul d'ântéiú și revédendu'l să 'l dea in cunoscința Eforiei spre a se tipări in curgerea anului al duoilea. Ast-fel scolarii nu vor lua in clase decăt note măi deslușitoare decăt cele din text. ¹⁾

*

Domnitorul nu se impacă cu ideea că profesorii de la gimnasiú, fără să fi început a preda, primiaú lefi; de aceea din nou, in 5 Noembre 1850, cu óisul No. 1.481, provócă pe Eforie, să inceteze cu lefile de la 1 Decembre viitor, și să nu plătésca lefi decăt acelor profesori, cari vor fi primit definitiva intárire.

Eforia cu raportul seú No. 297 din 15 Noembre, rěspunde Domnitorului ²⁾, că de și n'aú început profesorii a preda, dar lucréză in diferitele comisiuni și că este drept să fie plătíți pentru acésta. Eforia supune Domnitorului lista profesorilor, cu arėtarea de lefile hotárite de fie-care catedră, de la 1 Decembre.

Eforia arėta Domnitorului și unele modificáțiuni aduse in programul gimnasiului. Aștia, desparté geografia física de istoria țerei románesci. Desparté limba francesă la 2 profesori, cum este la limba germană, adecă unul de clasa IV-a și a V-a și altul de clasa VI-a.

Măi adaugă Eforia un institutor pe lângă cei duoi existenți de la Lucaci, cu incepere de la 1 Decembre.

Dispune ca limba elenă să se încépa tot de la 1 Decembre și să se predea împreună și limba grecésca modernă.

Scolarii încep a fi examinați de comisiune la 16 Decembre, dupe publicațiunea din jurnalul *Vestitòrul*, din 2 Decembre, sub No. 968.

La 30 Decembre Eforia ³⁾ arėta rezultatul lucrărilor inaintate; constată că s'aú in-scris in gimnasiú 214, adecă cu 15 măi mulți căți eraú la desființare; apoi din nou supune Domnitorului statul personalului scólei, compus din vechii profesori, din căți-va noi aleși prin concurs și din căți-va orėnduiți vremelnicesce până la nou concurs.

Eforia măi cere deschiderea unei scóli primare in culórea de verde și adăugirea clasei a IV-a in colórea de negru, la Lucaci.

Din cursurile facultative nu se deschide decăt limba elenă.

Scólele vor incepe la 8 Ianuarie 1851.

*

Pe lângă cursul de legi, se decide a se organisa și «Facultatea ingineriei». Cu jur-

¹⁾ In 2 Decembre 1850, Eforia reinnoesce obligațiunea pentru profesori de a și gáti manuscrisul pentru anul al duoilea, și pentru a 'l indemma să facă acésta Eforia, ia hotárire a plătésca in bani pe autori, de cóla de tipar in 8°, conținėnd 31 de rėnduri pe față, de la 100—200 lei dupe greutatea lucrării și acésta la fie-care nouă edițiune; se măi da autorului câte 10 exemplare din carte. Proprietatea opereí devine a Eforiei. (Veđi anexa.)

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

nalul său No. 1.544, din 11 Decembre 1850, Eforia admite, că vor fi primiți tinerii absolvenți ai cursurilor complementare din desființatul colegiū și, dând examen de aritmetică, algebră și geometrie, și fără cursuri colegiale complementare. Asemenea măsură se publică în jurnale.

*

Pentru ocuparea catedrelor vacante la facultatea de legi și la cea de inginerie și asemenea pentru istoria universală, se publică concurs, pentru cele întâiu pe ziua de 15 Aprilie 1851, iar pentru istorie pe 20 Iunie.

Asemenea se pun la concurs catedrele de logică și de morală și istoria naturală, fizică și himie, tot pentru 20 Iunie.

*

Am vădut în 1847 înființându-se o școlă militară de cadeți. Acea școlă încă s'a închis dupe căderea guvernului revoluțiunei, ba chiar mai înainte, din cauza holerei ¹⁾.

Barbu D. Știrbeiu, cu decretul No. 19, din 23 Ianuarie 1850, (ce dăm în anexă), reînființază școlă, dupe raportul șefului oștirei, sub No. 101, dupe budgetul întocmit de comisiunea numită ad-hoc de Domnitor, pe suma de 84.000 lei pe an. Domnitorul ordonă Eforiei să dea din budgetul școlălor 6.367 lei, o-dată pentru tot-d'a-una, pentru facerea dotei școlăi, cum și lei 7.000 cheltuelile școlăi pe fie-ce lună.

Școlă ostașescă din Bucuresci s'a și deschis la 7 Maiu 1850, în casele Pitarului Gr. Mareș, la S-ta Vineri, cu deosebită solemnitate. Diminēța a fost serviciū bisericesc, și la 10 ore profesorul Pavlid a ținut o cuvântare.

În aceeași zi la 2 ore, Domnitorul a vizitat școlă, însoțit de Majorul Voinescu. Colonelul Florescu rosti o nouă cuvântare. Direcțiunea școlăi se dete Adjutantului Major Salman.

*

Seminarul Mitropolitan încă se reorganizază, cât și cele eparchiale din țera românescă, pe 6 ani.

Profesorul Nifon Balășescu, inchipuesce programul nou, pe care l dăm în anexă ²⁾.

*

Prin decretul lui Barbu D. Știrbeiu din 1850, cu No. 87, înființându-se o pepinieră centrală de duți, se decide și organizarea unei ferme model. Domnitorul ordonă Eforiei prin acest decret, a întocmi o comisie, care să proiecteze regulamentul acestei ferme model, și să fie gata înainte de anul nou 1851.

¹⁾ Profesoarele D. Pavlid, la 15 Septembrie 1847, fusese numit la această școlă pentru matematici, cu lēfă de 600 lei pe lună. El reclamă în 1850 lēfă sa de la 4 Iunie 1848, până încetă școlă din cauza holerei, până la 17 August 1849, când a fost chiămat prin oficiū domnesc, în comisiunea însărcinată cu reorganizarea școlăi militare. Anexăm actele relative la această afacere.

²⁾ Veți anexa.

Dăm în anexă ¹⁾ acest domnesc hrisov, cum și proiectul pentru întinderea culturii dușilor și organizarea unei școli de educația gândacilor de mătase, având elevi dintre învățătorii sătești.

E de observat că în decretul mai sus menționat, Știrbeiu cere Eforiei lucrarea și a unui proiect de organizare a unei școle de arte și meșteșuguri «apărându-se de ori ce teorii absolute și privind numai la efectivele ei de trebuință, potrivit cu starea și mijlocele țerei, ca prin măsuri practice și bine combinate să pōlă produce folosuri imediate.» ²⁾

*

În Moldova încă sunt pe cale de organizare aproape toate școlile și cu deosebire gimnasiul din Iași.

Conform actului de la Balta-Liman, în locul Adunării obștesci se organizează Divanul general. În Februarie 1850, între cele d'ânteu lucrări ale acestui Divan, Domnitorul Gr. Ghica trimite și proiectul de regulament, lucrat de o comisiune, dar mai ales de Petrance Casimir, directorul Departamentului bisaricesc și al învățătorei publice ³⁾

Acest bărbat nu avu fericirea a 'și vedea aplicată opera înțeleptă, căci la finea lui Septembrie muri, plâns de școla română. ⁴⁾

Divanul obștesc adoptă, sub președința Domnitorului, regulamentul cel nou al școlilor, care nu întârzie a fi pus în lucrare, mai cu sēmă de la începutul semestrului școlar 1850—1851.

Una din primele lucrări au fost relative la reînființarea internatelor de băieți și de fete. Eată raportul Departamentului învățăturilor publice în privința acesta :

Raport la Domn

«Proiectul pentru reorganizarea învățătorei publice, care de curend s'a discutat și adoptat de către Statul extraordinar sub a Înaltei Vōstre președinție, coprinde în § 66 înființarea unui internat pentru tineri și în § 27 înființarea unui asemenea aședēmēt pentru fete. Internatul pentru tineri fiind o măsură, ce în deobște este cerută și se do-resce, și care făgăduesc un rezultat folositor pentru buna creștere și învățătura publică, acest Departament socōte, că cât privesce internatul pentru tineri el se pōte înființa și înainte de a se pune în lucrare coprinderea în totul a sus citatului proiect. Iar internatul pentru fete există astăzi, în cât acum nu se cere alt, decât organizarea lui în chip ca să primescă o dezvoltare mai mare. Subt-iscălitul gășind de a sa datorie . . .

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Dosarul No. 87, archiva ministerului de culte.

³⁾ Veți *Gazeta de Moldova* No. 52 din 17 Iulie 1850 și No. 70 din 18 Septembrie 1850.

⁴⁾ În memoria lui au scris versuri G. Sion, D. Gusti și A... (Alexandri?) Ele fură publicate în *Zimbrul* și reproduse în *Gazeta de Moldavia*. G. Sion țicē :

«Casimir cu bărbăție
Pentru școlă se lupta :
El doria ca toți să fie
Vrednici de patria sa!»

Casimir era numai de 28 ani, când mōrtea l răpi operei sale naționale. (Veți *Gazeta de Moldavia* No. 75 de la 5 Octombrie 1850.)

etc. «să bine-voiști a incuviința de la 1 Octombrie anul curgător înființarea internatului pentru tineri și tot de la acea vreme, întemeierea internatului pentru fete; amându-și să se organizeze dupe coprirea proiectului și pe cât încăperile de astăzi ale școlilor publice din capitală ar ierta.»¹⁾

Directorul Departamentului, *II. Casimir.*²⁾

Secția I, din Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice.

Șeful secției, *D. Gusti.*

No. 2.942.

850, Iulie 10.

Se publică în «*Intrunitele foi*» deschiderea internatului și condițiile de admitere. Se cere la toate școlile din județe a alege câte două tineri absolvenți ai școlii, cei cu note mai bune și săraci, să fie admiși în internat.

Internatul nu se poate cu toate acestea deschide la data hotărâtă prin buletinul oficial No. 57 din 1850. Departamentul face cunoscut, prin *Gazeta de Moldova* No. 69, din 11 Septembrie 1850, amânarea deschiderii internatului, din cauză de împedcări neprevăzute.

Pentru școala de fete se cumpără casele Postelnicului Ión Ghica, case în care până astăzi se afla Școala centrală de la Iași. Directorul școlii de fete este Th. Stamati. Se decide a se primi interne solvente cu o mie de lei pe an,³⁾ prin următoarele acte:

No. 804. Anafora a Sfatului administrativ din 26 Ianuarie 1850, sub No. 124, cu înaltă rezoluție, pentru a se primi la institutul de fete pe lângă stipendiste și un număr de pensionare cu o ușură plată.

«Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice, pe lângă referatul cu No. 3.378, a înfățișat Sfatului anafora cu No. 3.247, prin care el a mijlocit către Înălțimea Văstră, că la institutul de fete, pe lângă stipendistele ce sunt dupe regulament, să se primescă și un număr de pensionare, întru cât închipuirile și încăperile institutului vor ierta, cari primite fiind cu o ușură plată din partea rudelor lor, să li se dea ca și stipendistelor creștere și învățăturile prescrise de aședământ. Sfatul în urma domnescei rezoluții asupra numeratei anaforale, luând în de aproape privire o așa privire, care este o măsură propășitoare în răspunderea învățaturii, plecat vă aduce la cunoștință, că el găsește nemerită arătata propunere a Departamentului dis, care deca se va da în cuviință de Înălțimea Văstră, să se și pună în lucrare.»

Acastă anafora din 6 Februarie 1850, sub. No. 279, s'a împărțit Departamentului averilor bisericesci.⁴⁾

Înaltă rezoluție

«Se incuviințază acastă propunere a Departamentului cultului și se va publica spre obșteșca știință.»

¹⁾ Dosarul No. 246, archiva Ministerului de culte, din 1850.

²⁾ Acest raport este scris în brulion chiar de mâna lui P. Casimir.

³⁾ Veđi *Gazeta Moldovei*, No. 66 din 4 Septembrie 1850.

⁴⁾ e) Manualul admnistr. Tomul II, pag. 303.

G. Săulescu, conduce reorganizația școlilor și se ocupă în 1850, cu regularea personalului didactic, așa că cu aplicarea noii legiuiri, gimnaziul să poată funcționa, măcar cu clasele I-a și a II-a. În curând G. Săulescu este numit și inspector.

*

Noul regulament școlar se publică în broșură în 4° la tipografia franco-română în 1851.

Noul aședământ pentru reorganizarea învățăturilor publice este cu mult superior la toate legile școlare anterioare și asigură învățământului public o direcțiune eminentement națională și liberală. El asigură gratuitatea învățământului în Moldova. Proclamând importanța școlilor de agricultură, de meserii și reale, aședământul organizează și învățătura gimnazială și cea 'naltă. Invățătura gimnazială se va face în direcțiunea clasicismului latino-elen. Invățătura 'naltă va începe în facultăți, de îndată dupe organizația deplină a școlilor secundare.

Limba națională va fi *singurul* organ de învățământ.

Eată în acest principiu triumful ultim al limbei contra reacțiunii din țără și a voinței străinului!

Invățătura 'naltă coprinde 4 facultăți: Filosofia, juridica, teologică și medicală.

În facultatea filosofică sunt două secțiuni: I. Literară, și a II-a de științe exacte cu arhitectura și ingineria de poduri și șosele.

Pentru asigurarea succesului școlilor, se prevede facerea unei legi de admisibilitate, unei legi publice pe baza atestaturilor școlare.

Multă prevedere este în redactarea noii legi școlare. Ea se preocupă de cei două însemnați factori ai unei școle: profesorul și cartea.

Pentru a pregăti profesori primari, se va înființa școli pedagogice. Pentru învățământul secundar și superior se vor chema profesori bărbați învățați și se vor trimite tineri bine pregătiți pe spesele Statului la universități străine.

§ 10, se preocupă de cărțile didactice.

Acestea se vor traduce dupe cărțile usitate în Prusia, publicându-se concurs pentru acesta. Cărțile premiate se tipăresc cu cheltuiala Statului.

Chiar și pentru cărți de cultură generală, noul aședământ are frumoase dispozițiuni.

Pentru întâiași dată o lege școlară moldovenescă se gândește și la învățătura sătenuului, prevădând înființarea la sate de școli dișe elementare, cu scop de a forma din fiii sătenilor omeni cu cunoscinți neapărate stărei lor și gospodari buni și cu frica lui Dumnezeu.»

De o cam dată legea cere înființarea de 63 școli sătesci, adică câte una de fie-care plasă. Departamentul învățăturilor publice la închipuiri de mișloce, va crea de asemenea școli și pe la sate și mai întâiu pe la moșiile mănăstirești, unde este mai multă înlesnire.

Pe viitor nu se vor mai da hrisove de tîrguri seú iarमारóce, decât dupe ce proprietarul moșiei va fi înființat școla elementară.

Programa școlilor elementare sună așa: Religia, citirea, scrierea, 4 speții, compunerii practice, și anume: contracturi, jalbe, etc., cunoscinți practice din industria agri-

colă și domestică, agrimensura, cotitul vaselor, cunoșcerea măsurilor, etc., dupe un manual general dobândit prin concurs și care manual va cuprinde și cunoștințe generale întinse spre desrădăcinarea prejudecăților și rele deprinderi, precum și pentru lătimea cunoștințelor folosite pentru starea locuitorilor.

Acest manual se va vinde foarte puțin, ca să și îl poată procura locuitorii. Cursul școlii elementare va fi de trei ani.

Dacă programul de mai sus se va părea cui-va cu tendințe de a împiedica pe țărani să se folosescă de învățământul secundar și superior, vom aminti aceleia, cuprinderea paragrafului 21, care dispune, că școlarii din școlile elementare, cari se vor deosebi la învățătură, câte doi pe fie-care an, la alegere prin concurs, dintre școlarii distinși de la toate școlile elementare din județe, se vor ține pe socotela Statului în școala primară a județului și apoi vor fi primiți bursieri în internatul liceului din Iași. Se poate măsura mai frumósă, mai românescă și mai democratică de-cât acesta ?

*

Școli primare se înființază ori continuă a existe pe la toate reședințele din județe, ținuturi și târgușore, dupe următorul program :

- a) Sântele rugăciuni.
- b) Cetirea și scrierea română.
- c) Memorisații.
- d) Catechismul și istoria sântă (testamentul vechi și cel nou).
- e) Gramatica română și scrierea dictando.
- f) Caligrafia.
- g) Cunoștințe generale de geografie și în special din aceea a Principatelor.
- h) Aritmetica, calcularea de rost și cunoșcerea de măsuri, greutate și monete.
- i) Cunoștințe istorice din biografii și prescurtare din istoria Patriei.
- j) Cetirea și scrierea latină.

Obiectele acestea se vor învăța în curs de 4 ani ; un program special le va împărți pe ani și césuri.

Școle primare de băieți vor fi în Iași la Trei Erarchi, la Tătărași, la Păcurari, la Târgușor și la Sărerie.

Școle de fete vor fi în toate reședințele ținutale, iar acum de o dată cel puțin în Botoșani, Roman, Bêrlad, Huși, Bacău și Galați.

Aședemântul prevede internate pe lângă fie-care școlă de fete.

În Iași se mai înființază doue școli filiale cu câte doue clase, deosebi de școala existentă de fete.

Iată programul școlilor de fete :

- a) Sântele rugăciuni.
- b) Cetirea.
- c) Scrierea.
- d) Calcularea de rost.
- e) Religia, catechismul și istoria sântă (vechiul și noul testament).
- f) Gramatica română și scrierea dictando.

- g) Aritmetica și cunoșcerea măsurilor, greutateilor și monetelor.
 - h) Cunoștințe din istoria naturală și elemente de fizică.
 - i) O limbă străină, în școala centrală.
 - j) Un tractat de morală adaptat la starea ce elevulele au a ocupa în societate.
 - k) Cunoștințe din geografie și istorie, iar mai ales din geografia și istoria patriei.
 - l) Musica vocală după metoda cel mai lesnicios.
 - m) Lucruri femeiești de mână, precum : a spăla și a călca pânzuri, a lucra cu ac de ciur (crochet), a țese covore, a lucra horbote și altele.
 - o) Desemnul de flori și peisagiuri.
 - p) Ținerea socotelilor de cheltueli.
- Obiectele acestea se vor învăța în curs de 5 ani.
Un program special le va împărți pe ani și césuri.

La școala principală din Iași, se dispune a se ține un număr de interne pentru a se forma din ele învățătoare la scolile de fete. Acestea pe lângă cursul de 5 ani vor mai învăța alți două ani pedagogia și vor ajutara pe învățătoare în exercițiul lor pentru a face practică.

Pentru pregătirea de învățători sătesci, se cere absolvirea cursului primar și un an de școala pedagogică.

Vor fi cursuri primare și la școala de meserie și la casarmă pentru soldați.

Asemenea se vor reforma școlile armene primare și se vor obliga comunitățile evreiești să înființeze și ele de aceste școli.

*

În învățământul secundar, noul aședământ claséză : scolile reale, ferma model, școlile gimnasiale.

Nu putem da cu amănuntul aci dispozițiunile aședământului în privința școlilor secundare și înalte și ne mărginim, pentru a nu mări inutil acest studiu, să trimitem pe lector la aședământul dat în anexă. ¹⁾

Aci vom aminti numai că școlile reale, au a se înființa în Iași, Botoșani și Galați, au un curs de 5 ani și programul osebit.

Obiectele cari au a se învăța în școlile reale în curs de 5 ani, sunt următoarele :

1) Religia, mai pe larg de atât în școlile primare și un tractat de morală potrivit la datorințele omului creștin și cetățen ;

2) Gramatica românească în tótă a ei coprindere, scrierea dictando ;

3) Stilul în tótă a lui întindere cu exerciții de compuneră de tot felul, iar mai ales de acele usuale ;

4) Matematica ;

5) Geografia, statistica și istoria în general, și a principatelor în special ;

6) Caligrafia și desenul liniar ;

7) Fizica experimentală ;

8) Gimnastica ;

9) Istoria naturală ;

¹⁾ Veți anexa.

10) În Iași și în Botoșani, limba italiană și cea germană; în Galați, a cea italiană, engleză și cea grecă, din care câte una va fi îndatoritoare;

11) Technologia, în cei de pe urmă doi ani.

Aceste obiecte sunt îndatoritoare pentru toți, iar din specialitățile mai jos însemnate, elevii vor fi datorii a-și alege măcar una, care va fi neapărată pentru ei. Aceste specialități sunt:

- a) Economia rurală și elemente de chimie cu aplicația la agricultură și industrie.
- b) Mecanica populară și desenul atingerilor de ea.
- c) Arhitectura și desenul atingerilor de ea.
- d) Geometria teoretică și practică.
- e) Științele comerciale, între care și condica de comerț și de schimb, dopia scrip-tură, istoria comerțului și aceea a invențiilor, geografia comercială.

Elevii care vor dori a învăța și alte limbi străine, vor putea îndestula această dorință în gimnasiu, unde se vor combina césurile predării lor în chip îndemănătoriu pentru ea.

Ferma model, cu un curs de 3 ani, urmază a căpăta program ulteriormente.

Gimnasiul va avea 7 clase cu programul următor:

- 1) Religia;
- 2) Caligrafia;
- 3) Limba latină și elenă, cu literatura lor, indeletnicirea cu autorii clasici;
- 4) Limba francesă, italiană, germană, rusă și turcă, din care una va fi îndatoritoare, dupe alegerea scolarilor, sėu a părinților lor;
- 5) Gramatica romănescă în tótă a ei întindere;
- 6) Matematica;
- 7) Geografia nouă și statistica în tótă a lor întindere în general, și a principatelor în special;
- 8) Geografia veche;
- 9) Istoria universală și a principatelor;
- 10) Antichitățile romanilor și ale elenilor;
- 11) Poetica, retorica, stílul, în tótă a lor întindere;
- 12) Mitologia;
- 13) Istoria naturală;
- 14) Fisica experimentală și elemente de chimie;
- 15) Desenul;
- 16) Gimnastica;
- 17) Introducerea în filosofie dupe sistemul adoptat în Prusia.

Scolii gimnasiale se vor înființa nu numai în Iași, ci treptat dupe mișloce și în alte capitale de județe, începēnd cu Bėrladul.

La facultatea medicală se prevede înființarea unei scolii pentru mőse și a unei scolii de chirurgie, lăsāndu-se pe mai tārdui organizarea proprie a facultăței de medicină.

Asemenea pe lângă scóla de chirurgie se cere o clinică de veterinărie.

De seminarii legea cea nouă, la § 64, face greșėla de a subordona reorganizarea lor la înțelegerea prealabilă cu Mitropolitul și Episcopii.

*

Deja în 25 Februarie 1850, prin ofișul Domnesc No. 17, Domnitorul Ghica a ridicat de la comitetul central casa învățăturilor publice și cutia milelor, și le aș alipit la noul înființat Departament al Vorniciei averilor bisericesci și al învățăturilor publice. ¹⁾

Acum prin noul aședământ, la § 84, se dice că «Departamentul învățăturilor publice este însărcinat cu administrația școlilor din Principat. Pentru acēsta ori și ce școlă trebuie să fie supusă autorisației și privegherei lui.»

La acēstă misiune Departamentul se ajută de un Sfat școlar și de un inspector general. Sfatul școlar se compune din inspectorul general, ca președinte, când nu președe Ministrul său directorul; din directorul internatului; din 3 profesori aleși de profesorii școlilor secundare și din toți profesorii învățăturilor înalte. Intre alte atribute administrative și științifice, Sfatul are și cultura și propășirea limbei, cum și statornicirea regulilor gramaticale și compunerea ori traducerea cărților didactice.

În privința numirii profesorilor se stabilește, prin art. 143, concursul. Pentru formarea de învățători sătesci, se înființază la Trei-Ierarchi o școlă preparandă.

Inamovibilitatea este asigurată corpului profesoral prin § 150.

Depărtarea unui profesor de la catedră se face în urma unei judecări a sfatului școlar. Numai învățătorii școlilor elementare, cari sunt numiți la posturi d'a dreptul de Departament, vor putea fi destituiți de către dēnsul.

Din respectul cultural, noul aședământ prevede biblioteca, la § 200 și cele următore: Toți autorii săi editorii și redactorii de jurnale vor fi datorii să dea gratis la biblioteca câte 6 exemplare.

Se prevede asemenea obligațiunea de a se trece în budgetul anual un § pentru cumpărarea de instrumente de fisică și chimie, de geometrie și mecanică, de medicină și chirurgie, modeluri pentru arhitectură și agricultură.

În fine regulamentul pune sub dependența Departamentului învățăturilor publice tōte școlile private. Autorisarea este obligatōre pentru toți directorii de școli private, precum și pentru toți profesorii și pedagogii din ele.

Cei necrescini nu pot ținea școlari decăt de legea lor, dēr pot avea profesori creștini. Învățământul privat nu pōte merge decăt până la clasa VI gimnasială, dupe care școlarii sunt obligați să mērgă la liceele publice; învățatura în școli private va fi conformă și asemēnată cu cea de la școlile publice.

O dispozițiune de laudă a noului aședământ este supresiunea pedepselor corporale din școlile publice și private.

*

Învățământul seminarial a fost un moment iar amenințat de izbire, prin intervențiunea Episcopului de Roman, care încă din 1849, cu anafora No. 237, a fost cerut

¹⁾ Manual admin. Tom. II. pag. 37.

Domnitorului voia de a chirotoni candidații netrecuți în seminar, sub pretext că lipsesc de aceștia și că îi trebuiesc 118 preoți la eparchii. Corespondența continuă și înaintea Sfatului cărmuitor, și până în Aprilie 1850. Sfatul respinge neintemeiata cerere a Episcopului și Domnitorul aprobă respingerea în 19 Aprilie 1850. ¹⁾

*

Primul rând de călfi din școala de arte, seî maistrii, cu atestate în regulă, ese de la examenul din Iunie 1850.

No. 818. Anaforaua Sfatului din 21 Iunie 1850, sub No. 1.924, cu înalta rezoluție din 29 Iunie 1850, pentru suma ce urmăză a se slobodi elevilor ce vor eși maestri din școala de arte și mesteguri, și pentru cheltuiiala drumului în mergerea la locul de unde au fost trimiși la învățatură.

Departamentul din 'năuntru, a referat Sfatului, sub No. 11.975, că la examenul dat de elevii școlii de arte, 16 din ei au eșit maestri, atestuiți în ramul învățătorei lor, pentru care mișlocesce, ca pe lângă uneltele mesteșugului ce dupe aședământ li s'au dat de către direcție, să li se hărăzescă câte 500 lei de fie-care, spre încuragiarea și înlesnirea întru deschiderea atelierelor, la locul unde urmăză a se aședa. Sfatul incuviințând a li se da acest ajutor bănesc, o dată pentru tot-d'a-una, din venitul Eforiilor tergurilor, la cari acești maestri sunt destinați; plecat aduce la cunoștința Înălțimei Vostre spre desevêrșirea hotărîrei.

Acastă incuviințare de către secretarul de către Stat prin adresa din 1 Iulie 1850, sub No. 1.995, s'au împărțait Departamentului din lăuntru și sub No. 1.996, Departamentului averilor bisericesci și al învățăturilor publice.

Înaltă rezoluție

Se incuviințeză a se slobodi numiților maestri câte 500 lei de la dișele Eforiî, iar Departamentul bisericesc le va slobodi cheltuiiala cuvenită pentru drum. ²⁾

*

Bursierii moldoveni din 1850, erau următorii: Panaiteanu la München, acum de fôrte mulți ani; G. Apostoleanu la Berlin, pentru jure și camerariile; Scheletî la Postdam, fără indicare de studiu; Veisa la Paris: matematici și științele naturale. Eraclide la Paris, studiază dreptul. Botezatul în Rusia, fără indicare de studiu. Alinescu în Viena, medicina. Panaite Donici la Paris, matematici; N. Ionescu la Paris, literatura.

Pe acești două din urmă îi recomanda pentru burse G. Sêulescu, și li se dă câte 4.000 lei pe an. ³⁾

Bursa acestor două din urmă este acordată numai pe două ani!

Domnitorul Ghica mai ordonă ajutor anual fiului Postelnicului Boteanu, din Iași, ca să învețe la Petersburg, pe 4 ani. Nicu Ghica Vornicul bisericesc, se supune la acest act de favoare, în Ianuarie 1850, și refuză continuarea bursei la tinerii de valoare, ca N. Ionescu și V. Donici!

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Manualul admin. Tom. II, pag. 352.

³⁾ Dosarul No. 633, archiva ministerutii de culte.

În Aprilie 1852, se scrie D-lui N. Ionescu să se întorcă în țară !

Puținele scoli, cari funcționează încă înainte de aplicarea în Moldova a noiei legi scolare, avură un budget de 200.000 lei. Veniturile scólor, la începutul anului 1850, erau de 596.980 lei și cu o rezervă de lei 136.852. ¹⁾

*

Din respectul culturii gènerale, să amintim că în anul acesta, Domnitorul Știrbeiū, dá decretul din 24 Decembre 1850, pentru organizarea unei galerii de tablouri.

Eată acest decret :

Noi Barbu Dimitrie Știrbeiū,

Cu mila lui Dumnezeu, Domn stăpânitor a totă țera românescă,

Departamentul Credinței.

«Bazurile unei biblioteci, a unui muzeū de istorie naturală și a unui cabinet de fizică și de chimie, s'au pus de vre-o câți-va ani, și aceste trei stabilimente neapărate pentru instrucția publică, se înaintéza din ȓi în ȓi, prin cumpărături din fondurile scólor și prin dăni generóse din partea iubitorilor de luminarea neamului.

O lipsă rămăsese neîndeplinită, aceea a unei galerii de tablouri pentru studiul tinerimii, care ar avea aplicare se îmbrățișeze această frumoasă artă.

Dorind a se pune temelie și pentru îndeplinirea acestei trebuințe, și a se începe formarea unei asemenea galerii, poruncim aceluī Departament a se înțelege cu Eforia scólor, ca să se adune tóte gravurile și tablourile ce a avut scóla, să se așeze într'o sală potrivită, dupe felul și meritul lor, și să se înscrie într'un registru șnuruit și pecetluit.

Spre acest sfêrșit, trãmitem și noi pe lângă acest ofis, două tablouri lucrate de doi români, anume : G. Tătărăscu, care se află în Roma, cu cheltuiala Sfintei Episcopii de Buzéū, și P. Alexandrescu, care, dovedind o aplicare și un talent deosebit pentru pictură, se va trãmite pe patru ani la Roma, cu cheltuiala din casa scólor, ca să se deserviréscă în această specialitate, și cu vreme să se deschidă și această carieră tinerimii, pe lângă altele ce s'au aședat cu noua organizare a scólor.

Subvenția anuală a acestui ténér, va fi de două sute galbeni pe an, și se va începe de la 1 Martie anul viitor 1851 ²⁾.

No. 1.751.

1850, Decembre 24.

Wallenstein este numit conservator și al acestei galerii.

Deja în 5 Ianuarie 1850, cu ofisul No. 9, Știrbeiū aprobase propunerea Departamentului Credinței, de a face trei tablouri reprezentând încoronarea lui Ia 4 Ianuarie în diferite poziții a serbării. Acestea se vor aședa în sala Obștescei Adunări, la Mitropolie.

S'au și dat 400 galbeni artistului Satmari, acompt pentru această lucrare, dér nu scim de au realizat măcar unul din aceste tablouri.

¹⁾ *Gazeta de Moldavia* din 26 Octombrie 1850.

²⁾ Dosarul No. 1 și 239, archiva ministerului de culte.

*

Din respectul muzicii semnalăm, în 1850, activitatea capelmaistrului Herfner, din Iași; stăruințele arch. Visarion pentru reorganizația corului vocal. Lucrările muzicale ale lui Flechtenmacher pentru teatru din Iași și ale lui Wachman celui din București.

În Iași; continuă și trupa franceză sub direcțiunea lui Delmary. La București opera italiană aclimatisează cu mare înlesnire muzica.

Alexandru Petrino din Iași, publică: *Gramatica vocală*, pentru clasul filarmonic. Petrino e profesor de muzica vocală la seminariu și director al capelei militare.

Se produce în București și Iași mai mulți concertisti.

Se înmulțesc piesele din repertoriul românesc, mai cu seamă la Iași, unde se juca *Nunta țărănească* și *Tuzu calicul*, sub direcțiunea lui Matheiu Milo.

*

Din efemeridele științifice, vom aminti, că în Martie 1850, profesorii Marin, Wallenstein, aleg și așază instrumentele de fizică de la București.

Apare în 1850, remarcabila operă a Principelui N. Șuțu, în limba franceză: *Notices statistiques sur la Moldavie*.

Guvernul moldav este provocat de guvernul turcesc, să ia parte la expozițiunea ce este a se organiza la Londra, în Palatul de cristal.

La 12 Decembrie 1850, Domnitorul Ghica numește o comisiune însărcinată cu adunarea obiectelor de trimis la expozițiune.

Sunt numiți membrii în această comisiune: Vorn. C. Sturdza, Post. G. Asaki, Major M. Kogălniceanu, Căminarul A. Constantin și Hristea Gheorghiu.

La Martie 1850, D. M. Kogălniceanu e însărcinat a preda la Constantinople obiectele adunate pentru expozițiune ¹⁾.

Lucrările arheologiei și istoriei sunt reprezentate în Moldova prin publicațiunea de documente ce face N. Istrate, în foiletonul gazetei de Moldova și prin atențiunea purtată asupra unora din monumentele vechi; așa fu crucea lui Ferent de la Iași ²⁾.

Departamentul din lăuntru scrie, cu adresa No. 16067, către Eforia școlilor, că «dupe trebuințele ce se simte; din înalta poruncă dată de Înaltul Domn pentru organizația unei școle de aplicație pe timpul iernei pentru aspirații de ingineri la poduri și sosele, în cari aceștia să 'și pōtă complecta studiile lor relative la această ramură....»

Departamentul a cerut avisul comisiei lucrărilor sistematice și ea a întocmit programa acestei școli și s'a aprobat de Domnitor.

Vor fi în această școlă 15 elevi conductori.

Profesorii vor fi din ai gimnasiului, cu adăugire la lēfa.

Acastă școlă nu se pōte deschide în 1850, ci numai în iarna anului 1851—1852.

D. Al. Orēscu este numit profesor la această școlă.

Din efemeridele anului, mai amintim aci, că G. Asaki, la 9 Ianuarie 1850, schimbă titlul jurnalului său *Albina românească*, în acel de *Gazeta de Moldova*, dīcīnd că în

¹⁾ Veđi Gazeta de Moldova No. 21 din 1851.

²⁾ Veđi Gazeta de Moldova din 22 Maiu 1850.

mijlocul nouelor impregiurări, gazeta *Albina* s'ar părea un anacronism. Asăki pretinde, ca noua gazetă va fi sub redacția unei noue societăți.

Foiletonul nouei gazete păstrează numele de *Albina românească*.

În Iulie 1850, apare *Zimbrul*, la noua tipografie a lui T. Codrescu, sub redacțiunea nominală a lui A. Fotino, pe când în realitate Codrescu, Gusti, Th. Stamatii, scriau în acest jurnal.

La expozițiunea din 30 Aprilie 1850, a școlii de meserii, au fost expuse 285 obiecte, sub direcția lui G. Caliman, care dirigea de doi ani de zile, primind de la Stat o subvențiune de 36.500 lei pe an.

Gr. Ghica a vizitat expozițiunea școlii la 30 Aprilie, însoțit de directorul învățăturilor publice, Panaite Casimir ¹⁾.

În 22 Iunie 1850, fiind director lucrărilor publice D. Major M. Kogălniceanu, Domnitorul Ghica pune temelia casărmii de la Copou, având architect pe profesorul A. Costinescu.

În Septembrie 1850, lui Nicu Ghica succede la Departamentul bisericesc Spătarul Grigore Cuza, numit la acest post cu oficiul Domnesc No. 57.

*

La examenele de iarnă, începute la 14 Februarie și terminate la 28, au asistat Aga N. Ghica și referendarul P. Casimir.

Au fost numărul elevilor 420, și la școla de fete 85.

*

Înființarea grădinei Kiseleff, este încă operă a anului acesta.

*

Domnitorul Gr. Ghica, făcu în toamna anului 1850, o excursiune în Nordul Moldovei. În fie-care oraș vizită școla și se interesează de ea.

La Târgu-Neamțu, în 11 Septembrie, puse temelia școlii primare, ce zidi acolo monastirea, din venitul ei, prin Arch. Neonil, Starețul Monastirei. Se puse în temelii un pergament. Domnitorul generos donă 3.000 lei architectului și meseriașilor. (Gazeta de Moldova).

¹⁾ Vezi Gazeta de Moldova din 4 Maiu 1850.

CAP. III

ANUL 1851 - 1852

Cu adresa Eforiei, din 5 Ianuarie 1851, sub No. 9, Mitropolitul este rugat să facă sfeștanie, la 8 Ianuarie, pentru redeschiderea școlilor din Bucuresci.

Profesorii noi, numiți prin concurs, in 10 Ianuarie 1851, ca suplinitori vremelnicesci, dupe art. 151 din regulamentul școlilor, au fost următorii :

Maxim, pentru limba latină clasa I și II gimnasială, cu lăfă de lei 400 pe lună, prin adresa No. 26.

Lazăr Drugeanu, pentru morala religioasă și Istoria Sfântă, la clasa II și III, cu lei 300, prin adresa No. 27.

Baraș, Istoria Naturală clasa V, 400 lei, prin adresa No. 28.

Alexe Marin, fizica și chimia clasa VI, 600 lei, prin adresa No. 29.

Barbu Ștefănescu, clasa I, 300 lei, prin adresa No. 30, și

B. Stilescu, la clasa IV cu 450 lei, prin adresa No. 31.

Cei-alți profesori sunt cunoscuți, cei vechi.

Prin oficiul No. 36, din 7 Ianuarie 1851, Domnitorul Știrbeiū aprobă statul lefilor cu rezervele ce se arată la vale :

Noi Barbu Dimitrie Știrbeiū,

Cu mila lui Dumnezeu, Domn stăpânitor a totă țera românească.

Către Departamentul credinței

«Vedënd raportul aceluī Departament, sub No. 59, prin care ni se supune acela al Eforiei școlilor, sub No. 1.076, in privința deschiderii școlilor, a intocmirii de catedre, și statul legilor ;

Noi nu putem decât a ne raporta cu încredere la lucrările Eforiei și la presentația ce ne face.

Primum dar pe cei eșiți din concurs, rămând a se supune și aceștia, ca toți cei-alți, la cercare de un an ; iar pentru câți nu au concurat, se va deschide concursul la Iulie viitor, pentru care se vor face cuvenitele publicații de acum.

Lefile se vor răspunde din ziua de când se va deschide fie-care curs, beneficiindu-se profesorului de ce zile peste ziua începerii.

Cursurile se vor urma dupe orânduiala aşezată în proqramă, fără abatere şi dupe puterea scolarilor. Aşa dar, nu vedem cum ar începe de o dată de la fizică şi himie, când urmază a avea cunoştinţe pregătitoare.

Pe lângă acestea băgăm de seamă, că unii din profesori se însărcineză cu câte nu pot îmbrăţişa, precum Serdarul Genilie, care este bibliotecar, se însărcineză cu geografia în clasele I, II-a şi a III-a, şi apoi i se dă şi un curs de istorie în clasele a V-a şi a VI-a.

Aceste îndreptări urmază a se face, căci trebuie să căutăm a da o nouă impulsie la ramura învăţătorei, ferindu-se de moliciunea ce paralisează cele-alte ramuri, şi de pretenţi nesprijinite de cuvenita energie, şi de un folos ce trebuinţa imediată ar cere.

Catihismul nu se va preda, precum nici cursul de filosofie nu se va începe până mai întâiu nu se va alcătui textul, şi se va aproba, dupe cercetarea la care se va supune. (Urmază iscălitura Măriei Sèle).

Intocmai dupe originalul,

I. Opreanu.

Anul 1851, Ianuarie 7.

No. 36.

Asupra acestui oficiu, Eforia răspunde Domnitorului, cu anafora din 17 Ianuarie, sub No. 59, supunându-i spre aprobare tipărirea cărţii de catehism.

Pentru cursul de filosofie, Eforia spune, că manuscrisul e gata, dar fiind-că I. Zalomit, care era însărcinat cu acest curs, a fost în urmă însărcinat să facă Istoria universală, în locul Serdarului Genilie şi nu 'l începe timpul să facă şi cursul de filosofie, Eforia propune, să rămână acest curs până la anul viitor scolar, adică până la toamna anului 1852, când atunci se va numi profesor de istorie.

Eforia cere Domnitorului întărirea provisorie a lui Zalomit pentru filosofie, de la clasele IV—VI, cu 1.000 lei pe lună. În locul orelor de filosofie rămase neocupate se pune istoria naturală în clasa VI-a şi fizica într'a V-a, rămâind chimia la locul ei. ¹⁾

Dăm în altă anexă ²⁾ orariul definitiv ale gimnasiului din Bucuresci pe Ianuarie până la Iulie.

*

O dificultate destul de mare financiară a întâmpinat Eforia la organizarea scolarelor, cu desfiinţarea contractelor lui Monti şi a celor-alţi profesori francezi, aduşi dupe desfiinţarea colegiului românesc de la S-tul Sava la 1847.

Eforia este nevoită să intre la invoială cu Monti şi să-i dea ca despăgurare pentru anularea contractului 47.750 lei. De profesorii Varaigne şi Hurard a scăpat însă Eforia fără altă cheltuială. ³⁾

Dar de abia s'a anulat contractul cu Monti şi el isbutesce, bucurându-se de altminterlea de bună opinie în societatea înaltă bucurescănă, să recapete direcţiunea internatului reorganizatului colegiu.

Dăm în anexă ⁴⁾ actele în această privinţă. Eforia propune, să se dea lui Monti plata

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Idem. Veđi în anexă numele bursierilor primiţi.

celor 20 de bursieri ce Statul hotărăse să întrețină pe comptul său. Cu această ocaziune Eforia dobândește de la Domnitor, din casa Statului, acordarea sumei de 850.000 lei pe anul 1851.

*

La finea anului 1851, în luna Decembre, scolile din județe, ca și liceul S-tul Sava, funcționează cu personalul și lețile arătate în anexatul ¹⁾ stat, pe luna Decembre.

Eforia cere Domnitorului, în Februarie 1851, deschiderea școlilor din Cerneți, Jiș, Târgoviștea, Slatina și Brăila și propune câte două profesori de fie-care din aceste școli.

Tuturor profesorilor din județe li s'au plătit caii de postă pentru a merge la post.

Orășenii din Craiova și din alte județe ale Olteniei se jeluesc Domnitorului, că n'au încă școle deschise, în Aprilie 1851. Domnitorul pune rezoluțiune:

«O recomandăm cu osebire la Eforia școlilor. Urmază ca până la Septembrie să începă negreșit atât în Craiova, cât și în orașele de căpetenie. Va lua de acum îndată măsură.»

În 9 Maiu 1851, dupe stăruințele încă din anul trecut ale județenilor, Eforia propune Domnitorului, cu raportul No. 537, strămutarea în Măgurele a școlii Roșii-de-Vede și în Severin a școlii din Cerneți ²⁾ fiind-că Roșii-de-Vede și Cerneții au încetat de a mai fi capitale de județe. Această măsură Domnitorul o aprobă, în 24 Maiu 1851. Tot într'această zi se aprobă deschiderea și a școlii din Caracal.

Pentru a activa deschiderea școlilor din județe, Eforia, prin jurnalul 1.148, din 25 Iulie 1851, dispune cumpărarea unei căruțe noue, cu care directorul școlilor să meargă prin județe să activeze reînființarea școlilor până în Septembrie, dupe porunca Domnitorului.

Cu ocaziunea organizării personalului didactic de la S-tul Sava s'a agitat pentru prima dată chestiunea până astăzi neresolvată a *cumulului de catedre*. ³⁾ Departamentul treburilor bisericesci răspundând Eforiei, în 23 Ianuarie 1851, sub No. 366, observă că prin propunerea sa de a însărcina pe I. Zalomit cu istoria universală și cu filosofia, acesta se împovără cu studii de alte clase, «pe care de și le ar îmbrățișa cu destulă rivnă, raportându-se la scopul bunei răsplătiri; dar totuși este de creșut, că i se va slăbi energia...» Departamentul arată Eforiei și aceea, că I. Zalomit nu este specialist în istorie. Șeful Departamentului, Ión Bibescu, este contra cumulului și îndemnă pe Eforie să bine-voiască a nu aproba prin chipul indulgenței, voințele aspiranților de indoite său întreite funcții. ⁴⁾

De și I. Bibescu făcu asemenea judicioase observări Eforiei, el supuse Domnitorului raportul ei, de care mai sus vorbirăm și Domnitorul l' aprobă.

¹⁾ În Maiu 1851, se aședă câți-va bursieri și la pensionatul Bucholtzer. (Veți și anexa).

²⁾ Cernețenii, în Octombre 1851, cerură restabilirea școlii. (Dosarul No. 257 archiva ministerului de culte.)

³⁾ S'a resolat chestiunea în urmă, cu legea specială, promulgată sub regele Carol I.

⁴⁾ Dosarul No. 563 din 1850, fila 99 verso, archiva ministerului de culte.

Cu No. 164 din 7 Februarie 1851, preotul Alexandru Popescu, a fost numit prin concurs vremelnicesce profesor la noua catedră de catechism a liceului.

Eforia publică încă concursuri pentru 4 catedre și anume: Istoria universală și a țerei românești intrupată cu densa; fizica, chimia și istoria naturală.

În 4 Iunie 1851, cu decretul No. 652, Baraș Iulius, doctor, este numit profesor de istoria naturală, la colegiul din București.

Se publică egalmente concursuri pentru toate catedrele de legi și acelea de matematici.

*

În 14 Iulie 1851, urmă la București solemnitatea examenului general și împărțirea premiilor, în prezența Domnitorului. Acesta rosti discursul ce dăm în anexă. ¹⁾ Domnitorul amintesc, că a fost tot-d'a-una amic al școlilor. Era nerăbdător să le vedă deschise. Cere ca instrucția să fie serioasă: «instrucția nu stă în câte-va idei corente, sevă cuvântări sonore pe care declamându-le, sevă înșiruindu-le pe hârtie un ténér, să se îngâmfeze, să nu se mai induoiască de nimic și să privească pe sineși de natură deosebită, mai pe sus decât acelor-alți... adevăratul și singurul scop al educației este acela, a desvolta facultățile fizice și intelectuale ale unui ténér și a 'i da miqlóce de o viețuire și petrecere cât prin puțință mai plăcute, făcendu'l destoinic de a îndeplini vre-o slujbă specială și folositoare societăței...» Știrbeiu arătă, că pe aceste base s'a organizat învățământul, prin oficiul sevă din 17 Octombrie 1850. Cu acest scop s'a făcut pregătiri pentru deschiderea până în toamnă, sevă cel mult până în primăveră, de cursuri speciale: adevă școlă militară, școlă de legi, școlă de topografi, de poduri și șosele, școlă de agricultură, școlă de meșteșuguri și școlă de fete.

Domnitorul trece apoi în revisie starea societăței și apelă la toți: «Puneți silința a înzestra patria noastră de bărbați împodibiți cu științe positive și speciale în osebitele ramuri... Vedeți ruinele ce ne împrejoră de toate părțile, ruine afară, ruine în casele noastre... E vremea a ne uni o dată spre reclădire...» Domnitorul termină mulțămînd Departamentului credinței, Eforiei și directorului școlilor și îndemnă pe profesori la muncă.

*

Cu noul an scolar 1851—1852, Eforia plănuesce a clădi o casă pe un loc al mănăstirei Colțea, de lângă S-tul Sava. În această casă voia să înființeze apoi un internat de 300 de elevi. Locul l'aă luat și casa de pe el a fost dărîmată, dar proiectul rămase proiect, până mai târziu, când pe acest loc și a localului S-tul Sava se zidi palatul actual al universității.

Cu ocasiunea reînceperii noului an scolar, Eforia luă și propuse aprobării Domnitorului, unele noi dispozițiuni, pe care lectorul le pôte vedea în actul și în tabelele cu programe ce urmăza, lucrări aprobate de Domnitor, cu oficiul sevă No. 1.421.

¹⁾ Veđi anexa dupe pag. 252 a *Gazetei de Moldova* No. 62 din 6 August 1851. Din anexatul discurs al ministrului instrucției publice I. Bibescu, se vede, că până în Iulie 1854, populațiunea scolară era: 332 în gimnasiul din București și 1.257 în 9 școli primare, din care 3 în București. Toate proiectele înaintate sunt enumerate în discursul lui I. Bibescu.

Inălțimei Sele Domnului stăpânitor a tîta țera romănescă,
Barbu Dimitrie Știrbei

Eforia scólelor

Raport.

Cu prilegiul reinceperii invěțăturilor gimnasiale, Eforia a socotit de neapărată trebuință, a lua ore-carî dispoziții, dovedite neapărate prin experiență.

Ca să se pótă invěța măi bine limba latină și tot-d'o-dată să se desvolte și cea romănă, Eforia a chibzuit, să se predea în paralel aměndouă aceste limbî de unul și același profesor, iar nu de duoi ca pănă acum. Alegerea a cădut asupra D-lui I. Maxim, care posedă tóte calitățile cerute pentru acest sfîrșit.

Lefile ce se plătesc dupe programă pentru aměndouă aceste limbî, în sumă lei una mie pe lună, adică lei 600 D-lui I. Pop, pentru limba romănă în clasele I-a, a II-a și a III-a și lei 400 D-lui I. Maxim, pentru limba latină în clasele I-a și a II-a, fiind-că D. Maxim se însărcinează acum și cu limba romănă, Eforia este de părere a 'i se da lei 600 în loc de 400 pe lună și va rămănea în casa scólelor o economie de lei 400 pe tótă luna.

Către acésta, Eforia, privind, că D. A. Marin, I. Maxim și A. Drugeanu, împlinind vremelnicesce în curs de un an scolaric, postul de profesor, cel d'ântěiū de fizicā și himie, cel de al duoulea de limba latină, și cel de al treilea de invěțăturî religioase, aū dat doveđi de a D-lor capacitate, și bunā purtare, rógă plecat pe Inălțimea Vóstră, să bine-voiți a 'i întări, pe temeul art. 151 din legiuirea scólelor.

Trebuința cerěnd a se complecta invěțăturile gimnasiale cu cursurile prevěđute prin programa întărită de Inălțimea Vóstră, Eforia a vėđut, că nu póte indestula acésta neapărată trebuință, de nu va întinde numėrul claselor, ca să nu se ingreuneze scolarii, cu câte 7 și 8 cursuri pe an; care acésta fiind o povară măi presus de înțelegerea și puterea lor, le întunecă mintea și le vatēmă sănėtatea. Așia děr, pe lângă cele 6 în ființă clase gimnasiale a măi pus 2 clase complimentare, în care pe de o parte a trecut studiile cele măi grele și pregătitoare pentru specialități; iar pe de alta a adăugat: 1) Istoria naturală, cu care a însărcinat pe D. doctor Baraș, 2) elemente de logică și de morală, cu care a însărcinat pe D. doctor de filosofie I. Zalomit, și 3) limba elenă, cu care a însărcinat pe vechiul ei profesor D. Medelnicer I. Iónid.

Lefile acestor profesori sunt cele hotărîte prin programă.

Folósele acestei împărțiri sunt: 1) că cursurile fiind măi resfirate se invěță măi bine, dupe cum se cuvine și se cere, și al 2-lea că scolarii vin numaî o dată pe đi la colegiū, iar nu de duouă ori ca pănă acum, cu care acésta se expun măi rar la preumblări pe ulițe, se bătuesc măi puțin de întemperiile vremilor celor aspre, și aū măi multă vreme de meditație.

În sfîrșit, Eforia avěnd în vedere, că cu înmulțirea scolarilor este neapărată trebuința a se exersa o măi de aprópe și măi strașnică privighere, pentru buna disciplină, a chibzuit a însărcina cu ținerea acestei discipline în colegiū, pe D. Medelnicer I. Pop, care dupe doveđile ce a dat, în câtă vreme a fost profesor, despre bunele mėsuri de severitate întrebunțate spre paza moralităței, este în stare a menține orěnduiala, cu atăt măi lesne, cu cât este cunoscut scolarilor ca un profesor vechiū și în tótă vremea respectat. Léfa acestui post de inspector, prevěđută prin § 4 al budgetului scólelor, supus la întărirea Inălțimei Vóstre, este de lei 600 pe lună. Eforia plecat rógă pe Inălțimea Vóstră, să bine-voiți, a da luminată întărire, atăt pentru orěnduirea D-lui I. Pop de la

1 ale curgătoarei luni, cât și asupra întinderii claselor, ce se arătă mai cu deslășire, în alăturata tablă, subț iscălitura mădularelor Eforiei.

Cât pentru cursul de istorie, D. I. Zalomit va urma a 'l face vremelnicesce, până când Eforia luând de bază concursurile, va orându'i pe altul, chiar în tómnă acésta, și atunci va supune pe noul candidat la cunoșcința Înălțimei Vóstre.

No. 988.

1851, Septembrie 7.

*

Tablă de învățaturile ce au a se urma în gimnasiul din București
pe anul 1851—1852

Clasa I.

Limba română în paralel cu cea latină	{ D-nul I. Maxim " I. Genilie " A. Pop " L. Drugeanu ¹⁾
Geografia	
Caligrafia	
Catechismul	

Clasa II.

Geografia	{ D-nul I. Genilie " A. Pop " I. Maxim " C. Lecca " L. Drugeanu
Caligrafia	
Limba română împărțită cu cea latină	
Desemnul liniar	
Morala religiei	

Clasa III.

Limba latină împărțită cu cea română	{ D-nul G. Hil " C. Leca " L. Drugénu " I. Genilie
Desemnul lineal ²⁾	
Istoria sfântă	
Geografia fizică și matematică	

Clasa IV.

Desemnul de figură și peisajuri	{ D-nul C. Leca " G. Hil " Limburg " Bouzenot
Istoria veche	
Limba latină	
Limba germană	
Limba franceză	

Clasa V.

Limba franceză	{ D-nul Bouzenot " G. Hil " C. Marcovici " Limburg
Istoria mediană	
Literatura limbii latine	
Aritmetica și ținerea registrelor ³⁾	
Limba germană	

¹⁾ Numele profesorilor se vede șters și cu slova lui Vodă scris: „Un sigur profesor.”

²⁾ Aceeași observare ca la clasele I-a și a II-a.

³⁾ Acésta e scris de Vodă, iar cursul însemnat de Eforie era retorica, care s'a șters.

Clasa VI.

Aritmetica raționată	}	D-nul G. Pop
Limba germană		" Sveder
Istoria modernă		" T. Theot
Limba franceză		" G. Iónid
Retorica ¹⁾		

Clase complementare

Clasa VII.

Elemente de logică și moral	}	D-nul I. Zalomit
Algebra		" D. Pavel
Fisica		" A. Marin
Istoria naturală		" Baraș
Limba elenă (ștêrsă)		" G. Iónid

Clasa VIII.

Geometria	}	D-nul G. Pop
Istoria naturală		" Baraș
Chimia		" A. Marin
Limba elenă (ștêrsă)		" G. Iónid

Arsaki. P. Poenaru. S. Marcovič. S. N. Iliescu.

Programul mai primesce modificări noue și atunci se redacteză din nou precum 'l dăm în anexă. ²⁾

*

De la 1 Septembrie 1851, I. Pop a fost numit inspector în colegiū (sub-director) cu obligațiune :

«Să stea la orele de clasă în colegiū, să se preâmblesc prin clase și prin curte, pentru paza bună orânduiei. Plângerile scolarilor, el să le aplaneze și să raporteze directorului neorânduiele mai seriōse.

Acastă dispozițiune e întărită de Domnitor, cu ofisul No. 421. Prin acest oficiū Domnitorul introduce însuși schimbări în programul proiectat de Eforie pentru colegiū. Modificările Domnitorului sunt în cea mai mare parte potrivite, și se pot vedea din decretul Domnesc, care aci urmêză :

Copie dupe ofisul Măriei Sêle lui Vodă, cu No. 1.421, anul 1851, Septembrie 16, către Departamentul Credinței.

«Vedând raportul Eforiei scōlelor cu No. 988, de la 7 ale curgătorului Septembrie, alăturat pe lângă al aceluī Departament, cu aceeași dată, sub No. 4.588, prin care ni se supun dispozițiunile ce acea Eforie chibzuesce de trebuință a se lua în privința învățăturilor gimnasiale ;

¹⁾ În locul retoriceii, care e scris de mâna lui Vodă, de Eforie era scris limba elenă care s'a șters.

²⁾ Veți anexa.

Noi primim adăogirea de două clase complementare pe lângă cele șese gimnasiale.

Aprobăm orânduirea unui sub-director pentru ținerea disciplinei în colegiū, și numirea la acest post a Medelnicerului Ioan Popp, cu lăfa de lei 600 pe lună ; iar despre întocmirea învățătorilor pe fie-care clase, facem următoarele observații :

Pentru cele d'ântăiū trei clase se va orândui câte un profesor osebit pentru fie-care clasă, și acel profesor va face două cursuri pe di, unul dimineața și altul dupe amiazi ; și însuși va preda toate învățăturile clasei, fără a mai fi alt profesor, precum se urmăze în toate colegiile universităților străine.

Din clasa IV se va scôte aritmetica și ținerea registrelor și se va trece în clasa V-a.

Din clasa a V-a se va scôte retorica și se va trece în clasa a VI-a.

Limba elenă se va scôte din clasa a VI, precum și din cele a VII-a și a VIII-a.

Acastă limbă are trebuința de o învățatură seriōsă, iar nu să figureze drept singură formă.

În clasele a VII-a și a VIII-a, nu se vor înființa cursurile decât treptat și pe cât vor fi scolari pregătīți și deștinici a le urma și a se folosi, și într'un număr cuviincios, căci pentru două sēū trei scolari numai, nu se pōte înființa o catedră.

Pe aceste temeiri, întocmindu-se tabla de învățături, se trâmite spre a se păzi și a se pune întocmai în lucrare.»

(Urmēză iscălitura Măriei Sēle).

*

În 1 Noembre 1851, Eforia publică în *Vestitorul român*, că la 15 Noembre se deschid cursurile de legi, și ca să se înscrie studenții doritori.

*

În 2 Noembre 1851, cu raportul la Domn No. 1.300, cere aprobarea personalului facultăței de legi: Serdarul C. Bozianu, pentru dreptul roman și Serdarul G. Costaforu, pentru dreptul civil românesc. Sunt întăriți de Domnitor și numiți în 16 Noembre 1851.

*

În 30 Octombre 1851, Eforia propune în fine Domnitorului, reorganizarea gimnasiului din Craiova, ¹⁾ cu raportul sēū No. 1.281.

Vor fi 4 clase, dēr a III-a de-o-cam-dată Eforia o unescē cu a IV-a. Profesorul B. Caloianu însă raportēză, că sunt scolari pentru căteși patru clasele, și anume: 40 pentru I-a, 14 pentru a II-a, 9 pentru a III-a, și 13 pentru a IV-a.

Se numesc decī profesori :

1. Nichifor, de limba latină în paralel cu cea română, de geografia Europei și în deosebī a Principatelor cu statistica lor și de catichism la clasa I, cu lăfa de 500 lei.

2. Drăgoescu la clasa II, de limba latină în paralel cu cea română, geografia celor-alte părți ale lumēi, cu chronologia corespundētore și morala religiōsă.

¹⁾ În 9 Noembre 1851, Departamentul bisericesc cere Eforiei, să întocmēscă la Craiova un pensionat precum era la Bucuresci al lui Monti, și apoi al lui Bucholtzer. Decī se subvenționeză cu 400 galbeni pe an pensionatul Raimond.

3. Fontanini, la clasa III-a pentru limba latină în paralel cu cea română, geografia, fizica, matematica și Istoria Sfântă.

Fontanini este numit și inspector al școlii, adăugându-i-se și 300 lei la lăfa de profesor.

În fine, se va numi un singur profesor de desen și caligrafie la toate clasele.

*

Din ramura școlilor primare, avem de amintit o încercare de inovație la orariiul școlilor primare din Capitală, în zilele de iarnă.

Profesorii școlilor primare din capitală I. Poenaru, B. Gredeanu, B. Stilescu, D. Iarca, ¹⁾ G. Eustație, V. Ștefănescu, I. N. Șoimescu, T. Sergiescu și Christ. Iónin, propun Eforiei, în 29 Noembrie 1851, ca, spre a se evita școlarilor facerea de două drumuri pe și până la școală, să se întrerună clasele matinale cu o jumătate oră repaus la ora 12, și apoi să începă iarăși clasele de după amiazi pentru cele două ore, ca apoi școlarii la 2 și jumătate să meargă a casă.

Eforia aprobă măsură ca încercare și numai în București și anume numai pentru vremea iernei. ²⁾

Pedepșa corporală se desființează și în școlile din țera românească, prin circulara No. 3 din 1851, în cuprinderea următoare:

Circulara către D-nii profesori de clasa III-a și a IV-a primară

1851, Decembrie 3.

Mustrea cu bătaie se ridică cu totul dintre pedepsele copiilor; fie-care din D-nii profesori va întrebuința după măsură vinei: povățuirea, dojana, punerea în picioare seacă în genuche pe vremea clasului, oprirea în școală pe totă ziua și alte asemenea măsurii părintești. Dacă după repetate puneri în lucrare a acestor pedepse, profesorul va vedea că nu este mijloc de îndreptare, atunci se va înțelege cu cinstitul comitet de inspecție, spre a se depărta din școală îndărătnicul, nesupusul, seacă leneșul copil, ca să nu dea pildă rea și celor-alți.

Copilul ce se va depărta din școală, se va putea reprimi de a doua oră după trecere de două luni, de va da semne de pocăință și îndreptare. Dacă și după acesta se va abate la neorânduieii, atunci se va scote din școală după chipul de mai sus, și nu se va mai primi până la anul următor școlar.

No. 1.482 profesorului de clasa III-a de la Severin.

No. 1.483 " " " " " " " " Târgul-Jiul.

No. 1.484 " " " " " " " " Caracal.

No. 1.485 " " " " " " " " Râmnicul-Vâlcei.

În 31 Octombrie 1851, Eforia cere la Domn, cu raportul No. 1.293, să se înființeze inspectorii pentru școlile din județe, de și art. 143 din Regulamentul școlilor, prevede numai un revisor, dar nu ajunge; de aceea s'aă orânduit 4 revisori, chiar în 1847. Eforia cere acum doi revisori peste unul existent. Acesta e Serdarul Christodor Butate însărcinat cu revisia școlilor primare din capitală, ca să le oblige a se conforma pro-

¹⁾ Iarca este numit în Octombrie 1851, la din nou înființata școală primară din Radu-Vođa.

²⁾ Veți anexele.

gramelor publice. Eforia recomandă chiar la unul din cele două noue revisorate pe Simonide, actual institutor la clasa IV-a de la Stejar (Cismigiu) și fost revisor în 1848. I se acordă 800 lei pe lună, pentru că are spese de călătorie prin județe.

*

Jurnalul Eforiei No. 266 din 21 Februarie 1854, dispune ca pe lângă cele două-spredece praznice și Duminici, să nu se mai țină alte sărbători, decât: S-tul Ión Botezătorul, S-tul Gheorghe, Constantin și Elena, Petru și Pavel, Trei-Ierarchi, S-tul Ilie, S-tul Dimitrie, Mihail și Gavril și S-tul Nicolae.

În 29 Septembrie 1854, cu raport la Domn, conform art. 150 din legea școlilor, sub No. 4.089, se numesc profesorii școlilor normale din județe, dintre vechii profesori, unia, și câți-va din nou, pe calea concursului. 1)

1) J u r n a l

Eforia, înscuțându-se, în urma întrebării ce deobște a făcut către toate ocărmuirile județelor, că la orașele Cerneful, Târgul-Jiuului, Slatina și Brăila încăperile de școle pe la unele din aceste reședințe sunt slobode, iar pe la altele, că s'au închiriat într'adins de magistrate alte case;

Fiind datore ca, potrivit cu oficiul Înălțimei Sêle și cu programa învățăturilor, să se deschidă pe lângă învățăturile gimnasiale și școlile primare de prin reședințele județelor:

Cunoscând că și unii atât din profesorii cei vechi și rămași curaji din evenimentele trecute, cât și din acei candidați ce au dat examen pentru clasele primare, s'ar putea îndeplini de o cam dată la arătatele școli clasele I-a, II-a și a III-a, rămânând pentru estimp vacantă clasa IV-a, până ce Eforia se va îndetula mai bine, decât într'acele încăperi este sală și pentru clasa IV-a și decât sunt școlari înaintați pentru această clasă;

Chibzuesce a deschide de o cam dată aceste școli, așezând pe cei mai jos însemnați profesori, adecă:

La Cerneți

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Dimitrie Șerbănescu
" " " III-a, pe Pitarul D. Frumușenu.

La Târgul-Jiu

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Ión Iliescu
" " " III-a, pe Pitarul C. Stanciovic.

La Târgoviște

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Ión Fusea
" " " III-a, pe D. A. Poenaru.

La Slatina

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. N. Șerbănescu
" " " III-a, pe D. B. Urzescu.

La Brăila

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Dimitrie Pizo
" " " III-a, pe D. N. Calebuneanu.

Și profesorii de clasa I și a II-a, vor avea léfă pe lună câte lei 300, afară de acela de la Brăila ce va avea lei 350, iar cei de clasa III-a vor avea câte lei 350 pe lună, afară de acela de la Brăila, ce va avea lei 400.

Profesorii din nou acum orânduiri se numesc vremelnicesce, potrivit cu art. 150 din regulamentul școlilor și sunt supuși la toate condițiunile ce s'au arătat prin obșteșca publicațiune de la 4 Noembrie 1850, ca la orânduirea lor să înfățișeze dovești despre a lor bună conduită.

Inceperea lefei acestor profesori se va socoti de la ziua deslegării domnesci ce se va aștepta.

La Brăila, Slatina și Craiova se numesc câte 3 institutori pentru 4 clase, fiind scolară indestui; iar la Buzău, Focșani, Giurgiu, Ploesci, Târgoviște, C.-Lung, Pitești, Turnu, Caracal, R.-Vâlcea, Jii și Severin câte doi institutori pentru clasele I, II-a și a III-a până ce vor fi de ajuns scolară și pentru clasa IV-a, când atunci se va numi și un al treilea institutor.

«Marea întindere a capitalei aducând multă greutate copiilor în frageda vârstă de a merge la cele trei școli primare ce se afla în ființă, neindemânarea localelor de a primi mulțimea lor și rugătorea cerere a părinților din mahalele depărtate, precum din vâpsăua de albastru și parte din vâpsăua de verde;» îndemnă Eforia a cere să se mai deschidă o a patra școlă, între aceste două coloră. Eforia înființază și două posturi de suplinitori, cu câte 200 lei pe lună, cari să țină locurile institutorilor normali din capitală la cas de bôlă și să viziteze și școlile private «precăt privește învățaturile începătore.» Acastă *foncsie* era și mai înainte înființată și a dat rezultate bune.

La Craiova s'a prevădut în program 2 școli primare, dar Eforia aședă numai una și promite că mai târziu va da și pe a doua. ¹⁾

*

De cărțile didactice s'a ocupat serios Eforia cea nouă a școlilor muntene.

Eforia școlilor

D-lor profesori aici însemnați

Eforia dorind a retipări manualul de aritmetică pentru clasele primare, tras din tabelele lancastrice și cunoscând, că pe cât o asemenea carte didactică, are un metod mai

Profesorii otărăiți pentru școlile primare și aflați aci în capitală se vor inlesni din casa Eforiei pentru mergerea lor pe la județe, cu progonul în bani, de câte patru cai de poștă în ducerea de aici.

Pentru deschiderea învățăturilor în arătatele școle și numirea profesorilor se va face raport către Măria Sa.

Marcovič. Al. Filipescu. Florescu. Poenaru. Secretar, Iliescu.

Jurnal

Chibzuind Eforia asupra mișlocelor de a se incredința în totă vremea învățatura școlilor normale la profesori cu capacitate și tot-d'a-una să indemne și pe acești din urmă a se perfecționa prin studiul serios, ca să pășescă mai înainte în cariera profesorală, a socolit de euvință a lua măsurile următore:

1) La vacanța de profesor în ver-o școlă normală, profesorul său profesorii de clasele cele mai de jos din aceeași școlă, vor avea precădere a se orându în vacantul post, dând examen pentru tôte învățăturile cerute pentru clasele normale de mai sus (și de se va întempla iarăși vacanță într'o clasă normală mai înaltă, va trece îndată fără examen profesorul clasei următore, ce va fi dat examen.)

2) Dcă profesorul său profesorii claselor mai de jos a unei școle normale, mulțămindu-se pe clasele lor, nu vor voi să dea examen ca să iea catedra vacantă din școlă lor, atunci Eforia va face publicațiune către toți profesorii claselor normale de mai jos, ca să dea examen, precum mai sus s'a dis, pentru ocuparea catedrei vacante mai înaltă.

3) Mutarea unui profesor normal de la o școlă la alta pentru aceeași clasă, nu l supune la examen.

Coprinderea acestui jurnal se va publica, spre sciința D-lor profesori de școle normale.

Al. Filipescu. Marcovič. Poenaru. Florescu.

No. 513.

1851, Aprilie.

1) Dosarul No. 563 din 1850, archiva ministerului de culte.

simplu, cu atât mai mult se dă și o înlesnire mai grabnică geniului scolarului, însărcinază pe D-vostre profesorii și anume :

Pitarul, *N. Simonid.* Pitarul, *I. Poenaru.* Pitarul, *T. Sergiescu.* Pitarul, *A. Zotu.* D. *Stilescu.* G. *Constantinescu,* cari prin îndelunga întrebuințare ce ați făcut acestei aritmetici în clasele începătore, ați luat cercare și cunoștință și despre înțelegerea scolarului; și vă poftesc Eforia, ca adunându-vă D-vostre, în patru cinci șanțe, în vremea din sălile gimnasiului, să desbateți cu amănuntul acest manual de aritmetică, să faceți observație la orî-ce lucrare și operație calculată, de este îndestulă, seú trebuie a fi redusă ori adăogată? să vă dați părerea despre metodel ei, și să vă arețați chibzuirea în scris, pe care să o comunicați Eforiei prin raport. ¹⁾

Alexandru Filipescu. Arsake. P. Poenaru. Florescu. S. Marcovici.

Secretar, *N. Ilescu*

No. 246.

1851, Februarie 26.

Acastă comisiune a întârziat lucrarea sa și atunci Eforia a închiat următorul jurnal :

J u r n a l

Vedënd Eforia, că D-nii profesori ai scólelor normale din capitală, însărcinați să revizuească manualul de aritmetică, n'aú sêvêrsit încă lucrarea D-lor;

Luând în hăgare de sémă, că amênduoc edițiile ale acestui manual s'aú isprăvit, încât mulțimea scolarilor din scólele începătore întâmpină mari greutăți la învățatura acestei neapêrate sciințe, din pricina lipsei unei cărți tipărite; chibzuesce cele următore :

1) Să se dea deslegare D-lui inspector al tipografiei colegiului, a tipări îndată 5.000 exemplare dupe țisul manual, ce se alătură, poftind pe D. Alexe Marin autorul ei, să facă corectura cu tótă ceruta îngrijire și pentru ostenêla D-sêle să i se dea de ce exemplare legate. Va supune raport la Eforie pentru cheltuială, spre a se hotări prețul și a se tipări pe carte, care se va lega cu scórțe de mucava;

2) Acest manual de aritmetică va sluji pentru câte patru clasele din scólele începătore, împărțit pe an dupe modul următor :

a) In clasa I și a II-a se vor preda cele d'ântêiu 4 lucrări cu numere întregi, adecă de la § I până la § 26 inclusiv;

b) In clasul al III-lea făcêndu-se repetiție cu deamênuntul celor învățate în clasele I și a II-a, se vor preda lucrările cu fracții și cu numere completite, adecă de la § 27 până la § 39 iclusiv;

c) In clasul al IV-lea se va face asemenea o repetiție generală cu cuvenita dezvoltare și exercițiu și se vor preda proporțiile geometrice, regula de trei simplă, de trei compusă, de dobândă, de tovarășie, de amestecătură de mijlocie și de poziție mincinosă; adecă de la § 40 până la § 45 inclusiv seú până la sfîrșit.

Arsake. Florescu. P. Poenaru. S. Marcovici.

No. 584.

1851, Aprilie 21.

S'a scris la 21 Aprilie, cu No. 462, în urma acestei chibzuințe a Eforiei, directorului tipografiei Andreiú Adamovici, ca să tipărească manualul de aritmetică al D-lui Alexe Marin, în 5.000 exemplare. Dupe acêsta la 3 Septembre D. Marin vine cu o prescur-

¹⁾ Dosarul No. 559, archiva ministerului de culte.

tare de aritmetică de 2 $\frac{1}{2}$ côle, propunând Eforiei a o aproba și tipări numai pentru usul claselor I și a II-a primare, pe care D. efor P. Poenaru pune rezoluția următoare :

«Se va da în cercetarea unei comisii orânduită într'adins și compusă din D. A. Orărescu și D. Pavel (Viorénu) ca să cerceteze această lucrare, că de se va găsi mai bună decât cea veche, să se tipărească la retipărirea tabelor lancastrice.»

Vasile Stilescu vine și el la 6 Septembrie, cu o lucrare de aritmetică și cu raportul No. 6, 'i recomandă Eforia utilitatea, și cere a se pune în tipar ; dupe el vine imediat un profesor al clasei a III-a din orașul Târgoviștei, A. G. Poenaru, cerând Eforiei a tipări traducerea de dânsul a unei aritmetici, pe care el o crede și o recomandă ca potrivită usului claselor elementare ; și Eforia se referă la rezoluția pusă pe jalba profesurului Alexe Marin, atât la raportul Stilescului, cât și la petițiunea acestuia. Și ca urmare, asupra acestor cereri, Eforia, în 19 Septembrie acel an, prin adresa cu No. 1.030, poftesce pe cinstita Comisie, care o scim că era compusă din D-nii Orărescu și D. Pavel, ca să ica în de aprôpe cercetare manuscrisele depuse de numiții, și să 'și arête socotința asupra fie-căruia.

Ce socotință, ce chibzuință, va fi dat această cinstită Comisie, dosarul acesta nu ne o arătă ; din lucrările ce în el se mai coprind, se vede, la 24 Octombrie raportul directorului tipografiei, cu No. 111, prin care depune comptul imprimatului celor 5.000 exemplare de aritmetica D-lui Marin, în sumă de lei 8.192, parale 20, dupe care se moțivéză jurnalul Eforiei cu No. 1.689 din 27 Octombrie, prin care fixéză prețul vînderei unui exemplar cu lei 2, parale 10. Și mai apoi tot relativ la tipărirea manualului de aritmetică al D-lui Marin. Eforia în 28 Noembrie același an, prin jurnalul No. 1.909, găsesce cu cale și scrie și directorului tipografiei, prin adresa cu No. 1.443, ca pe lângă suma ce 'i s'a ordonat de mai 'nainte a'î da de lei 1.481, parale 10, să'î mai dea acum încă D-lui Marin lei 1.000.

În 11 Decembrie 1851, Eforia introduce modifițațiunii la regulamentul confecționării cărților didactice, din 2 Decembrie 1850, mai scădënd plata de cõla tradusă, orî prelu-crată, pentru ca să se põtă eftini cărțile. De la 100 reduce plata unei colî în 8° de câte 31 rënduri pe față, la 70 lei minimum, iar maximum de 200 lei 'l lasă neschimbat. ¹⁾

O lucrare importantă didactică este aceea a dicționarului eleno-român, comandată profesorului G. Iónide. Eforia cere aprobarea Domnitorului pentru această afacere, prin raportul No. 1.566, din 17 Decembrie 1851. Domnitorul aprobă a se plăti lui Iónide câte 10 galbeni de cõlă și a se tipări în broșuri a câte 10 cõle broșura. ²⁾

Domnitorul Barbu D. Știrbeiú s'a preocupat și de *Fõia Sătésca*. El dice în ofisul sãú No. 396, din 9 Septembrie 1851, că : «scopul înființării acestei fõi a fost de a se redi-gea cu chip în cât să intereseze pe sãtean, să 'i aducă plăcere de a o ceti și prin acest mijloc să 'l deprindă cu cunoscințe folositoare întru a sa viețuire și căsnicie. Drept aceea trãbue dată o nouă direcție acestei fõi sãtesci, care se vede astãđi depãrtatã de duhul, care a presiduit la a ei întocmire ³⁾»

*

Să nu negligem, înainte de a trece la scõlele din Moldova, de a aduce informațiunii

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexele.

³⁾ Dosarul No. 353, archiva mnisterului de culte.

și despre lucrările Eforiei pentru înființarea unei școli de fete. Eforia prezintă Domnitorului un referat, prin care arată istoricul încercărilor înființării unei școli de fete la mănăstirea S-tului Spiridon din Bucuresci ¹⁾

Domnitorul, asupra referatului acesta al Eforiei, cu No. 314, aprobă deschiderea pensionatului de fete de la S-tul Spiridon, de la 1 Octombrie. Eforia întârziează de a pregăti programe și statute, și Departamentul bisericesc găsește cu cale, ca în locul școlii proiectate, să se dea pensionatului privat al Contesei de Grand-Pres, o subvenție de 600 galbeni anual, cu obligațiune a primi 10 stipendiste gratuite. Domnitorul trimite acest raport al Departamentului la Eforia școlilor. Acesta răspunde cu mult patriotism, în modul următor :

Adresa Eforiei școlilor cu No. 1.410, din acel an 1851, Noembrie 22, ca răspuns la adresa ce îi făcuse Departamentul Credinței din 6 Noembrie, cu No. 5.944, prin care îi comunicase raportul ce făcuse la Domn, (fără asentimentul Eforiei), cum și răspunsul ce primise prin Secretariat.

«Eforia luând în considerație cele cuprinse în raportul aceluși Cinstit Departament No. 5.492, ce a depus Măriei Săle pentru deschiderea chiar în timpul acesta a pensionatului de fete, hotărât prin legiuire a se ținea din fondurile S-tului Spiridon și comunicat cu adresa No. 5.944, cu cinste răspunde, că reserva de 200.000 lei este hotărâtă pentru zidirea pensionatului și nu se știe de va ajunge; că până la clădirea noului pensionat, Eforia este poruncită a închiria o casă ca să deschidă acest pensionat în primăvara viitoare, dupe dispoziții definitive; că suma anuală de 40.000 lei, poate să nu ajungă nici chiar pentru ținerea acestui pensionat, și că prin urmare, cu toată buna-voință ce are Eforia a veni în ajutorul oricărui aședământ de educație, ea nu știe de unde ar lua fondul propus pentru subvenția D-nei Contese de Grands-Pres.

Arsaky, P. Poenaru, S. Marcovici.

Eforia se și grăbește a chema la direcțiunea școlii de fete înființându, pe D-na Polcovniceasa Jacobsohn, care cam întârzie a răspunde că primesce, nefiind în țară.

Răspunsul ei afirmativ vine numai în 20 Decembrie 1851.

Ca să nu se mai întârzie, până ce se va clădi local nou la S-tul Spiridon, Eforia ia o casă cu chirie, a lui Manuc, pe podul Tèrgului de afară.

Școla de fete organizată la Craiova, precum vedurăm în anii trecuți din a patra parte a venitului bisericeii Maica Domnului, cu decretul lui Știrbeiū No. 1.566, din 26 Octombrie 1851, trece împreună cu veniturile proprii sub administrația Eforiei școlilor având a o reorganiza această școală Lazaro-Oteteleșană, precum se va reorganiza și școla de fete de la S-tul Spiridon ²⁾.

M O L D O V A

Gazeta de Moldova No. 52, încă din 17 Iulie 1850, anunțase cu laudă trimiterea de Domnitorul Gr. Ghica în desbaterea Divanului Obștesc a noului aședământ al școlilor. Eată ce dicăa Asaki :

¹⁾ Veți anexele.

²⁾ Dosarul No. 639, archiva ministerului de culte.

«In numărul proiectelor însemnătore împărtășite Divanului general, în sesia ce s'a încheiat, se cuvine să cităm un reglement atingător de reorganizarea învățăturilor publice din Moldova.

Meritul persónelor ce compunú comisia specială, căreia Prea I. Domn întru a Să îngrijire pentru ist. rom., a fost încredințat asemenea lucrare, ne insuflă o deplină încredere despre înțelepciunea măsurilor acestui reglement, a căruia aplicație, fără induoială nu va întârția. Paza nestrămutată a unui singur sistem în învățatura publică, adaptat cu poziția și nevoile țerei, judecând din formarea unor junii, ce sunt acum folositori slujbei publice, până în epoca în care am ajuns, ar fi produs rezultate însemnătore.

Să credem, că cercarea diferitelor moduri, prin cari au trecut scótele în cursul cel scurt de 16 ani, cel puțin va fi putut arăta chiar sistemul cel adevărat, ale căruia principii se află în aședemintele nóstre cele organice, și pe cari reglementul nou, nemsintit le-au desvoltat, folosindu-se și de cercarea epocii trecute. Una din dispozițiile aceluși reglement, împrumutată din Staturile mai înainte înființate, a căreia aplicație plînesce voturile tuturilor doritorilor luminărei, este reaseđarea internatului (ținerea elevilor în institut pe cheltuiala Statului). Desființarea acelei dispoziții, cutezăm a dice rău motivată desfiintare, ce de patru ani lipsese pe junii cei neinstariți, de bine-făcerile învățătorei, au fost și o călcare de voința cea sfântă a fondatorului Academiei Vasiliane, care a dănuit-o cu averi nemișcătore, cu scop inadins de a ținea un internat de junii.»

La 1 Ianuarie 1851, Domnitorul Ghica, promulgă noul aședemént scolar dicénd : «Acest reglement scolar, se va tipări spre obștesca sciință, de către D-lui Vorn. bisericesc, cu cheltuiala din veniturile scótelor, și aplicația lui se va face treptat, potrivit cu duhul acestui aședemént și cu inchipuirile bănesci, ce va avea casa scótelor. Pentru ori-ce parte din acest reglement, ce se va socoti neapărată trebuință a se aduce în aplicație, D-lui Vornicul Bisericesc ne va refera întru acestea.»

Intre acestea, până la promulgarea noiei legi, examenele de iarnă se făcură în Aprilie 1851, afară de ale seminarului de la Socola, care a avut loc între 5—15 Februarie 1851 ¹⁾.

La 18 Aprilie, Domnitorul Ghica vizită scóla de fete aflată sub direcțiunea D-lui D. Lăzărescu. Erau presinte 200 eleve, din cari 50 bursiere.

La 15 Iulie s'au terminat examenele de veră ale scótelor din Iași, în absența Domnitorului, care făcea excursiune prin țeră.

*

În vedere cu noul semestru 1851—1852, Departamentul instrucțiunei publice, hotărăscesc deschiderea internatului de băieți, încă din luna Octombore, și prin *Buletinul oficial* vestesce acésta.

Bătrénul G. Asaki, în *Gazeta de Moldova* No. 52, din 17 Iulie 1851, incunosciițeză acésta ast-fel :

Buletinul oficial publică de la 1 Octombore viitor, restatornicirea internatului pen-

¹⁾ Examenle de veră de la Socola se ținură între 14—25 Iunie 1851.

tru un număr de 120 elevi, din cari 80 cu cheltuiala Statului, iar 40 întreținuți pe a lor cheltuială, cu 2.000 lei pe an. Toți acești elevi vor avea a lor locuință, îndestulare, încălzire și luminare în institut, unde studiile lor și moralitatea vor urma sub îngrijirea de profesori și privighetori. Numărul lor va putea mai în urmă a se adăugi în proporția sporirii venitului casei școlilor. Dreptul de a fi primit ca stipendist, atarnă de la însușirile adevărate: de talent, sirguintă, moralitate, și lipsa mijloacelor. Chiar și elevii ce doresc a fi primiți pe socotela lor, vor fi datorii a întruni tus-trele cele atâtieii condiții, cari nu tot-d'a-una s'au putut păzi cu asprime, der cari suntem incredințați, că ministerul va cere în interesul dreptului și al folosului acestui aședământ.»

Departamentul averilor bisericesci, precum făcu și Eforia școlilor din Bucuresci, scădu prețul solvenților internatului de la 2.000 lei la 1.200 pe an, pentru a inlesni învățatura fiilor de părinți cu averi mai mici.

No. 806. Anaforaua Sfatului cărmuitor, din 18 Iulie 1851, sub No. 2.196, cu înalta rezoluție din 19 Iulie 1851, pentru cătimea plăței ce au a da părinții la internarea în scôla a fiilor lor.

«Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice, prin anaforaua sub No. 3.051, v'a propus ca suma de 2.000 lei pe an, ce părinții avuți sunt datorii, dupe dispoziția făcută, a da pentru internatul fiilor lor în scôla, să se reducă la 1.200 lei pe an, spre inlesnirea mijloacelor de a căpăta învățatură tinerimea, iar Înălțimea Vóstră ați bine-voit a rezolva: «Sfatul nostru extra-ordinar va lua în considerație propunerea acésta și ne va refera a lui socotința»; spre acésta Sfatul plecat aduce la cunoscința Înălțimei Vóstre, că el incuviințeză asemenea propunere, ca una ce este inlesnitore pentru acei ce trămit pe fiii lor la studii, și nu aduce jienire casei școlilor prin scăderea ce se face; desevirșita hotărîre rămâne la înalta incuviințare.

Acésta anafora de către Secretariatul de Stat, la 24 Iulie 1851, sub No. 2.241, s'a comunicat Departamentului cultelor¹⁾.

Înaltă rezoluție

«Se incuviințeză și măsura acésta ce se publică.»

Nu avem de a aduce noul program al reorganisatului liceu, căci el este coprinș în însuși noul aședământ scolar.

Intusiasmul redeschiderei acestui liceu, este mare în tótă țera și provóca o reală mișcare culturală, mai ales prin faptul că, pe când în țera românescă emigrații de la 1848 nu sunt admiși, moldovenii s'au întors cu toții în patrie, ba încă au venit la Iași și căți-va dintre munteni, cari înmulțesc forșile culturale ale Moldovei. Reorganisarea definitivă a liceului, începută de G. Săulescu, o îndeplini Aug. Tr. Laurian, pe care Domnitorul Ghica l' chiamă din Transilvania, ca inspector în locul lui G. Săulescu, retras la pensiune.

Laurian dete liceului și în genere tutulor școlilor din țera, o mare impulsione, și nu întârșie de a readuce liceului o mare autoritate morală. La acésta fu ajutat mult și de noui profesori: D. N. Ionescu, de curénd reintors din Paris, și căruia se incre-

¹⁾ Manualul administrativ Tom. II, pag. 340.

din ă catedra de istorie ; Chinezu, egalmente intors din Paris, care lua matematicele ; Cosin pentru latina și limba franceză în paralel.

În cursul inferior, latina se predă de Zacharia Columb, un pedagog excelent.

Din vechii profesori rămăseră Vasiliu, (Lazarini), însărcinat cu matematicele în clasele gimnasiale inferioare; Dumitru Pop la limba franceză, în același curs; Econumu G. Ionescu ținu curs de religiune; Partenie Antoniu continuă a preda caligrafia și desemn-ul linial. Istoria românilor o luă din nou venitul din Ardeal, profesorul Patriciu.

Acesta avu și direcțiunea internatului.

Cursul de sciințele naturale încă se duplică : Stamate conservă clasele superioare, iar în cele inferioare fu numit D. Gr. Cobălcescu.

D. Jordan rămăse profesor de limba franceză, pentru clasele superioare ; iar Metaxa conservă limba elenă.

Ocupățiunea rusăcă continuând în Principate, Gr. Ghica orî guvernul seă, spre a se face plăcut Rusiei, introduse limba rusăcă în Seminar, ba și în gimnasiu. Ca să aibă profesor de acastă limbă, guvernul se adresă la consulul rusesc. Acesta, cu adresa sa No. 2.856, din 4 Septembrie 1851, recomanda mai multe persone din Basarabia, și anume : M. Cotruță, Al. Ratcu, G. Bilerin și Ioan Doncev. Vodă Gr. Ghica, pune resoluțiunea : D. Vorn. bisericesc, nu rămăne induoială, că profesorul recomandat de Na-cealstva învățăturilor din Rusia, D. Ratco, trebue să aibă cele mai nemerite însușiri ; prin urmare, se va primi și de Departament. Pentru care va și înainta lucrarea cu-venită.»

NB. Vornicul bisericesc a fost supus la Domn, nota consulului, cu anafora sub No. 4.196, din 8 Septembrie 1851.

Cu nota No. 4. 303, din 13 Septembrie, se scrie consulului să vie Ratcu, care va avea 6.000 lei lăfă pe an și progonul călătoriei.

Ratco cere acest progon la 8 Februarie 1852, nu mai mic de 6.000 lei, și Gr. Cuza cere lui Vodă, cu anafora No. 584 autorizarea a'i plăti acastă sumă mare.

În anul 1851 se deschiseră numai 4 clase, iar a V-a se înființă în 1852, așa că liceul va fi complect cu 7 clase numai în 1855.

Ca să se judece de lector valorea studiilor introduse în noul liceu, vom spune, că mai toți scolarii, cari au fost în clasa mai înaintată a reinființatului liceu, a ajuns apoi la cele mai înalte trepte în țera lor. Așa vom cita pe D-nii : Dabija, ajuns general și mort ca ministru de rășboi, N. Culianu, actualul rector al Universității din Iași, G. Mărzescu, fost ministru al instrucțiunei publice, General Pilat, Colonel Peiu, pe care mórtea l-a răpit prea de ténér, N. Voinov, fost ministru, Carp N., repausatul Gheorghiu M., fost profesor, V. A. Urechia, etc.

*

Școalele primare primiră noul program, conform legei. Inspecțiunea activă a lui Laurian, energia lui, imparțialitatea care o cerea de la toți în împlinirea datoriilor, a făcut să se simță neîntârziat mari îmbunătățiri și în școalele primare. Acestora li s'au trâmisi noua lege încă din Martie 1851, cu circulara No. 1.121—1.139 ¹⁾

Școalele primare întâmpinau dificultăți din partea Eforiilor județene, în privința localului și al materialului.

¹⁾ Dosarul No. 388 curent, archiva Statului.

Departamentul averilor bisericesci cercase a mai adăugi budgetul scôlelor primare din județe, cu sume noi, ce s'ar înscrie în budgetul Eforiilor respective. Acastă măsură nu a fost aprobată de Sfatul administrativ.

No. 807. Anafora Sfatului din 18 Iulie 1851, sub No. 2.193, înalt încuviințată la 19 Iulie 1851, pentru a se înlesni din veniturile scôlei, ținerea scôlelor publice de la târgurile ținutale.

«Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice, prin anafora sub No. 1.176, au supus cunoștinței Înălțimei Vóstre, greutatea ce se întâmpină întru ținerea scôlelor publice de la târgurile ținutale, numai cu sumele hotărâte de art. XVIII al Regulamentului organic (anexa H litera Z), a se slobodi din Eforiile acelor târguri, și v'au propus, că ar fi cu cale a se face sporire la acele sume, din veniturile municipale, pe cât comitetele de inspecție vor găsi de cuviință.

Acea anafora fiind rezolvată de Înălțimea Vóstră : «Statul nostru va deslega cazul de față luând în privire socotința D-séle Vornicului bisericesc» Sfatul este de socotință, că adaosul cerut la sumele prevăzute de Reglement, să se slobodă din casa scôlelor, din a căreia mijloc se trebuie a se face educația tinerimei, iar nici de cum din Eforiile târgurilor, ale căreia venituri sunt menite a sluji pentru îmbunătățirile materiale ce privesc pe comunități, și care însuși acestea nu pot fi aduse la vreme întru împlinire, din pricina neînchipuirii de bănesci mijloce; desevirșita hotărâre rămâne însă la încuviințarea Înălțimei Vóstre».

Acastă anafora, de către Secretariatul de Stat, la 24 Iulie 1851, sub No. 2.247, s'au comunicat Departamentului din lăuntru și sub No. 2.248 celui al cultului. ¹⁾

În comptul budgetului Eforiilor județene, se mai adause numai sumele necesare pentru trâmțierea la Iași a câte două scolarți pentru scôla de arte. Bă încă și acastă adăugire se făcu numai pentru câte-va Eforii, precum se vede în actul următor :

No. 819. Anafora Sfatului din 12 Martie 1851, sub No. 678, înalt încuviințată la 15 Martie 1851, pentru ca cheltuiala drumului trâmțierii elevilor la scôla de arte din capitalie, să fie din Eforii.

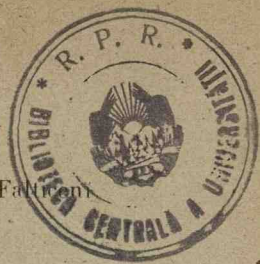
«Departamentul din lăuntru a referat Sfatului sub No. 24.705, că dupe mijlocirea Departamentului averilor bisericesci și al învățăturilor publice, urmând a se trâmție de către Eforiile târgurilor Fălticeni, Târgul Ocnei, Romanul, Buzăul, Tecuciul, Bêrladul și Focșani, câte două tineri la scôla de arte din Capitală și unul din Eforia Târgului Frumos, se cere deslegare : de unde să se plătescă cheltuiala venirii acelor elevi în Capitală ? Sfatul încuviințând, că banii ce ar fi de neapărată cheltuială a drumului, pentru trâmțierea tinerilor, să se dea din veniturile Eforiilor competente, plecat aduce la cunoștința Înălțimei Vóstre spre desevirșita hotărâre.»

Acastă încuviințare de către Secretariatul de Stat, a împărțit-o Departamentul din lăuntru, cu adresa No. 729, din 17 Martie 1851 ²⁾.

În 18 Iunie 1851, se deschide cu solemnitate scôla publică din Dorohoiu, deși vacanțele sosiseră, atâta era de viue dorința unei asemenea scoli.

¹⁾ f) Manual administr. Tom. II, pag. 341.

²⁾ Manualul administrativ, tomul II, pag. 352.

D. G. Hasnaș, revisorul Departamentului din lăuntru, donază scôlei din Falticeni 350 lei pentru cumpărarea de cărți la elevii săraci.

Vasile Apostoleanu, a fost numit, în 4 Ianuarie 1851, inspectorul scôlelor din districte.

*

Scôla centrală de fete, pe care am văzut-o funcționând și în anul trecut cu succes, continuă în 1851, Noembre, sub direcțiunea lui D. Lăzărescu. Acesta prin raportul cu No. 55, către Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice, arătă, că patrôna institutului, dupe înțelegerea cu Domnitorul, a angajat din străinătate pe D-na Fani Enhard, din Ducatul Oldenburg, ca guvernantă și profesôră de lucru de mână, croelii, facerea de rochii, albituri, broderii de tot felul, etc.; angajamentul este pe 10 ani, câte 10 galbeni și totă întreținerea în institut. Domnitorul aprobă anafora Departamentului, cu No. 5.341, din 10 Noembre.

*

Seminarul Veniamin încă se reorganizază în anul 1851, cu lege specială trimisă în cercetarea Divanului obștesc :

No. 828. Anafora Divanului obștesc, din 22 Iunie 1851, sub No. 91, cu înalta rezoluție din 28 Iunie 1851, pe lângă care se alăturază proiectul pentru organizația învățăturilor bisericesci din Moldova, cercetate de către Divan.

«Secretariatul de Stat, cu adresa sub No. 1.384, dupe apostilul Înălțimei Vostre, a trimis Divanului spre desbatere proiectul pentru organizația învățăturilor bisericesci din Moldova, ce v'a supus pe lângă anafora Prea Sântului Mitropolit, Prea Sântii Episcopi și șeful Departamentului av. rilor bisericesci și al învățăturilor publice. Divanul intrând în delibărarea acelu proiect Pa incuviințat, cu ôreși-care modificare, ce s'a găsit de trebuință; supuindu-se dêr pe lângă acesta Înălțimei Vostre în copie citatul proiect, cu modificările ce s'au făcut, cari s'au însemnat în dreptul fie-căruia articol, vă rógă ca să bine-voiți a da hotărîrea cea desevêrșită.»

Înaltă rezoluție.

«Se întăresce aședământul seminarilor, care se va și tipări de către Departamentul bisericesc ; el ne va aduce la cunoscință și mijlócele bănesci ce sunt menite spre acest sfêrșit, și pe când seminariile de pe la eparchii vor putea fi înființate.»

La 19 Iunie 1851, Divanul a desbătut legea și programul seminarului Veniamin.

Dăm în anexă ¹⁾ legea acesta aprobată de Domnitor. Acolo se pôte vedea programul cel nou al seminariului. Tot acolo se va vedea și triumful Episcopilor ignoranți cari și legitimază preoțirea de ignoranți, ca și dênșii eșiți numai cu studiile de la 4 clase seminariale. Scôlele catichetice ținutale, se conservă prin noua lege, sub pretext ca să

¹⁾ Veți anexa.

serve de pepiniere pentru formarea claselor în seminariile ce se vor forma pe la Eparchii.

Epitropia seminarului Veniamin, primescă comunicațiune de la Departamentul averilor bisericești, cu noua lege, prin adresa No. 4.455, din 25 Septembrie 1851.

Eată cum judecă această nouă lege D. profesor Erbiceanu :

«Această legiuire este opera lui Scriban. Dacă alt-ceva n'ar fi făcut bun acest bărbat decât numai această legiuire, încă ar trebui să fie mult respectat de posteritate. Cari sunt reformele propuse în această legiuire ? I) Programul lui Meletie Mitropolitul, ce o impusese seminariei, trece la cursul școlilor ținutale de candidați, cu foarte mici excepțiuni. II) Se instituese seminariile eparhiale, adevărat la Roman și Huși, cu un curs de patru ani. III) Se ridică cursul învățăturilor la seminarul Socola la un curs complet de opt ani, cu clauza că pot eși elevi din seminarul Socola și dupe terminarea cursului de patru ani. IV) Se dispune ca Proestoșii, Protoiereii, Dicasterioșii, Egumenii, Archimandriții și Archiereii, să nu se ridice la aceste grade decât numai dacă vor înfățișa mai întâiu atestat de îndeplinirea cursului învățăturilor teologice, (§ I). V) Se interzice absolut de a se mai hirotonisi preoți dintre candidați, ci numai dintre elevii cari au terminat cursul de patru ani, (§ 5). VI) Școlile ținutale se declară de școle preparatōre pentru aspirații de a intra în seminarii, (§ 5), etc. Administrația generală a așezăminturilor seminaricești este încredințată unei Epitropii, alcătuită din Mitropolitul țerei, pentru Socola, din Episcopii eparhioți, fieș-care în eparhia sa, și din ministrul averilor bisericești și al învățăturilor publice.» (Istor. Sem. Veniamin, pag. 96).

Pentru administrația interioară a seminariilor, noua lege constituie un comitet compus din rectorul seminarului, inspectorul, catichetul, economul și secretarul.

Profesorii chiămați la seminarii în 1851, au fost :

1) Archimandritul Filaret Scriban, 2) Archimandritul Gherman Vida, 3) Archimandritul Neofit Scriban, 4) Protosing. Melchisedek, 5) Dr. Anton Velini, 6) Hristofor Scriban, 7) Ion Mandinescu, 8) Isaia Teodorescu, 9) Ieromonachul Ieremia, 10) Alex. Petrino, 11) Isaia Vicol, 12) George Sandovici Diaconul, 13) Monachul Benedict. Până la 1852 nu erau în seminariile decât 4 clase.

Putem dice, că în urma acestei reorganizări a seminariilor, nu se vor mai întempla prefaceri până la promulgarea legii actuale a școlilor, din 1864.

În August, Domnitorul Gr. Ghica vizitând Huși, a ales însuși casele pentru deschiderea seminarului eparhial, care s'a și deschis în Octombrie 1851, dupe planul făcut de Suchopan, Egumenul de Doljesci, în anul 1851, luna August.

Cultura generală

În 1851, se agită în Bucuresci chestiunea de creări de școli române pentru israeliți, dupe ofisul Domnitorului cu No. 779, pe care îl dăm în anexă.

Învățătura religioasă se va preda de doi rabinii, cari vor preda și limba evree împreună cu limba germană, iar învățăturile profane se vor preda de doi profesori români, orânduți de Eforia școlilor, cu întărire domnănească, unul pentru clasa I și II, și cel-alt la clasa III și IV. Programul școlilor primare publice este obligatoriu, afară de religiune.

Intreținerea scôlei va fi din venitul gabelei, din care se va trâmite la Eforia scôlelor pe fie-care trimestru înainte câte 600 lei, pentru ca lefile profesorilor să se răspundă de casierul Eforiei ¹⁾.

În Iași nu s'a făcut nici un pas în privința scôlelor israelite, din ziua când, cum vedurăm, G. Asaki, cu adâncă lui prevedere, ceruse Epitropiei să se ocupe cu această chestiune.

*

În direcțiunea artelor frumoase și a sciințelor, cum și a literaturii, anelele anului 1851, încep din nou a fi mănose, grație protecțiunei ce Domnitorii acordă acestor manifestatiuni culturale.

Grigore Ghica este primul Domnitor, care însărcină pe un român să mērgă în Europa, să studieze organizarea scôlelor. D. Alex. Teriachiu a fost ales în 18 Iulie 1851, de Domnitorul Moldovei, cu ofisul No. 3.335, și însărcinat să mērgă în Prusia, ca să culegă notițe asupra scôlelor și să presinte un memoriu asupra sistemului cel mai bun de învățământ. Acastă misiune s'a făcut cunoscută țerei prin *Fôia oficială* din 21 Iulie 1851. ²⁾

Acestași Domnitor al Moldovei a ajutat cu 40 galbeni pe an, începēnd de la Iunie 1851, pe George Popovici, care studia medicina la Lemberg.

În 26 Februarie 1851, Domnitorul Ghica donēză Cabinetului de sciințele naturale 6.000 lei, ca să și înmulțescă colecțiunile.

În 1851, Sfatul administrativ extraordinar al Moldovei, decide a se rădica un nou plan topografic al Iașilor și pentru acēsta se deschide concurs între geometri.

Eclipsa din Iulie 1851, este studiată din cabinetul de fizică al liceului, de profesorul Th. Stamati. Studiile acestuia dau ocaziune la o polemică plină de unur, publicată între jurnalele *Zimbrul* (No. 5) și *Gazeta de Moldavia*.

Din punctul de vedere al picturii, în Iași se face puțin lucru, ba ce se face e rău. Egumenul grec de la Trei-Ierarchi, sub pretext de restaurare, revăpsece fără nici un control vechile icône ale bisericii lui Vasile Lupu.

Nunăi deșteptul G. Asaki protestēză în jurnalul său, contra acestui sacrilegiu, în No. 62 din 6 August. La acēsta ocaziune, egumenul grec a topit și marele policandru atât de original alcătuit din marca Moldovei, cu apendice de ouē de struț, asemenea policandrului mic, care a scăpat grație protestului energie al tinerimei scolare împinsă de neuitatul lor profesor de retorică Dimitrie Gusti. Autorul acestor anale și amintesc de duiōsa lecțiune incidentar făcută de Gusti, în ora de retorică, asupra desființării odórelor bisericesci ale lui Vasile Lupu. Înflăcărati de patriotica vorbire a profesorului, mai mulți scolarî, între care și autorul, merg la Trei-Ierarchi și intimēză egumenului, că de va mai topi vre unul din odórele titoresci și *smulg barba...* Amenințarea avu efect și policandru al duoilea fu scăpat. Să sperăm că nu se vor mai repeli profanațiunii astăzi la ocaziunea noiei restauratiuni a Trei-Ierarchilor, de și datorî suntem a semnala indignatiunei române fapta, că până de unădi vedurăm cum într'un mormint domnesc architectul (care ? nu scim) a pus o gură de calorifer !

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți dosarul 635, archiva ministerului de culte.

Redeschiderea bisericii profanată de egumeni, se făcu cu mare solemnitate, în 2 Decembrie 1851, în prezența Domnitorului Ghica și, guvernului țerei.

G. Asaki singur continuă a protege pictura. El publică în litografia făcută de fiul său Alexandru, tabelul bătaliei de la Baia, a lui Ștefan cel Mare și 'l anexeză împreună cu explicațiunile necesarii la *Gazeta de Moldova*, din Iunie 1851.

În țera românească Domnitorul acordă o protecțiune mai eficace frumóselor arte și în special picturii. Se cumpăra pentru muzeul de pictură, câte-va tablouri de la pictorul Leca.

Copie dupe raportul Cănstitei Eforii a scólelor, cu No. 1.608, anul 1851, Decembre 18.

«Galeria de tablouri fondată dupe porunca Înălțimei Tale, este destinată cu vreme a sluji și de podóbă națională și de model de studii pentru artiștii, ce vor fi înzestrați cu talentul picturii. Pe cât a putut și pe cât a ținut mijlócele pecuniare, Eforia s'a silit a cumpăra, din vreme în vreme, tablouri, dupe încredințările ce a luat de la cunoscători.

Acum găsind la D. Pitar C. Leca, artist român, cinci tablouri, din care două originale, iar trei copiate dupe modeluri clasice, s'a învoit a le lua cu preț de 30 galbeni fie-care, peste tot galbeni 150; banii însă să se plătescă din fondul scólelor.

Eforia ica îndrăsnela a supune plecat acéstă chibzuire la cunoscința și aprobația Înălțimei Vóstre, și vă rógă să bine-vojiți a 'i da înaltă deslegare dupe cum veți bine chibzui.»

Arsaki. P. Poenaru. S. Marcovici.

*

Deja în Ianuarie acestăși an, cu ofisul No...., Domnitorul a ordonat trimiterea D-lui P. Alexandrescu pe 4 ani, la Roma, pentru a studia pictura, cu bursă din casa scólelor. D. P. Alexandrescu a trecut la Paris, unde 'l găsim la 1856, în atelierul pictorului Coignet. ¹⁾

*

Musica are în 1851, pretențiuni mai mari. Nu scim de la cine Domnitorul Știrbeișii primesce «Planul pentru un conservator românesc, spre înaintarea muzicii vocale.» Acest plan pe care 'l dăm în anexă. ²⁾ Domnitorul îl trinite la Eforia scólelor cu rezoluțiunea: «Dorința ne ar fi să incuragiăm teatrul național prin mijlóce putincióse și mai mult practice, căci în nici o parte nu e scólă pentru profesia de actori.»

Eróre din partea Domnitorului, dar scuzabilă pentru 1851!

Proiectul cu rezoluțiunea este trimis de Secretariatul de Stat la Eforie, cu adresa No. 343, din Ianuarie 27 anul 1851.

Eforia pune pe adresa anexată aci, rezoluțiunea urmatóre:

«Eforia va chibzui asupra acestușii proiect, dupe ce va întocmi lóte scólele dupe cum și cea de agricultură și de arte, pe care o socotesc mai de ăntéia trebuința pentru ob-

¹⁾ Dosarul No. 573, archiva ministerului de culte.

²⁾ Veți anexa.

ste.» Deci: la calendele grecesci! Dar acesta nu satisface trebuința ce începuse a se simți în public de artă musicală. În Bucuresci se găsea câți-va artiști de valoare, ca Wachman, Wiest etc. Acest din urmă provocă Departamentul credinței și instrucțiunii publice, seî mai bine direct pe Domnitor, cu un nou proiect de școlă de musică. De astă dată Domnitorul pune o rezoluțiune mult mai favorabilă. El dice: «Acest stabiliment bine întocmindu-se pôte să producă cele mai folositoare rezultaturi, mai ales pentru teatrul național. Eforia școlilor va lua în osebită bagare de seamă cele aici expuse în alaturatul proiect și hotărând bazele care să chezăsuiască viitorimea acestui așediment, ne va raporta, spre a'i da tótă putinciósa incuragiare.»

Wiest baséză existența școlii pe subscripțiunea, ce s'ar culege reinființându-se o asociațiune filarmonică.

Acesta se vede că incuragiază și pe Eforie, care în 27 Februarie, cu adresa No. 1.442, și înaintéză Departamentului bisericesc anafora către Domnitor, prin care îi supune din nou proiectul lui Wiest, cu adăugirea unui comitet compus din 3 membri, luați din deosebite clase ale societăței și ajutați de al patrulea membru Wiest. Comitetul se va ocupa numai cu adunarea subscripțiilor și adunarea materială a conservatorului. Anafora a Eforiei paré să fie fost uitată până în Decembre. La 17 ale acestei luni, Domnitorul Știrbeiu, cu ofisul No. 1.749, aprobă înființarea conservatorului de musică și numesce membri ai Comitetului pe Vornicul I. Oteteleșeanu, Ludovig Wiest, Paharnicul Stefan Bellu și Paharnicul Ión Samurcaș. ¹⁾

Dacă nu va isbuti asemenea școlă, sub patronagiul Domnitorului Știrbeiu, este a se atribui împregiurării, că s'a sperat prea mult de la înființarea prin subscripțiune a societăței filarmonice. La noi inițiativa privată și asociațiunile nu găsesc chiar nici astăzi un teren pregătit.

Teatru național și în genere spectacole artistice, fie de pură literatură fie de musică, n'au lipsit în 1851. La acesta dată teatrul național din Iași, grație compozițiunilor lui Alexandri și marelui talent al lui Millo, este în prima linie și a făcut să se uite succesele de altă dată ale artistului Caragiali din Bucuresci.

Pe lângă Millo gravitêza stele de primul ordin; în dramă: Poni, tot atât de bun actor ca și poet; D-na Theodorini soră cu Poni; iar în comedie și vodeville: D-nii Theodoru și Bonciu și D-nelê Sterian, Nini Valeri și Gabriela, mai apoi soția unui nu mai puțin celebru artist comediant N. Luchian.

S'au jucat în 1850, 1851 și 1852, cu un imens succes piesele: Poetul romantic, ²⁾ Cocóna Chirița, Un trintor câte dece, Muza de la Burdujeni, Șoldan vitêzul, Inturnarea plaeșilor, de G. Asaki, ³⁾ și din traduceri, *Bravo de Venetia* (25 Noembre 1851),

¹⁾ Veđi anexele.

²⁾ Poetul romantic a fost jucat împreună cu alte piese și de către boerime, în beneficiul incendiaților din Bêrlad. Intre nobilele actrițe improvisate era și D-na Smaralda Mavrocordat, iar între actori V. Alexandri.

³⁾ Plaeșul Codeat (Teodorini) dicea:

„ . . . Românul nu se perde
Cât va fi Carpat;
Cât pe miel iubi-va óia,
Riul cât n'o sta,
Cât pe fluer și cimpoia
Doini vor rêsuna . . . »

Acastă piesă s'a jucat la 15 Martie 1851, sub direcțiunea lui Milo.

Neguțătorul din Veneția, a lui Schakespear (10 Decembre 1851), în care Poni avu un imens succes.

Mateiș Milo cu trupa sa din Iași, cum și cu trupa francesă de sub direcțiunea lui Delmari, au făcut, în Aprilie începând, o excursiune, până la Bucuresci. La Focșani Milo în timpină ore-cari pedici de a trece Milcovul, gelosia actorilor din Bucuresci cercând să împedice sosirea lui cu trupa în capitala munteană. Reclamațiunile preseii din Iași în lăturară aceste pedici și Milo cu trupa-lui făcură deliciile bucurescenilor, grație atât imensului său talent, cât și noului repertoriu național, creat în Iași. Din Bucuresci Milo se întorce la Iași, numai la 20 Octombre 1851. Aci la Pasci 1852, va fi deschisă o primă stagiune de operă italiană, care decă va favorisa răspândirea gustului muziceii, va paralisa totuși mult mișlôcele teatrului național, societatea înaltă începând a preferi opera, în care Pietro-Tozoli și D-na Trufaldi, etc. se vor ilustra.

Vorbind de operă, e locul să înregistrăm concertele principale din acest an. Celebrul Consky, apoi Miculi din Bucovina și Frankenstein, unul dupe altul vor încânta pe rënd ambele capitale române, care nu duc lipsă nici ele de artiști de valôre ca Wachman, Wiest, Flechtenmacher, etc.

Se scie că Miculi va îmbogăți biblioteca musicală română, cu cântece culese din țeră.

*

Am arëtat și aiurea pentru ce nu ne mai credem datori a face pe larg bibliografia anului. Aci vom aminti numai de comisiunea de examinare a cărților didactice din Bucuresci; ea e compusă, în 1851, de profesorii Iónid, I. Pop, Hill, Alexandru Orëscu și I. Zalomit.

Se tipăresc, prin aprobări domnesci, mai multe cărți didactice, precum: Ținerea registrelor, de Alexandru Pop; Gramatica românescă de I. Pop; Epitome historiae graecae de Maxim, pentru clasa I gimnasială. Se retipăresce Geografia lui Genili. Se pun în vinđare: Gramatica româno-germană de Limburg, Introductio în linguam latinam de I. Maxim, Iesus Christos său legea nouă, traducere de I. Penescu; Abecedar românesc de G. Săulescu, ediția VI-a; Gramatica limbei românesci de Vasile Ianovici, tipărită la Viena; Manual de gramatica română pentru scôlele primare de Const. Platon; Gramatica română pentru scôlele primare de N. Macarescu, profesor; Dicționarăș românesc de cuvinte tehnice de Dr. T. Stamati, (Iași); Prescurtare de geografia sântă și veche, de arhierul Dionisie; (Bucuresci). Urziri istorice, său curs metodic de istorie, de Neofit Scriban, (Iași); Geometria descriptivă, traducere de A. Orëscu (Bucuresci); Logica judecătôrescă, de Alexandru Aman, (Bucuresci); O ședëtore la țeră ori povestea lui Moș Albu de Anton Pan, etc.

În acest etc. nu voim să nu coprimem cartea unică apărută în Chișineu de atâția amari de ani amușit: Fabule alcătuite în limba moldovenescă de I. Sërbu.

O mențiune specială merită încă dicționarul eleno-român, ce începe a publica profesorul Iónid, ajutat, precum vëdurăm, de Eforia scôlelor, din Decembre 1851.

Librarul Iónid editéză numerose cărți, dar din nenorocire scriitorii cei bunți români fiind neîntorși în patrie, din emigrațiunea fortată de la 1848, Iónide nu are de editat decăt rele traduceri de rele romane francesce.

Este totuși epoca, când în Moldova nu va întârzia să renască literatura română, grație marelui pleade de bărbați de valoare, ca Alexandri, Kogălniceanu, Negruzzi, Negri, Ralet, Gusti, Sion, A. Rusu, Th. Stamati, T. Codrescu, G. Săulescu, și o sumă de tineri, cari se exercită la condei sub patronagiul acestora.

În Bucuresci însă, afară de profesorii ocupați cu tipărirea de cărți didactice, numai traduceri informale din editura Iónid, traduceri în cari traducătorii dovedeau că nu sciau chiar limba din care traduceau ¹⁾, scriau bătrânii din pleada de la 1848, dar scriau pentru jurnalele străine, s'au tipăreau cărți proibite de a intra în țară și acestea mai toate cu referință la mișcarea de la 1848.

În Transilvania, sângeros agitată prin mișcarea de la 1848, românimea căutase a se folosi momentan de favoarea văi! trecătoare a națiunii pe lângă coronă, ca răsplătire a generosului sânge ce românii vărsaseră pentru ea.

În August 1851, românii din Brașov primesc cu manifestațiunii de devotament pe Schwartzberg și în *Gazeta Transilvaniei* se publică o odă la adresa lui, pentru că a bine voit să dică la solemnitatea primirei și câte-va vorbe în limba românească...

În Moldova încă provocă versuri entusiaste escursiunea prin țară a Domnitorului Ghica.

Descinderea Domnitorului în grăpa de sare de la Târgul-Ocnei, a provocat la cântare pre mai mulți poeți, ori versificatori ca D. Gusti, Verescu, etc.

N. Istrate publică în acest timp drama sa națională *Mihul Stircea*; el întrebuițează la această scriere versul dis alb, adică fără rimă.

Mare certă se nasce prin jurnale asupra acestei drame între G. Sion și N. Istrate, ajutat de partizani ca Harhaz, Hermeziu, etc. ²⁾

Și cu toate acestea, Domnitorul Ghica manifestă până în finea anului 1851, nerăbdarea lui de a ceti nu numai laude, ci și critice. Un jurnal ceva mai independent decât al lui G. Asaki, simți îndată totă rigorea censurei, care funcționa aproape ca și sub dominația lui M. Sturdza.

Jurnalul *Zimbru* este suprimat în Ianuarie 1851, pentru că a publicat versuri satirice ale lui G. Sion. ³⁾

*

Cu asemenea rigori ale censurei, presa nu progresază, nici în Bucuresci, nici în Iași. La Galați, *Jurnalul de Galați* anunță, în Martie 1851, că trece sub o asociațiune de moldoveni și că 'și schimbă numele în *Patria*.

În Bucuresci continuă *Vestitorul* lui Carcalechi, foie semi-oficială; *Foia satului* (anul al IX-lea); *Buletinul oficial*; *Ecoul ecleziastic* al archimandritului Dionisie.

În Iași tronază foia lui G. Asaki, în luptă curând de concurență cu *Zimbrul* lui T. Codrescu, care va reapare.

În Ardeal continuă cele două foi ale lui Barișiu, *Gazeta Transilvaniei* și *Foia pentru minte, animă și literatură*.

¹⁾ Cu toate acestea Eforia, în 5 Februarie 1851, cumpără 400 exemplare din cartea: Rosalin, de contesa de Lindenburg!

²⁾ Vezi *Gazeta de Moldavia*, din Martie 1851.

³⁾ Vezi anexa.

Măi străbat în țările române, pe ascuns, și câte-va numere din *Junimea română*, publicată la Paris.

*

Înainte de a termina analele pe 1851, să amintim aci câte-va fapte, cari de și nu aparțin direct studiului nostru, sunt în atingere directă cu el.

La 10 Februarie 1851, se face alegerea noului Mitropolit Sofronie Miclescu. Corpul didactic iea parte la ceremonia înscăunării. ¹⁾

În 31 Martie 1851, archimandritul Gr. Crupensky dăruiește pentru școala din Hârlău casele sêle, cu patru fâlcî de loc.

În 15 Septembrie prima cursă de cai organizată la Iași, sub patronajul Domnitorului.

În Mai 1851, cu ofis domnesc, municipalitatea Iașilor adoptă sigiliul ce l ține până astăzi, sigiliu proiectat de Asaki și Săulescu, cari au susținut că este întemeiat pe istorie, lucru ce astăzi nu se prea confirmă. ²⁾

¹⁾ *Gazeta de Moldova* No. 40.

²⁾ *Gazeta de Moldova* No. 39, din 17 Mai 1851.

CAP. IV

ANUL 1852 - 1855

Redeschiderea școlilor din țera românească se făcu fără o mare prefacere a legii reacționare, cu care guvernul lui Bibescu năpustise cultura națională; de aci urmăze necesitatea simțită de o nouă reformă a legii școlilor. Până însă acesta să se pótă face de Divanul obșteșc, Eforia caută să introducă macar parțial îmbunătățiri. ¹⁾

Așia în 1852, Eforia găsind un număr de școlari, 190, în clasa I, propune Domnitorului dividerea clasei în două secțiuni; din secțiunea a II-a se va nasce apoi gimnasiul «Lazăr», măsură pe care Domnitorul o aprobă în Iunie 1852.

Eată raportul Eforiei către Domnitor:

«În clasa I-a gimnasială, numărul școlarilor se urcă până la 190; acest însemnat număr face ca să fie imposibilă o priveghere activă din partea profesorului în timpul predării lecției. Pe lângă acesta, fiind numărul școlarilor prea mare, vine prea rar rîndul fie-căruia dintr'înșii la cercetările ce trebuie să facă un profesor în tot cursul anului spre a se asigura de gradul silinței fie-căruia școlar la învățăturile acestui clas, cari sunt fundamentul studiilor gimnasiale.

«Din aceste cause nefăcînd învățătura tot progresul dorit, Eforia a chibzuit că s'ar cuveni, ca școlul clas să se împarță în două divisiu, fie-care cu profesorul său, și profesorul va face în fie-care divisie tóte lecțiile clasului I, afară de caligrafie și desemn, potrivit cu oficiul Înălțimei Vóstre din anul 1851, No. 1.421.

«Acéstă a ei chibzuire, Eforia supuind'o Înălțimei Vóstre, așteptă înaltă deslegare.» (No. 1.113, Iunie 1852.)

Aprobarea Măriei Séle lui Vodă, comunicată cu adresa Departamentului logofetei bisericesci, No. 3.189 din 19 Iunie, anul 1852, Eforiei școlilor.

«Primit, tot cu un profesor de o clasă, și dupe vacanță.»

Dupe aprobarea acesta, Eforia înaintéază publicațiunea la 10 Iulie 1852, pentru tóte catedrele vacante și aceea din nou înființată, cu separarea clasului I gimnasial în două divisiuni, ca doritorii de a le ocupa să se presinte la concurs, la 15 August. Eforia a scris, cu No. 1.324 (aceeași dată de mai sus), redacției *Vestitorului românesc*, a publicației acesta în acel d'ântéiu număr, spre cunoștința doritorilor.

¹⁾ Veți programele școlilor în 1851—1852, în anexă.

Până ce să fie ocupate toate catedrele vacante și toate școlile deschise, Eforia spectula fondul școlilor!... Așa, în Februarie 1852, ea dete 12.000 galbeni cu împrumutare logofetului Ión Văcărescu!

În 25 Maiu 1853, Eforia stăruie la Domnitor a se adăugi în programul gimnasiului, religiunea, prin următorul raport: ¹⁾

«Prin ofisul cu No. 1.421 din anul 1851, adresat către cinstitul Departament al trebilor bisericesci și al instrucției publice, Înălțimea Vóstră ați bine-voit a porunci, ca la cele d'ântéiu 3 clase gimnasiale să se orânduiască, de fie-care, câte un profesor, pentru toate lecțiile clasei, afară de un profesor de desemn și caligrafie. Acéstă Înaltă dispoziție, Eforia o va și pune în lucrare de la 1 Septembre viitor, când se începe anul scolastic. Dér despre ceea ce privesce învățătura religiei, fiind-că nu s'a luat până acum nici o hotărîre, cum trebuie să se urmeze, când cele d'ântéiu trei clasuri gimnasiale se vor organiza dupe chipul mai sus arătat, Eforia, considerând că religia este un principiu vital al orî cărei societăți și singurul asil inviolabil al omului, când îngrozit de nenorociri grele nu găsește nici în sine însuși nici în semenii săi mijloce de mântuire;

Că pentru aceste cuvinte, cultura sentimentului religios în om este obiectul unei îngrijiri stăruitoare din partea civilizației moderne; a chibzuit ca învățătura religioasă în cele d'ântéiu 3 clase gimnasiale să se facă, ca și până acum, de un profesor special. Acéstă însă chibzuire, Eforia o supune plecat înaltei aprobații a Măriei Vóstre.»

La acest raport s'a primit înalta deslegare, că s'a primit «unul pentru toate clasele, unde se dau prelecții de religie», și care s'a comunicat Eforiei prin adresa Cînstitului Departament al trebilor bisericesci, cu No. 3.242 din 18 Iunie anul 1853.

Tot în 1853, avem de înregistrat și alte îmbunătățiri aduse gimnasiului S-tul Sava. Eforia cere, ca limba latină să continue și în clasa VI-a, și ea arêta Domnitorului, că conform dorinței sêle din 1851, se tînde a se ajunge a avea de fie-care clasă câte un singur profesor. Eată raportul Eforiei:

«Studiul celor două limbi clasice antice, limba grécă și limba latină, este recunoscut astăzi ca cel mai bun mijloc pentru cultivarea înțelegerei și gustului junimei și special studiul limbii latine, pe lângă acest mare folos înlesnesce perfecția și cunoștința limbilor nouă ce se trag dintr'însa. De acest adevăr pătruns Înălțimea Vóstră, ați hotărît, prin programa ce ați bine-voit a da instrucției publice, să se studie cu stăruință limba latină, în paralel cu cea română, în curs de 5 ani, începînd de la I-a clasă gimnasială până la a V-a inclusiv. În adevăr numai dintr'un asemenea studiu comparativ se pôte vedea diferența și asemănarea acestor două limbi, și se pôte prin urmare cunoște natura proprie a fie-căreia.

«Eforia a executat cu activitate Înalta cugetare a Măriei Vóstre, și mărturisesce recunoștința și progresul ce vede dintr'un asemenea fel de studiu, dar din experiența ce a făcut a recunoscut, că studiul de cinci ani al limbii latine încă nu este de ajuns spre a putea școlarii înțelege cu înlesnire deosebiții autorî clasici. La toate națiunile civilizate, cu toate că au o literatură a lor proprie, studiul limbii latine se face necontentit de la cea d'ântéiu până la cea din urmă clasă gimnasială, dar la noi care avem de o cam dată lipsă de modeluri clasice în limba noastră este mult mai mare trebuință, a se studia mai cu dinadinsul acéstă limbă, spre a se putea mai bine școlarii deprinde într'însa.

¹⁾ Veți în anexă programul pe anul 1852—1853.

«De aceste considerații Eforia, indemnată, ie îndrăsnelă a supune Inaltei Măriei Vóstre aprobații, a ei părere de a se pune studiul limbei latine și în clasa VI-a gimnasială.

«Dacă Înălțimea Vóstră veți bine-voi a aproba acéstă părere, atunci D. Hil profesorul de acum de limba latină în clasele a III-a, a IV-a și a V-a, va face limba latină în clasa a V-a și a VI-a cu léfă de lei 800 pe lună, în loc de 700 ce primesce acum. Acest adaos de remunerație i se face considerându-se adaosul de muncă ce va trebui să aibă în clasa VI-a, unde se va face un studiū mai adânc al limbei latine.

«D. Maxim, profesor de acéstă limbă, în clasele I-a și a II-a, va face în clasa III-a limba latină și cosmografia și în clasa IV-a limba latină, cu léfă de lei 700 pe lună. Acest profesor, dupe budget, i se hotăresce lei 700 pe lună, cu însărcinare de a face în clasa III-a trei lecții, adecă limba latină, geografia și Istoria sântă; dar dupe deslegarea ce Înălțimea Vóstră ați bine-voit a da la raportul Eforiei, cu No. 906, religia se va face de un profesor special, prin urmare D. Maxim rămâne să facă și în clasa III-a numai limba latină și geografia și pentru că se însărcinează să facă limba latina și în clasa IV-a, rămâne cu sarcina tot de trei lecții, de aceea i se va și lăsa léfă hotărită prin budget.

«În clasa I-a și a doua gimnasială se va pune de fie-care clasă, ca și în clasa III-a, câte un singur profesor, conform luminatēi rezoluții a Înălțimei Vóstre, pusă la raportul Eforiei din anul 1851, cu No. 1338. Dar în cursul anului scolastic următoriu se vor pune numai împlinitori provisorii ai locului de profesori, doi din candidații ce s'a au ales mai bunii la concursul ce s'a făcut și anume D. Nestor în clasa I și D. Iacomi în clasa II-a; căci cu tóte că acești candidați au dovedit la concurs, că au mai tóte cunoscințele trebuincioase pentru facerea preșiselor două cursuri, dar nu însă în gradul ce ar fi drept să se cêră, ca să pótă dobândi rangul de profesori; de aceea Eforia a chibzuit, ca în cursul acestui an să fie numai îndeplinitori de profesori și la anul viitor să se supună la un al doilea concurs, iar remunerația lor să fie de lei 400 pe lună de fie-care.

«Lefile hotărite pentru catedrele mai sus arătate, precum și léfă de lei 500 pe lună, ce s'a dat până acum profesorului de religie în clasa I-a, a doua și a III-a gimnasială, se vor plăti din sumele următoare hotărite prin budget, adecă dupe budget se hotăresce :

Léfă ajutorului profesorului clasei I, pe lună lei	250
Léfă profesorului clasei I gimnasială, pe lună lei	600
Idem al clasei a II-a	600
Idem al clasei a III-a	700
Idem de limba latină în clasele a IV-a, a V-a și a VI-a	700
Peste tot pe lună	2.850

Din acéstă sumă să se dea :

Implinitorului de profesor în clasa I, pe lună lei	400
Idem în clasa II-a lei	400
Profesorului de limba latină și geografie în clasa III-a și de limba latină în clasa a IV-a, pe lună lei	700
Profesorului de limba latină în clasa a V-a și a VI-a, pe lună lei	800
Profesorului de religie în clasele I-a, a II-a și a III-a, pe lună lei	500
<hr/>	2.800
Rămâne economie din sumele hotărite prin budget, lei	50

Dăm în anexă programa scólelor muntene de la 1853 până la Iunie 1854, cum și aceea pe anul scolar de la 1 Septembrie 1854 până la 9 Iunie 1855. ¹⁾

*

Evenimentele politice vin în mod neașteptat să opréscă ori în totul ori în parte a-véntul nou ce luase scóla națională. Abia țările române căpătase domnii noué, abia oștirile străine le evacuaséră, până în Mai 1850, și se declară răsboiul nou turco-rus, la carele Francia, Anglia și Italia vor lua o parte atât de gloriósă și de salvátore pentru noi românii. O nouă ocupațiune ruséscă în Moldova, aduce neașteptată întrerupere de domnie a lui Gr. Ghica, care în 14 Septembrie 1853, părăsesce cu jale Tronul Moldovei. ²⁾ Generalul Urusoff, apucă în numele Rusiei guvernul Moldovei, pe când generalul Budberg adjutantul împéراتesc ie președínța Divanurilor ambelor principate.

Contele Ostensaken a fost numit vice-președinte în Moldova.

În urma evenimentelor de la Dunăre și a introducerii Austriei ca factor în împre-giurările politice, se scie că rușii au fost siliți, dupe ce Franța, Anglia și Italia s'au de-clarat aliatale ale Turciei, se abandone mai întâi Valachia și apoi Moldova.

Nu este misiunea noastră de a aminti pe larg aceste evenimente, nici episodul refu-sului armatei moldovene de a se duce cu Rușii peste Prut; ne vom mărgini a înregistra aci unele acte relative la scóli, din timpul ocupațiunii muscălesci, de la 1853—4 Sep-tembrie 1854.

În 28 Decembrie 1853, Eforia scólelor din Bucuresci a supus lui Budberg budgetul anului 1854, cu raportul No. 1.986, ce dăm în anexă. ³⁾

Să analizăm acest raport către Generalul Budberg.

Veniturile totale consignate în budgetul proiectat se urcă la suma de 956.155 lei; acest venit provine din 850.000 hotărâři pentru scóli din casa centrală a Statului și din 106.155 lei provenind din dobênda a 10 la sută pe banii dați cu dobênda de Efo-ria scólelor.

Cheltuelile înscrise în budgetul supus lui Budberg se urcă la suma de 855.285 lei, care sumă scăđută din totalul veniturilor rămâne un excedent de 100.870 lei, care dupe legea din 1847, este trecut în budgetul scólei Obedeauu.

Adausele făcute de Eforie pentru 1854, ea le arêta prin condeile principale ur-mătóre:

2.400 lei pentru al doilea profesor de musica vocală. Deja în 1853 se introdusese un profesor de acest obiect, dupe hotărîrea luată de a se introduce treptat musica vo-cală în tóte scólele primare.

4.800 lei, pentru o nouă catedră de limba grécă în clasa V-a gimnasială, de la 1 Ia-nuarie 1854, căci Eforia a considerat ca o adevêrată lacună în învêțămênt neființa a-cestei limbe în clasa V-a.

2.400 lei, duoi pedagogi, cari sê privegheze scolarii în timpul recreațiunilor și în clase până ce intră profesorii.

2.400 lei, adăugirea unui profesor de musica vocală la scóla primară din Craiova.

Asemenea 2.400 lei, asemenea catedra de la scóla primară Ionașcu din Slatina.

1.400 lei, diferite adăugiri la serviciul medical și sanitar din veniturile scólei Ionașcu.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi în anexă un raport al revisorului I. Merișescu, relativ la pornirea din țéră a lui Gr. Ghica.

³⁾ Veđi anexa.

Lăsăm de a aduce aci mici adăugiri la material și administrațiune și reduceri cu care Eforia căuta să echilibreze adăugirile.

Raportul Eforiei dă, pe larg, sumele necesitate în plus și minus de școala de agricultură și de creșterea dușilor, cum și a școlii de arte și meserii.

Despre pensionatul de fete din S-tul Spiridon, încă se ocupă raportul Eforiei și propune o adăugire de 12.600 lei, pentru întreținerea internatului.

La școala din Ploesci se adaugă din veniturile proprii câte 4.800 lei pentru catedrele de limba franceză și greacă modernă și 3.600 lei, pentru catedra de ținerea registrelor.

*

Dăm în anexă și budgetul școlilor muntene pe 1855. ¹⁾

Veniturile normale acestui an sunt acei 850.000 lei de la casa centrală a Statului și în plus 103.120 lei, dobânda banilor dați cu împrumut.

Cheltuelile din aceste venituri lasă o rezervă pentru 1856 de 71.780 lei.

Bine înțeles, că școala Obedeanu, școala Ionașcu, școala de agronomie, școala de duși, școala de arte, școala de fete, nu intră în budgetul acesta de venituri și cheltueli, ci 'și au propriile venituri și budget special pentru ele, despre care ne vom ocupa la rîndul lor.

Aruncând o ochire asupra budgetului acestuia, găsim că școlile din județe costă câte 10.200 lei pe an, avînd doi institutori. Cele din Focșani, Pitești și Ploesci câte 14.400 lei pe an. La Brăila fiind lefile mai mari, școala cu 3 institutori costă 16.600 lei pe an. În București școle primare în Negru, în Verde, în Galben și în Albastru, cu lefi, ca la Brăila, la câte 3 profesori. La Negru și la Verde este și câte un profesor de muzica vocală. Se mai plătesc 4.800 pe an la doi supleanți de institutori.

La liceu nu avem adăugiri pe 1855.

Eată lista profesorilor la finele anului 1854, cum o află D. profesor Vitzu : ²⁾

I. C. Maxim, Limba latină și română, clasa I și a II-a.

Hill, Limba latină, clasa V—VI.

Lazăr Drugeanu, Istoria sîntă, clasa I—III.

Paul, Geografia fizică și matematică, clasa a III-a.

Alexandrescu, Geografia, clasa II-a.

Al. Crețescu, Istoria.

G. Iónid, Limba elenă.

Alexe Marin, Mineralogia, fizica și chimia.

Zalomit, Logica și morala.

G. Pop, Aritmetica raționată și Geometria.

<i>Roques</i>	}	Limba franceză
<i>Bouzenot</i>		
<i>Monti</i>		
<i>Marsillac</i>		

¹⁾ Vezi anexa.

²⁾ „Studii asupra învățămîntului secundar.” — Vom vedea câte erori sunt de îndreptat în acest tabel din datele ce urmăză dupe el.

Baraș, Istoria naturală.

Orăscu, Geometria descriptivă

Constantinescu, Geometria analitică

Iacomî, Limba latină.

Al. Pop, Ținerea registrelor.

Limburg, Limba germană.

Lecca, Desemn.

} Școala de poduri

La facultatea de drept se adaugă, de la Septembrie 1855, dreptul administrativ și altă catedră de dreptul comercial ¹⁾.

Cursul de ingineria civilă capătă anul II, de la 1 Septembrie 1855, patru catedre noi, și anume : principii de arhitectură, elemente de mecanică, aplicația geometriei descriptive la perspective, stereotipice și umbre, și mineralogia, câte 2.000 lei pe an.

Cu cheltuiala Statului se țin 20 bursieri, cu câte 1.000 lei pe an, dăr se mai cheltuiesc 28.795 lei pentru pensionatul Bucholtzer.

O importantă sumă de 36.700 lei se dispune pentru trimiterea a 9 bursieri noi în străinătate, peste cei existenți de mai înainte, și afară de Marcovici, care studiază medicina la Viena.

În interesul culturii, budgetul muntenesc pe 1855, coprinde suma circa de 25.000 lei pentru muzee, bibliotecă, galerie de tablouri, cumpărarea de cărți didactice, colecțiuni de modeluri de desen, etc.

Instrucțiunea și educațiunea fetelor continuă a nu figura în budgetul școlilor muntene, de-cât ca subvențiuni date la școle de fete particulare, pensionat Elisabetan, Grand-Prés și Elencu Vecerăsa.

La Slatina este o școală deosebită primară pentru fete, din veniturile Ionașcului, iar așa și pensionat Domnesc pentru fete din Capitală, din veniturile bisericii S-tului Spiridon-Noi, cu adăugire de 11.750 lei pe 1855, din banii proprii ai școlilor, se reduce la simpla plată a 20 de bursiere, câte 80 galbeni pe an, la plata chiriei localului și a 50 de stâneni lemne de foc.

*

În vedere cu budgetele și une-ori alături cu ele, de la 1852—1855, s'au petrecut unele fapte pe cari credem util a le păstra înregistrate aci.

1) Mai întâi cât privesc schimbările supravinite în personal :

Glucerul S. Marcovici, în 25 Ianuarie 1852, demisionază de la catedra de retorică ce o avea în liceul S-tul Sava, trecând la Eforie. În locul lui Marcovici e numit vremelnicesc A. Drugianu, profesorul definitiv de Catechism ²⁾.

J u r n a l

2) «Astăzi, 3 Octombrie, dupe cea din urmă înscriere orală pentru concursul de istorie, Eforia, dupe deliberație, în unanimitate a chibzuit ca D. Alecu Crețescu, să fie supleant de profesor de istorie în gimnasiul din Capitală.»

Arsaki. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 1.813

1852, Octombrie 3.

¹⁾ Dosarul No. 359 din 1854, archiva ministerului de culte.

²⁾ Vezi anexa.

3) Ordinile Eforiei către D-nii Nestor și Iacomi din 1 Septembrie, celui d'ântéiu pentru clasa I, al doilea pentru clasa II, numiți profesori provisorii, pentru catedra de limba română, în paralel cu cea latină și geografie.

«Eforia scólelor, luând în băgare de sémă jurnalul profesorilor numiți judecători la concursurile de limba latină și geografie în clasa I și II gimnasială, și părerea D-lor că poți D-ta fi însărcinat a face provisoriu prescisele lecții, cu îndatorire însă, ca să poți dobândi calitatea de profesor de a da un al doilea concurs în anul viitor.

Cercetând, și însăși Eforia cu luare aminte deosebitele probe ce ai dat asupra limbei române, geografiei și limbei latine, aprobă părerea D-lor profesori comisari, și te însărcinează să faci provisoriu, în cursul anului scolastic viitor, lecțiile de limba latină și geografie în clasa . . . gimnasială, cu îndatorire, ca să poți dobândi calitatea de profesor, de a îndeplini condiția arătată de D-nii profesori comisari.

Pentru remunerația muncii D-tale, vei primi din casa scólelor o sumă de lei 400 pe lună.»

Dupe aprobarea Domnăscă la raportul Eforiei, cu No. 1.742, prin care, în lipsă de concurenți destoinici a ocupa catedrele de limba latină, se propusese înființarea a trei supleanți și a un adjunct, Eforia numesce pe D. Andrei Nestor adjunct cu lăfă de lei 250 pe lună, prin ordinul cu No. 1.876, din 9 Octombrie, punându-i în vedere îndatoririle sële ast-fel :

«Eforia recomandând pe D-vóstră prin raportul cu No. 1.743, de adjunct profesorului de limba latină în clasa I gimnasială, Înălțimea Sa a bine-voit a întări această cerere.

Indatoririle ce aveți D-vóstră, sunt cele următoare : să învățați pe scolarii dupe metotul profesorului principal, sub a căruia ascultare sunteți. Studiul limbei latine în clasa I se face în două secții. El, profesorul, va face lecțiile într'un chip alternativ, când într'una, când în cea-altă dintr'aceste două secții ; iar D-vóstră veți împlini locul profesorului în secția unde acesta nu se va afla.

Eforia dăr, vă numesce împlinitor provisoriu al funcției de adjunct, cu onorariu de lei 250 pe lună, și cu începere din ziua ce veți intra în funcție.»

Eforia primind în același timp deslegare și la raportul cu No. 1.777, ce i s'a comunicat, cu adresa Secretariatului de Stat No. 5.606, dă în cunoștința D-lor Mihail Căpățineanu și Mihail Iacomi, cele ce urmăz :

«Eforia vă numesce supleant de profesori de limba latină, îndatoririle puse asupra-vă fiind cele următoare :

1. Să vă aplicați special la studiul acestei limbi.
2. Să urmați cu stăruință limba latină în clasele IV și V gimnasială.
3. La fie-care trei luni să vă înfățișați la Eforie, ca să 'i dați încredințarea, prin comisia profesorală, ce se va numi ad-hoc, de progresul ce ați făcut în studiul țisei limbi.
4. Să vă înfățișați și să luați parte la concursurile ce se vor face pentru alegerea de profesori de limbă.

Să fiți datorii, la întemplantare de a merita aprobația judecătorilor concursului, a ocupa catedra de limba latină ce vi se va arăta de Eforie.

Ca să nu vă cheltuiți timpul în alte ocupații, și ca să 'l puteți da studiului în cea mai mare parte limbei latine, Eforia a și cerut voia Înălțimei Sële Dommului Stăpâni-

tor, de a vi se da o remunerație de lei 150 pe lună, pe care aveți a o primi regulat pe totă luna.

Raport la Domn.

4) «Dupe trecerea din viață a D-lui Serdarului Genilie, fost profesor de geografie în clasele I, II și III din colegiū, Eforia a chibzuit ca cei doi supleanți ai școlilor primare din Capitală, și anume: D. Paul Dimitrie și Șerban Alexandrescu, să îndeplinescă vremelnicesce acele trei clase, adică : cel întâiū clasa I și III, iar cel al doilea clasa II. Numiții au și intrat în funcție de la 1 a următoarei luni.

Pentru adausul însărcinării ce li s'au pus, Eforia chibzuesce, ca pe lângă onorariul de lei 200 pe lună ce primesc fie-care din numiții, în calitate de supleanți, să li se adauge, din suma de lei 500, hotărîtă, pe lună, pentru sus-șisele trei clase, însă : D-lui Paul Dimitriu lei 200 pe lună, iar D-lui Șerban Alexandrescu lei 100 pe lună.

Iar restul de lei 200, din sus-șisa sumă de lei 500, rămân ca rezervă, spre a se da onorariū la alți supleanți, dacă trebuința va cere.

Acésta, Eforia o supune plecat Înălțimei Vóstre, așteptând Inalta deslegare.»

No. 166.

1852, Februarie 28.

Adresa Departamentului Cultului, cu No. 652, din 5 Februarie 1892, către Eforia prin care comunică Inalta aprobare pentru numirea celor doi suplinitori de geografie în clasele gimnasiale I-a, a II-a și a III-a în locul răposatului Genilie, acéstă adresă Eforia o comunică D-lor Dimitrie Paul și Alexandrescu Șerban, la 11 Februarie acel an, prin ordinele cu No. 263 și 264.

Nu tot așa s'a urmat și la numirea suplinitorului catedrei de retorică, D. Lazăr Drueanu, în locul demisionatului Simeon Marcovici; ci la 11 Februarie, Departamentul, prin ordinul cu No. 774, a comunicat Eforiei în copie adresa Secretariatului Statului în copriinderea de mai jos :

Către Departamentul credinței,

«Înfățișându-se Măriei Sale raportul Cinstitei Eforii a școlilor, cu No. 168, alăturat pe lângă al aceluī Cinstit Departament No. 337, prin care se recomandă Lazăr Drueanu a se orându vremelnicesce profesor de retorică, în locul clucerului Simeon Marcovici, Înălțimea bine-voind a dat următoarea rezoluție :

«Va grăbi a se face concursul, căci fără concurs la un asemenea însemnat clas nu găsim cu cale a se orându. Apoi cumulul a multor și felurite îndeletniciri asupra unuia și aceluiași profesor, este un mișloc împedicător sporirei studiului. Și despre acésta poftim pe Eforie, ca precum în toate cele-alte, să fie cu cuvenita îngrijire.

«Acestea cu cinst se împărătesce aceluī Cinstit Departament spre cele de cuviință.»

No. 446.

1852, Februarie 5.

Potrivit acesteī decretări domnesci, Eforia, la 9 Februarie acel an, cu No. 275, publică concurs și examene pentru 15 August, pentru toate catedrele vacante la colegiul din București, la cel din Craiova și la 13 școle primare de prin orașele județelor. Textul publicației este acesta :

Eforia scólelor

Publicație,

«Catedrele din scólele aici însemnate, sunt vacante pentru următoarele învățături adecă:

In colegiul din Bucuresci

Istoria generală, în clasele IV, V și VI.

Retorica în clasa VI-a.

In colegiul din Craiova

Limba latină, în clasa a IV-a.

Elemente de limba francesă, idem.

Principiuri de limba germană, idem.

Istoria partea I, idem.

In 13 scóli primare de prin orașele județelor

Clasa IV-a pentru învățăturile arătate în program. Și fiind-că aceste învățături, au a se aședa de la 1 a viitorului Septembre, Eforia face cunoscut de obște, că pentru învățăturile din clasele gimnasiale din Bucuresci și Craiova au a se face concursuri; iar pentru cele primare au să se dea examene față cu mădularii Eforiei, și aceste concursuri și examene se vor începe la 15 August viitor.

Doritorii de a se supune la acestea vor bine-voi a veni de acum în cancelaria Eforiei ca să și înscrie numele.»

5) În urma scrisórei adresată din Franța (Boulogne) în 12 (24) Noembre 1853, prin care cere profesorele de limba francesă în a IV-a și a V-a gimnasială, Bouzenot, prelungirea congediului ce și luase pentru căutarea sănătăței, până la primăveră, alăturându și un certificat medical, atestat de identitatea semnătorei și a persoanei atestatorului de primarul din Boulogne, Eforia, la 12 Decembre acel an, încheie un jurnal, prin care numesce suplinitor, până la întórcerea numitului, cu léfa de lei 500 pe lună, pe D. Roques, de la 1 Ianuarie înainte, ca unul ce a dat îndestul doveđi de capacitate la concursurile trecute.

6) Eforia scólelor, tot aseménat acelei domnesci hotăriri, face la 19 Februarie următoarea altă publicație:

Eforia scólelor

Publicație

«Potrivit cu aprobația și deslegarea Máriei Séle Prea Înălțatului nostru Domn, Eforia are a aședa de la 1 Septembre a anului viitor scolar, câte un singur profesor la fie-care din clasele I-a, a II-a și a III-a gimnasială din Bucuresci, ca să predea învățăturile acolo coprinse și arătate aici mai jos, afară de cursul de caligrafie și desemn, pentru care sunt deosebiți profesori, adecă:

In clasa I-a

Limba română în pararel cu cea latină.

Geografia.

Catechismul.

In clasa II-a

Geografia.

Limba română în paralel cu cea latină.

Morala religiei.

In clasa III-a

Limba română în paralel cu cea latină.

Istoria sântă.

Geografia fizică și matematică.

Și fiind-că pentru capacitatea persónelor ce se vor însărcina cu câte una din acele clase, Eforia se cunoșce datóre, dupe orânduiala ce se păzesce, a lua mai întéii știință din dovețile ce vor da acele persóne, prin concursuri; Eforia publică că pentru învățatura arétatelor trei clase, aú a se face concursuri față cu membrii Eforiei și a se începe la 15 August viitor. Persónele dar doritóre de a primi acele clase prin chipul arétat vor bine-voi a veni din vreme, ca să și înscrie numele în registrul canțelariei, apoi a se infățisa la prescrisa di, ca să se supună examenului.»

Arsaki. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

7) Demisionând Thot din postul de limba francesă a clasei a IV-a, și pentru a răsplăti pe Monti de pagube ce avea la direcțiunea pensionatului în 1852, Domnitorul, asupra raportului Eforiei din 25 August acel an, sub No. 1.498, chiamă pe Monti la catedra vacantă, cu onoriu de 1.050 lei pe lună. Monti primesce, dar starea sănăței sale 'l obliga să renunțe la catedră, în Noembre 1852. ¹⁾

Monti mai continue a ține internatul și pensionatul frances până în anul următor 1853, luna Iulie, când cere reziliarea contractului sub cuvânt că nu 'i ajung banii ce primesce pentru susținerea internatului și voesce a se întórce în Franța. Dăm în anexă numeroșe corespondențe dintre Monti, Domnitor și Eforie în privința acestora. ²⁾

În 26 Iulie 1855, Eforia cere Domnitorului Știrbeiú, cu raportul No. 1.170, ca în locul desființatului pensionat Monti, să se înființeze un al duoilea internat de 20 stipendiști.

Domnitorul aprobă și Eforia, care deja în 9 Neembre 1854, dăduse 4 bursieri lui Bucholtzer și 2 la pensionatul Riureanu, acum pe 14 rémași de la Monti 'i icredințéză tot lui Riureanu, cu câte 1.000 lei pe an.

*

8) Prefacerile urmate în gimnasiul de la Craiova sunt arétate în actul următor :

R a p o r t

Prin raportul cu No. . . . , Eforia a supus Înălțimei Tale, că în concursul de limba latină, nu s'a putut alege nici o persónă cu calitățile necesarii, ca să fie investită cu

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

funcția de profesor pentru această limbă. La gimnasiul din Craiova, clasa a IV-a urmând a se înființa în acest an, Eforia a chibzuit, ca provisoriu, numai pentru anul scolar următor, să urmeze cu cursul de limba latină în acest clas, D. G. M. Fontanini, inspectorul aceluși gimnasiu și profesorul în clasa III-a, și pentru acest adaos de însărcinare, să se dea numitului, drept remunerație, lei 250 pe lună, jumătate din suma de lei 500, lăfă hotărâtă dupe budget. Iar pentru limba francesă, tot în clasa IV-a, Eforia a socotit de cuviință, să se restatornicască în funcția de profesor D. Dufour, ce a fost profesor de această limbă, tot în gimnasiul din Craiova și care a încetat lecțiile din cauza suspendării cursurilor din anii din urmă, și drept remunerație muncii sale, să i se dea lei 300 pe lună, din lei 500, hotărâți dupe budget pentru clasele a IV-a și a V-a.

Acastă a ei chibzuire, Eforia o supune plecat Înălțimei Văstre, așteptând Înalta deslegare. ¹⁾

No. 1.777.

1852, Septembrie 22.

9) Cu ocasiunea diverselor prefaceri în corpul didactic, Eforia aplică, în 1852, dispozițiunea prohibind cumulul de catedre, în cazul următor :

«Luând în băgare de sémă Eforia, că D. Dimitrie Paul, ce este supleant la scólele primare din văpseli, precum și supleant la clasele I-a și a III-a din gimnasiu, pentru predarea geografiei, s'a orânduie acum supleant și la scóla ostășescă, din care urmază a nu 'i prisosi timp spre a putea îndeplini și funcția de supleant la scólele primare; Eforia chibzuesce, ca să rămână supleant numai la clasa III-a din gimnasiu, cu lăfă de lei 200 pe lună, ce a avut și în post de supleant la scóle'e primare se orânduiesce D. Dimitrie Constans, cu lăfă de lei 200 pe lună; acest jurnal se va pune în lucrare de la 1 Octombree.»

Arsaki. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 1.747.

1852. Septembrie 23.

*

10) Trecând de la personal la cercetarea principalelor măsuri luate între 1852—1855, înregistrăm pe cele următoare :

Ordinul Eforiei către toți profesorii gimnasiului,

«Sunteți poftiți, potrivit dispoziției X, prevădută în regulele disciplinare pentru scolarii, să bine-voiți a îndatora pe toți scolarii clasei D-văstre, ca să ia note asupra lecției ce veți predă și în urmă să le dea o redacție regulată.

La sfirșitul fie-cărei luni, pe lângă examinarea ce veți face scolarilor, le veți cere și acele note, ca să vedeți deca le ați regulate și chipul cu care sunt redigiate, ca din acesta să puteți judeca apoi și mai bine capacitatea fie-căruia.»

No. 232.

1852, Februarie 5.

J u r n a l

11) Eforia considerând că premiurile ce se dau scolarilor la examene sunt o răsplătire pentru junimea studiosă și de bună conduită și un îndemn pentru scolarii cari n'au fost norociți de a eși biruitori din lupta scolastică;

¹⁾ Veți anexele.

Că aceste premii date într'un număr prea mare, devenind prea obicinuite, nu pot produce efectul ce se aşteptă de la dênsele ;

Hotăresce, că de acum înainte premiurile să se dea dupe chipul următor :

a) De fie-care clasă dintr'o scôlă primară, sêu gimnasială, se vor da numai câte trei premii cu cunună.

b) Se vor alege prin concurs trei din scolarii cari la examen au eşit premianţi la tôte lecţiunile unei clase şi acestora se vor da cele trei premii cu cunună. Iar cei-alţi din premianţi dşi cari nu s'au înfăţişat, sêu cari n'au fost aleşi la concurs, vor lua numai premiul I fără cunună.

c) Scolarii cari în lecţiunile unei clase vor avea majoritate de eminenţe şi minoritate de numărul 1, vor lua premiul al II-lea asemenea fără cunună.

d) Afară de cei arętaţi mai sus la nici un alt scolar nu se va putea da premii.

e) Studiul desemnului şi al caligrafiei nu se coprinde în regulile din aceste precedente. Pentru desemn Eforia va da premii speciale, când va socoti de cuviinţă.

f) La solemnitatea împărţirii premiurilor, se vor înfăţisa Înălţimei Sêle Domnului stăpânitor numai scolarii ce vor fi meritat cunună, iar cei-alţi premianţi mai sus arętaţi li se vor citi numai numele.

g) Scolarii a căror conduită va fi rea, vor lua un premiu cu un grad mai jos decât acela ce ar fi luat avënd o bună conduită, şi deca vor fi din cei eminenţi la tôte lecţiunile clasei lor nu se vor putea nici a se înfăţisa la concursul arętat prin art. 6.

h) Acest jurnal se va comunica la toţi capii de pensionate de amândouë sexele şi se vor îndatora a se conforma, fără cea mai mică abatere, cu dispoziţiunile lui.»

Arsaki. I. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

*

12) S'au agitat în anut 1852, întrebarea : decă preoţii nu trebuie să fie preferiţi ca învăţători de religiune prin scôlele de judeţe şi decă în scôlele sătesci asemenea nu se cuvine, ca în locul candidaţilor, ce până acum era, să fie orënduit preotul din sat ? Acastă cestiune o agiteză Episcopul din Buzău, prin raport către Domnitor, din 8 Februarie 1852, cu No. 533. În 27 Febrie acelaş an, Eforia, cu raportul No. 376, către Departamentul credinţei, răspunde că alegerea profesorilor se face prin concurs şi că nimeni nu opresce persoanele de partea bisericăscă a se presenta la concursuri. Cât privesce posturile de învăţători sătesci, Eforia amintesce, că scôlele acestea sunt încă închise din cauză că cei câte două lei de familie de sătên se întrebuinţeză acum pentru alte scôli. ¹⁾

Departamentul trebilor bisericăscă, cu o adresă No. 5.532, din 1853, comunică Eforiei aprobarea, la raportul ei No. 1491, în privinţa înfiinţării catedrei de limba latină în clasa VI-a şi a modificaţiilor celor-alte în învăţământul gimnasial, ce s'a mai propus printr'însul. ²⁾

*

13) Facultatea de drept atrage în 1852—1853, particulara atenţiune a guvernului muntén.

În Septembrie 1852, Eforia supune Domnului următorul raport :

¹⁾ Veđi anexe.

²⁾ Veđi anexa.

Raport la Domn

«Prin budgetul anului următor se hotărăse, ca în acest an, pe lângă cursurile de dreptul român și cel civil român, începute încă din anul din urmă, să începă și cursul dreptului penal, procedura penală și cea civilă.

Eforia nu a lipsit de a lua toate măsurile posibile, ca să se găsească o persoană ale cărei cunoștințe să răspundă cu importanța obiectului ȳisului curs; dar în sfârșit a socotit, că persoana ale cărei cunoștințe 'i promet un bun curs de drept penal, procedura penală și cea civilă, este D. doctor în drept, Serdarul G. Costaforu, profesorul de drept civil.

Eforia dar a chibzuit, ca numitul profesor să se însărcinze și cu dreptul penal, procedura penală și cea civilă, luând pe lângă léfa ce primesce în calitate de profesor de dreptul civil, și lei 700 pe lună léfa hotărîtă prin budget, pentru cursul de drept penal procedura penală și cea civilă.

Acéstă a ei chibzuire, Eforia o sunpune plecat Înălțimei Vóstre, așteptând Inaltă deslegare.»

No. 1.776.

1852, Septembre 22.

Eforia prin ordinul No. 1.955 din 20 Octombre, dá asemenea în cunoștința Serdarului Gheorghe Costaforu profesorul de drept civil, că s'a primit aprobarea Domnului la raportul cu No. 1.776, și prin urmare se numesce profesor și de dreptul penal și de procedurile dreptului civil și dreptul penal, cu remunerării de 700 lei, și cu îndatorire, ca conform propunerii Eforiei și a aprobării domnesei dată, să 'și gătésca manuscrisul cursului său în timp de un an și cu al duoilea an să 'l reviduésca, și să 'l dea la tipar.

În anul 1853, Eforia supune Domnitorului un noũ raport în privința facultăței de drept. C. Bosianu, numit în 19 Ianuarie 1852, cu oficiul No. 52, director al scólelor în locul lui S. Marcoviči, chiămat la alt post, ¹⁾ nu se putea să nu 'și pórte atențiunea asupra facultăței de drept.

Eacă aci, în șir, actele cari se ocasionară din inițiativa lui C. Bosianu :

Raport

«În anul viitor scolastic, al treilea an al cursului de drept, este a se deschide, conform cu programa întărită de Înălțimea Vóstră, cursul administrativ. Eforia dorind a încredința acest curs unei persoane ale căria cunoștințe și experiența să răspundă cu importanța ȳisului studiũ, alegerea a cădũt precum și urma, pe persoana vechiului profesor de dreptul civil, D. Serdarul Stefan Ferechidis, care, primind acéstă însărcinare, Eforia aduce plecată rugăciune Înălțimei Vóstre, să bine-voiți a da înalta aprobație alegerii făcută de dênsa în persoana D-lui Ferechidis, ca profesor de dreptul administrativ, cu remunerația hotărîtă prin budget de lei . . . pe lună.»

No. 1.272.

1853, Iulie 22.

Departamentul Logofetiei bisericesci și al instrucțiunei publice

Cinstitei Eforii a scólelor

«Cinstitul Secretariat al Statului, încunoscinteză prin adresa cu No. 3.550, că sunpând la cunoștința Măriei Séle Prea Inaltului nostru Domn, raportul acestu Departament sub No. 4.102, împreună cu acela al Cinstitei Eforii No. 1.272, din 22 ale

¹⁾ Dosarul No. 653, archiva ministerului cultelor.

trecutei luni, atingător de orânduirea D-lui Serdarului Ștefan Ferechides, de profesor pentru cursul de drept administrativ; Măria Sa a bine-voit a pune asupra'î următorea luminată rezoluție :

«Ni se va supune programă de cursul întreg al legilor cum are a se urma pe deplin, în câți ani și câte catedre?»

«Acésta cu cinste se comunică Cînstitei Eforii, spre cuvenita urmare.»

Șeful Departamentului, *Ioan Manu.*

No. 4.468.

1853, August 14.

R a p o r t

«Conform cu rezoluția ce Înălțimea Văstră ați bine-voit a pune la raportul Eforiei, cu No. 1.272, din 22 Iulie, Ea vă supune plecat aci alăturatul program al cursului de drept.

Dupe acest program, cursul de drept se împarte pe trei ani: în anul 1-iu se urmăză dreptul roman și dreptul civil românesc, în anul al 2-lea dreptul penal și procedura penală, dreptul roman, ce se sfêrșesc și dreptul civil care se continuă; în anul al 3-lea se învață dreptul administrativ, dreptul comercial, dreptul civil, în cel d'ântéiu semestru se sfêrșesc, și în cel din urmă semestru se face procedura civilă.

Starea de acum a cursului de drept este cea următore :

În anul scolastic 1851—1852, s'a făcut cursurile anului întéiu — în anul 1852 până la 1853, cursurile anului al 2-lea — și în anul 1853—1854 ce începe, se vor face cursurile anului al 3-lea. Tot în acest din urmă an vor începe din nou cursurile anului întéiu. Așia, cursul dreptului începe la fie-care doi ani.

Despre ceea-ce privesce recomandația ce se dă fie-căruia profesor, se arătă cu deslușire în alăturata programă, care este conformă cu budgetul anului următor, întărit de Înălțimea Văstră.»

No. 1.443.

1853, Septembrie 1.

Programa cursului de drept

No. curent	M A T E R I A	Numele profesorilor	Pe lună la un profesor		Pe an	
			Lei	p.	Lei	p.
<i>Anul 1-iu</i>						
1	Dreptul roman	C. Bosianu.	800	—	9.600	—
2	Dreptul civil.	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
					19.200	—
<i>Anul al 2-lea</i>						
1	Dreptul roman, continuație	C. Bosianu.	800	—	9.600	—
2	Dreptul civil românesc, continuație	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
3	Dreptul penal și procedura penală	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
					28.800	—
<i>Anul al 3-lea</i>						
1	Dreptul civil sfêrșitul și procedura civilă.	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
2	Dreptul administrativ	Nu s'a numit.	800	—	9.600	—
3	Dreptul comercial.	Nu s'a numit.	800	—	9.600	—
					28.800	—
Iar peste tot pe trei ani, se urcă lefile profesorilor la lei			—	—	76.800	—

NB. Fie-care profesor își ia remunerația sa numai pentru lecțiile anului în care se află.

Departamentul Logofetei trebilor bisericesci și al instrucției publice

Cinstitei Eforii a școlilor

Cinstitul Secretariat al Statului, prin adresa cu No. 3.978, încunoscînd, că supunînd la cunoscînța Măriei Săle Prea Înălțatului Nostru Domn, raportul Cinstitei Eforii, cu No. 1.443, însoțit de programul cursului de drept, Înălțimea Sa a bine-voit a da asupra-î următoarea luminată rezoluție :

«Prea rău cumpănit. Dreptul civil în trei ani, principiile dreptului roman în două ani, iar condica penală cu procedura criminală într'un an, precum dreptul administrativ împreună cu condica comercială și cu a ei procedură într'un an.

Cere-n o cumpănire logică despre împărțirea acestor cursuri, avînd în vedere și programul nostru din 1850.

Primit profesor D. Ferekides.»

No. 5.122.

1853, Septembrie 21.

Raport la Domn

«Eforia a citit cu cea mai respectuoasă luare aminte rezoluția ce Înălțimea Văstră ați bine-voit a pune la raportul ei cu No. 1.433, prin care vi s'a supus programa cursului de drept, și pe care Înălțimea Văstră n'ați bine-voit a o aproba.

Eforia supune plecat Înălțimei Văstre că în alcătuirea acestei programe, ea a avut de principiu natura fie-căria ramure din știința dreptului și trebuințele țerei, și a dat fie-căruia fel de studiu numai timpul neapărat trebuincios profesorului, ca să explice și să desvâlăască înaintea studenților principiurile cari înlesnesc înțelegerea și aplicația unei legiuiri.

Așia, considerînd înteu : că studiul dreptului privat, (roman seú civil românesc), din pricina rapórtelor multiple și complicate, în cari se află interesele private, cere un timp mult mai lung de-cât cele-alte ramuri ale dreptului; că pe lângă acesta dreptul roman și dreptul civil sunt óre-cum fundamentul științei dreptului; că prin urmare un student, care va trece în studiul celor-alte ramuri ale acestei științe, necunoscînd destul dreptul privat, ale cărui principii domnesc pe totă suprafața ei, nu va dobîndi, dupe orî-ce strădanie, de-cât niște cunoscînțe incomplete și nesigure ; că în sfîrșit, starea de imperfecție a legislației civile a nóstre cere neapărat un studiu mai serios de modeluri clasice în dreptul roman ; pe aceste considerații, Eforia a hotărît, ca studiul dreptului civil să se facă în două ani și jumătate, căci în al 2-lea semestru din al 3-lea an, se face procedura civilă ; dreptul roman în două ani, iar cele-alte ramuri ale dreptului, adecă dreptul penal cu procedura penală, dreptul administrativ, dreptul comercial, să se studieze fie-care în curs de un an, și tóte aceste studii, precum se arétá în mai sus disa programă, sunt împărțite ast-fel, ca cursul dreptului să se sevrîșescă în trei ani.

Pe lângă acestea, considerînd că adesea încercarea este cea mai bună dovadă a húnătăței unei teorii, Eforia nu a lipsit de a consulta și programele facultăților de drept din Franța, despre întinderea ce dau cursului dreptului, când este destinat de a forma, nu doctori, ci licențiași, adecă ómeni practici, cu mijlócele intelectuale necesarii de a pricepe și a aplica o lege ; și tóte aceste programe le-a găsit conforme cu mai sus pomenita programă, afară numai, că în aceste programe se pune trei ani pentru studiul dreptului civil și un an pentru al procedurii civile.

Eforia, conform cu porunca Înălțimei Văstre, nu a lipsit de a consulta și programa

din anul 1850, și a compara cu aceea ce acum s'a supus Înălțimei Vóstre, și diferența nu este alta, de-cât că în programa anului 1850, dreptul civil se pune numai pe două ani, dreptul roman pe un an ; dreptul penal cu procedura penală și cea civilă într'un an ; economia politică și istoria dreptului într'un an ; dér aceste două din urmă studii s'a desfășurat prin ofisul prin care Înălțimea Vóstră ați bine-voit a întări bugetul anului 1853, iar în programa ce s'a supus acum Înălțimei Vóstre, se pune dreptul civil pe două ani și jumătate, dreptul roman pe două ani, dreptul penal și procedura penală un an, și procedura civilă pe șese luni. Modificațiile ce s'a făcut în acesta din urmă programă, sunt justificate chiar de considerațiile mai sus expuse; cu toate acestea, Eforia supusă poruncilor Înălțimei Vóstre, a intrat în de iznăvă cercetare a programei sepe, și dupe o matură deliberație, a recunoscut, că fără vătămarea învățătorei, nu se poate face modificația acestei programe. Acéstă a ei părere, Eforia, o supune plecat Înălțimei Vóstre.»

Departamentul trebilor bisericesci, cu adresa No. 554, comunică Eforiei că M. S. Vodă a aprobat raportul Eforiei No. 1.595, în următorul sens: «In curs de trei ani se vor preda și s'evărși toate felurilele ramuri de legi, ce ni s'a arătat și ni se arătă prin programa de acum.»

Programa de cursurile facultăței de drepturi

M A T E R I A	Zilele	Césurile lecțiilor		Numele profesorilor
		De dimineața	Dupa amiazi	
<i>Anul I-in</i>				
Dreptul român	Lunea Mercuria și Vinerea	} 8 ¹ / ₂ —10	—	C. Bozianu
Dreptul civil-románesc	Marția Joia și Sâmbăta			
<i>Anul al III-lea</i>				
Dreptul civil-románesc	Lunea Mercuria și Vinerea	} —	3—4 ¹ / ₂	} Idem
Procedura civilă în al 2-lea semestru	Lunea Mercuria și Vinerea			
Dreptul administrativ	Marția Joia și Sâmbăta	} —	3—4 ¹ / ₂	} Ștefan Ferekidis
Dreptul comercial	—			
		—	—	Vacant

Director, C. Bozianu.

*

Primul contingent de tineri eșiți din școala de drept în anul 1854, sunt recomandați guvernului de Eforie, cu raportul No. 1.446 din 23 Decembre 1854, către Domnitor :

«Scolarii arătați în alăturata listă, au săvârșit următoarele cursuri de drept :

1. Dreptul roman.
2. Dreptul civil românesc și procedura lui.
3. Dreptul penal și procedura penală.

«Eforia socotind că acești scolarii posed din știința dreptului principiurile de neapărăta trebuință spre a putea fi întrebuințați în funcții judecătorești, ia îndrăsnéla de a îi recomanda spre acest sfârșit Înălțimei Vóstre.»

Arsaki. Florescu. Poenaru. Bozianu.

<u>Numele scolarilor</u>	<u>Gradul învățătorei</u>
Dimitrie Economu	Eminent
Alecu Lăzărescu	Eminent
Ión Ralea	Eminent
Vasile Petroni	Eminent
Petre Orbescu	Eminent
Dimitrie Paul Viorénu	Eminent
Gheorghe Dimitrie Vernescu	Eminent
Alecu Petrescu	Eminent
Constantin Rusescu	Unul
Theodor Ciocaneli	Unul

Scolarii neregulați

Nicolae Benescul	Unul
Petre Sachelarie	Unul
Constantin Ipătescu	Unul
Constantin Zăgănescu	Unul

Raportul Departamentului Credinței către Domn

Departamentul vedând că prin lista însoțită de raportul Cinstitei Eforii a școlilor cu No. 1.446, către Măria Vóstră, arătătoare de numărul scolarilor care posedă din știința dreptului, principiurile de neapărăta trebuință spre a putea fi întrebuințați în funcții judecătorești, este înscris și numele Domnului Dimitrie Paul Viorénu, pentru care Înălțimea Vóstră luând în considerație recomandația acestui Departament, sub No. 4.854, din anul încetat, urmată dupe cunoștința ce are de aplicarea numelui ténér la desvîrșirea științei dreptului și dupe constatația cinstitei Eforii, din chiar răspunsul ce i a dat la întrebarea care i s'a făcut despre gradul înaintării în studiul gimnasial și facultativ, precum și de se află vacanța de stipendiū pentru universitățile străine; ați bine-voit a da înaltă deslegare, prin luminata rezoluție comunicată de cinstitul secretariat, prin adresa No. 3.898, ca să se trimită acel ténér cu cheltuiala Statului la Paris, spre a dobândi specialitatea legilor și a studia organizația grefelor și orânduiala păzită în alcătuirea și expediarea actelor, printr'o practică stăruitoare. Departamentul, prin urmare, de o dată cu supunerea Măriei Vóstre a sus numărului raport al Cinstitei

Eforii, ia de isnovă îndrăsnelă a aduce acésta la cunoscința Inălțimei Vóstre, rugându-vé plecat, ca să bine-voiți a da poruncă de a nu se stánjeni plecarea pomenitului ténér subț pricinuirii de forme, ce nu 'și vor avea aplicație pe oréndueli autorisate prin legiuri.

No. 166.

1855, Ianuarie 18.

*

Departamentul Dreptăței al Principatului Țerei-Romănesci

Onor. Departament al Credinței

Măria Sa Prea Inălțatul nostru Domn, prin luminat ofis cu No. 46 de la 14 ale curenteii lunii Ianuarie, ce a bine-voit a da în privința tinerilor scolarii, poruncesce, ca cei ce vor înfățișa diplomele că au trecut cursul legilor cu cerutul progres, să se ampoese treptat dupe un stagiü ce vor face pe lângă Departament, seü pe lângă vre-o instanța și dupe probele ce va da fie-care de a sa capacitate și aplicare. Acest luminat ofis, Departamentul 'l comunică în copie și acelei Onor. Logofeții, rugându'o să bine-voiască a 'l împărtași și Onor. Eforiei a scólelor spre sciința ce urméză a avea.

No. 388.

1855, Ianuarie 17.

*

Copie dupe luminatul ofis al Măriei Sale Prea Inălțatului nostru Domn cu No. 46 din anul 1855 Ianuarie 14, îndreptat Departamentului dreptăței.

Vedënd că între tinerii, cari cer a fi ampoliați în ramura judecătórescă, sunt unii cari au făcut invétaturii de legi, și fiind-că dorim ca funcționarii magistraturei să ajunga a fi ómeni cu cunoscințe speciale în acéstă ramură.

Noi poruncim, ca tinerii ce vor înfățișa diplomă că au trecut cursul legilor cu cerutul progres, să se ampoeze treptat, dupe un stagiü ce va face pe lângă Departament, seü pe lângă o instanța și dupe probele ce va da fie-care de a sa capacitate și aplicare.

In conformitate cu originalul luminat ofis.

Secretarul Statului, *St. C. Negrescu.*

Onor. Departament al Credinței

Asupra raportului acelu onor. Departament, cu No. 166, de la 18 Ianuarie curgétor, insoțit de acela al onor. Eforiei scólelor No. 1440 de la 23 Decembre trecut, cu lista în alaturare de cei ce au sévêșit cursuri de drept, spre a putea fi întrebuintași în funcții judecătóresci, și prin care raport de mai sus, onor. Departament se rógă a se da poruncă de a nu se stánjeni plecarea la Paris spre desévîșirea invétaturii legilor a D-lui Dimitrie Paul Vioreanu, care asemenea se află trecut în sus đisa listă; Măria Sa Domnul Stăpânitor aprobând plecarea D-lui Vioreanu, a bine-voit a adăuga următórea luminată rezoluție :

«Acéstă listă se va trimite și se va recomanda la fie-care Departament și mai ales la «al dreptăței, ca să aibă în vedere la ori-ce vacanță în cancelariile Departamentelor «respective, precum și de ampoliații ce afárnă de acele Departamenturi, căci declarăm «hotărít, că de astăzi înainte nu va fi primit nici măcar scriitor, care nu va da doveđi

«că a făcut ore-care studiū, cel puțin de gramatică. Ori-care altul se va primi fără con- siderație despre capacitatea aci cerută, va fi depărtat.»

Secretarul încunosciițeză acésta Onor. Departament, care va bine-voi a împărtăși și din parte'i celor-alte Departamenturi acésta domnescă rezoluție.

Secretarul scólelor, *Plagiano*.

No. 316.

1855, Ianuarie 27.

<u>Numele scolarilor</u>	<u>Gradul învățătorei</u>
Dimitrie Iconomu	Eminent
Alécu Lăzărescu	Eminent
Ión Ralea	Eminent
Vasile Petroni	Eminent
Petre Orbescu	Eminent
Gheorghe Dimitrie Vernescu	Eminent
Alecu Petrescu	Eminent
Constantin Rusescu	Unul
Theodor Ciocaneli	Unul

Scolarii neregulați

Nicolae Benescu	Unul
Petre Sachelarie	Unul
Constantin Ipătescu	Unul
Constantin Zăgănescu	Unul

*

14) Înainte de a trece la cercetarea lucrărilor cu referință la scoli de gradul al II-lea séu și I-iū, ori speciale, să facem mențiune de noua reformă scolară munténă din 1855.

Acésta reformă este provocată de ministrul instrucțiunei publice, cu raportul séu la Domnitor, din 1852, sub No. 4.141 ¹⁾

Ministrul arétă Domnitorului că scólele nu merg bine din cauza *relei sisteme* «și decă acésta sistemă s'a putut scuza până acum, prin nevoia întâmplărilor ce apésa pe țéră, astăđi nu mai este scuzabil.» Ministrul constată următóarele neajunsuri în scóle :

1) În clasele primare nu se învățá de loc istorie, apoi «numai prin istorie se învățá virtuțile cele mari: desinteresarea, devotamentul, patriotismul etc. ;

2) Ministrul vede inutilă clasa IV-a primară, și pentru că sunt fórte puținii scolarii în acésta clasă, și pentru că în clasa I gimnasială se învățá iarăși materiile clasei a IV-a primară. Ministrul preferă să se facă mai multe divisiuni din clasa I gimnasială ca să nu fie prea mulți scolarii, cari n'ar putea învăța ;

3) În cele d'ântéiū 3 clase gimnasiale prea se învățá numai cele ce se predă în scóla primară, afară de limba latină căreia nu se dá timpul cuvenit.

Fórte mulți scolarii încetéză de a urma de la clasa IV-a și dupe programul actul acei băeți nu sunt bunii nici de băeți de prăvălie ;

4) Ministrul găsește rėu și programul claselor superióre de liceu : ei învățá într'un an abia tot studiul istoric fără nici o pregătire de geografie istorică, de chronologie, de

¹⁾ Veđi anexa.

biografii, de istoria țerei Românesci. Din științele matematice și fizice trecute o dată și răpede, iar nu va rămânea nimic în mintea scolarilor, cari când ajung la clasele superioare nu pricep cursurile și fug de la învățatură. De aceea nici nu s'au aflat tînăr până acum să dea examen general ;

5) În privința studiului limbistic și literar, Ministrul regretă lipsa limbei elene; apoi lipsesce studiul literar atît de important.

De aci urmază, ȃice Ministrul, că din școle se va vërșa în societate o tinerime ușoră, trândavă, fără principii, rebelă la tôte ideile de muncă și de datorie, pretentiösă și înfumurată, cu un cuvënt periculösă pentru societate.»

Ministrul propune dar Domnitorului, adoptarea unei programe noue de învățatură, copiată dupe programul frances, de sub imperiü. În această programă s'a modificat numai ceea ce nu se póte aplica la noi. Ministrul cere Domnitorului ca programa proiectată de el, să se ia de basă în desvoltarea ulterioară a programelor speciale pentru fie-care obiect de științe, care desvoltare se va face de un consiliü profesoral, în unire cu Eforia și ministrul instrucțiunei. Acest consiliü să se formeze din profesorii cei mai capabili dintre profesorii gimnasiului, câte unul de fie-ce obiect. Se vor consulta și unia din institutorii cei mai capabili. Acest consiliü va rămâne *permanent* și dupe elaborarea lucrărei.

Dăm în anexă ¹⁾ și programul proiectat de Ministru, care program în adevër este în cea mai mare parte programul liceelor francese.

Asupra raportului Ministrului, Domnitorul dete următórea resoluțiune :

«Proiectul ce ni se alătură este o lucrare bine resonată și din cele mai însemnătóre cari ni s'au supus până acum. Nu o putem îndestul a o recomanda la luarea aminte a Eforiei școlelor, care se va aduna îndată și necurmat se va ocupa, chiamând în sinul seü trei seü patru din profesori, spre a chibzui îmbunătățirile cele mai invederate ce s'ar putea introduce, ca sistemul învățăturilor să fie un șir de cunoscințe sprijinite una de alta. Va alcătui programa definitivă și până la 1 Septembrie cel mai târziu, ne va fi negreșit supusă, ca luând a noastră întărire, să începă anul cu noua programă. Băgările nostre de sémă ar fi pentru școlele nostre începétóre, că proiectul micșoréză numérul anilor reducendu'í la 3 în loc de 4, în vreme ce înmulțesc numérul studiilor, apoi limba latină socotim că nu 'și are acolo locul. Despre clasele gimnasiale vedem în fie-care clasă o nomenclatură lungă de felurite învățături ; despre acesta facem trei băgări de sémă ;

a) Că trebuie să îmbrățișăm numai cât putem coprinde și să ne ferim de a ameți mintea încă crudă a copiilor ;

b) Ca pentru fie-care clas, până la al V-lea, trebuie neapërat un singur profesor care să predea tôte cunoscințele care se cer în acel clas, dupe cum se urmază în tôte colegiile nașilor civilisate și osebit trebuiesc cărți didactice complete și tipărite pentru fie-ce clas.

c) Românul e silit a învăța cel puțin câte duoe limbi străine vorbitóre, când francesul și germanul nu are această povară ; de aceea să conformăm învățatura limbei latine, căci nesciind a ne mărghini, am compromis în orí-ce cas folosul pozitiv.»

Cu adresa sa No. 4.719 din 12 August 1855, Departamentul credinței comunica programele și resoluțiunea domnescă în cercetarea Eforiei școlelor. Acesta rënduesce o

¹⁾ Veți anexa.

comisiune profesorală pentru cercetarea lor. Cu adresa No. 1.473 din 30 Septembre anul 1855, lucrarea ajunge de la Eforie la comisiune. Acesta e compusă din profesorii Pavlide, Marsillac, Hill, Zalomit, Iónid, Maxim și Crețescu.

Vom da la începutul Istoriei anului viitor raportul comisiunii.

*

În Iulie 1852, Eforia a acordat o subvențiune anuală fiului lui S. Marcovici, care studiază medicina la Paris. În 25 Septembre 1853, B. Boerescu ceru a i se face ajutor spre a studia mai departe dreptul la Paris; Eforia de astă dată refuză asemenea ajutor. În Noembrie 1854, Paul Viorénu obține o bursă de 250 galbeni, ca să facă dreptul la Paris. ¹⁾

15) Am văzut în budgetul proiectat pe 1855, trecute mai multe burse nouă. Eforia hotărăsește, ca studenții ce vor dobândi bursele acestea să facă studiile arătate în actele de mai la vale :

Duoi să studieze în știința dreptului și vor fi datorii a face la reîntorcerea lor în facultatea de drept din capitală unul cursul de drept administrativ, și cel-alt cursul de drept comercial.

Unul ingineria civilă.

Unul pentru studiul pedagogiei; acesta se va alege din institutorii de clasa a III-a și a IV-a.

Cei d'ântéiu trei se vor trimite pe un termen de 4 ani, iar cel de al IV-lea pe un termen de 2 ani, dându-se fie-căruia dintr'înșii pe an câte galbeni 240.

Toți se vor alege prin concurs, care se va face dupe regulile următoare, conform cu art. 256 din regulamentul școlilor :

1) Vor fi primiți la concurs școlarii cari vor fi luat diploma de *laureat* dupe formele preserise de art. 185 din regulamentul școlilor, și cei cari au sêvêrșit tôte cursurile gimnasiale și au dat examen numai la sfîrșitul fie-cărui an școlastic. Acéstă regulă se va aplica și la institutorii cari vor voi să concure pentru pedagogie;

2) Concursul se va face asupra fie-căreia din studiile coprinse în programa de ađi a gimnasiilor;

3) În egalitate de putere a studiilor gimnasiale, școlarii cari au urmat specialitatea dreptului sêu a ingineriei civile și se vor destina la specialitatea ce a urmat, vor fi preferiți celor ce au făcut numai studiile gimnasiale;

4) Judecătorii concursului vor fi: D. Ministrul instrucțiunei publice, membrii Eforiei, directorul școlilor și profesorii claselor respective gimnasiale, conform cu art. 180 al. 2 și 185 din regulamentul școlilor, și jurisprudența constantă a concursurilor;

5) Se vor alege de judecătorii concursului mai multe chestii de fie-care studii gimnasial și concurenții vor lucra în scris de fie-care studii câte o chestie, ce va cădea la sorți;

6) Concursul se va deschide la 1 Iunie viitor.

Arsaki. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 8.

1855, Martie 4.

¹⁾ Dos. No. 259 și 320, arhiva ministerului de culte.

Art. 1 din actul de mai sus cere de la concurenții la burse diploma de bacalaureat. Acésta nu o avea nici unul din scolarii, cari urmau deja în cursurile superioare de drept și inginerie de la S-tul Sava. Atunci câți-va din studenții cei mai buni protestară contra acestei condițiuni de la art. 1 în modul următor :

Onorabilei Eforii a scólelor

«Apelul făcut de Onor. Eforie scolarilor (ce au zel de a întinde orizontul cunoscințelor lor), la examenul de bacalaureat, examen ce s'a decis la 1 Iunie al acestui an, jurnimea studiosă nu pôte rămânea indiferentă la acéstă prudentă măsură, și a aplauda ace-lora, ale căror solitudinî de futurul (viitorul) națiunei lor este preocupățiunea spiritului lor.

În adevăr, acest apel Onor. Eforie, coprinde pe studenții cari au terminat învățaturile lor în colegiul nostru ; orî, în numărul acestora nu pot fi de cât :

1) Sėu acei cari au finit deja și cari în actualitate se află unii în facultatea de drept, alții în facultatea de inginerie civilă ; sėu

2) Aceia cari se află în ultima clasă a colegiului. — În cât pentru cei cari au făcut colegiul dupe actual prospect, credem că pentru dēnșii nu mai pôte fi chestiune, lipsindu-le o mulțime de sciințe adăugate în urmă.

Dēr, primii, ocupați în facultăți, însărcinați cu studii mai seriose, nu este ore evident imposibile de a se prepara într'un interval așa de scurt? — Se renunță, le va dice pôte cine-va la studiul legilor și al matematicilor. — Da, — Dēră, într'un examen cine-va pôte avea, decât nu certitudinea, cel puțin probabilitatea succesului? Experiența trecutului a convins suficient despre acésta pe veteranii scolari de la S-tul Sava, de la Radu-Vodă, de la Măgurėnu. Examenul este adevăr un joc al fortunei.

Secunđii ocupați cu sciințele matematice, cu sciințele naturale, le este asemenea imposibile de a neingriji studiile acestea.

De aci urmėză că, decât din aceste două clase de studenți, nu pot veni să se presinte la examen, cari vor fi aspiranții competenți? Noî îi necunóscem.

În urma acestor esposițiuni, venim dēră să rugăm pe Onor. Eforie, ca să ne acorde un termen mai îndelungat, cel puțin până la finele lui Septembree, termen ce nouė ne va fi utile, și care nu va vėtama pe Eforie, facultățile din străinėtate nedeschidėndu-se decât la Noembree. Alt-fel ne dă un fine, fără să ne acorde mediile de a 'l putea ajunge.

Noî nu perdem din vedere dificultățile ce vom întėmpina în preparațiune ; fiind-că la noî nu este ca în alte părți o carte în care sunt resumate succinte cestiunile cele mai importante, voim să vorbim de un bacalaureat. — Ar putea pretinde cine-va ca să le luăm drept normă, și să facem preparațiune dupe dēnsele. — Atunci noî am fi în eróre, prospectul nostru nu este identic cu acel al Franciei d. e. și prin consecință scopul ar fi lipsit.

Ai Onor. Eforiei scolari din facultatea de drept al 2-lea an și din clasa VIII-a.

C. Boerescu. C. Exarcu. V. Petrescu.

1855, Martie.

R a p o r t

Prin budgetul scólelor pe anul următor dupe cum s'a modificat prin înalta întărire ce ați bine-voit Înălțimea Vóstră a'î da, au rėmas a se trimite spre studiū în universitățile străine numai patru scolari. Aceștia prin jurnalul Eforiei de la 4 Martie s'au des-tinat la studiurile următore, ce s'au socotit de o lipsă simțitóre în ramura instrucțiunei

publică : adecă, două pentru știința dreptului, și care s'a destinat unul a preda la întorcere dreptul administrativ, și cel-alt dreptul comercial, lipsind amândouă aceste cursuri în facultatea de drept ; cel de al 3-lea pentru ingineria civilă și cel de al 4-lea pentru studiul pedagogiei, studiu de neapărată trebuință instrucției primare.

Dar fiind trebuința de o potrivă neapărată a se pregăti profesori și pentru studiul matematicilor, Eforia aduce prea plecată rugăciune Înălțimei Văstre, să bine-voiți a da înaltă deslegare, spre a se trimită, tot ales prin concurs, și un al 5-lea scolar pentru acest din urmă studiu, și cu însărcinare, asemenea ca și cu cei-alți, de a face la întorcerea sa cursul matematicilor în gimnasiu.

No. 451.

1855, Aprilie 1.

*Copie dupe ofisul Măriei Sale lui Vodă, cu No. 769, anul 1855 Maiu 25,
cătore Departamentul credinței*

Vedënd raportul acelu Departament No. 2.096, de la 14 ale trecutei luni, prin care ni se supune chibzuirea Eforiei școlilor, ca osebit de cei 4 elevi pentru care noi am dat deslegare a se trimită dupe studiu la universitățile străine, să se mai trimită încă unul pentru învățatura științei matematice.

Noi primim acestă propunere, cu condiție, ca asemenea student să se trimită numai dupe ce va fi sevărsit tôte cursurile câte aici se află înființate în ramurile de matematică și de științe exacte, și dupe ce se va osebi prin concurs, și va da prin acestă dovadă de a sa vocație. Cât despre studenții ce se destină pentru legi, Noi voim unul pentru cursul dreptului civil, și unul pentru al dreptului comercial, și cerem ca și aceștia să se ia dupe condițiile și cu chipul mai sus arătat.

Elevii pentru legi nu vor merge la academiile streine numai ca să asculte cursuri teoretice, ci ca să studieze formele pledoriilor, mecanismul grefei, redacția actelor și a sentințelor, și în sfirșit serviciul de avuat și de notariu.

(Urméză iscălitura Măriei Sale)

Secretarul Statului, *A. Plaino*.

*Numirea Comisiunei pentru examinarea persoanei destinate pentru
studiul pedagogiei*

«Eforia v'a numit comisari ca să examinați pe D-nii candidați ce se vor înfățișa la concursul pentru alegerea unei persoane care este destinată a se trimită de Eforie la vre-una din academiile străine, să studie științele pedagogice. Examinarea se va face dupe studiile programei gimnasiale ; încercările se vor face în scris ; se vor face și două lecții orale, una asupra gramaticii române și una asupra algebrei. Ziua și orele examinării rămâne a se hotări de Onor. Comisiune pentru vre-una din zilele următoare.

D-lor : *Pavlide. Crețescu. Maxim. Marsillac. Zalomit și Marin.*

Protestul scolarilor contra înființării bacalaureatului (pag. 86), avu consecințele următoare :

J u r n a l

Eforia vedënd că la concursul pentru alegerea junilor hotăriți a se trimită în străinătate, spre a se desevărsi în deosebite specialități, nu s'a înfățișat nici un concurent ; considerând neapărată trebuință ce este de a se forma cât mai fără amânare un număr de profesori pentru trebuința instrucției publice, a chibzuit, că numai pentru astă una dată, art. 2 din jurnalul seű, cu No. 8 din 4 Martie anul următor, să se modifice precum urméză :

1) Scolarii cari se destin la drept, vor concura pe chestii de istorie, filosofie și limba latină.

2) Iar scolarii cari se destin la matematici, pe chestii de filosofie, algebră, geometrie și trigonometrie.

Concursul se va deschide la 1 Martie anul viitor 1856.

Scolarii ce se vor trimite sunt patru, adică :

Două pentru drept.

Unul pentru ingineria civilă, și

Unul pentru matematici pure.

Florescu. Poenaru. Bosianu.

No. 34.

1855, Octombrie 5.

S'a publicat acest nou concurs; în aceeași zi disponându-se, prin No. 1.496, către Secretariatul de Stat, pentru a se insera publicațiunea în *Buletinul oficial*; și prin No. 1.497, către redacția *Vestitorului românesc*, a face de asemenea.

*Adresa Secretariatului, cu No. 4.052, către Eforia școlilor din anul 1855,
Octombrie 11*

«Luminăția Sa Logofetul Scarlat Ghica, prin alăturata petiție înregistrată la No. 4.618, făcând rugăciune Măriei Sale Prea Înălțatului Nostru Domn, a se prenumera și fiul D-lui Alexandru între scolarii destinați a se trimite în Franța cu cheltuiiala Statului pentru desăvârșirea învățăturilor în specialitatea drepturilor, Măria Sa prin luminată rezoluție ce a bine-voit a da, poruncesce cele următoare :

«Recomandăm la Eforia școlilor, ca să nu se mai amâneze a sa trimitere.»

Secretarul grăbesce cu onoare a împărtași Onor. Eforiei această înaltă poruncă spre aducere întocmai la îndeplinire.»

Secretarul Statului, *Plaiano.*

«Recomandăm la Eforia școlilor, ca să nu se mai amâne a sa trimitere!» Eacă hatărul intervenind în urma acestei petițiuni :

Prea Înălțate Dómne,

Prin făcătorea de bine buna voință a Înălțimei Vóstre, fiul meu Alexandru s'a fost aședat în pensionatul D-lui Monti între suspendiști; acest ténér băiat 'și-a urmat învățăturile sële cu cea mai mare rivnă și silință, în cât s'a fost distingat între elevii pensionatului, atât în studiū, cât și în conduită; pregătit astăzi a trece în clasele specialităților, doresc prea Înălțate Dómne, a studia dreptul, ca să fie într'o zi folositor societăței patriei sële, dorință la care îl ved cu mare inclinare.

Miđlócele mele pecuniare ca să 'l pot trimite în Franța sunt, precum cunosceți Înălțimea Vóstră, destul de restrinse; singurul miđloc nu este altul, de-cât ca să se prenumere între scolarii destinați a se trimite în Franța, cu cheltuiiala din fondurile Onor. Eforii a școlei; bine-voiți Prea Înălțate Dómne, precum până acum ați contribuit în pregătirea învățăturilor fiului meu, tot cu aceeași generositate primiți prea plecata mea rugăciune și porunciți a se prenumera între elevii români, destinați a săvârși învățăturile lor în Franța cu cheltuiiala Eforiei.

Scarlat Grigorie Ghica.

Eforia se supune a trimite acest fiu de boier, în Franția, fără a 'l mai supune la concurs orî examen, ca pe cei-alți:

«Eforia luând în băgare de sémă adresa Onor. Secretariat, cu No. 4.052, din 11 ale următorei luni, prin care 'i se comunică rezoluția în coprinderea următore: «Recomandăm la Eforia scólelor, ca să nu se mai amâneze a sa trimitere», ce Înălțimea Sa Domnul stăpânitor a bine-voit a pune asupra petiției prin care Luminăția Sa Prințul Logofet Scarlat Grigorie Ghica, cere a se da o subvenție pentru fiul său Alexa dru Ghica, spre a se duce în Franța a studia dreptul; considerând că acest scolar a urmat cu succes sudiile sële în gimnasiul din capitală, Eforia hotăresce, ca să se trimită numitul scolar în Franța, spre a face studiul dreptului în curs de 4 ani, dându-i-se precum pentru scolarii ce sunt a se trimite în străinătate galbeni 240 pe an subvenție și galbeni 40 pentru cheltuiala drumului la aducere.

D. casier conform cu acest jurnal va slobođi cheltuiala drumului acum, iar pentru subvenție se va înțelege cu un bancher spre a da în primirea scolarului în Paris pe fiecare lună analogon din suma hotărîtă de galbeni 240 pe an.»

P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 36.

1855, Octombre 13.

Raport la Domn

La concursul de la 1 ale trecutului Septembre, care a fost publicat pentru trimiterea a 4 tineri spre a studia pe la universităi străine conform cu budgetul scólelor pe anul următor întărit de Înălțimea Vóstră, nu s'a infățisat de cât un singur concurent pentru studiul pedagogiei; acesta este institutorele de clasa IVA-a al scólei publice din Focșani, D. Grigore Vlădescu.

Din lipsa de concurenți nefind cu puțință a se face concurs, s'a numit numai o comisiune profesorală compusă din 5 membri, cu însărcinare de a examina pe numitul candidat și dupe raportul ce a dat acéstă comisie, candidatul a luat la examenul ce 'i s'a făcut notele următore:

La Gramatica română	}	Binișor
La limba latină		
La Filosofie		
La Matematică	}	Bine
La Limba francesă		
La Istoria generală		Slab

Iar sciințele naturale îi lipsesc cu totul.

Eforia avënd în vedere buna conduită și stăruițorea aplicație a D-lui Vlădescu în funcția ce a ocupat până acum;

Considerând urgenta trebuință ce este de a se forma cât mai fără amânare instituțori pentru scólele primare, este de părere a i se acorda bursa solicitată.

No. 1.586.

1855, Octombre 22.

În 19 Iulie 1855, se proiectă a se mai trimite în străinătate 4 tineri, din cari 2 pentru agricultură și 2 la o scólă de arte.

D. Petru Aurelian, fiul profesorului George Aurelian (ardelén), cere să fie trimis pentru agricultură.

*

16) În direcțiunea de studii pentru care se proiectasera aceste burse, bugetul pe 1855, cuprindea școlii încă nu destul de bine organizate.

În anexa ce am promis a da, se poate vedea școala de agricultură cu un venit de 300.000 lei, din cei 2 lei contribuțiunea sătenilor pentru școala sătească. 216.958 de lei din această sumă erau consacrați, în 1855, la această școală de agricultură și la școala de duși.

În școală se întrețineau 20 de elevi interni până în 1855, de la care an s'au adăos încă 5 interni.

Ca personal didactic nu era de-cât un profesor de agronomie (4.800 pe an) și unul de limba românească și ținerea comptabilităței.

Nu prea înțelegem ce făceau 2 funcționari de administrațiune unul cu numele de revisor și altul ca inspector, foarte gras retribuiți, cu 800 și 945 lei pe lună.

În personalul școlii mai aflăm un meșter ferar, pentru fabricarea de pluguri și alte instrumente agricole, și un meșter lemnar, asemenea.

Școala de duși are ca personal un săditor de duși (9.729 lei), două familii milaneze pentru crescerea gândacilor și trasul mătăseii și un colaborator «ce publică prin buletin articole pentru prăsirea vitelor și vindecarea bollelor, câte 200 lei pe lună.»

O ! sinecură dulce ești !

Școala de arte are și ea consacrat un venit anual de 300.000 lei, tot din contribuțiunea sătenilor pentru învățături. Sunt destinați a se cheltui din această sumă 213.422 lei.

Se vor întreține interni, 60 de ucenici. Personalul școlii se compune din un profesor de limba românească, un meșter ferar, un ajutor al acestuia, meșterul ebenist, meșterul tâmplar și meșterul dulgher.

Cumpărătoare de instrumente și de material la ateliere se va face cu 90.000 lei.

*

17) În 1855, s'a agitat mult chestiunea înființării în țera românească a unei școli de comerț.

Eată oficiul Domnitorului Știrbeiū, către Eforie, pe lângă care trimite în studiul ei proiectul ce i-au presintat marele clucer G. Bengescu al II-lea :

Copie dupe ofisul Măriei Sale Prea Înălțatului Domn, către Departamentul Credinței, dat la 20 Aprilie curent, No. 528.

Intinderea și dezvoltarea cunoștințelor comerciale, este din cele d'ânteu trebuințe în orî-care Stat, și cu atât mai mult în Statul românesc, unde lipsa de asemenea cunoștințe este deobște simțită. Recomandăm dar Eforiei școllelor alăturatul aci proiect, care merită osebită luare în băgare de sémă despre întocmirea unei școli comerciale.

Multe cursuri, din care se însemnăza aci, există astăzi în colegiū, unele mai s'ar putea amana, iar pentru altele, care nu se vor afla înființate, invităm pe Eforie să găsească prin orî-ce chip profesori capabili și cu o desevărșită practică, și să înființeze cursurile de care se vorbește în acest proiect la art. 2 și 4, adică : aritmetica comercială, aplicația algebrei la această ramură și comptabilitatea comercială.

Suntem în nerăbdare a pregăti în colegiile noastre elevi cu toate preliminările științe speciale, ca prin concurs să trimitem, din cei cu vocație, trei în anul viitor, să învețe ținerea comptabilităței și să practiceze în această lucrare dupe orânduiala ce se păzesce la finanțe, la control și la bancă.

Trebuința de cunoscințele ținerii contabilității este mai cu osebire simțită aici, atât la contorele neguțătorilor, cât și la exploatația moșiilor, pentru epistații îngrijitori de moșii, pe cari îi căutăm și nu îi găsim.

Eforia va prețui marea trebuință ce este despre acesta, și va chibzui ori-ce mijlăce putincioase spre a nu se mai amâna a ei îndeplinire.

(Urmézá iscălitura Măriei Sale).

Anexăm proiectul ¹⁾ trimis de Câmpineanu, șeful Departamentului credinței, în studiul Eforiei, cu adresa No. 2.264, din 25 August anul 1855.

Eforia 'l studiază și recunoște, că școlile de comerț sunt de dorit a se înființa. «Eforia a adoptat în principiu programa alăturată pe lângă prețisul proiect, dar considerând de o dată, că această școlă este de cuviință a avea o întindere potrivită cu mijlăcele noastre, a alcătuit aci alăturata programă de cursurile ce s'ar putea înființa de o dată; unele din acestea cursuri se vor urma în colegiū, iar pentru cele-alte se vor orându profesori speciali precum se arătă în program.

Eforia a chibzuit de o dată :

1) Să se încredințeze direcția acestei școli unui director special, căci din experiența a cunoscut, că asemenea școli nu pot prospera fără o direcție, care să poséda cunoscințele cerute;

2) În această școlă să se priméscă 40 școlari interni, cu plata de 40 galbeni pe an, cari se vor întrebuița la hrana școlarilor și spălatul lor, la lefi de guvernori și de repetitori; se vor primi asemenea și școlari externi fără nici o plată...

3) Pentru lefile profesorilor, a directorului, chiria unei case în apropiere cu colegiul, unde școlarii sunt a urma o parte din cursuri și pentru ținerea muzéului și bibliotecii, să se dea pe fie-care an lei 100.000 precum se arătă în programa de mai jos:

Programa școlii comerciale

NUMIREA STUDIILOR	OBSERVAȚII	Sumele ce se cuvine a se da pentru lefi	
		L e i	B.
I. Limba germană și cea francesă	Se va urma în colegiū 1 profesor, cu lei 500 pe lună	6.000	—
II. Limba italiană			
III. Aritmetica comercială și aplicația algebrei la calculul comercial	Un singur profesor, cu lei 1.000 pe lună	12.000	—
IV. Cunoștința universală a monedelor, sistemele de greutate și măsurii în general			
V. Elemente de geometrie	La facultatea de drept 1 profesor, cu lei 600 pe lună	7.200	—
VI. Elemente de dreptul comercial			
VII. Legislația vămilor statelor principale			
VIII. Statistica raționată	Idem	7.200	—
IX. Economia industrială			

¹⁾ Veși anexa.

NUMIREA STUDIILOR	OBSERVAȚII	Sumele ce se cuvine a se da pentru lei	
		L e i	B.
X. Caligrafia și desenul liniar	La colegiū idem		
XI. Fisica și chimia			
XII. Istoria naturală			
XIII. Cunoștința generală a comunicațiilor și transporturilor pe uscat și apă peste tot globul	Un singur profesor, cu lei 600 pe lună	7.200	—
XIV. Geografia comercială, industrială și agricolă			
XV. Istoria generală a comerțului, industriei manufacturii și agricole și a invențiilor	1.000	12.000	—
Léfa directorului			
Chiria unei încăperi pentru scólă, în apropiere de gimnasiū		12.000	—
Pentru bibliotecă și muséu		29.000	—
Suma		100.000	—

*

Eforia cere aprobarea programei de sus, dar Vodă dă rezoluția acésta :

«Acésta scólă a se întocmi de o dată este peste putință, din lipsa mai ales a profesorilor speciali, cari să unescă practica cu teoria, când tot scopul acestei scolii este a forma acum tineri buni, bine deprinși la ținerea de socoteli comerciale, și apoi să pășescă treptat la dirigiarea operațiilor generale ale comerțului.

Drept aceea, spre a rosti formarea unei asemenea scolii, Eforia va lua îndată măsuri, a înființa de o cam dată cursurile de aritmetică comercială cu aplicația ei la așternerea socotelilor și la ținerea registrelor și cu cunoștințe universale de monedă, greutate și măsuri. Inșă persóna ce se va alege profesor urméză a fi dirigeat cantor de bancă séu casă neguțătorescă, ca dintr'acésta să se pótă forma cei mai buni contabili.»

*

Se pare că lucrul rămâne *baltă*, dar în 1857 va interveni alt nou decret al Caimacului Alexandru D. Ghica către Departamentul Credinței și al instrucțiunii publice cu No. 13 din 11 Ghenarie 1857.

«Relațiunile comerciale și industriale ale țerei noastre dezvoltându-se din zi în zi și devenind astăzi cea mai principală condițiune a avuției naționale, trebuința de a se introduce și aici instituțiile ce în alte staturii sunt foarte simțitoare, căci nu este de tăgăduit, că dezvoltarea ce a dobândit comerțul nostru până acum, provine din excepționala și fericita poziție a țerei noastre, iar nu prin dispoziții speciale luate de către guvern.

Indestularea acestei trebuințe cerând mai întâi înțocmirea unei scóle de comerț în care să se pótă dobândi cunoștințele speciale trebuincioase unei neguțătorii ;

Noi poruncim Eforiei scólelor, să alcătuiască și să ne supună cât mai în grabă un proiect pentru înființarea unei scóle comerciale, luându-se pildă pentru organizarea ei și pentru programele învățăturilor, aședemintele de asemenea fire din alte staturi.

D-lui Șeful Departamentului Credinței și al instrucției publice este însărcinat cu aducerea la îndeplinirea acestui al nostru ofiț.

Alex. D. Ghica.

În 4 August 1858, Marcu Antoniu Canini scrie Ministerului cultului în al instrucției publice, că voiesce prin acții să fondeze, aprobat de guvern, un institut *filologo-scîințifico-comercial* și cere să fie recomandat cu circulări la prefecti.

Acésta să și facu.

Nimic însă nu resultă!

*

18) Pe lângă asemenea scoli speciale continuă și scóla ostășescă cu subvențiune din casa scólelor.

În 18 Ianuarie 1854, Generalul adjutant Budberg, cu oficiul său No. 69, ca comisar extraordinar în Principatele Danubiene, încă aș cerut continuarea subvențiunei pentru scóla ostășescă.

*

19) În 1855, Eforia aprópe pentru ántetiași dată se preocupă de înființarea unei scoli normale, care să pregătescă institutori și institutore. Pentru acéstă scólă normală Eforia găsesce cu cale a obliga 30 din bursierii pensionatului S-tului Sava și 10 din fetele bursiere, și unii și altele de părinți scápătați, să fie datori a da declarațiune, că vor îmbrățișa cariera de institutori și institutore și vor servi 10 ani în acéstă calitate. Dar de o cam dată la atáta se mărginesce scóla normală preparandă, până dupe ce se va întorce din străinătate bursierul trimis pentru pedagogie.

Eatá raportul Eforiei scólelor către Domnitor în acéstă privință.

*Copie dupe raportul Eforiei scólelor cu No. 981 din 18 Iunie 1855, către
Măria Sa Vodă*

Eforia vędënd lipsa ce este de institutori și de institutore pentru scólele primare; considerând că mai ales acéstă clasă de învățaturi publice spre a putea răspunde la delicatá sarcină ce aș de a da educații mai vertos morale ast-fel ca fie-care institutor să fie un exemplu chiar de modestie și de sirguință, a chibzuit ca până la întórcerea scolarului ce s'a hotărit a se trimite spre a studia pedagogia și care la întórcerea sa va fi însărcinat a dirige o scólă normală pentru institutori, de o cam dată să se ia următorele măsuri:

I. Trei-deci stipendiști din cei cincideci ce se pun în pensionatul sucursal al colegiului din capitală să se primescă prin concurs, care se va face la începutul fie-cărui an scolaric.

II. Un stipendist va fi dator, dupe sevirișirea studiilor, a servi în curs de deuce ani Statului în calitate de institutor în scólele primare.

III. Stipendiștii vor fi primiți din scolarii scólelor primare ce vor fi făcut clasa IV-a și cari vor fi din familii scápătate, ast-fel ca funcția de institutore să fie o adevărată carieră pentru dênșii.

IV. Țece din două-țeci bursiere ce se țin în pensionatul domnesc de fete din capitală se vor lua tot din familii scápătate și asemenea cu îndatorire de a servi Statului dupe sêvirșirea studiilor, în curs de țece ani, în calitate de institutrice.

V. Pentru îmbrăcăminte și cărțile trebuincioșe de fie-care stipendist, sêu stipendistă, se va da din casa scólelor câte lei (450) patru sute cinci-țeci pe an, care fac, pentru 40 persóne, lei 18.000 pe an.

Acêsta a ei chibzuire Eforia o supune prea plecat Înălțimei Vóstre, că de veți socoti de cuviință să bine-voiți a da înaltă aprobație spre a se pune în lucrare.

Poenaru. Florescu.

*

20) Scólele de fete întâmpină multă întârziere de a se introduce în sistemul de învățământ muntean. La 18 Februarie 1852, Eforia supune Domnitorului raportul sêu, cu No. 308, pe lângă care alătură devisul edificiului proiectat a se face la St. Spiridon pentru un pensionat de fete.

Iată actele născute în acêstă chestiune :

«Eforia supune plecat Înălțimei Vóstre planul împreună cu devisul clădirei ce este a se face la St. Spiridon nou pentru un pensionat de fete, că deca Înălțimea Vóstră veți bine-voi a 'l aproba să 'i dați poruncă de urmare.»

Arsaki. Florescu. Poenaru. C. Bosianu.

Cu adresa No. 309, Eforia înaintéază acest raport Ministerului instrucțiunei publice și al cultelor spre a-l supune la aprobațiunea lui Vodă.

Rêspunsul Departamentului Credinței la acêstă adresă, prin No. 940, din 22 Februarie

Cinstitei Eforii a scólelor

Departamentul n'ar fi amănat înaintarea raportului Cinstitei Eforii, cu No. 308, împreună cu planul și devisul clădirei ce este a se face la St. Spiridon pentru un pensionat de fete, deca n'ar fi observat trebuința de a se supune Măriei Sale Prea Înălțatului nostru Domn óre-care deslușiri îndeplinitóre înaltelor resoluții. Pentru acest rezonament, Departamentul rógă pe cinstita Eforie, ca să complectuéscă devisul dupe modul cerut la alcătuirea obștescelor devise de lucrări publice, adică să le însumeze prețuirea în bani a fie-cărui articol de material și de operațiile construcției, de și n'ar fi cu puțință aci a se inchipui o prețuire exactă, dar în totă vremea cel puțin aproximativă, ca potrivit cu fondul efectiv pe al căruia temeiú se proiectéază acêstă întreprindere să se pótă calcula miđlócele putincioșe în destinderea cheltuelelor.

Pe lângă acêsta este rugată cinstita Eforie, ca să explice cauza ce a stavilit-o de a fi consecuentă luminatelor resoluții comunicată Cinstitei Eforii, cu adresa cu No. 1.650, din anul trecut cum și necesitatea care o pune în împregiurare de a face să se zidéscă din nou încăperi pentru prea arétatul pensionat. Asemenea sciință este trebuincioșă Departamentului, ca să o înfățișeze Măriei Sale prin raportul sêu, cu care va însoți pe cel mai sus pomenit al cinstitei Eforii.»

Cu toate acestea Departamentul Credinței înainteză lui Vodă cu raportul său No. 1.657 pe acela al Eforiei cu No. 309, cu planul și devisul așa fără aproximația prețurilor materialurilor de întrebuințat la construirea clădirii pensionatului de fete și Secretariatul Statului, la 13 Aprilie, prin adresa cu No. 1.503, comunică Departamentului Credinței cele următoare :

«Înfățișându-se Măriei Sale Prea Înălțatului nostru Domn raportul cinstitei Eforii a școlilor, cu No. 309, alăturat pe lângă al acelui Cinstit Departament, cu No. 1.657, împreună cu toate planurile și devisul atingătoare de clădirea pensionatului de fete de la St. Spiridon, Înălțimea sa prin rezoluția pusă pe acel raport poruncește cele următoare :

«Prin toate mijlocele de publicitate se vor face licitațiile și ni se va da în cunoștință rezultatul.

«Acestea cu cinste se comunică acelui cinstit Departament spre cele de cuviință ; tot de o dată însă i se înapoiază și toate acele planuri alăturate pe lângă raportul de mai sus.»

Secretarul Statului, *Ión Manu*.

Eacă și raportul supus Domnitorului :

Raport la Domn

Prin proiectul din anul 1846, pentru organizarea instrucției publice, art. 9, se legiuiesce, ca pentru învățătura fetelor să se așeze în capitală un pensionat, iar pentru ce privește ținerea acestui pensionat, legiuirea, prin art. 10, se exprimă în chipul următor :

«Să se dea pe tot anul în trebuința acestui pensionat câte lei 40.000, sumă ce din socotelile înfățișate se găsesce astăzi a fi prisos peste cheltuelile urmate dupe duhul și dispozițiile testamentarii ale fondatorilor, rămânând și rezervă mănăstirei pentru cheltueli extraordinare ; iar sporind veniturile, dupe vreme, se va adăoga și darea către pensionat.»

De aci se vede, că suma de lei 40.000 ce se hotăresce a se da prin proiect, s'a dat nu ca o sumă fixă, ci ca o sumă ce prisosea din venituri atunci ; duhul dar al legiuirii este, ca prisosul casei S-tului Spiridon nou să se întrebuințeze la ținerea pensionatului și prin urmare capitalul ce se destină spre acest sfârșit, să crească în proporție cu veniturile anuale.

Venitul anual regulat al acestei case pe anul 1846 a fost venitul moșilor dupe contracte, lei	78.993,13
Chirii	3.526,—
Birul țiganilor	125,—
Suma	82.664,13

Venitul regulat în anii următori au fost :

În anul 1847, afară de dobândi	95.047
" " 1848 idem	133.601
" " 1849 idem	132.084
" " 1850 idem	132.868
" " 1851 idem	143.626

De aci se vede, că venitul casei S-tului Spiridon, a luat o creștere însemnată, prin urmare cu duhul legiuirii sus 10, Eforia socotesce, că se cuvine ca și suma destinată

pentru ținerea pensionatului de fete să se mărească pe fie-care an, începând de la 1846, în proporțiunea creșterii veniturilor.

Pe lângă acestea sumele sale de rezervă, casa S-tului Spiridon se vede din socoteli că le împrumută cu dobândă; în această rezervă intrând firesce intrând și capitalul destinațat pentru pensionatul de fete, este drept cuvânt, ca acest capital ce încă nu s'a răspuns din casa S-tului Spiridon, să se dea pensionatului însoțit de tôte produsele lui, adică împreună cu dobânșile ce a dat.

Adaosul ce se cuvine pensionatului pe fie-care an dupe cele mai sus expuse, nu numai că este drept, dar încă și de neapărată trebuință, căci dupe un simplu compt aproximativ și la care s'a luat minimum cheltueleur, aceste cheltueli urmază să se urce la o sumă de lei 53.550 pe an, precum urmază :

Ținerea a 20 bursiere câte galbeni 60	37.800
Chiria casei, galbeni 400	12.000
Lemne de foc 50 stânjeni	3.150
Suma	53.550

Și afară de această cheltuială ce este să se facă pe an, dupe cele expuse mai sus, este încă neapărat trebuinciosă clădirea acestui pensionat.

Acestea tôte Eforia supuinđu-le Înălțimei Vostre, așteptă Inalta Măriei Vostre deslegare.»

Asupra acestui raport s'a primit, prin Departamentul Credinței cu adresa Secretariatului Statului No. 1.744 din 29 Aprilie, rezultatul următor :

«Asupra raportului Cinstitei Eforii a școlleur No. 648, alăturat pe lângă acela al Cinstitului Departament, cu No. 1.838, prin care cere a se mări fondul pensionatului de fete ce este a se ținea cu prisosul ce va da veniturile mănăstiei St. Spiridon-Noș din capitală, Măria Sa bine-voind a pus următorea rezoluție :

«Eforia școlleur împreună cu marea Epitropie a S-tului Spiridon, vor chibzui, ca în duhul legiuirei și potrivit cu întinderea trebuințleur respective să se împarță prisosul din venituri.»

Acăsta cu cinste se comunică aceluși Cinstit Departament, spre cele de cuviință.

Secretarul Statului, *Ion Manu*.

No. 648.

1852, Aprilie 9.

Copie dupe raportul Eforiei cu No. 944 din 26 Maiu anul 1852

Eforia plecat supune în cunoscința Măriei Vostre că pentru localul unui pensionat de fete ce este a se întocmi, potrivit cu raportul Eforiei No. 314, din anul 1851, aprobat de Înălțimea Voștră, s'a luat cu chirie până se va clădi încăpere pentru acest pensionat în curtea bisericei S-tului Spiridon noș, o casă dupe Podul Têrgului de afară, numită a lui Manuk și acum proprietate a lui G. Hagi Anghel. Inchirierea s'a făcut pe un termen de trei ani și cu preș de 400 galbeni pe fie-care an.

Acăsta urmare se supune plecat Înălțimei Vostre și se așteptă inaltă deslegare, căci înainte de a se da aprobația Măriei Vostre, contractul nu este perfect, fiind-că s'a făcut cu acăsta condiție, ca să nu fie obligatoriu pentru Eforie decât dupe ce se va întări de Măria Voștră.

Și fiind-că unii din membrii Eforiei mănăstiei S-tului Spiridon-Noș, din venitul căruia este legiuit a se sloboși o sumă pentru ținerea acestui pensionat, sunt a pleca afară și nu le rămâne timp de a se aduna cu acăsta Eforie, ca să chibzuască 4)

1) Câte-va rënduri lipsesc, rumpte.

Pentru aceste cuvinte Eforia socotesce, că întocmirea unui pensionat de fete este o trebuință de întâia importanță; însă un asemenea pensionat neputându-se ține pe sêma Statului, urmază a se însărcina cu densusul o persoană, care va fi dat doveđi de capacitate și de moralitate, prin ținerea de asemenea aședământ în capitală pe vreme îndelungată, și stăpânirea să vie întru ajutorul ei, cu darea încăperei în Sf. Spiridon-vechiu și a 50 stânjeni lemne și cu aședarea a două-șeci stipendiste câte 60 galbeni fie-care.

Banii se vor lua din prisosul veniturilor acestei mănăstiri, și stipendistele se vor alege dintre fetele de ampioiași, cari vor fi slujit țerei cu cinste și rêvnă, asemănat dispozițiilor art. 19 din prea însemnata legiuire. Așa dar cheltuiala anuală a acestui pensionat va fi de lei 41.737 parale 20, însă :

» 37.800 plata stipendistelor

» 3.937 parale 20 plata a 50 stânjeni lemne, câte 2 1/2 galbeni stânjenu.

» 41.737 » 20.

Afară de cheltuelile reparației caselor, acum la început, când se va aședa pensionatul într'insele.

Programa învățăturilor se va face dupe dispozițiile legiuirilor de mai 'nainte și dupe deosebitele proiecte ce s'aũ adunat în pricina acêsta, încât să corespundă cu cele de astăđi trebuințe ale societăței române.

Eforia supune plecat acêstă a ei chibzuire la înalta cunoșcință și aprobare a Înălțimei Vostre, adăogând că pentru direcția acestui pensionat nu cunoșce altă persoană cu cunoșcinți mai bune decât pe D-na comtesă de Grands-Pres, pe care o și recomandă la întărirea Înălțimei Vostre.»

Alexandru Filipescu. Arsaki. Florescu. P. Poenaru. S. Marcovici.

Am vëđut că toate aceste lucrări nu dau rezultatul dorit și budgetul din 1855, se reduce, cât privește educațiunea fetelor, la ținerea în internate a câtor va bursiere pe la pensionate private.

Cu toate acestea nevoia unui institut anume organizat era destul de viu simțită de Eforie, care chiamă în fruntea pensionatului domnesc de fete, din banii S-tului Spiridon și banii școlilor, pe D-na Ana Jacobsohn.

În 27 August 1852, s'a deschis și la Buzău un pensionat de fete, cu banii magistratului. 1)

Nevoia de a da fetelor învățatură era egalmente viu simțită de către părinți. Aceștia prin unele județe 'și dăduseră fetele la școlile publice de băeți. Eforia nu vëđu lucrul acesta cu ochi buni și opri chiar acêsta, prin o circulară adresată la 27 Februarie 1852, către institutorii din Caracal, Pitești, C.-Lung, Ilfov, Têrgoviștea, Focșani și Severin. 2)

«S'a vëđut din catalógele ce ați trimis la trimis la Eforie, că între scolarii băeți ce ce urmază în acea școlă sunt și fete în vêrstă până la 12 ani.

Eforia considerând că este împotriva buneï orânduiei, că sexul femeesc, mai vêrtos

1) Vëđi dosarul No. 697 de la archiva Statului din București.

2) Dosarul No. 659, archiva ministerului de culte din 1852.

când este de o vârstă așa de înaintată, să fie împreună cu partea bărbătească și că de o cam dată nu sunt încăperi deosebite pentru sexul femeesc, pune îndatorire D-le, ca de acum înainte să nu mai primesci fete în clasele acelei școli, și depărtând pe cele ce acum se află, să primesci băieți în locul lor.»

Școala Lazăr Oteteleşanu, din Craiova, dispunând de fonduri proprii, este singura care se organizează mai cu înlesnire în 1854.

Dăm în anexă ¹⁾ jurnalul Eforiei și budgetul proiectat de veniturile și cheltuielile acestei școli, suma 77.272 de lei, în care intră stipendiul pentru 12 fete.

Școala de fete sârmane din Bucuresci, de sub patronajul D-nei Știrbei, continuă în anii de cari ne ocupăm, de și cu o direcțiune străină și necorespunzătoare scopului. În 1854 această școală primi o donațiune de 10.000 lei de la repausatul Clucer D. Urian.

*

21) Școlile primare primesc îmbunătățiri importante în anii 1852—1855.

În 9 Aprilie 1852, Eforia prezintă Domnitorului următorul raport :

Raport la Domn, No. 647 din 9 Aprilie 1852

«Dupe programa întărită prin ofisul Înălțimei Vostre No. 1.389, din anul 1850, se hotărăse, ca în fie-care județ școlile primare să se împartă în patru clase. Clasele I-a, a II-a și a III-a s'au înființat, iar clasul al IV-lea numai la județele Ilfovul, Brăila, Dolj și Slatina, și pentru cele-alte 13 județe acest clas este a se înființa de la 1 Septembrie anul următor, potrivit cu budgetul acestui an.

Dar Eforia luând în băgare de seamă, că la mai multe județe clasul al IV-lea chiar în anul 1847 a avut un prea mic număr de școlari, adică numai de la 6—10 ;

Că acesta provenind din micul număr al locuitorilor orașului unde este așezată școala nu este de crezut că numărul școlarilor să crească în viitor, ast-fel încât, peste puțin timp să se simtă trebuința de a se înființa în toate județele clasul al IV-lea.

Că cu sumele ce s'ar cheltui pentru lei de profesori la județele unde în ȳșul clas numărul școlarilor este prea mic, s'ar putea îndestula alte trebuințe neapărate ale instrucțiunii publice, socotesce, că s'ar cuveni ca la unele județe să se înființeze clasul al IV-lea, iar la cele-alte clase a III-a și a IV-a unindu-se să formeze un singur clas împărțit în două secții, corespunzătoare la fie-care din aceste două clase (precum au fost și până în anul 1847), lecția să se facă în amândouă secțiile de același profesor, dându-i-se drept munca sa o lăfă de lei 400 pe lună, adică adăogându-se câte lei 50 pe lună la suma de lei 350, ce se dă acum profesorului clasului al III-lea.

Să se păstreze clasul al IV-lea

1. Bucuresci
2. Craiova
3. Giurgiu
4. Pitesci

Să se unescă clasele a III-a și a IV-a

1. Câmpu-Lung
2. Caracal
3. Tergu-Jiului
4. Râmnicul-Vâlcei

¹⁾ Veđi anexa.

Să se păstreze clasul al IV-lea

5. Slatina
6. Brăila
7. Ploesci
8. Focșani

Să se unescă clasele a III-a
și a IV-a

5. Călărași
6. Severinul
7. Buzăul
8. Târgoviștea
9. Teleorman

Acastă a sa chibzuire, Eforia o supune plecat Înălțimei Vóstre, așteptând Inalta deslegare.»

Adresa Departamentului Credinței cu No. 2.276 din 5 Maiü 1852, către Eforia scólor, prin care comunică, că la raportul Eforiei de mai sus reprodus, cu No. 647, relativ la județele unde clasa IV-a primară să se înființeze, și la acelea unde clasele a III-a și a IV-a să se unifice, neprezentând trebuința încă de a fi separate; Măria Sa Domnul Țerei a dat aprobarea sa princiară ast-fel: «Se va pune în lucrare de la Septembre viitor.»

În 3 Februarie 1853, Eforia dă instrucțiunii în 37 de articole relative la institutori, la scólele din județe la scolarii din ele etc.; le dăm în anexă. ¹⁾

*

22) Scólele sătesci nu se redeschid nici până la 1855, de și constatăm facerea unor pregătiri relative la ele.

În 13 Decembre 1854, Eforia a arătat Domnitorului, că banii ce se string din cei două lei darea sătenilor, sunt distrași de la scop în favórea scólelor de agricultură și de meserii și se întrébă: cu ce să se reinființeze scólele sătesci? Departamentul Credinței și instrucțiunei publice, cu adresa No. 578, din 7 Februarie 1855, comunică Eforiei resoluțiunea Domnitorului pusă pe raportul ei din Decembre, în coprinderea următoare:

«Stabilimentele ce s'aú creat sunt cu totul în privința și folosul sătenilor, cari urméză a 'și lua treptat desvoltarea, încât dintr'acest centru să se întindă cercul până la cele din urmă margini. Se vor deschide și scóle sătesci centrale prin fie-care județ, pe unde dorința se va aréta și trebuința va dovedi.»

Departamentul Credinței insistă pe lângă Eforie, ca ea să afle mijlocul de a împăca trebuințele scólelor de agricultură și arte cu nevoile redeschiderei scólelor sătesci. Grea chiámare pe care nu scim până la ce punct cea mai mare bună voință din partea Eforiei ar fi putut'o împlini!

Eată în ce mod intervine Departamentul bisericesc și el însuși pe lângă Domnitor, încă în Ianuarie 1855, cu anaforaua No. 148:

«Cu ocazia supunerei la cunoșcința Măriei Vóstre a raportului onor. Eforiei a scólelor sub No. 1.409, prin care solicită înalt ordin spre a 'i se slobodi de către Cinstitul Departament financiar, atât rămășița de lei 136.216, parale 30, ce ar avea să primescă până la sfârșitul anului 1852, din contribuția a câte 2 lei de familie ai candidaților de sate, cât și sumele de venit pe două ani din urmă, Departamentul cu grijă fiind a se

¹⁾ Veđt anexele.

mărgini în cercul datoriilor impuse de legiuiri, și a făcut meditația sa asupra chipului stringerei acelu venit și a întrebuintărei lui, judecând că cea de acum destinație a lui, de a se da spre susținerea școlilor de agricultură și de arte, poate să se privească mai puțin în armonie cu principiul pe al cărui temei s'au îndatorat familiile sătene a face sus arătata contribuție, pentru că consecuențele acelu principiu în timpul de atunci se puneau în vedere cum că acel sacrificiu le va aduce folosul ce va isvori din învățătura prin școlile comunale, coprinsă în art. 2 și 3 din legiuirea anului 1847, pentru reorganizația instrucției publice, închee prin combinațiile sale, că este mai convenit pentru densusul a corespunde cu misiia ce are, când nu va lăsa să i scape din vedere a supune cunoștinței Înălțimei Vostre asemenea lucrare, ce i se pare neconsecvente cu sfirșitul pentru care s'a hotărit.

El cunoșce că, puindu-se în comparație realitatea școlilor de sate cu aceea a sus școlilor două așeșeminte, mai cu sémă acela de agricultură, pentru a cărui fondare se prescrie mișloce la § 115 și 116 din regulamentul școlilor, nu este de tăgăduit trebuința ce de o potrivă se simte pentru amëndou felurile de întocmiri spre avantagiul nației; însă tot-d'o-dată are convicție Departamentul, că fie-care dintr'acestea urmază, dupe drept cuvânt, a se întemeia, se u a se modifica dupe impregiurări, pe basa de orândueli, cari se vor așeșea de către Adunarea competentă și prin autorisația Măriei Vostre, vor lua titlul de legiuire. Decă Înălțimea Vostră veți găsi de bune aceste raționamente ale Departamentului, veți bine-voi a porunci să se dea în deliberația și chibzuirea Cinstitului obștesc Divan.»

No. 148.

1855, Ianuarie 17.

Eată acum și alte două acte provocate mai în urmă asupra acesteeși materii :

Lucrare dupe rezoluțiunea Eforiei pe anexele de sub No. 54, către Ministerul de finance

«Se va scrie mai înteu onor. Departament al financelor, cerend Eforiei pentru fie-care județ lista de numele satelor și tērgurilor cari au familii în No. de 100 se u mai mult.»

Departamentul Credinței și al instrucțiunei din principatul României

Onorabilei Eforii a școlilor

Pentru contribuția ce se obligă locuitorii tērgului Roșesci a da pe fie-care an pentru susținerea școlei, potrivit adresei cu No. 1.498, s'a scris administrației respective ca să dea sciință, ca prin concurs să se alēgă învățătorii acelor școle, Departamentul nu este de părere, pentru că onor. Eforie cunoșce însăși cu câtă dificultate se gă-esc concurenți pentru posturi de profesori, unde folosele sunt mai mari, în vreme ce pentru învățătorii de sate nu o să se găsească nici-o-dată; prin urmare este rugată onor. Eforie că, luând în considerație aceste impregiurări, cum și neapărata trebuință ce este de a se înființa cât mai neintârziat acele școle, să bine-voiască a depărta ori-ce pedici ar mișloci punerea lor mai în grabă în lucrare și a se mulțami, acum la început, că candidații de învățători să trecă un examen, prin care să se verifice decă sunt capabili de însărcinarea lor.

No. 6.075.

1855, Octombre 22.

Resoluțiunea

«Se va răspunde, că Eforia are totă voința a înființa școlile de sate; că concursul candidaților nu are de obiect decât a se examina concurenții decât au calitățile neapărat trebuincioase spre a fi institutor de sate, că prin urmare părerea acestei Eforii și a onor. Departament nu sunt neunite, precum se exprimă acel onor. Departament; că, în sfârșit onor. Departament fie încredințat, că această Eforie posedă și voința și mijlocele de chibzuire spre a face tot ce este cu putință din parte'i spre înființarea școlilor de sate.»

În Decembre 1855, Eforia, prin raport la Domnitor, propune abia deschiderea la județe a cursurilor pregătitoare pentru candidații de învățători sătesci. Eată acest raport:

«În urma rezoluției ce Înălțimea Văstră ați bine-voit a da pentru înființarea școlilor de sate, asupra raportului acestei Eforii cu No. 1.409, din anul trecut, însoțit de al onor. Departament al Credinței cu No. 148 din anul următor, Eforia a chibzuit asupra chipului înființării acestor școle cele următoare:

I. În capitala fie-cărui județ se va deschide o școală normală pentru învățătura candidaților de învățători de sate.

II. Direcția și facerea lecțiilor în fie-care școală se va încredința unui singur profesor, căruia i se va da o remunerație de lei 500 pe lună.

III. Numai din satele de 100 familii cel puțin, se va lua câte un candidat.

IV. Alegerea candidaților se va face de însuși profesorul școlii normale din județ. Acest profesor se va preambila spre acest sfârșit în fie-care sat și va îndemna pe junii ce i se vor părea cu bune dispoziții naturale, a îmbrățișa cariera de învățător.

V. Candidații nu se vor lua decât cu buna voie a lor și numai în vârsta de la 16—20 ani.

VI. Candidații unui județ vor urma în școală normală de la 1 Aprilie și până la 1 Octombrie, iar de la 1 Octombrie până la 1 Aprilie fie-care candidat va da lecție în școală satului său.

VII. Profesorul școlii normale va fi dator în cursul celor 6 luni de iarnă a se preambila prin județ în revisia școlilor de sat, observând și întrebând pe candidați în predarea lecțiilor.

VIII. Fie-care candidat va fi dator a urma în școală normală în curs de 5 ani.

Cu aceste dispoziții Eforia socotesce că școlile de sate și pot da adevăratul folos, ce se așteptă de la dânsese, adică să fortifice în inima țeranului principiile religiei și să facă dintr'insul un om moral și muncitor.

Decă Înălțimea Văstră veți bine-voi a aproba această chibzuire a Eforiei, ea vă aduce prea plecată rugăciune, să bine-voiți a da înalt ordin, atât onor. Departament din lângă pentru clădirea școlilor de prin sate dupe un plan dat de această Eforie, cât și către onor. Departament al finanelor, ca să slobodă în primirea Eforiei contribuția de 2 lei de familie pentru candidați, din care contribuție are a se plăti atât lefii profesorilor din școlile normale cât și ale candidaților de sate.»

No. 1.910.

1855, Decembre 9.

Pentru a putea mai cu înlesnire activa deschiderea școlilor sătesci, Eforia, în 15 August 1853, a fost cerut Domnitorului, prin Departamentul Credinței, a se face lefă mai bună revisorilor școlilor sătesci, din deciuiala lefii învățătorilor.

Prea Înălțatului nostru Domn Stăpânitor, Gheorghe Dimitrie Bibescu Voevod

Departamentul Credinței

Raport.

Cinstita Eforie a școlilor, cu adresa No. 700, face arătare acestui Departament, că la anul 1853, legiuindu-se léfa învățătorilor de prin sate, câte două lei de fie-care enoriaș sătén, Eforia școlilor a întocmit pe acest temei școlile comunale, aședând din anul 1838, câte un învățător la fie-care sat ce s'a găsit a avea mai mult de 50 familii. Tot-d'o-dată Eforia chibzuind și pentru mișlocile de privighere asupra acestor învățători, ca să și îndeplinescă ale lor datorii, a orânduit, ca la satul cel mai mare din fie-care plasă, léfa de două lei de totă familia să se împartă între două învățători, din care unul să fie îndatorat, în timpul de iarnă a învăța copiii în școla satului, iar cel-alt, cu numire de sub-revisor, să ămble totă iarna necontentit, din școlă în școlă, în totă plasa, ca să privegheze pentru aducerea la îndeplinire a regulilor întocmite, și să raporteze pe fie-care lună pentru ori-ce va cere trebuința, prin graiū séu prin scris, profesorului de la școla normală, ca și acesta să dea la fie-care trei luni Eforiei sciința despre tôte.

Din cercarea de patru ani, Eforia a vădūt, că cu acești sub-revisori precum se află întocmiți, nu se pôte îndeplini scopul, pentru că nefiind îndestul plătită a lor slujbă, din pricină că se împarte între două învățători léfa, ce se adună de la un sat, cei mai mulți se lepădă de slujba de sub-revisori, și mai tot-d'a-una este trebuința a se lua recruți în învățatura acestei slujbe. Spre depărtarea acestei pedici în revisuirea școlilor, Eforia a chibzuit, că pentru a se face sub-revisorului o léfă mai corespunzătoare cu ale sale osteneli, să fie dator fie-care învățător a i da deciuală din léfa sa, plătindu-i acea deciuală în două căștiuri, adecă, jumătate la Sf. Gheorghe și jumătate la Sf. Dimitrie, precum și învățătorul și primesce de la sat léfa sa. Cu aceste mișlociri sub-revisorul unei plăși ar putea închea o léfă de la 300 până la 400 lei pe an, cu care urmând a fi mai mulțămint se va îndemna a nu se lepăda de această slujbă.

Acastă chibzuire a Eforiei școlilor, Departamentul plecat o supune la cunoscința Măriei Vostre, spre a avea înalta deslegare de urmare.

Șeful Departamentului, *Florescu*.

No. 3.447.

Bucureși, 1853, August 15.

În urma acestui raport, la 16 August, Ministerul comunică Eforiei, prin adresa cu No. 3.448, înalta de mai jos domnescă rezoluție :

Rezoluția Măriei Sale Domnului Bibescu-Vodă

«Primum vremelnicesce, până când cercarea va dovedi rezultatul.»

*

23) În privința învățământului privat, avem din anii aceștia de adus, în anexă, regulamentul întocmit de Eforie pentru pensionate și școle private de fete și băieți. Dupe acest regulament, numai studiile primare se pot face în școli private. Scolarii din școlile private ajunși la învățământul secundar, vor fi aduși de către directorii acelor școli la clasele colegiului de la Sf. Sava, unde vor urma ca școlari ordinari.

Studii secundare se vor putea face la școlile private, dupe învoirea Eforiei, numai în alte județe decât acele unde Statul are un gimnasiu. ¹⁾

¹⁾ Veđi anexa.

La 25 Octobre 1854, sub No. 1.991, Eforia scrie Ministerului Credinței că «Fondurile școlilor nu se află în stare a putea înființa atâtea institute de educație pe cât cere neapărata trebuință, care este de comun simțită, și mai ales aci în capitală, ceea ce se verifică prin neconținutul deschidere de școle private, mai la toate bisericile; și fiind-că din raporturile revisorului, s'a cunoscut că la cele mai multe școle dupe la biserică, școlarii învătă afară, la zidurile bisericeii, nedându-se nici o încăpere pentru școle și acesta aducând cea mai mare stânjenelă instrucției primare și compromițându-se tot de o dată sănătatea copiilor; Eforia, dupe chibzuirea ce a făcut, aduce plecată rugăciune aceluși onor. Departament, că deca și însuși va găsi de cuviință, să bine-voiască a îndatora pe episcopii bisericilor locale, care au chilii, ca să dea câte o sală pentru ținerea de școlă privată, înființând într'insa și băncile trebuincioase. ¹⁾

Orăscu. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

Secretar, *St. Negoescu.*

Eacă ce răspunsuri dau episcopii de biserică:

No.
răspuns

1. Episcopul bisericeii nouă din mahalaua dușumelei, dice că această biserică, abia acum desvârșită, n'are nici o chilie.
 - » Episcopul bisericeii S-ții Voivođi, că are două odăi mari destinate pentru școlă și acum se urmăze învățătura într'insele, numai véra când este cald es copiii, dupe cererea lor, afară, la umbră, pentru răcore.
 - » Episcopul bisericeii Cișmelei, că n'are încăperi să dea pentru școlă, arătând că 5, sunt pe seama preoților și cântărețului din drépta cu familiile lor. Una este închiriată cu lei 100, alta este dată unei femei care tămăe mortii, și cântărețul din drépta are pentru studiú 7 până la 8 copii.
 - » Episcopul bisericeii S-tul Vasile, că biserica n'are miđlóce ca să mai destineze încăperi pentru școlă, și că stăpânirea viindu'i într'ajutor pentru susținerea ei, ar putea atunci chibzui.
10. Episcopul bisericeii Olari, că încăperile bisericeii se află închiriate și acum n'are de unde da pentru școlă, decât că în viitor să scie să nu le mai închirieze. ²⁾

Acastă lucrare a fost provocată de revisorul general pe lista următoare a școlilor ținute pe la biserică:

No. curent	NUMELE ȘI PRONUMELE	LOCUIŢA
1	Tudorache Negulescu	In curtea bisericeii S-tul Apostol
2	Dumitru Ilie	In curtea bisericeii Foișoru
3	George Georgescu	In curtea bisericeii Dómna Bălașa
4	Ión Dumitrescu	In curtea bisericeii Slobođia
5	Diaconu Spiridon Tătărescu	In curtea bisericeii Sf. Gheorghe-Vechiú

¹⁾ Dosarul No. 304 din 1854, archiva ministerului de culte.

²⁾ Comunicată de Eforie la Departamentul Credinței, cu adresa No. 1.191 din 1854, ca acel Departament să oblige pe egumenii a da localuri de școlă.

No. curent	NUMELE ȘI PRNUMELE	LOCUIŢA
6	Ghiță Ștefănescu	În curtea bisericii Curtea-Vechi (scôlă foarte neîncăpătoare)
7	Diaconu Dimitrie Popescu	În curtea bisericii cu Sfinții (localul miserabil cu totul)
8	Ión Cântărețu	Olari (încăperi prôste)
9	Dimitrie Popescu	În curtea bisericii Sf. Ión-Moși (lipsă totală de mobilierul necesar)
10	Gheorghe Dimitrescu	În curtea bisericii Manea-Brutaru (local foarte prost)
11	Gheorghe Popescu	În curtea bisericii S-ții Voivođi
12	Andrei Mihail	În curtea bisericii Mavroghene
13	Alexandru Ionescu	În curtea bisericii Schitu-Măgureanu

Observațiunea revisorului general

NB. «Dacă s'ar obliga episcopii și ai bisericilor ce nu figurază cu școli în lista trimisă de Eforie pe lângă adresa sa cu No. 507 din 13 Februarie anul curent, ca să dea locul și mobilierul necesariu, și cu acesta s'ar aduce un mare serviciu instrucțiunii publice.»

Dăm în anexă ¹⁾ lista generală a școlilor private din curțile bisericilor din București.

*

În 1852, Domnitorul a dat mai multe subvențiuni și ajutore la câte-va școli private.

În 18 Ianuarie 1852, Domnitorul a ordonat Eforiei, să dea o subvențiune de 5.000 lei D-nei Maria Tepeghiôsa directore de pension de fete. ²⁾

În același an Aprilie, s'a acordat subvenții de 200 galbeni pensionatului Mitilineu.

În Septembrie 1852, D-na Elisa de Blaremburg cere de la Domnitor un ajutor cu care să organizeze o școlă de fete. Domnitorul ordonă Eforiei să 'i dea 200 galbeni. În Septembrie 1853, i s'a mai dat 100 galbeni. ³⁾

Prin bugetele anuale am văzut și cele-alte subvențiuni regulate ce se acordau și la alte școli private.

*

24) Examenul din 1851—1852, dete ocașiune directorului școlilor C. Bozianu să rostescă discursul solemn din care se constată, că școlile primare s'a redeschis în acest an scolar, că Eforia s'a ocupat de metoda lancasterian; că s'a îngrijit cu formarea unei biblioteci speciale a acestei școli și cu scăderea prețului de școlă și că se va adăogi în programul acestei școli elementele de istorie naturală.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Dosarul No. 653, archiva ministerului de culte.

³⁾ Dosarul No. 668, archiva ministerului de culte.

Vorbind de gimnasia, Bozian subliniază minunat importanța limbii române ca organ de cultură. Studiul ei se va face în paralel cu limba latină, ceea ce lui Bozian i place mult. ¹⁾

Solemnitatea împărțirii premiilor se făcu la 29 Iunie în fața Domnitorului, care răspunse la discursul lui Bozianu. Domnitorul laudă instituțiunea internatelor și în mod special pensionatul Bucholtzer; de altmintrelea nimic nou în acest discurs, ce dăm în anexă. ²⁾

Din statistica anului acestuia 1852—1853, aducem cifrele următoare :

Gimnasiul cu 8 clase a avut 333 elevi, iar facultatea de legi 21.

Cele 4 școli primare din capitală (Verde, Galben, Negru și Albastru) avură 828 scolarî, cei mai mulți în colorea de Verde (250.)

Școlile primare de băieți din județe în număr de 16 (din care două în Craiova), cuprinzând și 43 de elevi ai gimnasiului din Craiova cu 4 clase, au fost frecventate de 2.915 scolarî; deci o scădere asupra anului trecut.

Școli publice de fete în județe numai două, cu 135 eleve. Iarăși scădere.

Învățământul privat e represintat prin 141 de școli de băieți și de fete cu o populațiune de 5.240 scolarî. ³⁾ Aci spor însemnat.

*

Examenele pe 1853—1854, au început la 9 Iunie 1854, și s'au terminat la 26 Iunie. Discursul solemn e foarte mic de astă dată și fără de nici o importanță, totuși îl dăm în anexe. ⁴⁾

Comparând tabela statistică a anului acestuia cu a anului anterior, găsim cifrele generale în scădere. Aștia numărul scolarilor din școlile publice care era în 1852—1853 de 4.077, e redus la 1854 în sumă de 3.542 de scolarî.

La fete constatăm un spor: cifra de 135 din 1853, se urcă în anul 1854 la 234.

Scăderea este egalmente în școlile private, unde nu mai frecventă decât 4.217 scolarî în loc de 5.240. ⁵⁾

Credem că evenimentele politice și ocupațiunile străine să fie fost una din cauzele scăderii populațiunii de la 1852 încôce. Cu revenirea Domniei și a liniștei relative, la moment lucrul luă îndreptare și populațiunea generală a școlilor, de unde era la 1854 de 8.303, scolarii se urcă la Iunie 1855 la 8.377. ⁶⁾

25) Socotim a fi folositor să dăm, în anexă, pentru școlile muntene în genere lista ce posedem în original a întregului personal didactic indicând numele fie-cărui profesor,

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa. Dăm în anexă și programul serbărei, împreună cu cuvântul lui Bozian, răspunsul lui Vodă, lista premiilor și cărțile date ca premii.

³⁾ Veđi pentru detalii tabla anexată.

⁴⁾ Veđi anexa.

⁵⁾ Veđi anexa.

⁶⁾ Veđi tabelul anexat.

catedra ce ocupa, dată de când funcționează și rangul de boerie ce au dobândit până în 1852. ¹⁾

*

La Ianuarie 1852, în consiliul școlilor din Iași, aflăm pe lângă G. Săulescu, pe I. Patriciu, I. Lazarini, D. Pop și D. Stoica.

Săulescu și da demisia și ministrul bisericesc Gr. Cuza, în 5 Ianuarie 1852, cu anafraua No. 17, recomandă în locul lui Săulescu pe A. Tr. Laurian, «fostul profesor de istorie și filosofie în țera românească și care acum se află la Viena», cu salariu de 12.000 lei pe an și spesele de drum, în locul a 10.000 cât se plătea până acum lui Săulescu. Gr. Ghica aprobă, în 9 Ianuarie 1852, și în 10 Ianuarie același an, Departamentul serie lui Laurian, la Viena, adresa No. 52, invitându-l să vie să și ia postul. ²⁾

Numirea lui Laurian la postul de inspector general al școlilor și chiamarea ca profesor în același an, a D-lui N. Ionescu și D. Chinezul, cum și îmbunătățirea programelor, dupe planul lui Laurian, ³⁾ asigură școlilor moldovene progrese reale.

Mersul școlilor din Moldova, abia început sub Gr. Ghica, este din nou amenințat în 1853, în timpul ocupațiunei străine. Acastă amenințare vine de la înțelegerea făcută dintre boerimea nemulțămăită cu deșteptarea publică și comandantii oștirilor străine. Așia, la 25 Noembre 1853, însuși șeful Departamentului cultelor și instrucțiunei publice din Moldova, Nicolae Suțu, presintă un memoriu în limba franceză, ce dăm în anexă, ⁴⁾ memoriu care manifestă puțina încredere în corpul didactic românesc. N. Suțu dice apoi, că cu sistemul actual numai se declasază tinerimea. Ca remediū găsesce școla reală și se indignază, că până acum nimeni n'a creat de asemenea școli. Pentru a se organiza școli reale, Suțu nu vede decât 2 mijloce: Ori să se aducă profesori capabili de a preda în diferitele ramuri, cari privesc agricultura, comerțul și ingineria, suspendându-se pentru o bucată de vreme dispozițiunea regulamentului, care cere ca toate studiile să se facă în limba românească, ori să se trimită la școlile din Prusia elevi pregătiți, ca să și termine studiile în diferite ramuri din străinătate.

Cărmuitorul Sfat al țerei, cu raportul No. 3.385, supune Comisarului extraordinar și plenipotențiar Budberg, memoriul de mai sus al lui N. Suțu. Pe marginea acestui raport un condei străin și simpatic pentru români a scris:

«Opiniunea mea este, că se pot aședa profesori de agricultură, de arhitectură și de geometrie practică pe lângă gimnasiu și să nu se strice gimnasiul, seū să se înlătore vre-una din clasele care îl constituie.» ⁵⁾

Budberg, în anul următor 1854, la 25 Ianuarie, pune pe raportul Sfatului cărmuitor rezoluțiunea următoare:

«Incuvințez, recomandând a se priveghia asupra alegerei profesorilor ce se vor aduce din Prusia.»

Mai târziu, rușinat de curentul național-liberal triumfând, N. Suțu, scrie, în *Zimbrul* de la 4 Iulie 1855, că nu e adevărat că el a fost contra școlii romane, ci că fără

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ În 19 Iunie 1852, cu No. 3.032, și se comunică iarăși numirea fiind-că întârzié de a veni.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

⁵⁾ Acastă observațiune este făcută în limba francesă.

a atinge gimnasiul, el a voit numai să se înființeze și *școli reale*, conform aședământului școlar. ¹⁾

În anul 1855, Aga A. T. Laurian, fu trimis în misiune în Europa, pe comptul Statului. El cercetă școlile și organizațiunea lor. În Iași, cei de la *Zimbrul*, cam luau în zeflema asemenea misiune.... În lipsa lui Laurian, profesorul Barnuț ținu locul de inspector general și președ, cu Ministrul D. Ralet, examenele anuale din 30 Iunie 1855.

Impregiurările rășboiului de la Dunăre, care au adus necesitatea pentru muscali de a evacua principatele, salvară școlile de o nouă amenințare. Ast-fel gimnasiul reorganizat abia, continuă a se complecta, și în 1855 ajunge a avea toate 7 clasele, de aproape îngrițit de energicul și învățatul inspector general A. Tr. Laurian. Ba încă se și fac pregătiri pentru deschiderea în 1856 a cursurilor superioare, seșu de facultăți.

Dăm în anexă ²⁾ efemeridele diverse ale școlilor din Moldova, până la 1855.

Școla centrală de fete din Iași, până în Octombrie 1852, a măi stat sub direcțiunea lui D. Lăzărescu. Acesta dându'și demisiunea, postul a fost supliniț provisoriu de profesorul D. Stoica, la 8 Octombrie cu adresa Departamentului averilor bisericesci No. 4.896, însă, neintârțiat, a fost numiț definitiv director Sardarul Petru Constandache.

*

La 1 Ianuarie 1852, Domnitorul Gr. Ghica fundéza orfanotrofia, la care alăturéza o școlă de moșit, care va prospera, nu târțiu, sub direcțiunea învățatului și caldului patriot doctorul Anastasie Fétu. Dăm în anexă ³⁾ hrisovul domnesc coprințend actul de fundatiune al acestui institut. În 7 August 1855, au eșit cu diplome 15 mose.

*

Seminariul Veniamin iarăși trece prin o periódă de crisă. Dăm în anexă ⁴⁾ corespondența schimbată între rectorul Filaret Scriban, ca președinte Comitetului seminariului și între Epitropia seminariului, care nu este mulțamită cu administrațiunea lui Scriban. Acéstă stare înășprită în relațiunile lui Scriban cu Epitropia și în cât-va cu Departamentul instrucțiunei publice, începe a fi cunoscută și de public, din care o bună parte trece în favórea lui Scriban. Aceștia, la examenul de véră din 1852—1853, fac o adevérată manifestare lui Scriban, printr'o adresă publică de mulțamire pentru progresele școlei de sub rectoratul seșu.

În anul școlar 1853—1854, s'a deschis și clasa a VI-a la seminariu, totuși n'au conțenit a abandona seminariul școlari numai cu câte 4 clase, și anume în 1852 au eșit 75 de seminariști, în 1853 seminariști eșiti 169, în 1854 numai 69, și în 1855 s'au redus numărul eșitilor la 24.

Numérul internilor a variat în acești ani între 120—150.

¹⁾ Adevérul este, că N. Suțu luă și el parte în comisiunea care proiectă, sub Gr. Ghica, *noul aședământ al școlilor*, alătura cu N. Ghica, L. Rosetti, Cr. Cuciureanu. C. Hurmuzake, V. Alexandri și P. Casimir.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

În anexă am dat programa întocmită încă la 1851. Eată dupe D. Erbiceanu lista profesorilor din 1853—1854:

- 1) *Arh. Filaret Scriban*. Teologia fundamentală, Retorica și Omiletica.
- 2) *Protosing. Melhisedek*. Teologia dogmatică, scripturistica, Ermineutica, Patrologia și limba latină.
- 3) *Arh. Neofit Scriban*. Istoria universală pragmatică și limba elenă.
- 4) *Dr. Anton Velini*. Logica, Psihologia și Istoria filosofiei.
- 5) *Hristofor Scriban*. Archeologia biblică, Istoria vechiului și noului aședământ, Istoria bisericească.
- 6) *Ieremia Ieromonah*. Liturgica și Aritmetica, Catihisul, Tipicul, Istoria sântă și a Patriei.
- 7) *Alexandru Petrino*. Musica vocală.

Ca supleanți erau:

- 1) *Ierod. Climent Neculau*. Inceputuri de limba latină și elenă.
- 2) *Ierod. Policarp*. Cronologia și Geografia.
- 3) *Ierod. Benedict*. Mărturisirea ortodoxă și Gramatica română.
- 4) *Diac. G. Sandovici*. Cântările bisericesci și explicarea noului testament.

Dăm în anexă ¹⁾ programa și orariul seminariului pe 1853—1854. Dupe *Zimbrul* de la 4 Martie 1855, la acea dată erau tóte 8 clasele.

Din efemeridele seminariului Veniamin pe anii aceștia, amintim următoarele:

În 1852, Filaret Scriban este ridicat la trépta de arhierie, în 12 Ianuarie.

În aceștiași an seminarul serve de model Episcopului de Huși Meletie pentru întocmirea seminarului eparchial de la Huși.

Între profesorii seminarului din 1854, aflăm și pe Dimitrie Stoica, profesor la liceul din Iași, iar doctorul Anton Velini demisionéază de la catedra sa, avénd să trecă la direcțiunea școlei preparandale de la Trei-Ierarchi.

La mănăstirea Neamțului lângedea seminarul. În 1855 mai fu nișel galvanizat și i se dete programa publicată în *Zimbrul* din 6 Maiu 1855.

La Ianuarie 1854, Nicolae Istrate fiind director la Departamentul cultelor, rindueșce o comisiune compusă din G. Asaki, G. Săulescu și Vlădica Suchopan, pentru a cerceta starea seminariului și a propune modul organizării lui. Suchopan acuză, în Februarie 1854, pe Neofit Scriban, că în retorica ce predă la seminariti, a pus modeleuri din Voltaire și din *părinții apusenți*. G. Săulescu încă din Ianuarie și a dat demisiunea din comisiune.

Acește diverse intrigi nu erau de natură a asigura mersul liniștit al seminariului, precum vom vedea și în anii următori.

*

Se cuvine a aduce măcar unul din budgetele anuale ale seminariului din anii aceștia. Anexăm ²⁾ decă aci budgetul acestuși institut pe anul 1853.

¹⁾ Veși anexa.

²⁾ Veși anexa.

Suma totală a capitalului și a venitului seminariului și a mănăstirei Socola era de 304.350 lei, din care ca lefi ramului didactic se plătea 61.100 lei, iar la 9 caticheti prin județe și la 9 supleanți ai lor se plătea 49.400 lei.

Acest budget coprindea și câte-va sume în folosul culturii generale, și anume 7.100 lei pentru biblioteca seminariului, din care 4.000 lei pentru tipărirea cărților școlastice și 600 lei pentru gazete și foii publice.

Acest budget este semnat de episcopii Sofronie Mitropolitul și Gr. Cuza.

*

La rubrica școlilor primare avem: înființarea, în 14 Septembrie 1855, a școlii din Târgul Odobesci. ¹⁾ Acastă școlă s'a cerut de târgoveți.

La Panciu se deschide egalmente școlă primară urbană în loc de școlă sătască. ²⁾

În 1853—1854, se înființază la Piatra școlă filială de fete, dar deschiderea ei va întârzia încă.

La Bêrlad, din contribuția orașului cu 80 galbeni pe an și din fondul Codreanu, se deschide școlă de fete în 1855, și D-șora Evolsky e numită instituitoare, la Septembrie 1856.

Răposatul N. Codreanu, prin testament (30 Ianuarie 1854) lasă 8.000 galbeni, din cari 6.000 galbeni pentru o școlă de fete la Bêrlad și 2.000 la școlă de băieți tot de acolo, spre a se plăti din venitul banilor 2 profesori, unul de limba franceză și altul de cea italiană.... Episcopii testamentari: Log. Răducanu Roset, Vorn. Negri, Dr. Em. Costin... Ce s'au făcut acești bani?! ³⁾

Școlă de fete din Tâcuciu este din 1854. La 15 Decembrie 1853, cu ordinea No. 6.697 a fost numită profesore D-na Elena Cernat, de la 1 Ianuarie 1854. ⁴⁾

Dar pe când în unele părți se deschid școli noi, în Septembrie 1854, institutorul Rosali arătă, că oștirea austriacă 'i a închis școlă și 'i a luat localul pentru dânsa.

Neonil starițul mănăstirei Neamțul și Secul construind, precum în anii trecuți vedurăm, un local de școlă primară în Târgul Neamțului, el dobândi de la Domnitor un hrisov domnesc pentru organizațiunea acestei școle:

Hrisov domnesc, din 22 August 1853, sub No. 4.086, prin care s'a întărit fundația școlii înființată în Târgul-Neamțului de către S-ta mănăstire Neamțul.

«Prea cuvioșia sa părintele Archimandritul Neonil, starițul S-tei mănăstiri Neamțul și Secul, aducând la cunoștința Domniei Nostre, că în târgul Neamțului s'a înființat o școlă publică, cu mișlocele numitei S-tei mănăstiri, au cerut ca fundația acesta să se întărească și de către noi, cu domnescul hrisov, spre întemeierea ei și asigurare mănăstirei, că nu va fi băntuită în viitor.

O asemenea cerere privitoare pentru o fundație atât de folositoare neamului și mai vârtos populației numitului târg, primind'o cu totă mulțămirea sufletului nostru, carele în tot timpul s'au consfințit pentru binele țerei acestia de Dumnezeu nouă încredințată, facem cunoscut tuturor ce se cuvine a ști, că o asemenea cerere, care cu scopul ei ca-

¹⁾ Dosarul No. 534 din 1855.

²⁾ Dosarul No. 355 și 1.221.

³⁾ Veți în anexă testamentul.

⁴⁾ Dosarul No. 395 din 1853.

racterisează nobilele principii ale prea cuvioşiei sale, şi generositatea vrednică de totă lauda, şi potrivit cu solia schimei ce reprezintă, o încuviinţăm, sub următoarele drepturi şi mărginiri :

A) Şcoala acesta întru administraţia sa din lăuntru va fi supusă tuturor regulilor ce se vor statornici, numai de către autorităţile numitei S-tei mănăstiri, care va avea neatârnată inspecţie morală şi materială asupra'i.

B) Învăţăturile se vor propune în limba patriei, iar întinderea şi orânduirea lor va fi pe un curs mărginit de 4 ani, şi dupe programele încuviinţate pentru şcolile publice primare din ţeră, fără a fi îndatorită S-ta mănăstire a mai înfiinţa clasuri pentru învăţături mai 'nalte, seú a înmulţi cheltuelile peste acelea ce însăşi va găsi de cuviinţă. ¹⁾

C) Profesorul, ca unul ce are a fi plătit de către S-ta mănăstire, se va numi tot-d'a-una şi va atârna de a dreptul de autoritatea S-tei mănăstiri; el însă va fi ales dintre acei cari vor avea autorisaţia Departamentului bisericesc şi al învăţăturelor publice, pentru exersarea profesiei de învăţător.

D) Fiind-că tinerii cari vor săvârşi învăţăturile în şcoala acesta, urmază a fi pregătiţi ast-fel, pentru ca să 'şi pótă continua învăţăturile în şcolile mai 'nalte din capitală, şi pe acest temeiú învăţăturile urmând a fi uniforme cu acelea publice din ţeră, în această şcolă se vor întrebuinţa aceleaşi cărţi autorizate pentru toate şcolile publice.

E) S-ta mănăstire va priveghia a se trimite regulat raport, potrivit cu glăsuirea aşedământului scolar, la Departamentul averilor bisericesci şi al învăţăturilor publice, care este îndatorat a avea tot-d'a-una sciinţa de starea şi progresul învăţăturilor generale din ţeră.

F) Examenele la această şcolă se vor face regulat ca şi la cele-alte şcole publice, la care Departamentul va avea dreptul şi îngrijirea de a trimite un delegat asistent, iar atestatele se vor slobozi elevilor de către însăşi inspecţia ce se va reglementa pentru această Sf. mănăstire.

Deci Domnia Nóstră, pentru păzirea cu nestrămutare a acestei orânduiri, şi spre ferirea S-tei mănăstiri de amestecul ori-cărei alte autorităţi bisericesci, seú politicesci, întărim prin acest Domnesc hrisov finerea arătatei scolii, în mărginirea arătată mai sus.

Datu-s'aú hrisovul acesta în Politia Iaşii, reşedinţa Domniei, în anul de la mântuirea lumii 1853, luna August în 22 zile, iar al Domniei noastre în principatul Moldaviei al 5-lea, pe care l' am întărit cu însăşi a noastră subscriere şi sigilul domnesc. ²⁾

*

În anul 1853, se fac în fine şi în Moldova pregătiri serioşe pentru deschiderea de şcole sătesci.

Preocupaţiunea Ministrului instrucţiunii publice este a crea locale şi a pregăti învăţători. Având a se da în arendă moşile mănăstiresci, ministrul bisericesc cere Sfatului aprobarea de a se pune în contractele de arendare obligaţiunea construcţiunii de local de şcolă, dupe anume plan.

Copie scósă din dosarul No. 4 din anii 1853—1857

Referat. 1853, April e 24.

În urmarea § 16 secţia I din regulamentul scolar, se propune, deca se va găsi cu cale, ca în viitor cu privilegiul impozesuirei moşilor clerului, să se adaoage în condiţiile vîndé-

¹⁾ Prin hrisovul publicat la No. 853 al Manual. adm. se vede că ramul învăţăturilor teologice aú căpétat mai mare întindere prin înfiinţarea seminariului din mănăstirea Neamţului.

²⁾ Manualul administrativ, tomul II.

rei însărcinarea de a se înființa pe la satele populate peste număr de 50 locuitori, case pentru scoli elementare, măsură care fără a costa d'înadinsă cheltuială într'un timp scurt, ar înlătura una din cele mai principale greutăți, ce se întâmpină astăzi pentru a se inzebra fiii locuitorilor cu cunoștințele neapărat trebuincioase stărei lor, spre a'i forma gospodări buni și cu frica lui Dumnezeu.

Tot-odată posesorii pe lângă îndatorirea de a înființa asemenea case, cu a lor cheltuială, a le pregăti în al doilea an al posesiei, a le ținea și a le trăda în bună stare la eșirea de pe moșie, să aibă și îngrijirea de a da, de la deschiderea scólei, câte un argat dintre suljbașii volnici ai moșiei, și a îngădui luarea din parchetul anual, a lemnelor trebuitoare pentru încălzirea ei.

Incuviințându-se această măsură, se alăturază și planul închipuit acum pentru asemenea case de scoli, ca observându-se și îmbunătățindu-se, dupe acelea posesorii să aibă îndatorirea a le înființa.

D. D. Istraty.

Eată încheerea Sfatului:

1853, Aprilie 24.

«Dupe deliberația urmată în ființa Prea Sfințitului Mitropolit și a mădularilor Sfatului extraordinar, propunerea coprinsă în referatul de față vedându-se conformă cu rostirea Aședământului scolastic, rămâne Departamentul bisericesc îndatorat pe viitor a pune în condițiile contractului de împesuire a moșiilor clerului îndatorirea de a se înființa asemenea case de scólă, dupe planul adevărit tot astăzi, și numai pe la satele cari vor trece peste numărul de 50 locuitori, care această socotință Departamentul prin anafora o va supune și la cunoștința Prea Înălțatului Domn, spre a câștiga Inalta întărire.

Sofronie Mitropolit. Sc. Suțu. Mavrocordat. V. Ghica. C. Sturdza.

Potrivit jurnalului închiat de mădularile Sfatului extraordinar, se va supune prin anafora împregiurarea la cunoștința Prea Înălțatului Domn, planul păstrându-se la secție. În vremea cuvenită se vor da dupe el copii la sămeșie, spre a le alătura pe lângă contractele posesorilor respectivi.»

S. Suțu.

Anafora la Înălțimea Sa

Anul 1853, Maiu 1.

«Una din cele mai fundamentale dispoziții ale aședământului scolastic fiind înființarea scólelor sătene, dupe modul prescriș în capul al 2-lea, secția I, aplicația acestor dispoziții au trebuit mai cu sémă a chiăma îngrijirea Departamentului, ca una ce nu se pôte pune în lucrare înainte de a se zidi casele de scoli pe la locurile ce se vor însemna și a se pregăti învățători, dupe coprinderea § § 145 și 148.

Spre acest sfirșit se simte de nevoie a se lua de pe acum óre-cari pregătitoare măsuri, și a se închipui nisce dispoziții economice, cari ar fágădui într'un scurt timp realizarea dișei instituții.

Acestea se închee acum de o dată în următoarele puncturi:

1) Potrivit § 16 din aședământ să se înființeze pe la moșiile mănăstiresci din coprinșul țerei, case de scoli, despre care Departamentul dupe propunerea ce a făcut Sfatului cărmuitor, la 24 a cugătórei, a luat deslegare a pune în viitor în condițiile contractelor de împesuire a moșiilor clerului îndatorirea a se înființa asemenea casă de scoli dupe

planul incuviințat de Sfat și numai pe la satele cari vor trece peste numărul de 50 locuitorii, sub îngrijirea posesorilor a le ținea casele tot-d'a-una în bună stare și la deschiderea lor a da câte un argat dintre slușbașii volnici ai moșiei și a îngădui luarea din parchetul anual, a lemnelor trebuitoare pentru încălzirea ei.

Măsura acésta, pe de o parte s'a și aplicat de îndată, în condițiile impoesuirilor urmate chiar în aceeași zi, și anume pentru moșia Răchitenii și Adjudenii și pentru moșia Păltinișiu, fără ca asemenea însărcinare să vedéscă vre-o lovire simțită în prețul moșiilor, iar pe de alta plecat se supune cunoșcinței Înălțimei Vóstre, d'impreună cu planul pentru casele de scólă.

2) Să se pregătéscă localul ocupat acum de canțileria Departamentului pentru primirea în internat a elevilor ce vor fi meniți ca învățatori la scótele sátesci dupe § § 81, 82 și 147 din aședământ, și prin urmare:

De la Sf. Dimitrie viitor, Departamentul să fie autorisat a închiria o casă potrivită spre a muta canțelaria lui din localul Vasilian;

3) Să se însărcineze comitetelê de inspecție a da socotința lor despre localitățile, unde s'ar putea înființa case de scóle, câte una la fie-care ocol, dupe care Departamentul, să facă apoi îndemnare proprietarilor acelor locuri a zidi case de scólă potrivit planului adoptat de Sfat;

4) Prin mijlocul ispravnicilor și a comitetelor de inspecție ținutale, să se însemne tinerii ce urméză a se pregăti ca învățatori și cari de la Sf. Dimitrie viitor s'ar putea primi ca interni;

5) Să se dea acum în concurs compunerea unui manual ce are a servi de învățatura scólelor elementare, potrivit programei statornicită, păzindu-se întru acésta regulele prescise în § 19;

6) Pentru a nu veni casa scólelor în neînchipuire din adaosul cheltuelelor, ce din aceste mészuri s'ar putea prileji, să se mărginéscă de acum numărul internilor dupe îngrădirea aședământului, și acésta fără lepédarea acelor ce până acum au câștigat asemenea drit, decât prin treptată mărginire și neindeplinirea locurilor vacante în cât ar covérși ale numărului cêrut de aședământ;

7) Asemenea urmare să se păzéscă și pentru scóla fetelor, rămânând (până când închipuirile vor ierta o mai mare întindere) numărul internelor mărginit cel mult la 50;

8) Precum asemenea urmare să se păzéscă și pentru stipendiști, al căror număr astăzi covérșesce acel fixat de aședământ, și dintre cari unii nici n'au îndeplinit, nici îndeplinesc condițiile prescise în capul III-lea al părței a II-a din aședământ.

Subscrisul păstrându'si îngrijirea a se ocupa cu punerea în aplicație a dispozițiilor Aședământului scolar, pe cât mijlócele vor ierta, acum de o-dată plecat supune la cunoșcința Înălțimei Vóstre aceste mészuri, spre a primi deslegare de urmare.»

D'asupra raportului rezoluția Înălțimei Sale:

«Incuviințăm»

Luare de dispoziții în consecuență

Spre punerea în lucrare a dispozițiilor incuviințate se vor lua acum de o-dată următoarele mészuri:

1) Se va însărcina pe un revisor al Departamentului a căuta o casă de închiriat pentru cancelaria Departamentului, de la Sf. Dimitrie viitor, de nu se va putea și mai înainte, și care să fie în cât s'ar putea mai apropiată de localul scólelor;

2) Să se facă circulare către comitetele de inspecție spre întocmai aplicație a punctului al 3-lea din anafora;

3) În cât se atinge de punctul al 5-lea să se cêră mai ântêiũ sciința de la D-lui inspectorul de nu se află în cărțile scolastice un asemenea manual, și la din împotrivă întâmplare, să însemne uvragiile în cari s'ar putea găsi materiile trebuitoare pentru compunerea acestui manual;

4) Să se facă cunoscut D-sale inspectorului îngrădirile coprinse la punctul al 6-lea și al 7-lea, aducându-se tot o-dată și la obștesca sciința prin *Foia oficială*;

5) Sciințele trebuitoare întru aplicația punctului al 8-lea să se iee iarăși de la D-lui inspectorul, dupe care se va înainta pentru acêsta cuvenita lucrare.

În cât pentru cele-alte alte dispoziții ale anaforalei, vor fi în vedere dupe regularea celor de mai sus.

Sc. Suțu.

Potrivit rezoluțiunei aceștia s'a scris revisorului Homicenul, cu No. 1.860, din 7 Maiu acel an, inspectorului general cu No. 1.861, directorului școlii de fete cu No. 1.863 și comitetelor de inspecțiune scolare ținutale de Galați, Bêrlad, Tecuciũ, Focșani, Bacău, Huși, Vasluiũ, Roman, Peatra, Fălticeni, Dorohoiũ, Botoșani și Iași cu No. 1.738 și 1.750 inclusive.

Dăm în anexă ¹⁾ lista generală a școlilor la care dupe Aședământul scolar se cerea de fie-care câte o școlă elementară. Atâtea școli câte se cerêu era cu neputința să se organizeze îndată, de aceea se decide, că în 1854 să se deschidă vre-o 15 și se cer pentru acêsta învățatori dintre seminariști ²⁾, cari aũ renunțat la preoție. În acest sens se scrie inspectorului Laurian. Acesta, în 2 Deceembre 1853, cu raportul No. 142, și arêta bucuria pentru organizarea școlilor sãtesci și propune ca să li se fixeze léfă de 100 lei pe lună.

Primele școli proiectate a se deschide sunt la Păucesci în județul Vasluiũ, Răchiteni și Adjudenii în județul Roman, Păltinișu în județul Dorohoiũ, Iezereni în județul Iași, Borovia și Rotopănesci în județul Suceava. ³⁾

În 1854, prin referatul No. 1.424 din 15 Martie, Ministerul instrucțiunei publice cere a se îndatori, să facă școli pe moșiile lor și mănăstirile pãmენტesci, care și administreză singure averile.

Eată ce dice referatul :

«Fiind în privire încuviințările Sfatului Cãrmuitor, că potrivit cu glãsuirea Aședământului scolar, să se înființeze școle sãtesci, atât pe la moșiile clerului administrate de acest Departament, cât și pe la acele închinat locurilor de jos; subscrisul cere deslegare onor. Sfat administrativ, decã asemenea măsură nu se cuvine a se aplica și pe la satele mănăstirilor constituate ca chinovii, precum: Neamțul, Agapia, Vorona, Vãrate-

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ La 7 Ianuarie 1854, s'a primit rãspunsul iconomului Ion Silvan predicator, înregistrat la No. 67, prin care rãspunde la apelul ce i s'a făcut, comunicând lista de numele și pronumele seminariștilor ceruți pentru a fi numiți învățatori la școlile sãtene împreună cu garanția cerută.

³⁾ Veđi anexa.

cul și altele, care este știut că posedază sate cu sute de locuitori. Asemenea decă iarăși de această îndatorire pot fi scutiți egumenii actuali de pe la mănăstirile pământesci : Slătina, Rîșca, Bisericanii, Pângărații, Doljeștii și altele, cărora li s'au dat moșiile pe viață și tăcsuite în prețuri mult mai înjosite decât cunoscuta lor valoare.»

În 16 Martie aceștia an, Departamentul aduce în desbaterea Sfatului țerei următorul referat, cu No. 1.428, prin care se pune fundamentele primei școle preparandale serioase românești.

În urmarea încuviințării Sfatului Cărmuitor, din trecutul an 1853 Aprilie, s'au înaintat lucrări pentru înființarea de școli elementare pe la toate moșiile clerului care ar număra peste 50 locuitori, trecându-se în condițiile contractelor de împosuire facerea caselor pentru școli, dupe un plan încuviințat de Sfat încă de atunci. Tot o-dată s'au făcut provocații poftitoare proprietarilor celor cu sate mai mari, de prin centrul ocólelor ținutale, pentru înființarea unor asemenea case, pentru ca cu timpul să se realizeze scopul proiectat în Aședământ.

Dupe încuviințarea din urmă a Sfatului ținut sub prezidenția Ex. Sale D-lui vice-prezident, comunicată cu adresa Secretariatului de Stat No. 739, urmază asemenea măsură a se aplica și pe la moșiile mănăstirilor închinatelor locurilor de jos și pe la acele ale mănăstirilor constituate ca chinovii.

Din acestea rezultă, că peste un an mult două, are să se simtă trebuință de un însemnător număr de învățători, cari vor trebui a se aplica în școlile proiectate.

Deci fiind-că până acum nu s'au luat nici o măsură pentru formarea unor asemenea învățători, de și în budgetul actual al casei școlilor se vede afectat un condei de 20.000 lei pentru învățătorii sătesci, subscrisul se vede dator a prevedea consecuențele și a supune onor. Sfat alăturatul proiect de organizația unei școli preparandale și a 'l pofti de a lua în considerație motivele ce 'l îndemnă de a presenta spre a 'l autorisa să 'l pună în aplicație prin mijlocul sumei ce este afectată în budget.

Proiect pentru înființarea institutului preparandal.

1. Pentru formarea învățătorilor sătesci, să se înființeze un institut preparandal în încăperile școlilor din curtea Trei-Ierarchilor.

2. Un profesor preparandal să fie numit cu o lăfă de 500 lei pe lună, carele să țină prelecții de metoda învățătorei și să aplice pe candidați a face practică în școla primară ce este în Trei-Ierarchii.

3. Acest profesor va avea îngrijire, ca candidații propuși să 'și învețe prelecțiile, să 'și facă datoriile cu sfințenie și să se pórte cu moralitate.

4. Departamentul să se îngrijescă a regula o programă pentru partea științifică a clasei preparandale, care să fie conformă cu principiile aședământului școlar.

5. În acest institut să se provóce a veni toți acei ce vor avea aplicare a se arunca în cariera învățătorilor sătesci.

6. Candidații ce se vor propune pentru acesta să fie datori a da înscris la Departamentul că s'evirșind cursul, vor merge ca învățători ori și la care sat le va recomanda Departamentul și că vor păzi datoriile lor cu sfințenie, dupe instrucțiunile ce din timp în timp se vor da tuturor învățătorilor publici.

7. În institutul preparandal candidații să primescă pe lângă bine-facerea găzduirii și a încălzirii, 60 lei pe lună de la casa școlilor având a 'și închipui hrana și îmbrăcămintea din lăfă ce li se da.

8. Candidații nu vor fi primiți mai tineri de 18 ani; vor fi înzestrați cu cunoștințele elementare de citire și scriere și să fie de religia ortodoxă.

9. Numărul lor să se sue până la 25, și pentru acest număr să se facă pe socotela Departamentului nisee crevături, care să fie tot-d'a-una destinate pentru candidați.

10. Învățătorii pe la sate se vor numi de către Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice.

11. Autorisația de învățători li se va da în urma unui examen ce vor depune înaintea consiliului scolar.

12. Afară de candidații ce se vor pregăti în institutul preparandal, Departamentul va prefera cu deosebire pe preoții, diaconii și dascălii de pe la sate, cari vor da dovești că sunt capabili pentru chiamarea de învățători.

S'a obținut aprobarea la aceste două raporturi ale Departamentului averilor clerului prin comunicările ce îi face Secretariatul de Stat prin adresele sale cu No. 1.338 și 1.802 din 10 Aprilie și 28 Maiu 1854, și se face cunoscut Mitropoliei prin adresa cu No. 3.506, ca până la deșertarea încăperilor școlilor din Trei-Ierarchi, să dea măcar 2 odăi din încăperile Mitropoliei spre aședarea provisoriu a 25 persoane ce vor forma de o cam dată corpul învățătorilor sătesci, și în 5 Decembre același an, se face raport la Domn, cu No. 105, în următorul mod :

Prea Înălțate Dómne,

«Legiuirea pentru înființarea caselor de școlă pe la sate, s'a adoptat până acum numai pe la proprietățile clerului pământén atârnat de către acest Departament, nu mai puțin și de către un număr de fețe particulare, care au primit fără a fi obligate, ci numai din buna lor plecare. Moșiile însă ale mănăstirilor închinatelor locurilor de jos și a chinovilor, precum : Neamțul, Secul, Văratecul și Agapia, de și sunt datore a se supune acestei legiuri, totuși până acum au rămas exceptate.

Acastă împregiurare fiind o neînvinșă pedică la dobândirea rezultatelor ce se așteptă din aplicarea Aședământului citat, subscrisul ia îndrăsnéla a vé aduce la cunoștință, rugându-vé să bine-voiți a îndatori pe citatele mănăstiri către grabnica punere în lucrare a citatei legiuri, care se socote cu atât mai drept a se impune mănăstirilor, cu cât ele se folosesc de veniturile unor dăruiri, făcute cu scop de bine-facere și alte lucruri plăcute lui Dumnezeu.»

Măsura luată de a se supune mănăstirile și cele închinatelor la obligațiunea de a deschide școli sătesci pe la moșiile lor a fost revocată în 26 Maiu 1854, în timpul invasiunii străine. Revenind Domnitorul Gr. Ghica pe tron, Departamentul a supus din nou anafora, în 7 Ianuarie 1855, sub No. 513.

În cât privesce înființarea școlilor sătesci, regulamentul scolar, § 16 rostesc : «Departamentul averilor bisericesci și al învățăturii publice se va îngriji dupe vreme și «dupe închipuirea mișlócelor séle a înmulți asemenea școli și pe la alte sate, începénd «înființarea lor mai întâi pe la moșiile mănăstiresci din coprinsul țerei, ca unele ce «înfațșeză mai multă înlesnire pentru realizarea acestui scop.»

În acest §, de și la început se dice, că dupe închipuirea mișlócelor Departamentului, asemenea școli urméză a se înmulți, însă această condiție ar privi mai mult întreținerea școlilor, iar nu înființarea caselor de școli, cari ar trebui a se face de către proprietari, dupe chiar înțelesul cu care se închee § 16.

Cu toate acestea spre a nu se interpreta cu deosebire coprinderea acestui §, Departa-

mentul, în anul trecut, în cât privesce moșiile mănăstirilor pămîntesci, au trecut îndatorirea facerii scóelor prin contractele, ce au încheiat pentru împosesuirea unora din ele. ¹⁾ Iar întru cât se atinge de acelea ale mănăstirilor închinatelor locurilor de jos și chinoviiilor, în anul conținut 1854, prin referatul No. . . . au făcut mijlocire către Sfatul extraordinar, de a se îndatori pe aceste mănăstiri de a trece între condițiile dupe care urma a se împosesui, unele din moșiile lor, a căror termen expiră la 23 Aprilie 1855, îndatorirea de a se înființa asemenea case de către posesorii.

Acastă propunere s'a încuviințat de către Sfatul cărmuitor, potrivit adresei secretariatului de Stat sub No. 739, însă în urmă, dupe tânguirea ce au adresat egumenii Greci D-lui vice-președinte, secretariatul de Stat, prin adresa No. 1.792, din 26 Maiu 1854, comunică acestui Departament, «că Sfatul, spre dovadă de buna voință a guvernului în «tóte prilegiurile, atingătoare de interesele acelor chiriarhii se unesce a suspenda aplicarea acestei măsurii.»

Din coprinderea dér a acestei încheeri se vede, că Sfatul a amânat aplicarea acestei măsurii, iar nici de cum că ar fi desființată.

Subscrisul dér, cu supunere aduce la cunoștința Înălțimei Vóstre, cu rugămintea de a porunci, că asemenea măsură să se aplice chiar de acum în privirea mijlócelor de cari dispóseză aceste mănăstiri, și din care țera nu trage decât un prea neînsemnător folos.

Domnul apostilând asupra raportului sus reprodus, că: «Sfatul nostru extraordinar «va lua în de aprópe considerație propunerea Departamentului și va încheea a sa hotărîre,» Departamentul apoi, potrivit domnescei rezoluții, a înaintat raportul Sfatului, cu referatul No. 607 din 28 Ianuarie.

*

La rubrica culturii generale se cuvine a face mențiune de proiectele ce se urmărea în țera românească pentru clădirea unui local special destinat bibliotecii și museului.

Profesorul de științele naturale Baraș, prin raportul ce dăm aci, provóca, în 1852, cumpărarea primelor colecțiuni menite a constitui cu timpul un cabinet de științele naturale, ca cel din Iași.

«Este cunoscut că pentru o bună instrucție publică de istoria naturală, trebuie prezența obiectelor din fie-care trei regnuri, adică: minerale, plante și animale, ca elevii să aibă înaintea ochilor lor un model din ființele naturii despre care se tractează.

Drept aceea m'am pus în corespondență cu mai mulți naturaliști, și dupe răspunsurile primite de la dênșii, am onóre a propune onor. Eforii cele următoare:

1. Cumpărătoare de o colecție de minerale formând dublete în vestita colecție a D-lui Acner la Amerdorf lângă Ermanstadt. Acastă colecție coprinde 150 specii de minerale dintre care multe sunt din Transilvania; sunt bine arangiate și cu etichetele lor; într'insele se află niște obiecte prețioase: de aur, (teluri) și mangan; costul lor este la Sibiu 180 sfanți.

2. Un atlas zoologic compus de 20 broșure cu o mulțime de planșe colorate foarte frumoase; acest uvrăgiu împreună cu textul în limba germană publicat de o societate

¹⁾ Obligațiunea de a face scóli pe moșiile lor este impusă mănăstirilor pămîntesci cu administrațiune de sine, prin anexată ordine, ce s'au trimis la mai mulți din egumenii mănăstirilor pămîntesci.

de naturaliști, sub direcția D-lui Colard, am comandat și acum se află aci de vinzare; costul este până la 60 sfanți.

3. Un erbariu de 1.000 plante uscate pentru instrucția botaniceii am comandat la D. Wilhelm Ditrîh în Saxonia, lângă Dresda; costul erbarului este 40 talere sêu 180 sfanți; suma peste tot 400 sfanți aproape.»

Iulius Baraș.

Pentru prima oră se deschide în Moldova o linie telegrafică la 14 Februarie 1855. Prima telegramă o dete pentru Viena, Domnitorul Ghica. O telegramă de 25 cuvinte costa 5 franci. Mult a contribuit la instalarea primei linii telegrafice Feldzeugmeister Baron de Hess.

Tot în 1855 se deschide apoi liniile Iași-Bêrlad-Tecuci și Galați. Costa telegrama pentru Bêrlad 10 lei, pentru Tecuci 17 $\frac{1}{2}$ și pentru Galați 20 lei!

*

În același an 1852, Sfatul orășenesc din Bucuresci provocă întocmirea unei comisiuni care să fixeze etalónele măsurilor diverse în uz în țera românescă.

În 12 Aprilie, prin ofisul domnesc, sunt însărcinați profesorii Iordache Pop și A. Marin cu determinarea cotului, a unității de măsurat capacității și mai apoi această comisiune se ocupă și cu cele-alte măsuri.

Dăm în anexă corespondențele schimbate pentru acesta. ¹⁾

În 1855, țerile române fură din nou provocate de Turcia, să ia parte direct la expozițiunea universală din Paris. Cu oficiul din 16 Ianuarie 1855, Domnitorul numesce membri ai comisiunii pentru adunarea obiectelor de trimis la expozițiune, pe D-nii Log. C. D. Sturdza, G. Asaki, C. Negruzzi, T. Codrescu și Hristea Gheorghiu.

*

Vechia chestiune bănescă dintre Epitropia scólelor și cabinetul de sciințe naturale din Iași, se redeșteptă în 1853 sub altă formă.

În 10 Ianuarie acest an, sub No. 57, Departamentul instrucțiunii publice raporteză Domnitorului, că n'are de unde plăti casa scólelor subvențiunea ordonată încă din vechiú pentru ȓisul cabinet.

În 4 Februarie 1853, comitetul societății de naturaliști dobândește de la Sfatul extraordinar, «ca subvenția ce până acum i se slobođia din partea ocârmuirei pentru ȓinerea cabinetului natural, să urmeze a se slobođi ca și până acum din veniturile scólelor, potrivit aședământului întru acesta.»

Vornicul Gr. Cuza se înduplecă a aproba numai plata a 4.540 lei rest din trecut, arătând acesta prin anafora către Domn și dând visteriei, pentru acesta, adresa sub No. 1.408 din 30 Martie 1853.

Lucrul nu se isprăvesce și în 31 Decembre, cabinetul cerënd din nou banii subvențiunii (câte 6.000 lei pe an), Gr. Cuza vornicul bisericesc hotăresce ca, «Prin anafora să se supună cunoscinței P. I. Domn, că budgetul scólelor pe anul curent fiind mărginit, nu este primitor de contribuții extraordinare.»

¹⁾ Veđi anexa.

Nici în Aprilie 1854 nu se mai liberase acei bani, cu toate reclamațiunile societății. La data acesta fiind vornic bisericesc Mavrogheni, asupra cererei societății, sub No. 42, face referat la Sfat, cerându-i să scutască casa școlilor de restul din subvențiunea din 1852 și de întreaga subvențiune de 6.000 lei, pe 1853 și 1854, cum și pe viitor.

În Octombrie 1855, D. Anastasie Fătul, primul secretar al societății de medici, prin legitima sa influență în țera română, isbutesc să se recunoscă din nou societății dreptul de a primi tot ce i se datora de societate și a i se plăti și pe viitor.

*

Artele plastice nu fac vędute progrese în anii aceștia. În Iași, casarma de la Copou e singura lucrare de օre-care valօre arhitectonică în cale de execuțiune. Din țera română se subvenționează pentru pictură, la Viena, elevul Petru Mateescu, în Maiu 1855, cu 240 galbeni pe an și pentru două ani. El nu întârzie de a trimite Eforiei o copie de tablօu reprezentând fuga în Egipt a familiei sante. ¹⁾

La Iași, în 1855, Schiller, fratele unui vechiu și bun farmacist, se întօrce în țera de la studiul picturii. Elev al lui Schiavoni (Natale), el face o expozițiune de 20 de tablouri, din cari 5 de ale maestrului sęu. Nu mulți ani dupe aceea, Schiller, care era fօrte abil în restaurarea de table vechi, este însărcinat de mine (eram ministru ad-interim la instrucțiunea publică), să restaure, în curgere de mai mulți ani, tablele din pinacoteca de la Iași. El muri în această funcțiune.

Musica vocală și instrumentală face pași înainte.

Se introduce în Iași musica vocală, în Aprilie 1852, la școla de fete, prin maestrul I. Cart.

La Bucuresci Eforia închee, în Martie 1853, următorul jurnal:

«Pe temeiul art. 151 din regulamentul organic și în conformitate cu budgetul anului curent întărit de Înălțimea Sa atingător de înființarea studiului de musică vocală în școlele primare; Eforia, dupe chibzuirea ce a făcut astăđi, considerând capacitatea și bunul metod al Domnului Wachman, profesor de piano și de musica vocală il numesc provisor profesor de musica vocală la școla primară din văpsęua de verde, cu lęfă de lei 400 pe lună, îndatorindu'l a intra în funcțiunile acestui post, cu începere chiar de astăđi.

Arsaky. I. Florescu. P. Poenaru. C. Bozianu.»

No. 13.

1853, Martie 12.

Ca probă că în Februarie 1853, se gândea, la Bucuresci, a se aduce în împlinire proiectul întocmirii unui aședământ coral, dăm aci următorul act:

Departamentul logofeteii trebilor bisericesci și instrucției publice din principatul țerei românesci

Cinstitei Eforii a școlilor

«Pentru că Cinstitul obștesc control prin adresa No. 154, face cerere a i se trimită proiectul întocmit în privința aședământului coral, care proiect l-a alcătuit Cinstita Eforie pe lângă adresa cu No. 7.577 din 15 Noembrie anul 1850;

¹⁾ Dosarul No. 836, archiva ministerului de culte.

Departamentul cu cinste o rîgă, să bine-voiască a i-l trimite cât s'ar putea mai neîntârziat, împreună cu alăturatele ce ține de dînsul, spre a le înainta Cînstîtului control.

Șeful Departamentului, (*Nedescifrabîl.*)

No. 667.

Șeful mesei, (*Nedescifrabîl.*)

Bucurescî, 1853, Februarie 9.

Anexăm imnul compus de Wachman și cîntat de scolarii scîolelor primare la examenul general din 1853, cuvintele de Al. Lăzărescu. ¹⁾

Opera italiană la Iași și la Bucurescî continuă de a fi mult frecventată, dîr cu paguba teatrului național. Pe scena acestuia, genului de comedii naționale care o ilustraseră, cu încetul se substituéză, drama de Boulevard francesă și alătura cu artiști ca Milo, Sterianca, Caragiali, Merișesca, publicul începe a aplauda arta falsă și declamatorie, care și va avea culminanta în direcțiunea de mai apoi a lui Pascali. Nu că acesta n'a fost un actor de mare talent, dar el a introdus în scenă piese imposibile și bolnave și îmbolnăvitoare, ca «Idiotul», «Bîutorii de absint», ș. c. l.

Neavînd scopul de a urmări de aprîpe istoria teatrului, ne mîrginim la acîstă simplă amelîntare de condei, și adăugim, că renascerea teatrului român se făcu tot la 1864—1865, cînd făcurăm ca administrațiunea teatrelor să trecă de la Ministerul de interne la acel al scîolelor. *Ateneul român* din Bucurescî contribui în cît-va la reînflorîrea teatrului național, cîci membrii sîi scriseră piese de un gen nou și mai bun, ca «Domnița Ruxandra», «Răsvan Vodă», etc. Eî însuși citiîu mai întîi la Ateneu piesa mea «Vornicul Bucioc», care avu apoi un frumos rîsunet jucată de artiști ca Dîmitriade, Velescu Stefan, Vlădicîsca, Matilda Pascaly, etc.

*

Bibliografia romănescă, mai întaiî în Moldova, apoi în țera romănescă, ia proporțiunî multîmitore. Nu putem transforma acîstă istorie într'un catalog bibliografic, de aceea ne mîrginim a face numai aci, unele mențiunî mai importante.

Aparițiunea în Iași, la 1 Octombore 1855, a jurnalului *Stîoa Dunăreî*, sub direcțiunea lui M. Kogălniceanu, face epocă în presa romănescă.

Romănia literară a lui V. Alexandri, cădu la finea anului 1855 luna Decembre, sub loviturile censurei netolerabile.

Și cu tîte aceste acte de netoleranță, Gr. Ghica semnă, tot în 28 Decembre 1855, memorabilul oficiu al desrobirei țiganilor. (sub No. 1.166.)

Deja la 7 Iulie 1855, D. V. Alexandri liberase țiganii sîi.

Și alătura cu versuri pentru desrobirea țiganilor, presa neoficială, represintată în Iași la 1855, prin *Zimbrul* și prin *Stîoa Dunăreî*, publică, de și încă cu ore-care timiditate, articole relative la *unire*, etc. D. N. Ionescu publică în *Zimbru*, în 1855, primul articol despre *unire*.

În Bucurescî, jurnalul *Patria* format f^o, era egalmente mult citit.

Eforia scîolelor, din Bucurescî, protege diverse publicațiunî comunicăndu-le pe la profesorii din județe pentru vîndare; asemenea s'au trimis diferite cărți pe la egumenii de mînăstiri de către șeful Departamentului instrucțiunei publice din Bucurescî, Cămpineanu, în 1855.

¹⁾ Veđi anexa.

Dăm ca exemplu adresa acestui Departament, către egumenul mănăstirei Bucovetu.¹⁾
In 1855, Serdarul Gh. Costaforu, profesorul de dreptul civil, etc., hotăresce să publice magazinul judecătoresc.

Dăm în anexă însciințarea profesorului Costaforu despre acesta, adăogând informațiunea, că Eforia școlilor a impus această carte profesorilor din județe, în 19 Februarie 1855, cu circulara No. 170—186.²⁾

In 26 Ianuarie 1853, Eforia încheie jurnalul său, cu No. 4, prin care Arsaki, Const. Bozianu, P. Poenaru și Florescu, desființază comisiunea orânduită în anii trecuți pentru cărțile didactice :

«Eforia considerând, că pentru cercetarea cărților didactice este mai raționabil și de mai mare folos a se numi comisiuni compuse de specialități, relative la felul fie-cărei cărți, hotăresce :

1) Comisiunea specială ce există acum pentru cercetarea cărților didactice se desființază.

2. Toți profesorii gimnasiului sunt *ipso-jure* membrii ai comisiunei întocmite pentru cercetarea preșiselor cărți.

3. Dar Eforia va alege dintre D-nii profesori, pentru examinarea fie-cărei cărți didactice, o comisiune ad-hoc, compusă din membri cu specialități relative la cartea de examinat, de gramatică franceze-române și germane-române.

Dicționarul latino-român până unde este săvârșit, geometria descriptivă, aritmetica și geometria, algebra și trigonometria, ținerea registrelor dupe dopiă-scriptură.

«Acestea sunt uvragiile celei mai d'ântée trebuință, și urmésă a începe îndată a lor tipărire, ca treptat într'un an de șile, de va fi puțință, să iasă din tipar.

Comisiunea se va aduna de trei ori pe săptămână, regulat, la șile și césuri hotărite; ea se va îndeletnici :

1) A preșui fie-care uvragiū și a hotări de corespunde cu trebuința școlilor și de meritéză a se tipări ;

2) De va găsi că un uvragiū îndeplinesce condițiunile cerute și este vrednic de a se da la lumină, atunci comisia va intra într'o cercetare cu deamănuntul și il va îndrepta la stil, precum și despre cele-alte, cu pătrunșetóre luare aminte. Apoi il va aproba, il va iscăli la sfârșit și cu al său raport il va înainta la Eforie, care ni-l va supune spre a da poruncă de tipărire ;

3) Fie-care autor va fi însărcinat cu priveghiarea și corectarea tiparului.

Introducându-se învățăturile limbei latine în tóte clasele colegielor din Prinșipat, cărțile cele mai de neapărată trebuință sunt cele latino-române, avënd unul și același profesor a preda de o dată limba latină și română ; însă fiind-că n'avem cărți elementare de predare, se vor da pentru a lor alcătuirii și premii potrivite cu gradul trebuinței și cu meritul cărței.

D-nii : Pop Ión, Massim, Hill și Creșescu, sunt însărcinați, în 28 Ianuarie 1853, cu ad. No. 255 de Eforia școlilor să cerceteze cartea lui I. Zalomit : *Logica și morala* traducere.

¹⁾ Veși anexa.

²⁾ Veși anexa.

În Februarie 1852, se litografiază la litografia Biltzi, 5.000 modele de caligrafie mici și 34 tabele de geometrie descriptivă, în 500 exemplare. ¹⁾

În Mai 1852, Eforia însărcinează, cu adresa No. 860, pe profesorul Maxim să facă o gramatică pentru limba latină în paralel cu cea română. I se va plăti câte 170 de lei còla.

Se tipăresce și Fabulele lui Fedru, editate de Maxim, pentru clasa II-a gimnazială.

În 25 Iunie, Eforia cugetă la confecționarea unui dicționar latino-românesc, de o comisie compusă din profesorii Hill, Maxim, Fontanini și Nichefor. Acest dicționar va fi redactat dupe acel frances de *Quicherat*. ²⁾

În 28 Iunie 1852, Ión Pop este însărcinat de Eforie să traducă geografia lui Balbi, plătindu-i-se câte 120 lei còla. ³⁾

La începutul acestuiași an, Eforia a fost însărcinat pe Dr. Baraș să compună un manual de istorie naturală. El presintă Eforiei o traducere dupe Belèze, care este aprobată și se și imprimă.

În Septembrie 1852, Maxim dobândește aprobarea de către Eforie a unei gramatici române pentru clasele primare.

În același lună și an, Eforia însărcinează pe D. Marin să traducă :

1) Elemente de cosmografie, ale lui Cortanberth ;

2) Geografia fizică ;

3) Aritmetica de Ritt, pentru scòlele primare.

În același an și lună, apar *Minunile naturei* de Baraș.

Asemenea geometria practică pentru clasele gimnaziale, de D. Pop.

Sintaxa limbei latine, de Hill.

Se litografiază 2.000 exemplare harta României și se aduce din Paris, atlas elementar de geografie veche și modernă pentru scòlele primare, cum și planșe pentru studiul geografiei în gimnaziu. ⁴⁾

Eforia din Bucuresci retipăresce diverse edițiuni de cărți didactice, care e de prisos să le mai amintim aci, atât în anii 1852, cât și cei următori.

Se cuvine însă a spune, că ea a cumpărat 120 de exemplare din *Notițele de statistică ale Moldovei*, de N. Suflu.

În 1853, A. Creșescu, e însărcinat de Eforie să traducă prescurtarea de istoria veche a evului de mijloc și a timpului modern dupe Duruy, în trei volume, plătindu-i-se câte 120 lei còla.

În 26 Mai 1853, Eforia supune Domnitorului un proiect de budget pentru editarea unui jurnal de agricultură, sub redacțiunea Doctorului Baraș și Slătineanu.

În același an, Eforia refuză cumpărarea de 200 exemplare din traducerea cărței «Discours sur l'histoire universelle», traducere de Efrosin Poteca, a 7 sfașți exemplarul în două volume.

Alex. Pop, a fost însărcinat, în Iunie 1853, să lucreze caligrafia pentru scòlele primare, care s'a litografiat la Biltz.

I. Zalomit traduce *Cestiunile de filosofie* ale lui Charme.

Se recomandă profesorilor cartea «Săteano-creștină» a lui C. Aristia.

¹⁾ Dosarul No. 668, archiva ministerului de culte.

²⁾ Dosarul No. 663, archiva ministerului de culte.

³⁾ Dosarul No. 689, archiva ministerului de culte.

⁴⁾ Dosarul No. 703, archiva ministerului de culte.

Lucru curios, în 22 Iunie 1853, Eforia cumpără 1.800 exemplare din testamentul nou, edițiunea societății evanghelice !

În Moldova cărțile didactice încep a se schimba dupe noul program al lui Laurian. Acest distins bărbat redactază el însuși aproape toate cărțile didactice primare și găsește și timpul necesar pentru a publica, însărcinat de nemuritorul Gr. Ghica, cronicile lui Șincai, cu începere din anul 1853. Publicarea acestui mare monument al istoriei naționale, constituie pentru Domnitor, ca și pentru ostenitorul editor, un nou titlu la recunoștința națiunii.

În anul 1852, Gusti publică la Iași prima edițiune din *Retorica* sa.

V. Alexandri publică repertoriul dramatic și *Baladele*, poezii populare, carte care putem dice, că începe publicațiunile noastre folcloristice.

În curând Alexandri ne va da, la Paris, *Doinele și lăcrămiórcle* și în 1855, va înființa în Iași *România literară*, fôe care a exercitat o fôrte mare influență asupra literaturii naționale.

Doctorul Anastasie Fētu, publică, în 1852, *Manualul de învățătura móșelor*.

A. Papiu Ilarian, publică *Istoria Românilor din Dacia superióră*.

D. Stoica, publică *Gramatica latină*.

Anton Pan, îmbogătesce mereu literatura populară și chiar și cea musicală, pe când D. Asaki, publică *Topografia seú elemente de inginerie*, cu planșe.

La ocasiunea aniversării lui D. Ghica, D. Gusti îi oferă o colecțiune de poezii de diverși autori, adunate și tipărite sub titlul «Buchet.»

Doctorul Polizu în Martie 1855, cere Eforiei, să tipărescă dicționarul germano-român care 'l are gata și care până astăzi a rămas în manuscris.

Institutorul Serghiescu traduce *Economia politică*, dupe Blanqui, în 1854.

Din cartea intitulată: *Recueil de morceaux choisis dans les auteurs classiques des littératures grecque, latine et française, et destinés à la récitation, par M. Theil*, tipărită la Paris, în 1845, în șapte volume, s'au împărțit la D-nii profesori gimnaziali din capitală, măi jos însemnați, spre a se servi cu dênsele la recitațiunea lecțiilor respective.

(Urméză numele profesorilor la cari s'au dat.)

1855, Maiú 2.

Se înființéză în Bucuresci o nouă librărie scolară de Iónin, iar librăria G. Iónid, cu prospectul din Iunie 1855, ¹⁾ începe seria de publicațiuni de romane mult daunătóre, dupe noi, literaturii cât și moravurilor sociale.

*

Să înregistrăm, spre neuitare, câte-va donațiuni în favórea scólelor. În August 1855. Căminarul Pavel Ștefănescu dăruesce 10.000 lei pentru elevii sërmani, din dobânda lor cu ipotecă, pentru a se trimite tineri să 'și completeze studiile la universtăți străine.

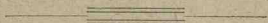
Exemplul admirabil al generosului patriot Dr. An. Fétul!

¹⁾ Veđi anexa.

Este locul aci, să amintim, că la 21 Martie 1855, neuitatul doctor fondase Asociațiunea de încurajare a tinerimei la învățătură, dotând'o cu 4.000 galbeni din neprisosul averei sale. La 3 Iulie 1855, se făcu solemnitatea inaugurării ei în sala Academiei. *Zimbrul* publică *versuri* diverse în onoarea fundațiunei.

Răposatul Spiridon Gârneță, a lăsat scôlei din orașul său, avere nemișcatore: moșie, locuri virane, 9 prăvălii, vii și bani 30.094 lei.

Tot în 1855, Cost. Papadopolu, a dăruit un loc pentru clădirea scôlei de la Nicoresci și sinete cu subscrieri diverse, pe 4.000 lei, și o vie de la D. Scarlat Vârnav.

CAP. V

ANUL 1856-1859

Acești ani sunt plini de însemnate evenimente petrecute în școli, și în Moldova și în Muntenia, precum sunt plini și de fapte din ordinea politică.

În timpul resbelului din Crimeea, mai mult de cât ori când, opiniunea publică 'și îndrepta privirea spre Franța, de la care cu deosebire aștepta mântuirea. Impregiurările însă politice nu permiteau, mai ales în timpul ocupațiunilor austriace, acordarea de fonduri mai deosebite pentru cultură publică.

Cu pacea de la 18 (30) Martie 1856, s'a întors Moldovei o parte din Basarabia. În această parte de loc guvernul Moldovei este chemat neîntârziat să formeze școli.

La 14 Iunie 1856, s'a întâmplat finea domniei lui Gr. Ghica în Moldova și a lui Știrbei în Valachia; în locul acestora se rânduiește Căimăcămii.

Aceste răpești evenimente nu fură de natură a înlesni cu mult mersul înainte al școlilor. Din contră, sub Căimăcămia din Moldova se vor nasce intrigă grave în sinul corpului didactic, caracterisate prin răscole și acte de nedisciplină în liceu, prin demisiuni, greve și destituiri în corpul profesoral și în fine toate acestea se vor termina cu înlăturarea din corpul didactic a unor bărbați de valoare ca Laurian, Papiu Ilarian, etc. Noroc pentru școlile moldave, că rămăseră la catedrele lor din profesorii chemați de Laurian, și anume Barnuțiu, Ștef. Micle, Ion Pop, etc.

Sunt prea recente aceste fapte și mulți din autorii lor trăesc, ca să ne permitem a le judeca mai de aproape și a pune nume proprii la ele. Ne mărginim să dăm în anexe, o serie de documente din cari, mai târziu, alt cine-va va putea face cu înlesnire ceea ce noi ne refuzăm de a face astăzi: Istoria tulburărilor școlastice din Iași, de la anii de cari ne ocupăm.

Credem însă cuviincios a înregistra chiar aci, următoarele informațiuni.

Dosarele No. 1.185 și 1.187, archiva ministerului de culte, ne arată, că dupe ce Laurian isbuti să înlătore din gimnasiu și Trei-Ierarchi câți-va din profesorii Moldoveni, desordinea în interrat isbucnesce, la 31 Ianuarie 1858, contra lui Iosef Patriciu, directorul internatului.¹⁾

Căimacamul prinț Vogoride, cu ofisul No. 7 din Ianuarie 1858, a numit pe Dim.

¹⁾ Patriciu a fost bătut de elevi. Consiliul a isgonit din gimnasiu și internat pe N. Vidrașcu, G. Racoviță și Ștefan Botez. Atunci toți cei-lalți elevi părăsiră internatul.

Cantacuzin, Post. Panaite Balș și pe secretarul Statului Iancu N. Cantacuzin, comisari să cerceteze neorânduile de la gimnaziul din Iași.

Comisiunea a constatat vinovăția unora din gimnaziști și de la Trei-Ierarchi, și cere, ca Anastasie Buzdugan și Vranceanu Ion să se depărteze, și pentru crima făcută să se dea pe mâna poliției, spre a fi pedepsiți corecțional și publicați spre pildă, iar Vidrașcu, Racoviță și Botez, cari au fost de mai înainte depărtați de consiliul școlar pentru nesupunere și au dat motiv la aceste neorânduile, să nu mai fie primiți în școli, iar Codrescu, Proca, Poni, Morțun, Odescu, T. Istrate și N. Nichitache, frații Șendresci, N. Kinez, etc., cari au fost invitații celor-alți și cari s'au arătat chiar înaintea comisiiei cu obrăznicie, să fie depărtați din școlă și cei-alți școlari să fie periovișiți pe 4 săptămâni, fără să iasă din internat.

Causele din lăuntru ale răscolei, comisiunea le află întâiu, că colegiul e lipsit de profesori... Insuși inspectorul general e silit a paradosi, ceea ce nu se cade. Deci să se numească profesori la catedrele vacante.

Depărtarea profesorilor moldoveni în favoarea celor ardeleni, încă țice comisiunea a motivat revolta, care a izbucnit la 21 Ianuarie 1858, contra lui Patriciu.

*

La 30 Ianuarie 1858, ¹⁾ Cneazul Cantacuzin, atunci ministru al cultelor și instrucțiunii publice, face anafora la Caimacam, sub No. 13 și propune:

1) Reorganizarea academiiei cât mai în grabă, fiind astăzi de la sine desființată, prin eșirea elevilor, cu putere, din internat, afară de 22-cari se află și acum în institut.

2) Incuviințarea demisiilor alăturate aci în original, a D-lui general inspector al școlilor A. Tr. Laurian și a D-lui Dr. A. Papiu profesor de legi, T. Giușca directorul internatului gimnazial, Mihaiu Alboteanu profesorul de istorie în clasele inferioare și Iosef Patriciu director și profesor la școlă pregătitoare; dintre cari acest din urmă fiind pofțit a rămânea în postul său, a răspuns că primesce... numai până atunci până când «onor. comisiune se va bucura de puterea dictatorială nemărginită și fără apelăciune în trebile școlastice.» Acesta nu poate admite guvernul, deci se cere și demisionarea lui Iosef Patriciu.

3) Invitarea profesorilor retrași la catedrele lor și ocuparea prin concurs a celor ce vor rămânea neocupate.

4) Primirea elevilor în internat dupe suplicile ce vor trimite la minister, până în 15 zile, afară de cei depărtați; «vor fi și ei primiți decât părinții și acelora vor depune garanție că se vor purta bine pe viitor.»

Vogoride aprobă acest avis: «se recomanduesce incuviințarea măsurilor propuse prin raportul de față, spre întocmai urmare, aducându-se la obștesca știință prin publicare în *Buletin* și *Föia oficială*.»

Tot o-dată în vederea celor expuse de către acest ministru (cultelor și instrucțiune publică) prin anaforalele din 27 Ianuarie, cu No. 436 și din 2 Februarie No. 558, se rënduesce o comisiune specială alcătuită de 7 membrii și anume: Presidentul acestora D-lui Cneazul Alex. Cantacuzino, Aga Anastasie Fētu, și D-nii profesori Sim. Bărnuț,

¹⁾ In 30 Ianuarie 1858, consiliul școlilor era compus din Laurian, Stoica, Giușcă, Patriciu, Alboteanu și Metaxa.

Stefan Miclea, Petru Suci, Spătarul Ludovic Jordan și D-lui Filologul Frai, cari conform aședământului școlar va regula primirea elevilor dupe cererile ce vor aduce mai întâi către ministerul de culte, și care suplici vor fi recomandate în cercetarea acestei comisii, având în privire întârzierea acestor lucrări, așa în cât în timpul prescriș prin raportul de față, a se putea deschide cursul învățăturilor.

N. K. Vogoride.

1858, Februarie 4.

*

Acéstă comisiune lucréză în 1858, ¹⁾ ca *Consiliu școlar extraordinar*. Ea se adună în prima ședință, la 6 Februarie 1858, și decide a se aduna în tóte zilele spre a se ocupa de reorganizarea școlilor.

La 7 Februarie 1858, Consiliul decide a se rechema toți profesorii demisionați din cauza lui Laurian.

În 8 Februarie 1858, se decide înființarea Consiliului legal școlar, și deci se convócă profesorii în drept a alege.

Alegerea se face la 9 Februarie 1859.

Procesul-verbal din 9 Februarie 1859, constată că, din partea profesorilor secundari aú fost aleși membrii ai noului Consiliu școlar. Z. Columb, Anton Partenie și D. Pop, pe lângă profesorii cari intraú de drept: Barnuți, Suci, Apostoleanu, profesori de drept și noul inspector general T. Veisa.

*

La 11 Februarie 1858, erau reprimiți 85 din elevii interni, și comisiunea cere Ministerului a se publica reínceperea cursurilor, la 17 Februarie 1859.

La 13 Februarie, comisiunea prin raport la Vogoride dá séma de lucrări și declară că ea și-a terminat chiámarea, deci încetéză.

*

Aga T. Veisa numit fiind inspector general al școlilor în 16 Martie 1858, se vestese acéstă cu circulară la tóte școlile din județe, cu No. 1.716—1.735, în 20 Martie 1858, la (Mihăileni) Dorohoiú, Botoșani, Hârlău, Fálticeni, Neamțu, Piatra, Roman, Bacău, Oena, Panciu, Focșani, Galați, Odobesci, Tecuci, Bêrlad, Vasluiú, Huși și T.-Frumos.

Circulara la comitetele din județe No. 1.615—1630 și 1.774—76 și la comitetul școlar, din 18 Martie, a Principelui D. Cantacuzino, în urma chiámării sêle la Ministerul instrucțiunei publice.

«Vê atrag atenția asupra unei impregiurări ce pe aprópe era să fie funestă institutiilor școlare, decă privegherea și energia guvernului n'ar fi luat măsurile cuvenite.

«Nechilzuita purtare a unora din profesori, provenită din neexacta păzire a aședă-

¹⁾ Dosarul No. 1.185.

mântului scolar, au dat pildă și elevilor și au înfățișat trista privire de insubordonație și călcarea disciplinei, cea d'ântei și mai neapărată condiție cerută de ori-care instituție publică.

«Măsurile luate de guvern au pus de îndată capăt neorânduilor și astăzi toate sunt intrate în starea lor legală. Totuși din cauza greutăților, apelez la conștiința și patriotismul membrilor Consiliului, cari legiuit sunt puși în capul învățăturilor, și le pretind să mă ajute printr'o privighere neadormită în ținerea disciplinei . . . să îndemne pe profesori să se ferescă de la ori-ce amestec ce nu privește învățătura, și cu atât mai mult de a propaga duhul de partidă, sevă ideii subversive. Elevii să nu facă manifestații sgomotose, să fie deprinși cu neconținere în sântele dogme ale religiei, în iubirea de patrie, în dragoste, credință și supunere către guvern, spre a se forma din ei ómenii cu frica lui Dumnezeu, cetățeni buni și onești în toate ramurile de carieră. Se alătură copie dupe circulare la comitetele de inspecție din județe și la profesori primari (*s'au publicat în fôia oficială a țerei.*)

Consiliul scólelor, în Aprilie 1858, sub No. 65, au răspuns că va stărui ca «profesorii să implante în inimile (scolarilor) sentimente și principii demne de a face din ei cetățeni buni, iubitori de dreptate și folositori patriei lor.»

*

În urma acestor prefaceri, personalul didactic al scólelor din Iași se preschimbă cu nouă elemente. La facultatea de drept profesori noi în locul lui Papiu, G. Apostoleanu, T. Veisa. V. Al. Urechia nu de mult întors de la studii din Paris, ocupă, prin concurs, catedra de istorie și literatură de la facultatea filosofică și de la liceu. Dér mai cu deamănuntul se pot vedea toate îmbunătățirile introduse, din raportul Ministrului Cantacuzino către Caïmacamul Vogoride. Eată-le :

Memuar pentru starea scólelor páblice, trimis Căimăcămiei pe lângă anaforaua secsei II, No. . . .

«La numirea subscrisului ca șef al instrucției publice, scólele din țéră se găsău în deplină desorganizare și neregulă.

Scólele private mai ántei erau cu totul lipsite de vre-o privighere sevă controlă. Asemenea erau în totul neglijate scólele primare ținutale. Învățătura în ele precum, și chiar în scólele mai superióre era fórte réu condusă, pumaí dupe un sistem de memorizare, lucos dar cu totul sterp. Jumătate din catedrele gimnasiului erau lipsite de profesorii trebuitori și suplinite cumulativ prin o parte din profesorii celor-alte catedre.

Asemenea facultățile erau închise din înduoita lipsă de profesori și de elevi. Internatul gimnasiului era lipsit de elevii ce fugise cu mult scandal.

Aceea însă ce era mai réu, era intriga și o ură mutuală ce domnea în corpul profesoral, care se înrădăcina din ce în ce mai mult, care isbucnise de mai multe ori cu desul scandal și care în fine introdusese demoralizarea cea mai completă în toate ramurile educațiunei publice.

În asemenea stare de lucruri, cea d'ántei lucrare a subscrisului a fost : a ridica morală învățăturai, adresându-se către profesori, chiámându'i puternic pe fie-care la datorie sa și la răspunderea, ce au către patrie și guvern. Într'un asemenea. înțeles fură adresate circularile ministerului către Consiliul scólelor, sub No. 1.634, și către comi-

tetele de inspecție, cari s'a-ă și publicat în numărul 23 al *Fóei oficiale*, căci subscrisul a fost pururea de socotință, că cel mai puternic reazăm pe care guvernul se póte sprijini este opinia publică.

Trecend apoi la reconstituirea corpului profesoral subscrisul a regulat de îndată numirea profesorilor la catedrele vacante, formarea Consiliului, numirea unui director la internat și readucerea elevilor în el, așa încât de la Martie și până la Aprilie, clasele gimnasiului, a facultăței și internatul s'a-ă găsit complectate cu desevêșire și în stare de activitate mulțămitoare.

Pentru a asigura apoi neturburată mișcarea acestei reorganizării pe o cale de neîntreruptă bună regulă, subscrisul s'a îngrijit a numi un inspector, carele să privegheze și să controleze neabaterea tuturor de la datorile respective. În vederea împregiurării delicate, pentru a curma orî-ce sêmînță de intrigă și desbinare, a-ă învoita se alege un asemenea de către însuși corpul profesoral, în persóna D-Iuî licențiatului Teodor Veisa, profesor de facultate, carele prin o consciinciosă purtare până acum, a răspuns cu deplinătate la încrederea guvernului; îndată dupe numire a inspectat gimnasiul găsindu-se indestul restatornicit; subscrisul întorcendú'si îngrijirea asupra scólelor ținutale, l a trimis spre inspectarea tutulor aședământelor de învățături din Țera de Jos și Basarabia, dându'î instrucție pentru reorganizarea lor, pe care instrucții subscrisul credincios principiului mai sus citat, le a publicat asemenea și prin foile oficiale la No. precum a făcut în tóte actele séle; în afară de acestea subscrisul prin circularea publicată, sub No. 3.745, a atras luarea aminte a profesorilor ținutali asupra vêtămătorului mod de memorisare, observat în predarea lecțiilor, asupra nelipsirei lor de la posturile respective fără anume învoire, trimițendu-le condiți șnuruite pentru înscrierea frecuentărei claselor și ținerea ședințelor comitetelor; asemenea și asupra neînchiderii claselor, sub osebite pretexte, precum s'a-ă fost urmat tóte acestea până atuncî. Asemenea pentru scólele private, prin circularea publicată sub No. 2.523, s'a-ă cerut de la directorii osebitelor pensionate, stricta observare a regulelor prevêđute de legi, a se da pentru învățătura limbei naționale locul și desvelirea cuvenită pentru trebuințe societăței unei țeri române; apoi din raportul inspectorului și din inspecțiile făcute de către însuși subscrisul, putendú-se constata micul număr de scolarî ce se găséu frecuentând scólele publice, mai ales acele începătóre primare și sătesci, subscrisul nu a socotit de prisos a cere concursul moral al clerului pămêntean, adresându-se către șefii bisericeî Statului, prin circularea publicată sub No. 2.256, ca prin sfátuirî duhovnicescî să îndemne pe părinții familiilor să 'și trimită copiii la scólă; asemenea vêđend că cei mai mulți părinți îndată ce învăță ceva de a scrie, îi ia-ă de la scólă și 'i da-ă în canțelariu, subscrisul, prin adresa publicată sub No. 3.745, a cerut de la osebitele instanțe a nu primi în a lor serviciu asemenea tineri, cari nu ar înfățișa atestate de sêvêșirea măcar a învățătorei primare și a prefera pentru posturi mai importante pe acei cu atestate de cursuri superioare.

Tóte aceste îngrijiri nu a-ă rêmás fără rezultat: publicul țerei s'a deșteptat . . . De recunoscință împinși, căți-va particulari a-ă hărăzit averi pentru trebuințele scólelor și osebitele comunități a-ă început a rivalisa prin înființarea și înzestrarea deosebitelor aședăminte de învățături, precum tóte acestea se pot cunósce din publicațiunile făcute în foile oficiale. Un curs public de fisică și chimie populară, în scop de a deștepta tendințele către industrie și a stârpi multe superștiții, s'a-ă vêđut visitat de un numeros și entusiast auditoriu, din tóte clasele societăței. Examenale ținute la finitul anului 1857—1858, a-ă

înfașat rezultate mulțămitoare, precum se poate constata din raporturile delegaților trimiși. Publicul a vădit mulțămirea sa asistând la ele și dăruind premii de încurajare, pe lângă premiile publice date de minister. În împărțirea acestor premii, subscrisul a avut ocazia a introduce o nouă îmbunătățire, statornicindu-se un sistem dupe care din un principiu de adevărată emulație pentru osebitele merite, restringându-se numărul premiilor la o cestiune materială, mai puțină și mai mică, le-au dat adevărata lor valoare și greutate morală. Tot dintr'un asemenea mobil s'au statornicit pentru prima dată un premiu mare general, numit de bun merit, carele să se dea elevului celui mai covârșitor, pentru toate notele și clasele.

Dupe acestea și altele asemenea măsuri luate pentru întâmpinarea lipsurilor, ce se iveau la fie-care pas în administrarea și conducerea învățătorei, subscrisul a creșut de a sa datorie a'și întorče îngrijirea asupra reformelor generale și alte îmbunătățiri radicale, cerute neapărat pentru a se așeza învățătura pe o cale, care să o conducă către adevărata ei omenire. Pentru acest finit inspectorul a fost însărcinat a propune mai întâiu instrucții din cele mai potrivite pentru îmbunătățirea educației în interesul public. Instrucțiile pentru instrucția școlii centrale de fete, s'au publicat prin foile oficiale spre obștească aprețuire.

Principiul pe care ele sunt statornicite precum și osebitele regularisiri introduse în administrația lăuntrică a ministerului, sunt toate purcese din punctul de vedere a face din acelea bune mume și soții cu cunoșcinți gospodăresci, pregătindu-le tot-d'o-dată îndestul pentru a putea servi țerei, în unele condiții, și ca profesoriile și crescătore, spre a se putea scuti societatea noastră de aducerea de guvernante din străinătate, cu multe cheltueli și adesea cu ne nemerirea instrucției potrivite. S'au statornicit asemenea și pentru internatul gimnasial regule comunicate direcției respective, sub No. . . ; prin aceste s'au avut cu osebite în vedere a se deprinde pe elevi cu o disciplină regulată, care să le insuffle respectul către legi și respectul către autorități, fiind în depărtarea de ori-ce amestec, care nu ar sta în raport cu calitatea lor de scolari. Modul primirei în internat, conform legilor, s'au reformat pe principiile cele mai nepărtinitore, pentru adevăratul merit și talent, în considerația numai pentru lipsa de înlesniri a familiilor și pentru o dreptă repartitie între scolarii buni din toate părțile țerei; asemenea pentru a insuffla tot-d'o-dată tinerimei respectarea de sine, s'au adoptat purtarea unei uniforme de către toți elevii institutelor publice, fără excepție. Dupe aceste regularisiri privitoare la creșterea curat morală, subscrisul a chiămat luarea aminte a consiliului școlilor și a corpului profesoral asupra reformelor de care experiența mai multor ani vėdise că urma trebuință în programul învățăturilor, care prin sistemul său de comparații, cu perfecțiune și prin înmulțirea orelor de clase, nu lasă elevilor timpul trebuit pentru pregătirea și studiarea lecțiilor. Învățăturile colegiale mai cu sēmă, înfașa o mare lipsă, căci nu coprindea studiul gramaticii române; studiū neapărat pentru o limbă a cărei variații de vorbire și în scris nu se găsesc statornicite în un mod fix. Lăsăm a dice, că limba română în cărțile școlare se găsea înstrăinată dupe nisce principii de un radicalism ades ridicul. Afară de acestea, învățăturile primare nu erau îndestul complectate, nici pentru a răspunde la căpătarea de cunoșcințe mai superiore, nici pentru a rămănea îndestule prin sine însuși, pentru acei cari nu puteau trece mai încolo de ele. Programul deci fu reformat pentru toate ramurile învățătorei dupe un sistem mai rațional, mai consecuent și mai lesnicios pentru scolari. El se găsesce încă abia la început pentru a se putea constata rezultatele sële; la finitul anului curent însă,

când și elevii și profesorii lor pregătiți cu cărțile trebuitoare dupe sistemul introdus prin ele se poate spera, că școlile noastre vor scote bărbați pregătiți cu toate cunoștințele trebuitoare pentru societatea noastră.

În mijlocul tuturor acestor lucrări de îmbunătățire și regulare pentru școle publice și private ce înființă la intrarea sa, subscrisul a creșut de datorie a gândi, atât la desvelirea și sporirea acestor așezăminte, cât și la înmulțirea numărului și crearea acelor ce lipseau încă, potrivit cu trebuințele sporinde a unei societăți în regenerare și doritoare de civilizațiune. Din un asemenea punct de vedere, îngrijirea subscrisului s'a întors mai întâiu asupra școlilor sătesci, cari lipséu cu totul, a căror trebuință era cea mai important simțită, și pentru care până în anul de față nu era nimic făcut, decât numai condițiunea pusă în contractul de posesiune a unora din moșiile clerului pământén, pentru zidirea unei case de școle, din cari și acestea nu era chiar nici una zidită.

În curs de mai mult de 5 ani, măsuri energice luate, și nici un sacrificiu crușat, au făcut, ca la 1 Octombrie trecut: 25 școli sătesci dupe lista lit. au început a funcționa pentru luminarea poporului de jos, care se găsea lipsit până și de cunoștința cetirei rugăciunilor și a iscălirei numelui. Aceste școli s'au deschis, cu profesori pregătiți în institutul preparandal din Trei-Erarchi, și în lipsă, cu seminarisți, cari s'evirșise cursul secundar. Pentru a se întemina o asemenea lipsă pe viitor, institutul preparandal, înființat anume ca o școlă normală, pentru scopul pregătirei de profesori săteni, s'au restatornicit pe piciorul cerut de o asemenea instituție depărtându-se din el un număr de seminarisți abusiv introduși și înscrierea între preparanđi s'au învoit, nu numai ca până acum, acelor ce au absolvit patru clase primare ce și seminarisților cari ar fi s'firsit cursul secundar, adăogându-se chiar cursul pedagogic și în programele seminarului.

Acastă măsură s'a făcut pentru induoitul scop de a avea în tot timpul un număr destulător de profesori pentru numeroșele școli, ce în curénd, dupe măsura ce subscrisul a avut osebit a lua în îngrijire, urméză să se deschidă pe la toate moșiile mănăstirilor, atât pământene, cât și închinat, punéndu-se și în contractele acestora condițiunea înființării de școlă; și pentru a deschide o carieră mai onorifică și mai întinsă clerului luminat ce ese din așezămintele seminarești.

O a doua trebuință, nu mai puțin importantă, simțită mai cu sémă prin ținuturi, era lipsa de școli de fete, din cari nu există până acum, afară din capitală, decât numai trei și anume la Bêrlad, Tecuci și Odobesci. La 1 Septembrie, șapte noue școli primare de fete s'au deschis: la Galați, Ismail, Ocna, Piatra, Huși, Bacău și Têrgu-Frumos, cu profesore, cari s'evirșind cursul de școlă centrală de fete din Iași, se găseau întrebuițate ca supleante în citatul institut.

O școlă primară de fete are să se deschidă, încă în curénd, în politia Neamțului, unde acum se fac pregătirile trebuitoare pentru deschiderea ei.

4 școli primare de băeți asemenea s'au înființat din nou, la Ismail, Kilia, Reni și Herța.

Tot la 1 Septembrie, s'a deschis un seminariu, cu un internat, în Roman, un colegiu în Bêrlad și 2 școli reale: una în Iași și alta în Galați, înființate din nou toate acestea numai acum.

Trebuința înființării unor asemenea așezăminte, subscrisul a calculat'o dupe volumul de dorințe exprimate de tinerime și publicul țerei, mai cu osebite pentru învțăturile reale, cari mărginite numai la un curs de cinci ani și coprinđend o enciclopedie de obiecte din ramul comercial și industrial, cele mai trebuitoare pentru viața practică cari complectate

cu un curs real de o specialitate, înfățișează toate înlesnirile de o bună educație pentru fiii familiilor acelor cari nu sunt în condiții de a 'i consacra mulți ani unor studii mai 'naintate și adesea prisositoare pentru împregiurările în cari au a trăi.

Școlile reale promet asemenea formarea în curând de o stare de mijloc (*tiers état*) care singură poate face și închezășii puterea și înflorirea Statului.

Recapitulând cele de mai sus, se ved înființate din nou la 1 Septembrie conținut: 25 școli sătesci, 8 școli primare de fete, 4 școli primare de băeți, un seminarium, un colegiu și două școli reale; în același timp s'au dat școlilor înființate de mai 'nainte desvélirea cerută de marșa lor progresivă; așa pentru școlile de băeți din Huși, Bêrlad și Piatra, s'au numit câte două supleanți în privirea numeroșilor școlari de cari sunt frecventate.

La trei școli de fete din capitală și la acele din Bêrlad, Tecuci și Odobesci s'au sporit cu clasa III-a. La școla centrală de fete din Iași, s'au introdus o a șésea clasă și un curs de pedagogie înaltă în limba franceză pentru elevele ce doresc a se deda carierei de profesore seú crescătore și cărora, pentru mai bună practică, li s'au prescria a preda lecțiile zilnice la clasele de jos, sub de aprópe priveghere a profesorilor respectivi.

La facultate asemenea s'a deschis anul al II-lea de legi, precum și al duoilea de filosofie.

În fine, pentru coloniile din Basarabia, ce nu aveaú nici un aședământ de învățatură și cari se aflaú în împregiurările grele și delicate a unei anexări prospete, către țera noastră, s'a statornicit în véra anului curent un anume aședământ promulgat prin un hrisov, prin care interesele limbei naționale române și supremația ministerului instrucțiunii publice sunt asemenea garantate; prin acel hrisov, subscris prin înțelegere cu deputații coloniilor, s'au isbutit a forma pentru școlile bulgare, din antrepriza propri tiilor un venit sigur și crescător, care ar fi de dorit a se putea crea și pentru toate cele-alte școli ale țerei.

Pe temeiul unui asemenea hrisov se găsesc funcționând până acum o școlă primară de băeți și una de fete în Bolgrad, asemenea sunt școli sătesci prin osebite colonii.

Subscrisul nu a avut mai puțină îngrijire și pentru comunitățile de rituri străine aședate în țera. O școlă protestantă înființată de trei ani, sub patronagiul direct al consului prusesc, s'a găsit funcționând în cea mai bună regulă. Subscrisul nu a avut decât a 'i da autorisația cuvenită, prin care i se punea îndatorire a avea un profesor pentru gramatică, geografie și istoria română, și a depune examene publice în ființa unui delegat al ministerului.

Pentru comunitățile catolice, subscrisul, s'a adresat către vicariatul misiunei în Moldova, carele prin răspunsurile comunicate s'a îndatorit a regula în curând înființarea de școli comunale pentru coreligionarii catolici. În asemenea scop subscrisul s'a adresat și către reprezentantul comunităților evreesci, prin circularea publicată sub No. . . . ; găsind însă din partea lor împotrivire și puțină voință, subscrisul, întemeiat pe dispozițiunile de mai 'nainte legiuite în asemenea, și care se găsesce expuse prin raportul supus guvernului de mai 'nainte, sub No. . . . , au înaintat înființarea școlilor comunale evreesci, prin măsuri executive, cari însă nu au produs tot rezultatul lor, dér cari totuși au pus pe deosebite fețe din străinătate în nevoie de a 'și căpăta recunoscerea continuării micilor aședăminte private ce întrețin, prin căpătarea de autorisații legiuite și supunerea la instrucțiile statornicite.

Școlile armenesci din capitală, înființate de mai mulți ani și administrate de comu-

nitățile aceluși rit, dupe un aședământ osebit, promulgat în anul 18 . . . , se găseșc în cea mai bună stare și regulă. Nu era asemenea și cu acele de prin ținuturi, unde afară de Roman și Botoșani, nu se găseau înființate nici Eforiile cerute de citatul reglement.

Formarea unor asemenea Eforii și școli primare s'au și regulat până acum pentru comunitățile din Bacău, Ocna, Focșani, Galați și Ismail.

Un aședământ important de învățatură industrială, înființat de mai mult timp, carele până acum nu a adus decât rezultate cu totul slabe în comparație cu uriașele cheltueli ce au costat pentru întreținerea lui, precum se lămureșc din memoriul specail pentru asemenea obiect, este școla de arte și meserii din capitală. Cea d'ânteu îngrijire a subscrisului la intrarea sa în minister, a fost a vedea acest aședământ reorganizat în un mod, care să garanteze rezultatele așteptate de la înființarea lui, însă contractul cu care școla a fost dată și trecută în antreprisă, către osebite fețe, cu osebite transacții și condiții, toate în defavorul școlei, a fost o grea pedică pentru orî-ce îmbunătățire. Tot ce subscrisul putea face, a fost de a sili pe antreprenor, potrivit contractului, a repara atelierele cădute în dărîmăre, înaintând asemenea prin chiar lucrările ministerului, pe conta antreprenorului, până ce acum de curênd Sfatul cârmuitor prin hotărîrea sa, din . . . , comunicată prin adresa Secretariatului de Stat, No. . . . , au regulat desființarea acestui contract. Orî-carî sunt condițiile cu cari desființarea este a se face, școla nu pôte decât câștiga prin ea, căci va rêmăne liberă de singura, dar puternica pedică, ce oprea a i se da desvêlirea și șborul cerut de menirea ei.

În afară de aceste aședăminte enumerate, până acum mai există unul cu titlul de seminariu, în mănăstirea Neamțul, întreținut cu cheltuiala acelei mănăstiri. La intrarea sa, subscrisul a găsit-o figurând numai cu numele, căci în contra hrisovelor Domnului Ghica, mănăstirea, folosindu-se de osebitele împregiurări ale guvernelor provisorii, au isprăvit a o scôte de sub priveghiărea și legiuita controlă a ministerului, dupe care apoi a desființat și gimnasiul și internatul ce trebuia să aibă, reducênd-o la simpla proporție de o școlă catihetică. Subscrisul a făcut tot ce i a stat prin putință pentru restatornicirea ei, pe basa domnescilor hrisove, adresându-se mai ânteu către starișul mănăstirei, prin adresa publicată sub No. . . . , și apoi, către E. S. P. Caimacam, prin raportul No. . . . , carele a și bine-voit a rëndui o comisie. Lucrările acestei comisii însă s'au paralisat prin opunerea starișului, sprijinit de chiriarhia țerei, precum se pôte vedea din raportul Ministerului, No. . . . , de curênd recomandat de E. S. P. Caimacam în deliberarea Sfatului administrativ. Subscrisul speră, că orî-ce guvern va fi aședat în fruntea țerei, nu va lasa în părăsire o asemenea cestiune seriôsă, ce prin a ei importanță pentru țeră, a devenit o cestiune națională.

Toate aceste îmbunătățiri și sporiri pentru aședămintele de învățatură din țeră de la sine se înțelege, că au trebuit să îmulțescă și cheltuelile casei școlilor și să coste însemnătoare sacrificiuri băneșci; însă subscrisul a fost de socotință, că pentru nisce asemenea importante trebuințe ale țerei, orî-ce guvern este dator a nu cruța finanțele sale.

La intrarea sa în minister, subscrisul a găsit casa școlilor în o crisă financiară îndestul de delicată. La început anume chiar budgetul acestei case întărit de Sfat și de E. S. Prințul Caimacam, represinta un deficit mai bine de 20.000 lei, ce rêmănea a se acoperi din economii.

Din acest budget, visteria Statului nu voia a recunôsce o subvențiune de 348.000 lei, ce dupe regulament urma a se trage tot anul de la ea, în privire, că asemenea condeiu nu fusese prevêdut prin budgetul ei pe anul curent. Recunôsccrea acestei subvențiuni de

visterie a fost una din condițiunile cu care numai subscrisul a primit a lua asupra sa sarcina ministerului; însă realizarea ei definitivă, nu s'a făcut decât foarte de curând prin slobođirea unui sinet din partea visteriei, cu care casa scólelor se póte imprumuta de la bancheri, pe conta ei; aceea ce o va pune póte în necesitate de a suferi o scădere de dobândi.

Iniințarea seminarului din Roman, a necesitat asemenea asigurarea unei cheltueli peste 100.000 lei, ce are din casa clerului.

Profesorii sáteni urmând a fi plătiți de către posesorii moșilor clerului, și o asemenea condiție neputând fi prevăduță prin contracte până la noua imposesuire, lefile lor a trebuit a fi asemenea plătite din casa clerului, care plătesce până acum o sumă de 60.000 lei pe an.

Numérul scólelor primare de băeți și fete iniințate din noú, precum s'a probat mai sus; colegiul din Bêrlad, scólele reale, îndeplinirea profesorilor pe la tóte catedrele vacante, sporirea ce a fost de trebuință a se face la o parte din profesori, pensiunile, ce potrivit legilor a trebuit a se da acelor retrași, stipendiile ce ministerul a trebuit să acordeze elevilor, mici burse pentru a putea urma cursurile facultative, au necesitat asigurarea unei noue subvențiuni pentru casa scólelor în sumă de 250.000 lei pe an, care să se tragă din casa clerului. Un noú ajutor pentru casa scólelor au mai fost și veniturile mónăstirei Mavromolului din Galați, ca la 50.000 lei pe an, trecute către ea de la casa clerului pe temeiul vechilor hrisóve domnesci, în puterea hrisovului publicat, sub No. . . . , și în o mică parte prin sporirea numărului internilor solvenți în institutiunile publice și suirea plăților de la 1.200 la 2.000 lei pe an, pentru internatul gimnasial.

Însă tóte economiile și prisosurile acestor noue venituri asigurate, se găséu acoperite și covirșite pentru acest an, prin costisitórele reparații radicale ce a trebuit a se face la biserica Mavromolu și la încăperile feredelui, ce cădea în ruine, fără să aducă nici un venit și la încăperile scolastice din capitală; cheltuelile se sue peste 300.000 lei; asemenea din despăgubirea ce este a se da pentru desființarea contractului scólei de arte în sumă de 4.000 galbeni séu 148.000 lei, oșebit de 70.000 lei, costul reparației făcute la atelierele acelei scóli, și care a trecut peste suma subvențiunei din care urma a se face; asemenea pentru cheltuelile necesitate prin cumpărări și tipărituri de cărți, împărțiri de premii, etc., încât deficitul anului financiar curent se póte calcula.

Un asemenea deficit în budgetul casei scólelor nici póte a nu urma, căci afară de căștiurile a trei moși, tóte cele-alte venituri alcătuindu-se numai din subvențiuni fixate o-dată pentru tot-d'a-una, nici pot sta în raport cu cheltuelile necesitate și sporite pe fie-care an, cu desvélirea și sporirea progresivă a aședămintelor de învățatură, cari abia fiind la începutul lor, nu și au încă fixată complectarea lor.

Statistica scólelor Moldovei înfățișeză un număr de 136 aședămintele de învățatură publică și privată dupe lista lit. . . .

Scólele publice înfățișeză un număr de 168 profesori și profesorese de tóte rangurile dupe lista litera . . . , și 9.043 scolari, cari împreună cu 957 ce frecuentaú scólele private, dau un total de 10.000 scolari, dupe raportul inspectorului general, făcut la finitul anului 1857—1858, căci statistica anului curent 1858—1859, nu s'a putut încă pregăti.

Din aceste scóli, 25 sunt sátesci, 24 primare de băeți, din cari 5 în capitală, 12 primare de fete, din cari 2 în capitală, o scóla centrală de fete în Iași, cu un internat de 60 eleve, din cari 50 gratuite și 10 solvente, 2 scóli reale în Iași și Galați, un colegiú

în Bêrlad și unul în Iași, cu un internat de 160 elevi, din cari 126 gratuit și 34 solvenți; o facultate de filosofie și una de legi, cu câte 2 clase; o școală de arte în capitală și trei seminarii la Socola, Roman și Huși cu câte un internat de elevi gratuit și 13 școli catinetice primare în fie-care poliție reșidențială; asemenea un internat de 50 de preparași gratuit în încăperile de la Trei-Erarhi. Mai este școla centrală armână din Iași și trei sucursale la Botoșani, Roman și Ocna.

Cheltuelile materiale ale tuturor aședămintelor publice din capitală și léfa profesorilor publici din totă țera sunt în sarcina casei școlilor. Cheltuelile materiale a școlilor ținutale, afară de Vaslui și Mihăileni, sunt în sarcina comunităților respective, prin Eforii și se găsesec forte rău îngrijite de către ele, cu toate stăruințele de la minister în tot timpul. Seminariile și aș veniturile lor proprii, se subvenții din casa clerului și se administrează în deosebii prin epitropii alcătuite de episcopul eparhiot și ministerul instrucției.

Școlile coloniilor din Basarabia precum și școlele armene și aș de asemenea veniturile lor proprii, administrate prin Eforiile respective, sub controla Ministerului.

Totă administrația morală și materială a învățământului public și a școlilor se urmază dupe legiurea coprinsă prin Aședământul școlilor, promulgat în anul , carele dupe o cercare de mai mulți ani a dovedit că lasă mult de dorit, sub osebite puncte de vedere.

Lista de profesorii institutului gimnasial

D-lui Aga Theodor Vieisa, inspector general al școlilor.

- „ Dimitrie Stoica, profesor de literatura română și latină, de stil de antichități și Mitologie, la clasele gimnasiale superiøre.
- „ Licențiatul Vasile A. Urechia, profesor de istoria universală și a patriei; are clasele gimnasiale superiøre și facultatea de filosofie.
- „ Ștefan Miclea, profesor de istoria naturală; are clasele superiøre gimnasiale.
- „ Ion Pop, profesor pentru matematici; are clasele superiøre gimnasiale.
- „ Alexandru Metaxa, profesor de limba și literatura elenă; are clasele gimnasiale.
- „ Zaharia Columb, profesor de gramatica latină, română și germană în clasele gimnasiale inferiøre.
- „ Constantin Kirniski, profesor pentru istoria universală; are clasele gimnasiale inferiøre.
- „ Grigore Cobălcescu, profesor de istoria naturală, are clasele inferiøre gimnasiale.
- „ Ion Pangrati, profesor de matematici; are clasele gimnasiale inferiøre.

S-ția Sa Iconomul George Ionescu, profesor de religie și director al internatului gimnasial.

D-lui Anton Parteni, profesor de caligrafie și desen; are clasele gimnasiale inferiøre.

- „ Emilian Kertes, profesor de desen și geografia descriptivă; are clasele superiøre gimnasiale.
- „ Malgouverné, profesor de limba francesă; are clasele I-a, a V-a și a VI-a din gimnasiu.
- „ Ludvig Iordan, profesor de limba francesă; are clasele a II-a, a III-a și a IV-a din gimnasiu.
- „ Josef Maisner, profesor de limba germană; are clasele superiøre gimnasiale.
- „ D. Botez, bibliotecar.

Lista de profesorii gimnasiului din Bêrlad

- D-luî Uliș Filaletis, profesor de gramatica română, caligrafie, istorie, geografie și limba franceză, cu îndatorire a preda această limbă și la scôla de fete.
" Ión Vêrgolici, profesor de limba latină, aritmetică, geologie și botanică.
Pentru predarea religiei s'a însărcinat pe catihetul acestei politii.

Lista de profesorii facultăței juridice și filosofice

- D-luî Dr. Simion Barnuțiu, profesor de filosofie și dritul natural, cu îndatorire de a preda și în gimnasiu introducerea la filosofie.
" V. Al. Urechiă, profesor de istoria și literatura română și universală.
" Petru Suciș, profesor de istorie, institutele dritului roman și pandectele.
" Licențiatul Teodor Veisă, profesor de dritul civil.
" Dr. George Apostoleanu, profesor de dreptul penal și procedura penală.
" Iacob Lupașcu, profesor de dritul comercial.

Listă de profesorii scôlei reale din capitală

- Pentru predarea matematicelor, istoriei naturale și a limbei germane, s'a însărcinat D-luî Dr. Anton Velini.
Pentru predarea religiei s'a însărcinat S-ția Sa Iconomul Ión Lohan.
Pentru predarea desemnului și a caligrafiei s'a însărcinat D-luî Parteni Antoni.
Pentru predarea istoriei, geografiei și limba română, s'a însărcinat D-luî Mihail Gheorghiu.
Ear pentru ocuparea catedrei de limba italiană la această scôla, cum și la gimnasiu, s'a publicat concurs.

Lista de profesorii scôlei reale din Galați

- D-luî Dimitrie Gheorghiu, profesor de matematici, istoria naturală și caligrafia seü desemnul.
" Ión Adrian, profesor de istorie, geografie și limba română.
" Audisio Iasento, profesor de limba italiană.
" Kumbari, profesor de limba grecescă.
Pentru predarea religiei, s'a însărcinat catihetul politiei Galați.

Listă de profesorii scôlelor primare din capitală

- D-luî Dr. Anton Velini, director și profesor la scôla pregătitoare.
" Ión Darzeu, profesorul clasei a IV-a din Trei-Erarchi.
" Neculai Măcărescu, profesorul clasei a III-a din Trei-Erarchi.
" Ión Stavrat, profesorul clasei a II-a la această scôla.
" Ión Gusti, profesorul clasei I din această scôla.
" Mihail Colea, supleant.
S-ția Sa Iconomul Ión Lohan, profesor de religie și caligrafie, cu îndatorire de a preda și la scôla preparandală.
D-luî Nicolae Turculețu, profesor la scôla din Tătăresci.
S-ția Sa Iconomul Amfilochie Ionescu, supleant.

- D-lui Toma Săvescu, profesor la școala din Sărărie.
" B. Praja supleantul acestei școli.
" Ión Praja, profesor la școala din Păcurari.
" Alexandru Urzică, supleantul șei.
" Dimitrie Haralambie, profesor la școala din Têrgușor.
" Basile Ciornei, supleantul acestei școli.

Profesorii din școala centrată de fete

- D-na Elisa Barbe Andre, directore.
" Maria Costin, profesorésă la clasa I-a de externe.
" Profira Hontru, profesorésă la clasa II-a de externe.
" Elena Boian, profesorésă la clasa III-a de externe.
D-lui Mihail Georgiu, profesor de istorie, geografie și de științele naturale, cu îndatorire de a ține comptabilitatea și corespondința.
S-ția Sa Iconomul Ión Poenaru, profesor de aritmetică, catichism și duhovnic.
D-lui Teodor Zăhăreanu, profesor de gramatica română și caligrafie.
" Mihail Tiedmain, profesor de limba francesă în clasele inferioare.
D-na Clara Dolniski Stasski, profesorésă de desen.
" Ruxandra Gavrilu, învățătoare la lucru de mână.

Școlile filiale de fete

- D-na Elenca Ducu, profesorésă de clasa I-a și lucru de mână la școala din Beilie.
D-lui Ión Ștefănescu, profesor pentru clasa a II-a și a III-a.
D-na Ana Popoviči, profesorésă pentru clasa I-a și la lucru de mână la școala de pe Podul-lung.
D-lui Ștefan Zăhăreanu, profesor pentru clasa a II-a și a III-a.

Profesorii și profesorecele școlilor ținutale

- D-lui Ión Vițu, profesor la școala de băeți din Galați.
" Tertulian Tobias, adjunct la această școală.
" Roșanu, supleant la această școală.
D-na Hristofor, profesorésă la școala de fete din acest tîrg.
D-lui Ión Grigorescu, profesor la școala de băeți din Tecuci.
" George Stănilescu, adjunct la această școală.
" Ión Smeul, supleant la această școală.
D-na Elena Cernat, profesorésă la școala de fete din acest tîrg.
D-lui Vasile Cernat, supleant la această școală.
" Ión Popescu, profesor la școala de băeți din Bêrlad.
" Ión Smeul, adjunct la această școală.
" Ștefan Georgescu, supleant la această școală.
D-na Zoe Evolski, profesorésă la școala de fete din Bêrlad.
" Filaret, supleantă la această școală.
D-lui Ión Dumbravă, profesor la școala de băeți din Huși.
" Papazolu, adjunct la această școală.
" D-l Adrian, supleant la această școală.

- D-na Profira Lupușor, profesorésă la scóla de fete din acest tãrg.
D-luî Vasile Casian, profesor la scóla de băeți din Vasluiú.
" Gheorghe Dumbravă, adjunct la acéstă scólă.
" Gheorghe Candelaș, supleant la acéstă scólă.
D-na Ecaterina Radovicî, profesorésă scólei de fete din acest tãrg.
D-luî George Rozali, profesor la scóla de băeți din Focșani.
" Costache Țelini, adjunctul acestei scoli.
" Petrescu, supleantul acestei scoli.
" A. Hristodulo, profesorul scólei de băeți din T.-Ocenei.
" A. Stavrat, adjunctul acestei scoli.
" Georgie Stoica, supleant.
D-na Maria Paladi, profesorésă la scóla de fete din acest tãrg.
D-luî C. Platon, profesorul scólei de băeți din Bacăú.
" Mihail Frunză, adjunctul acestei scoli.
" Ștefan Țițescu, supleantul acestei scoli.
" Ión Zamfirescu, profesor la scóla de băeți din Roman.
" Ștefănescu, adjunct la acéstă scólă.
" Paladi, supleant la acéstă scólă.
" Ión Homiceanu, profesor la scóla de băeți din T.-Petrei.
" Halunga, adjunct la acéstă scólă.
" Nădejde, supleant la acéstă scólă.
D-na Elena Radovicî, profesorésă scólei de fete din acest tãrg.
D-luî Nicolae Verdeanu, profesorul scólei de băeți din Fălticeni.
" Cocea, adjunct la acéstă scólă.
" Sivolca, supleant la acéstă scólă.
" Mihail Averescu, al doilea supleant la acéstă scólă.
" Costache Paulini, profesorul scólei de băeți din Mihăileni.
" Nicolae Popescu, supleant.
" Mihail Alboteanu, profesor la scóla de băeți din Dorohoiú.
" Grigore Platon, adjunct la acéstă scólă.
" Ión Cornescu, supleant la acéstă scólă.
" Vasile Paulini, profesor la scóla de băeți din Botoșani.
" G. Vasiliu, adjunctul acestei scoli.
S-ția Sa Ereul Costantin Nădejde, supleantul acestei scoli.
D-luî Ión Bunescu, profesor la scóla de băeți din Hârlăú.
D-luî Ión Verdeanu, profesor la scóla de băeți din T.-Frumos.
" Teodor Verdeanu, adjunctul acestei scoli.
" Ștefan Averescu, supleantul acestei scoli.
D-na Profira Bălăceanu, profesorésă la scóla de fete din acest tãrg.
D-luî Constantin Rojnița, profesor la scóla de băeți din Odobesci.
" P. C. Dobrea, adjunctul acestei scoli.
" George Scânteie, supleantul acestei scoli.
D-na Ana Nicolaú, profesorésă la scóla de fete din Odobesci.
" Elenca Nicolaú, supleantă la acéstă scólă.
D-luî Nicolae Brașoveanu, profesor la scóla de băeți din Panciu.
" A. Sava, profesorul scólei de băeți din Herza.

Profesorii de pe la sc lele de pe partea din Basarabia anecată către Moldova.

D-luĭ Simion Br ncoveanu, profesor la sc la de b e i din Bolgrad.

” Alexandru Co ula, profesor la sc la de b e i din Ismail.

S- tia Sa Ereul Constantin Buhnea, profesor de limba rom n  la sc la de b e i din T rgu-Reni.

D-lu  George Andrei , profesor tot la ac st  sc l .

D-na Maria Dervini, născută Tutov, directore la sc la de fete din Ismail.

D-luĭ G. Ghe u, profesor la sc la din colonia Satul-No .

” George Moro anu, profesor la sc la din colonia Ta bunari.

” G. Stroeanu, profesor la sc la din colonia Volc ne i.

” B. Br nd , profesor la sc la din colonia  anirlikit .

” N. Petru, profesor la sc la din colonia Erdekburno.

” Dimitrie Moro anu, profesor la sc la din colonia Colibași.

” Neculaĭ Necola , profesor la sc la din Satul Babele.

” Georgie Romanescu, profesor la sc la din T rgul Kilia.

” Ion Sirețeanu, profesor la sc la din colonia Slobo ia.

” Em. Dumbrava, profesor la sc la din colonia Valeni.

” Vasile  tef nescu, profesor la sc la din colonia Frec tiu.

” Z. P nescu, profesor la sc la din colonia Kartal.

Lista de profesorii sc lelor s tesci

D-luĭ Ion Borcea, profesorul sc lei de pe mo ia Costulen , proprietatea clerului,  inutul Iași.

” George Boleanu, profesor de la sc la de pe mo ia P ltini i, proprietatea clerului.

” Lupu Bondescu, profesor la sc la de pe mo ia Borcea, proprietatea clerului,  inutul Sucevei.

” Scarlat Constantin, profesor la sc la de pe mo ia Ru i, proprietatea clerului.

” Pandele Brădeanu, profesor la sc la de pe mo ia St nesc , proprietate a clerului.

” Georgie Mardari, profesor la sc la de pe mo ia Kord ren , proprietate a clerului.

” Ion Antoniu, profesor la sc la de pe mo ia R chiten   i Adjuden , proprietate a sc lelor,  inutul Roman.

” Dimitrie Dăscălescu, profesor la sc la de pe mo ia H rm nesc , proprietate a clerului,  inutul Sucevei.

” George Simionescu, profesor la sc la de pe mo ia Gher esc , proprietatea clerului,  inutul Roman.

” Ion Moga, profesor la sc la de pe mo ia Iv nesc , proprietatea clerului,  inutul F lcu .

” Alexandru H ncu, profesor la sc la de pe mo ia Sinesc , proprietatea clerului,  inutul Ia ii.

S- tia Sa Erodiaconul Ion Patron, profesor la sc la de pe mo ia M c resc , proprietatea clerului,  inutul Ia ii.

” ” Ereul George Late , profesor la sc la de pe mo ia R d san , proprietatea clerului,  inutul Sucevei.

D-lu  Neculaĭ Petcu, profesor la sc la de pe mo ia Braniștea  i  ipesc , proprietatea clerului,  inutul Covurlui .

D-lui Gheorghe Nedelcu, profesor la scôla de pe moșia Bogdănesci, proprietatea clerului, ținutul Sucevei.

» Antonie Antoniu, profesor de la moșia mănăstirei Bogdana, proprietatea clerului, ținutul Bacău.

» Constantin Istrate, profesor la scôla de pe moșia Bicazul, proprietate a clerului, ținutul Neamțu.

» Ión Florescu, profesor la scôla de pe moșia Preutescii, proprietate a clerului, ținutul Sucevei.

» Vasile Udrea, profesor la scôla de pe moșia Boloșani, proprietate a clerului.

» Kota, profesorul scôlei din Vrancea, ținutul Putnei.

» , profesor la scôla din mănăstirea Vorona, întreținută în totul de această mănăstire.

S-ția Lor Erodiaconul Markian, Erodiaconul Calinic și Monahul Sebastian, profesori la scôla din mănăstirea Doljesci.

» » Erodiaconul Inokentie și Eromonahul Eronim, profesori la scôla din mănăstirea Slatina, întreținută în totul de egumen.

S-ția Sa Iconomul Georgie Popescu, profesor la scôla de pe moșia Miclăușeni, proprietate a D-nei Vornicesei Ecaterina Sturdza, care întreține în totul această scôla.

» » Ereul Ión Bâzgan, profesor la scôla de pe moșia Valeni, proprietate a casei scôlelor, din ținutul Fălciu.

Listă de scôlele publice și private din țeră

2 Gimnaziuri, unul în Iași, cu internat și altul la Bêrlad fără internat, înființat în anul 1858.

2 scoli reale, una în Iași, alta la Galați.

5 scoli primare de băeți în capitală și anume: 1 în Trei-Erarchi, a 2-a în suburbia Sêrăriei, a 3-a în acea din Tătărăși, a 4-a în acel din Păcurari și a 5-a în acel din Têrgușor.

1 scôla centrală de fete, cu internat în capitală.

2 scoli filiale de fete în capitală.

1 scôla preparandală în capitală.

1 scôla de meserii în capitală.

1 scôla militară în capitală.

19 scoli primare de băeți prin ținuturi și anume: 1 în galați, 2 la Tecuci, 3 la Bêrlad, 4 la Huși, 5 la Vaslui, 6 la Focșani, 7 la Mihăileni, 8 la Dorohoi, 9 la Botoșani, 10 la Hârlău, 11 la Têrgul-Frumos, 12 la Odobesci, 13 la Panciu, 14 la Têrgu-Ocna, 15 la Bacău, 16 la Roman, 17 la Peatra, 18 la Fălticeni și 19 la Herța.

10 scoli de fete prin ținuturi și anume: 1 la Bêrlad, 2 la Tecuci, 3 la Odobesci, 4 la Piatra, 5 la Têrgul-Neamțului, 6 la Huși, 7 la Têrgul-Frumos, 8 la Vaslui, 9 la Têrgul-Ocnei și 10 la Galați.

3 seminarii și anume: 1 la Socola, 2 la Huși și 3 la Roman.

13 scoli catihetice, câte una în fie-care district.

25 scoli sătesci și anume: 1 la Costuleni, 2 la Păltiniș, 3 la Borcea, 4 la Ruși, 5 la Stănileni, 6 la Cordăreni, 7 la Răchiteni, 8 la Hărmanesci, 9 la Gherăești, 10 la Ivanesci, 11 la Sinesci, 12 la Măcăresci, 13 la Rădășani, 14 la Branistea și 15 la

Bogdănesci, 16 la moșia mănăstirei Bogdana, 17 la Biczaz, 18 la Preutesci, 19 la Bo-
loșcani, 20 la Vrancea, 21 la mănăstirea Vorona, 22 la mănăstirea Doljăsci, 23 la
mănăstirea Slatina, 24 la moșia Valeni și 25 la moșia Miclăușeni.

5 scoli armenesci și anume: 1 în Iași, 2 la Roman, 3 la Botoșani, 4 la Focșani și 5
la T-Ocna.

5 pensionate private de băeți în capitală și anume: 1 al D-lui Cazu, 2 al D-lui Ata-
nasiadi, 3 al D-lui Frai, 4 al D-lui Iordan și 5 al D-lui Aivas.

5 pensionate private de demoazele, din capitală, și anume: 1 al D-lui Joye, 2 al D-lui
Haidig, 3 al D-lui Petit, 4 al D-lui Maisner și 5 al D-lui Sachetti.

6 pensionate private de băeți prin ținuturi și anume: 1 al D-lui Terderber, în Boto-
șani, 2-a al D-lui Pepi în Galați, 3 al D-lui Edinakevici, în Bacău, 4 al D-lui Eavorski
în Peatra, 5 al D-lui Karl în Bêrlad și 6 a D-lui Kvitnisky, în Botoșani.

9 pensionate private de demoazele prin ținuturi și anume: 1 al D-lui Frici în Pea-
tra, 2 al D-lui Copel în Bacău, 3 al D-lui Maer la Bacău, 4 al D-lui Bitru la Roman,
5 al D-lui Scoti în Galați, 6 al D-lui Papadopulo la Galați, 7 al Diaconului N. Ionescu
în Peatra, 8 al D-lui G. Crudul la Focșani și 9 al D-ei Cocea în Fălticeni.

2 pensionate evreesci de băeți în capitală și anume: al D-lui Șor și al D-lui Isaak
Șvalb.

2 pensionate evreesci de fete în capitală și anume: 1 al D-lui Sircus și 2 al D-lui
Blumental.

Școlile publice din partea din Basarabia anexată către Moldova.

1 școlă centrală de băeți în Bolgrad.

1 școlă de băeți în Ismail.

1 școlă de băeți în Têrgul Renii.

2 scoli de fete și anume 1 în Bolgrad și 2-a la Ismail.

12 scoli elementare de prin coloni și anume: 1 la satu nou, 2 la Tașbunari, 3 la
Volcănesci, 4 la Minirlikita, 5 la Erdecburno, 6 la Colibași, 7 la satul Babel, 8 la Slo-
boția, 9 la Têrgul Kilia, 10 la Valeni, 11 la Frecăței și 12 la Kartal.

136 total.

Ear din statistica publicată în anul trecut 1.857 și coprinsă în memoriul asupra
școlilor, la fața 26, numărul școlilor publice și private era de 62.

Listă de elevi aflători în școlile din principat

3.363 la școle primare de băeți.

1.204 la școlile elementare din coloniile bulgare.

1.000 la seminari și la școlile catihetice.

365 la școlile armenice.

238 la gimnasii.

615 la școlile și pensionatele private din capitală.

506 la micile scoli eclesiastice, unde se învță cetirea, scrierea și cântările bisericesci.

459 la școlile de fete.

342 la școlile și pensionatele private din ținuturi.

1.908 școlile sătesci, sevă comunale.

10.000 Iar dupe statistica publicată în anul trecut 1857 și coprinsă în numărul a-
supra școlilor, la fața 26, numărul elevilor, cari frecențău școlile publice și private
era de 4.244.»

*

Acestă dare de sémă este foarte completă, de și cam optimistă, măi ales considerând marea deficit financiar de 436.000 lei ce exercițiul anului 1858, aŭ lăsat de plată anulului 1859.

Acest deficit este constat de președintele consiliului de miniștri, din anul 1859, în darea de sémă către Divanul ad-hoc din 1859. ¹⁾

Administrațiunea Cneazului Cantacuzin, în timpul Căimăcămiei lui Vogoride, nu putem dice că n'a fost folositoare scôlei: interesat cum era Caimacamul să și facă amici din corpul didactic, el primi nepregătitele propunerii ale ministrului său Cantacuzino, în favoarea înmulțirii de scoli de totă categoria, cu neprevedere de fonduri speciale, de personal didactic, material scolar, locale, cărți, etc., ceea ce le compromise existența chiar de a doua di.

Alegerea Domnitorului Alex. Ion I Cuza, la 5 Ianuarie 1859, găsi situațiunea scólor foarte compromisă și trebui totă înțelepciunea românescului și luminatului guvern al répoposatului M. Costachi, pentru ca acea situațiune a scólor, să se îndrepte și în urmă, nemuritorul în memoria culturii naționale, guvernul lui Kogălniceanu, să înzestreze Moldova cu nouă și de mare folos instituțiuni scolare și culturale, încoronându-le cu creațiunea Universității din Iași, la 1860.

*

Dar se cuvine să măi spicuiam câte ceva din actele anului 1858, relative la scólele din Moldova.

Restaurarea gimnasiului și înființarea de scoli diverse, aŭ ocaionat următorul referat al unui harnic și iubitor de cultură românescă, impieगत al scólor, D. Melidon, provocat de raportul inspectorului general Veisa :

«Subscrisul luând în de aprópe cercetare devisul propus de D-lui inspectorul general, pe lângă raportul său No. 82, pentru cheltuelile ce vor cere aședămintele de învățatură publică, ce urméză a se înființa din nou, cu începere de la 1 Septembrie viitor, cu căduțul respect referéză, că dupe calculațiunea făcută, aceste cheltuieli, pentru acei doi ani d'ântăiū, vor fi numai următórele :

Pentru scólele de fete ținutale închirierea localului, cumpărarea mobilației și cheltuelile trebuitoare pentru restul anului curent, rămân a se acoperi din banii adunați prin subscripțiile înființate de D-lui inspectorul în fie-care politie, la revisia ce a făcut, rămânend ca restul unor asemenea subscripții să se întrebuițeze la zidirea său cumpărarea unei case de scólă, pentru care s'a și scris comitetului de inspecție a regula stringerea subscripțiilor până la 12 August viitor, și regularea celor de trebuință pentru deschiderea scólor. Iar cu începere de la 1 Ghenarie, anul viitor, atât chiria, cât și cheltuelile anuale, vor trebui să rămănă în conta Eforiilor, conform pildei urmate cu tóte scólele primare ținutale, pentru care s'a și dat cuvenitele ordine Eforiilor respective, pentru prevederea prin budgete a unor asemenea sumi, miđlocindu-se acésta și la Ministerul din lăuntru; așa dér, în privire, că acum de îndată pentru cele d'ântăiū 2 clase nu este nevoie de suplente, casa scólor va trebui să întâmpine numai salariarea

¹⁾ Veđi anexa.

unei profesorese pentru fie-care scôlă, care pentru 12 scoli, ce au a se înființa socotindu-se câte 3.600 lei de persoană, alcătuesce o sumă anuală de 43.200 lei.

Pentru scôlele sucursale de băeți, aceea din Cahul va trebui a fi întreținută, conform regulamentului de Eforie, aceea din Nicoresci de obștea târgului, conform declarației sele, iar aceea din Leova și Toceni de către proprietarii târgurilor, conform § 16, din aședământul scolar; pentru care acestea asemenea s'au înaintat cuvenitele lucrări, rămânând casa scôlelor a acoperi salariarea profesorilor, care pe analogia de 3.000 lei, dupe pilda altor asemenea scoli, va închipui o sumă anuală de 12.000 lei.

Pentru colegiul din Bêrlad, Epitropia proprietăței acelu oraș a dăruit o casă încăpătoare, căreia însă îi trebuie o reparație în sumă de 43.000 lei, dupe devisul făcut.

Pentru acastă reparație s'a făcut poftire Eforiei a o face pe conta sa, de la care încă nu s'a primit hotărătore sciința deca primesce seú ba; la orî-ce cas însă clasa I și a II-a a colegiului se pot deschide în încăperile scôlei primare. Așia dér, casa scôlelor nu va avea la început decât salariile a două profesori trebuitori pentru sciințele în limba română, care pe analoghie de 10.000 lei unul, dupe pilda colegiului din Iași, va alcătui o sumă anuală de 20.000; cât pentru profesorul de limba latină, socotința subscrisului ar fi a se întrebuința pe profesorul clasului Codreanu de la scôla primară din Bêrlad, unde nu mai cere trebuința de a fi un profesor de limba latină acum când este o catedră latină la colegiú. Prin asemenea chip, scôla primară redusă pe piciorul tutulor scôlelor ținutale ar înfățișa iconomia lefei unui profesor, care sporită puțin se va da profesorului latin de la colegiú, care va trebui ca să predea tot-d'o-dată și limba francesă, atât la colegiú, cât și la scôla de fete din acea politie.

Scôla reală din Galați póte acum de o-dată, pentru cei două ani, ântéiu a se aședa în coprinsul scôlei primare, dupe chiar încredințările D-sele inspectorului; prin urmare nu va trebui decât salariarea a două profesori pentru osebitele sciințe, cari pe analogie de 8.000 lei unul, adecă ceva mai puțin decât la colegiú, unde ei sunt cu 10.000 lei, vor cere o sumă anuală de 16.000 lei.

Pentru limbile străine, care va fi gréca și italiana, ce sunt limbele comerciale a portului Galați, se vor întrebuința profesorii astăzi aflători a scôla primară, unde nu mai urmază acum asemenea trebuință.

Pentru anul I-iú, seú póte și pentru al II-lea, scôla reală din Iași se va putea deschide în coprinsul colegiului; prin urmare nu va trebui altă cheltuială, decât salariarea a două profesori, ca și la Galați, adecă o sumă anuală de 16.000 lei; cât pentru limba francesă, elevii pot frecuenta catedra colegiului.

Dupe o asemenea regularisire, nu va cere trebuința pentru anul ântéiu decât de o sumă de 103.200 lei, din casa scôlelor, pentru ca tóte aceste noue aședăminte să póta funcționa cu incepere de la 1 Septembrie viitor, care analoghisindu-se numai pe restul de patru luni a anului curent, până la facerea noului budget al casei scôlelor se reduce numai la suma de 34.400 lei.

Șeful secțiunei scôlelor, *Melidon*.

Dupe acest referat, s'a făcut raportul din 23 Iunie, cu No. 6.742, către Caimacamul Vogoride, cerénd, în interesul propagării luminei și a întinderii învățământului public, a autorisa liberarea în casa scôlelor a unei subvenții de 250.000 din casa clerului, «de-o-cam-dată, dice, din § extraordinar, pentru anul curent, iar penfru viitor să se trecé

prin budgetul acelei case.» S'a publicat concurs, pentru 20 August, pentru locurile vacante de profesori și profesorese și s'a comunicat prin circularea Eforiilor școlare din orașele Huși, Focșani, Galați, Reni, Kilia, Cahul, Roman, Bacău, Târgul-Ocnei și Târgul-Frumos. Acestui raport dându-i-se de principele Caimacam aprobare, prin rezoluția de la 26 Iunie a. c., s'a comunicat ambilor casieri ai cultelor și clerului, în 28 Iunie, cu No. 7.013 și 7.014, spre convenita regulare din parte-le.

Lista de banii trebuitori pentru înființarea și susținerea următoarelor școli publice

		Lei	Par.	
<i>Roman</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete, cu 5 odăi pentru clase, două odăi pentru profesoresă și o cuhnie, pentru un an	3.700	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea școlei peste un an, rămâne în conta Eforiei, precum și micile reparații de peste an.		
<i>Bacău</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete	3.700	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea școlei peste an, în conta Eforiei, precum și micile reparații de peste an.		
<i>Târgul-Ocnei</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete	2.200	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea școlei peste an rămâne în conta Eforiei, precum și micile reparații de peste an.		
<i>Vaslui</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete	2.590	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea ei peste an rămâne în comptul Eforiei, precum și micile reparații de peste an.		
<i>Focșani</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete	3.330	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar pentru întreținerea școlei de fete din Focșani, ca și a celor-alte școle, rămâne în comptul Eforiei, ca și micile reparații de peste an.		
<i>Galați</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete	7.400	—
		Plata unei profesorese	6.000	—
		Plata unei supleante	4.500	—
		Iar întreținerea școlei peste an rămâne în comptul Eforiei, ca și micile reparații de peste an.		

		Lei	Par.	
<i>Ismail</i>	{	Inchirierea unei case în comptul Eforiei din acei 12.000 lei.		
		Plata unei profesorese	6.000	—
		Plata unei supleante	4.500	—
		Iar întreținerea scôlei peste an rămâne în comptul Eforiei, ca și micile reparații de peste an.		
<i>Renii</i>	{	Inchirierea unei case pentru scôlă de fete	2.400	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea scôlei peste an precum și micile reparații, rămân pe comptul Eforiei.		
<i>Chilia</i>	{	Inchirierea unei case pentru scôlă de fete	2.400	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea scôlei peste an precum și micile reparații din cursul anului, rămân în sarcina Eforiei.		
<i>Cahul</i>	{	Inchirierea unei case pentru scôlă de fete	1.500	—
		Plata unei profesorese, scôlă sucursală.	4.000	—
		Plata unei supleante, nu trebuie.		
		Iar întreținerea scôlei primare precum și micile ei reparații de peste an, rămân în comptul Eforiei.		
<i>Huși</i>	{	Inchirierea unei case pentru scôlă de fete	3.000	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea scôlei precum și micile reparații din cursul anului, rămân în comptul Eforiei.		
<i>Târgul-Frumos</i>	{	Inchirierea unei case pentru scôlă de fete, se dăruiesce de târg.		
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante, nu trebuie.		
		Întreținerea ei, cum și micile reparații din cursul anului, rămân în sarcina Eforiei.		

Cumpărarea mobilației la fie-care din aceste scôle, o-dată pentru tot-d'a-una, câte 1.000 lei pentru fie-care scôlă 12.000 —

Scôli de băcți cari sunt de înființat

<i>Cahul</i>	{	O scôlă primară sucursală, cu două clase.		
		Plata chiriei localului.	1.500	—
		Plata profesorului	4.000	—
		Iar întreținerea scôlei va rămânea în sarcina târgoveților.		
<i>Târgușorul Toceni</i>	{	O scôlă sucursală, două clase.		
		Plata chiriei localului.	500	—
		Plata profesorului	3.000	—
		Iar întreținerea ei peste an, pe comptul satului.		

	<u>Lei</u>	<u>Par.</u>		
<i>Tîrgușorul Leova</i>	{	O scôlă sucursală cu două clase.		
		Plata chiriei localului	500	—
		Plata profesorelui	3.000	—
		Iar întreținerea ei va rămănea în comptul sătenilor aceluia Tîrgușor.		
<i>Tîrgușorul Nicoresci</i>	{	Chiria casei se va putea plăti de către boerii din acest tîrgușor, potrivit înscrisului lor.		
		Plata profesorelui	3.000	—
		Întreținerea scôlei peste an, cu toate cele trebuincioase	2.500	—
Plata a câte un profesor de limba francesă în acele 15 scôle primare de băeți, câte două ore și două ore pe ȃi în limba francesă în scôlele primare de fete			60.000	—

Scôla reală din Iași

Plata a două profesori, unul pentru gramatica română, istoria, geografia, aritmetica și altul pentru desen și științe naturale	20.000	—
Un profesor pentru limba francesă	6.000	—
Chiria localului scôlei	12.000	—
Plata servitorilor și acelor trebuitor întru ținerea scôlei, peste an	6.000	—
Scôla reală din Galați asemenea celei din Iași	44.000	—

Gimnasiul din Bêrlad

Plata a două profesori pentru obiectele, cari se predau în limba română, în anul ȃntetiu	16.000	—
Un profesor pentru limbile latină și francesă	6.000	—
Întreținerea scôlei peste an	4.000	—

Bine ar fi ca pentru toate scôlele publice din Moldova să existe profesori de desen, muzica vocală și gimnastică, precum există în Prusia.»

Apoi, de aci în urma acestui proiect desiderat al inspectorului scolar, și a aprobării Prințului Caimacam a sumei de 250.000 lei, de care am vorbit mai sus, se vîd în rîsfoirea dosarului, o mulțime de petițiuni de bărbați, femei cu atestate, și câte și mai câte, pentru ocuparea acestor catedre de profesori și profesore, pentru care s'a publicat concurs la 20 August; și dupe aprecierea meritelor ce au probat la concurs, se vîd în dosar ordine date pentru numirea lor pe la locurile vacante. ¹⁾

*

O numire curiosă făcută de Caimacamul Vogoride și Cneazul Cantacuzino în administrațiunea scôlelor, la 27 Iunie 1858, este aceea a profesorului Malgouverné în postul nou de revisor al scôlelor. Malgouverné care desorganisase, în favoarea sa, în ultimii ani ai Domniei lui Sturdza și apoi sub Grigore Ghica, părăsise țera neîmpăcat cu opiniunea publică românescă; în vremile tulburii din urmă, se reintorsese în Iași și deschisese o prăvălie de mode pe numele soției sêle.

¹⁾ Dosarul No. 403 din 1858.

În zilele de agitațiune a corpului didactic în contra lui Laurian, Malgouverné căută să se amestece în vălmășag și acum ca membrul comisiunei de cercetare, apoi ca profesor în gimnasiul redeschis, după liniștirea turburărilor, 'l vedem în Iunie devenit revisor scolar! ¹⁾

În Iunie 1858, Malgouverné e însărcinat de Ministrul Cantacuzino să asiste la examenele liceului. Acum Malgouverné reintră în rolul său vechi de critic al școlii române. În unul din rapoartele sale dăce Ministrului, că se învătă rău în liceu, că profesorii se adresează numai la memorie «je ne crois pas ce procédé didactique de nature à donner de la virilité à l'intelligence des élèves dont le jugement et la réflexion auxquels devrait principalement s'adresser le professeur, ne reçoivent ainsi qu'un médiocre degré de culture.»

La ce bun acest inspector ale cărui intențiuni ostile pentru școla română erau cunoscute? Un inspector general era în persoana lui T. Veisa. Acestuia i se dete egalmente instrucțiunile următoare:

- 1) Să inspecteze pe profesori și a le constata capacitatea și progresele elevilor;
- 2) Să aibă în vedere că religia străbună predomină;
- 3) Să caute locale prin orașele unde nu sunt încă școli de fete;
- 4) Să însemneze vârsta elevilor din școli; să stărue la comitete și prin ele la părinți, ca să 'și trimită copiii la școlă, decă au 7 ani impliniți;
- 5) Să activeze intrarea la visterie a subvențiunilor școlii de arte de la Eforii;
- 6) Pentru părțile Basarabiei să dea raport de starea școlilor:

«Te vei sârgui ca programul ce a fost după sistemul rosian : să fie reformat după legile școlare ale țerei noastre.

Veți înființa 4 clase primare în Ismail.

Cât pentru școla centrală din Bolgrad, pentru care s'a dat hrisov deosebit, veți convinge pe bulgari, că au interes a sci românesce și veți introduce această limbă în clasele superioare. *Limba bulgară este lăsată la clasele primare, dăr și limba română este obligatorie.*

Acăsta este o concesiune mare dobândită de patriotica rezistență a Consiliului școlar din Iași, de a se da așa dăselor colonii bulgăresci din Basarabia, hrisovul, cu privilegiile ce le acorda Vogoridi, hrisov ce dăm în anexă. ²⁾

O altă obligațiune a inspectorului Veisa era de a stărui să se pótă deschide, la 1 Septembrie 1858, clasa I gimnasială în Botoșani, Bêrlad, Galați și Focșani, cum și de a stărui ca să se clădescă locale acestor școli din banii ce se vor aduna prin subscripțiune, materialul de lemnărie având a se da din pădurile Statului.

Curată iluziune! ³⁾

*

La venirea la tronurile ambelor țeri, în 5 Ianuarie 1859, a Domnitorului Alexandru Ión I Cuza, începe epoca memorabilă a școlilor din Moldova.

Maî înainte, eată cum șeful de cabinet M. Costachi, dă sémă de starea în care Căimă-

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Dosarul No. 1.161 din 1858, archiva Ministerului școlilor din Moldova.

cămia lui Vogoride a lăsat scólele și de lucrările sėvirșite de guvernămentul noului Domnitor în anul 1859: ¹⁾

«Precum în ordinul material, finacele sunt Nervul societăței, pe atăta în ordinul moral și intelectual, Religia și instrucția publică sunt sufletul unei nații. Dēcă tóte ramurile administrației publice aũ fost parali ate, cu căt mai mult cultul și instrucția publică, al cărui progres este subordonat linișței și stabilităței, aũ trebuit să se resimtă de luptele trecutului, de lungul provisoriu ce a trecut asupra țerei. Cătrecă aceste influințe excepționale, aũ venit apoi a apėsa asupra ambelor acestor ramuri și următorele împregiurări:

Așia la scóli: un deficit de 436.000 lei, ce exercițiul anului 1858 a lăsat de plata anului 1859, adusesse scólele în cea mai grea crisă materială, făcėndu-le o adevėrată sarcină și pentru stat și pentru profesorii publici de tóte gradele. Profesorii nu primiseră salariile la începutul anului 1859, pe câte 6 sėu 8 luni din anul 1858; internatele eraũ amenințate de disolvare, lipsite fiind de ȃilnica cheltuială; scólele de la o-laltă, sub influința tristă a budgetului, eraũ paralizate și în sistemele de învățatură, lipsite fiind de personal, unele de programele sistematice; și mai presus de tóte, sub o absolută lipsă de cărți scolare pentru tóte gradele. Așia: paralisie în acțiuni din cauza deficitului, paralisie din necomplectarea sistemelor și a personalului; cătrecă aceste numėroșe și presante reclamári din tóte părțile țerei de a li se da scóli, de care atăta este legată adevėrata regenerare a patriei. Iată tabloul exact al acestui important serviciu cu începerea anului 1859.

Guvernul, preocupat mai 'nainte de tóte, a restatornici echilibrul între venituri și cheltueli și ordinea în întrebuințarea averei publice, nu numai că deficitul de 436.000 lei, s'aũ acoperit, dar încă anul 1860 află o rezervă în casele Ministerului de 994.997 lei, 88 bani.

— Dēcă de la aplicarea unei nouė direcțiuni pentru instrucțiunea publică, nu se pot, dupe un an, constata încă rezultate însemnătore, totuși ele se anunță bine, secondate fiind astă dată, sistemele pentru tóte gradele de învățatură, de un personal mult mai complet decăt în trecut, căt și de un mai mare deposit de cărți scolare, a căror lipsă îngreună predarea celor mai elementare cunoscințe.

Resultatele acestor îmbunătățiri, vor fi mai evidente din următorele cifre statistice: În 1858, învățatura publică numėra 75 de scóli, cu 5.936 de scoları, în căt suma totală a cheltuelilor aceluı an, împărțită prin numėrul scólelor, dedea de fie-care scólă: 24.000 lei; în 1859, numėrul scólelor s'a sporit la 117 și împoporarea lor la 8.700, iar costul de fie-care scólă în genere aũ scăđut la suma de 14.000 lei.

Instrucția elementară, temelia adevėratei nóstre regenerări naționale, aũ atras tótă îngrijirea guvernului. Cu tóte pedicele ce resultă din nepreviderile legėi în vigóre a instrucției publice, totuși guvernul pótė anunța Adunării, înfiinșarea în 1859 a 25 scóli sătesci, în care pe tótă ȃiua împoporarea sporesce, constatându-se cu plăcere, că pe cånd cu cătı-va ani în urmă, în scólele primare din capitală, de mai mult timp înființate, nu eraũ mai mult decăt până la 30 scoları, în unele din scólele sătesci de abia deschise, numėrul lor s'aũ urcat până la 40—50.

Dēcă însă acest important ram al instrucțiunei publice n'a primit încă tótă desvėlirea și intinderea dorită, este că înfiinșarea scólelor sătesci nu se pótė urmări de guvern,

¹⁾ Acéstă dare de sėmă o făcuiu eu, lucrând cu rėposatul Manolache Costache Epureanu, în casa ce locuiam în strada Milo la Iași.

cu succes, până mai înainte nu se vor pregăti învățători, a cărora instrucție și mai presus de toate educația morală, să fie garanții solide pentru creșterea junimei române, în respectul legii și al datoriei către patrie.

Pentru acest scop, guvernul pe de o parte va supune adunării proiect pentru organizarea urgentă de școli normale, cari să devină pepiniere de învățători capabili, pentru toate gradele de instrucție, și din care guvernul să poată alege pe conducătorii tinereimei sătesci; iar pe de alta, spre a înlesni aplicarea acestui proiect, Ministerul în conformitate cu reglementul instrucțiunii publice, sub un control și o privighere serioasă, aceea ce lipsea cu totul în trecut, au trimis în străinătate șese junii, la studiile speciale, reclamate mai ales de asemenea școli.

Învățătura de gradul al 2-lea, mărginită la începutul anului 1859, mai mult în gimnaziul din Iași, s'a întins în acest an, prin deschiderea clasei I gimnazială din Botoșani și a unei a 2-a clase la gimnaziul din Bêrlad, spre a se putea ast-fel mai cu grabire pregăti școlari pentru școlile speciale, precum : facultatea juridică, care peste câte-va luni va da un înteu rënd de amploiați pentru magistratură, școla militară, acea de geniū, etc.

Educația secului femeesc s'a pus de guvern sub îngrijirea și inspecțiunea supremă a Măriei Sêle D-nei Elena. Această măsură, pe lângă că garantéază guvernului o solitudine generoasă pentru moralitatea junimei și o controlă serioasă pentru progresul ei, au deșteptat tot-odată în damele noastre române, dorința de a contribui la educația secului femeesc. Un orfelinat s'a format în Galați, sub patriotica inițiativă și direcțiune a D-nelor : A. Ghica, C. Ventura, N. Vlasto, Celestina Scoti, E. Gerbolini, P. Răducanaki și P. Fotti; și ajutoruri însemnătoare se adună din toate părțile pentru o faptă atât de filantropică.

În anul 1859, prin concursul Ministerului și inițiativa orașenilor din Bacău, Roman, Fălticeni, Galați, s'au mai înființat școli pentru fete și în aceste politici.

O școlă specială, care în Moldova de la a ei înființare și până astăzi, o mărturisim cu părere de rău, a mers tot scădând și abătându-se de la importanta sa destinație, a fost școla de meserii. Defectuosa metodă de întreprindere, cu care această școlă se ținu până la 1858, a făcut pe guvernul din acel timp să cadă (vrënd, credem a face mai bine) în o grea complicare, de ale căreia consecinți a pătimit tot guvernul actual. Silit a respecta hotărârile mai de nainte date în această cestiune, — hotărări în parte și aplicate, — și spre a nu primi asupra și o răspundere străină, guvernul a fost paralisat în totă îmbunătățirea ce a dorit a introduce la această școlă.

Totuși însă, guvernul s'a îngrijit a garanta pe cât mai mult pe minister în contra eventualelor pagubi ce ar putea resulta din acele încheeri; și până la cercetare de către Adunare a proiectului de reorganizare a școlii de meserii spre a nu rămâne mai mult timp fără de scop întreținerea de către municipalități, a tinerilor școlari, atelierele ei s'au redeschis și astăzi se află în stare lucrătoare.»

Din semile oficiale se constată un deficit mai mare chiar decât cel anunțat în expunere de D. Manolache Costache, către Cameră. Acest deficit pe 1858, a fost de 544.143 lei, și plus o datorie de 126.000 de plătit în 1859, pentru desființarea contractului întreținătorului școlii de arte din Iași, lăsând a dice, că profesorii nu erau plătiți pe câte 6 luni trecute.

Venitul total de 1.500.000 lei, iar spesele neapărate numai pentru starea de față, la

finea anului 1858, se urecă la 1.000.600 lei, necoprinđendu-se sumele arătate mai sus de 840.143 lei.

Guvernul cel nou, cere deci pe 1859, un budget normal de 3.034.458. Un budget normal însă nu se capătă de la Camera decât pe 1860.

Pe 1859, consiliul de miniştri decide, a se urma cheltuelile cu banii din casa clerului, pentru tóte condeile din nou înfiinţate sub Căimăcămia Vogoridi, condeie arătate anume în lista anexată aci. ¹⁾

Dér creaţiunile din 1858, necesitară, pentru a fi continuate, adăugiri de spese în 1859. Divanul ad-hoc al Moldovei nu are timp a se ocupa cu noul budget pe 1859, şi deci adăugirile impuse noului guvern prin starea de lucruri din 1858, cum şi cele ce însuşi le a socotit indispensabile, continuă a se preleva din venitul averilor mănăstiresci şi a mănăstirei Mavromolul a cărui moşie a fost trecută la scolă.

*

Să venim acum a ne ocupa mai în de aprópe de fie-care ram scolar.

Din însăşi darea de sémă a Cneazului Cantazino, am vęđut scólele înfiinţate în 1858, fie de băeţi, fie de fete.

Principala preocupăţiune a fost organisarea scólelor din porţiunea din Basarabia cea reintărsă patriei dupe 45 ani de instrăinare.

În 1857, Petru Constandache, cu raportul No. 5, din Martie 20, propune Departamentul bisericesc următórele lucrări pentru scólele din Basarabia :

«În urma şi a altor repetitóre cereri din partea acestuia s'a luat dispoziţii prin înţelegere cu Departamentul din lăuntru şi cel de finance şi s'a statuit trimiterea de 25 profesori trebuitori în Basarabia şi ceréndu-se sciinţa institutului preparatoriú, pentru profesorii scólelor sătesci, i-a recomandat un numér de 14, pe care Ministerul cultului, cu adresa No. 5.326, din luna lui August, anul 1857, i recomandă la Ministerul de finance, ca să 'i trimită pe la locurile convenite, iar pentru 11 de aceşti profesori ce mai trebuesc pentru complectarea numărului, s'a luat dispoziţii, đice acel Minister, în adresa sa, a se publica concurs, incheindu'si adresa cu recomandarea suplicei celor 14 de acum recomandaţi profesori, ca să aibă în vedere scumpetea lucrurilor de hrană în locurile unde se trimit şi să li se sporéscă léfa, măcar până la 200 carbóve pe an, fiind prea puţină suma de 120 carbóve pe an ce li s'au inchipuit ; de asemenea să li se dea cele trebuitoré scólelor pe unde se trimit, precum şi lemne, luminări şi argatul trebuitor, cum şi hrana necesară pentru transportarea lor pe la locurile ce li se vor destina.

A scris şi tipografiei «Buciumului român», ca ea din cărşile cumpérate de Minister, să 'i trimită 700 abecedare şi tot atâta numér de caligrafii.

Patru profesori la Ismail, şi câte unul pentru fie-care politie orş pe unde se aflaú scóle elementare precum : Reni, Cahul, Leova, Kilia, prin tóte coloniile bulgare şi în trei sate din domeniile Statului, spre a se forma scriitorş pe la cancelariile sătene ; dintre aceste scolş numai în Bolgrad şi prin câte-va sate ale coloniştilor bulgarş se află în fiinţă, iar tóte cele-l-alte, precum s'a đis mai sus sunt desfiinţate.

Bolgradul fiind supus osebitorilor privileghiurş abia şi chiar acum are o scólă mixtă, nici primară nici elementară, compusă din doué clase şi un singur profesor ; prin acele

¹⁾ Veđi anexa.

46 sate ale coloniștilor bulgari se află câte-va scóle, cu profesori plătiți de către obștile sătene și cari predau în limba rosiană. Scóla din Bolgrad posedéză un fond îndestul de însemnător, încât peste cât-va timp s'ar putea înființa chiar un gimnasiu și un internat. Subscrisul înțelegându-se cu notabili din Bolgrad, toți în unanimitate, i au declarat, că deca guvernul Moldovei le ar îngădui să predea catechismul și tot ce se atinge de religione în limba lor națională, ei se obligă pe conta lor a înființa o scólă mai sistematică, dupe programul ce li s'ar trimite de Onor. Departament, cu profesorii trebuitori, cari să predea tóte obiectele afară de religione în limba română ; tot asemenea și prin cele-l-alte colonii bulgare.

Acestea, fiind lámuririle culese de prin tóte satele aflátore în acéstă parte a Basarabiei reintrupată cu Moldova, subscrisul socóte de datorie a substerne în privirea viitórei reorganizării a scólelor urmátorele :

1) În Cahul séu Frumósa, o politie principală a districtului de asemenea numire și în care cea mai mare parte din locuitori sunt români, se va putea înființa o scólă primară întocmai dupe sistema scólelor primare din Moldova; de la sine se înțelege, că clasa elementară dupe metoda lancastric séu mutual va fi basa aceleii scóle, până când gradat se vor forma acele patru clase ;

2) În Ismail, asemenea o politie a districtului de aceeași numire și în coprinsul căreia cea mai mare parte din locuitori sunt : rosieni, bulgari și greci, se va înființa, deca miđlócele vor îngădui, o scólă primară și una reală, în care pe lângă obiectele ce se vor preda în limba națională, să se introducă dupe limba latină, gréca, modernă și rosiană; acéstă măsură va încuragia forte mult pe neguțătorii din Ismail și pe toți locuitorii districtului, cari nu vor mai fi nevoiți de a trimite pe fiii lor în Rusia pentru îndeplinirea studiilor ;

3) În cele-l-alte politii și sate ale domeniilor Statului, precum : Reni, Leova, Chilia, Tuzla, Caramahmet, Hadgicurtu, Cismea, Gálileșci și Zolocari, se vor putea înființa scóli elementare, dupe sistemul mai sus citat, îndatorindu-se la întemplantare de lipsă de profesori chiar pe preoții séu diaconii români, ce vor fi capabili, cu salariu hotărit de onor. Departament și plătit din dările locuitorilor, precum au fost sub guvernul rosian ;

4) Tóte casele trebuitore pentru aședarea scólelor, cheltuiala întreținerii lor și efectele necesarii, vor fi pe conta Eforiilor ce urméză a se restatornici în fie-care politie și cu care subscrisul înțelegându-se, va grăbi cât mai curénd executarea înființării scólelor în acéstă parte a Basarabiei moldovene, unde se simte forte mare trebuință de învățătura limbei naționale.

Acestea expuinđu-le cu respect cunoscinței Onor. Departament, subscrisul rezemat pe încrederea, cu care în curs de 10 ani al serviciului séu în ramul scolastic, tot-d'una l'a onorat, nu va pregeta de a întrebuința și astă dată tot același zel și activitate pentru încuragiarea și răspândirea învățătorei naționale, de care acum de 45 de ani, acéstă nefericită parte din teritoriul vechiu al Moldovei a fost de tot lipsit. Rémâne dér ca Onor. Departament să bine-voiască a chibzui, cum va găsi de cuvînță trimiterea profesorilor trebuitori, nu mai puțin și un deposit de cărți scolastice, prin tóte politile citate, iar mai cu osehire abecedare române și modele de caligrafie, care sunt neapérate pentru scólele elementare.

P. Constandache.

I. Ionescu, fiind dregător al coloniilor din Basarabia, cere Ministrului de finance în 11 August 1857, cu raportul No. 2.346, ca să mijlocască la Ministerul de culte să se trimită 25 de învățători sătești din școala preparandală, pentru ca la 1 Septembrie 1857, să începă școlile din colonii.

Ión Ionescu, cu mult patriotism cere școli românești prin coloniile chiar bulgăresci și arată că «poziția ce coloniștii dau învățătorilor de sate este foarte frumoasă și cât se poate de răsplătită.»

La 14 August acelaș an, I. Ionescu, cerea o profesoră de limba românească la școala de fete din colonia Bolgrad.

Asemenea frumoșe stăruințe ale D-lor Constandaki, Ión Ionescu, nu ni se par că plăceau mult guvernului lui Vogoridi. Acesta ținea să plăcă Rusiei și deci în loc să favorizeze școala română în Basarabia, plăcă ureche favorabilă la intenționatele reu pentru limba română, cereri ale coloniștilor bulgari.

De aceea în loc de a trimite imediat învățătorii ceruți, Cneazul Cantacuzin, publică un inutil concurs pentru școlile de înființat în Basarabia, iar pe sub mână favorisază, decât nu înțeșce pe bulgari, a cere recunoșcerea de către guvernul Moldovei a pretenșelor privilegii ce le ar fi avut sub muscali.

Aceste machinațiuni se termină cu faimosul hrisov al lui Vogoridi, din 10 Iunie 1858, ¹⁾ în contra căruia a protestat atât de energetic Consiliul școlilor din Iași.

Școala primară din Ismail, se înființază la 1 Aprilie 1858, iar în 1 Septembrie acelaș an, tot acolo se înființază și o școlă de fete.

În 1858 la Ismail, erau 56 elevi, iar în 1859—1860, se urca cifra la 96.

Școala din Reni se înființază la 29 Iunie 1858. ²⁾

La Cahul în 1 Septembrie 1858, se deschide școala.

Școli elementare, grație energicei stăruințe a lui Ión Ionescu, se deschid chiar în Octombrie, anul 1857, în vre-o două localități, și anume: în Colonia Babele, la 21 Septembrie 1857, ³⁾ și în Colonia Cismecheoi, la Noembrie 1857. ⁴⁾

Numai în anii următori 1858, și mai ales de la 1859 înainte, se înființază toate școlile necesare în Basarabia.

Școlile din Colonii avură o sortă dificilă, căci fiind întreținute cu fonduri din casa coloniilor, Comitetul din Bolgrad făcea zile rele învățătorilor români.

Numai grație energiei unui Petre Costandache, a unui I. Ionescu, și mai apoi a unor energici revisori ca Pavlov, ori a unor comitete de inspecțiune ca acel în care era onor. D. Gabriel Teodoru Avineanu, judecător la Cahul, s'a putut în parte măcar realiza scopul cultural românesc în Basarabia, până la ziua neașteptatei și nedreptei sale noue răpiri de la România. D. Avineanu a fost mai mult timp mâna dreaptă a Ministerului instrucțiunei publice în Basarabia.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Dosarul No. 1.256 și 388.

³⁾ Dosarul No. 1.268

⁴⁾ Dosarul No. 1.266.

*

Din faptele cu referințe la școlile primare din restul Moldovei, înregistrăm aci următoarele, pentru anii 1855—1859 :

În 1856, sub Căimăcămia lui Balș, Asaki activează organizarea unei școle preparande, cu adăogire de studii practice agricole. Tot o-dată cere Sfatului, ca în contractele de arendare a moșilor mănăstirești, să se prevadă sume mai mari pentru dotarea școlilor ce se vor constitui și pentru léfa învățătorilor.

Dăm în anexe aceste acte din 1856 și 1857. ¹⁾

La 9 Maiu 1858, continuă aceste lucrări prin raportul ministerului instrucțiunii publice către Caimacamul Vogoridi, No. 4.660. Se cere autorizare : a numi învățători nu numai din preparandă, ci și dintre preoți și diaconi, decât nu sunt preparanți gata ²⁾ ; a plăti lefale învățătorilor sătesci (de 2.400 lei pe an și osebit 300 lei spesele întreținerii școlii) din venitul clerului, până ce se vor fi trecut aceste sume în contractele nouilor arendași ; Consiliul școlar să fie provocat a pregăti programa preparandei, orariul și manualul didactic necesar.

Se anexază și jurnalul din 4 Iulie 1858, prin care Consiliul școlilor îndeplinesc cererile de mai sus, și constată că la examenul preparanților școlarii din lista anexată au răspuns prea bine dupe manualul metodic ce li s'a propus de D. profesor Velini. Consiliul propune numirea celor 14 absolvenți ai preparandei la nouele școli sătesci.

În lista anexată se pôte vedea și numele primelor școli sătesci înființate cu preparanți.

Catalogul preparanților cari s'au examinat la 1 Iulie 1858

No. curent	FAMILIA ȘI NUMELE	Metodica și pedagogia	Caligrafia	Purtarea	Unde s'au rënduit profesori
1	Borcea Ioane	E. E.	E. E.	I.	Brăesci
2	Bobescu George	II. E.	E. E.	I.	
3	Donea Irimia	bolnav A.	E. E.	I.	Păltinișu
4	Istrat Constantin	I. E.	E. E.	E.	
5	Corivan Nicolae	bolnav A.	E. E.	I.	
6	Florescu Ioane	I. E.	E. E.	E.	
7	Scarlat Constantin	I. I.	E. E.	I.	R.-Roman
8	Bondescu Lupu	E. E.	E. E.	E.	Boróea
9	Brădeanu Pandle	E. E.	E. E.	I.	Stălinesci
10	Kiriță Constantin	E. E.	E. E.	I.	
11	Mardare George	E. E.	E. E.	E.	Cordăreni
12	Antoniou Ioane	E. E.	E. E.	E.	Răchiteni
13	Dascalescu Demetru	E. E.	E. E.	E.	Harmanesci
14	Simionescu George	E. E.	E. E.	E.	Costuleni

Doctorul A. Velini, director și profesor. Membrii consiliului: V. A. Urechia. Doctorul Apostoleanu. T. Zăhărescu. Barnuțiu. Suciu. G. Ionescu Iconomu.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

În 10 August 1857, comunitatea târgului Herța, rîgă pe Departamentul instrucțiunii publice să li se facă scîlă, cãci ea se obligă a da localul și lemnele.

Ministrul de atunci la scîlă, Burki, face în 2 Noembrie 1857, raport la Caimacamul Vogoridi, și el aprobă deschiderea scîlei în anul următor.

În adevăr, la 21 Ianuarie 1858, sosesc la Herța institutorul A. Sava. ¹⁾

Scîla deschisă cu 37 de elevi, avu în 1860 scolarî 65.

Din 1857 este scîla din Panciu.

În August 1858, cer scîla primară și locuitorii din Burdujeni. Acesta se înființă în Octombrie același an ²⁾.

Scîla înființată la Tîrgul-Neamțului cu fondurile mînăstirei Neamțului, continuă a funcționa avînd și un internat, și cu budgetul următor :

Budgetul scîlei primară din Tîrgul-Neamțului, cu un internat de 18 elevi, pe timp de la 1 Septembrie 1856, pînă la 1 Ianuarie 1857

Sume generale		Sume speciale		C H E L T U E L I L E
L e i	B.	L e i	B.	
12.033	40	—	—	§ I.
		2.833	40	Cheltuelile claselor primare, însă :
				D-lui Iosif Patrice, director și profesor de limba latină.
		1.666	80	Profesorul de rugăciuni pentru toate clasele.
		1.333	40	" clasei I-a.
		1.500	—	" " a II-a.
		2.000	—	" " a III-a.
		2.000	—	" " a IV-a.
		200	—	Un rîndaș.
		500	—	Cheltuelile extra-ordinare.
		12.033	40	
6.032	—	—	—	§ II.
		4.000	—	Cheltuelile internatului cu 18 elevi, însă :
		500	—	Cheltuiala ținerii a 18 elevi.
		296	—	Un pedagog și repetitor.
		240	—	Stolnic și sufragiu.
		200	—	Două rîndași.
		200	—	Bucătariu.
		296	—	O spălătoriță ce va fi și la infirmerie.
		500	—	Cheltuelile extra-ordinare.
		6.032	—	
18.065	40			NB. Șapte stînjeni lemne să se dea în natură.

Adecă : Opt-spre-dece mii, șese-deci și cincî lei, patru-deci bani, cursul pieței, cuprind în total cheltuelile.

G. Asaki.

¹⁾ Dosarul No. 1.224 și 358, archiva ministerului de culte.

²⁾ Dosarul No. 63 și 1.290, archiva ministerului de culte.

La 29 Octobre 1859, se înființază a doua scôlă de băeți la Bacău, cu 60 scolari.

Scôla primară din Dorohoiu primesce în 10 Septembrie 1858, o donațiune importantă de la răposatul Căminar D. Vêrgolici; acesta își lasă averea pentru ajutorul unor copii din scôla publică.

Scôla primară din mănăstirea Vorona este foarte importantă, căci în 1858, număra 220 de scolari.

Mănăstirea plătesce léfă profesorului și îi dă și pământ de lucru.

În Noembrie 1856, orașenii din Têrgul Neamțului cer scôlă de fete, la Caimacanul T. Balș.

Acesta pune rezoluțiune :

«Departamentul bisericesc se va înțelege cu D-na Ecaterina Balș, patrôna scôlelor de fete, pentru regularisirea înființării unei asemenea scoli. Localul se va lua de la mănăstirea Neamțului, iar profesôrea va fi plătită ca și la cele-lalte scoli de județe.»

G. Asăki, care avea acum iarăși direcțiunea Departamentului instrucțiunei publice, propune, ca localul să îl dea mănăstirea Agapia, fiind-că mănăstiraa Neamțului dupe hrisovul, sub No. 40, slobođit mănăstirei de Căimăcămie, nu este obligată decât cu seminarul și scôla primară de băeți din Têrgul-Neamțului.

În Octobre 1858, tot nu era înființată scôla cerută. Sfatul orașenesc al têrgului în 28 Septembrie anul 1858, cu raportul No. 1.100, cere din nou scôla de fete și pe la finea anului 1858, se trimite institutôre.

Scôla de fete din Bêrlad este din 9 Noembrie 1856. S'a deschis cu 68 de eleve și în 1860 avea 118.

În 1858, se deschid scôlele de fete din Peatra, din Botoșani (Septembrie 1), din Galați (Octombre), din Huși (1 Septembrie, institutôrea P. Lupușor), din T.-Frumos (Septembrie 1), din Ismail, precum vêdurăm din Vêlcov, din Basarabia (Noembrie); din Vaslui, ²⁾ din T.-Ocneci (13 Octobre, cu institutôrea Palade).

În 10 Noembrie 1859, se deschide scôla de fete din Roman. ³⁾

La 8 Octobre, se deschide scôla de fete din Bacău, cu 64 de elevi, iar în 1860 erau 80 eleve. ⁴⁾

La 31 Octobre 1859, s'a deschis scôla de fete din Fălțiceni. ⁵⁾

*

Tôte îmbunătățirile proiectate în anul 1859, sub Ministrul A. Tiriakiu, în Moldova, sunt arătate de V. A. Urechă, pe atunci director al Ministerului instrucțiunei publice din Moldova, atât în anexa explicatôre budgetului pe 1860, cât și în volumul din operele sêle complete, sub titlul «Didactica.» Ar fi aprôpe cu neputință să înregistrăm aci extraordinar de numeroșe actele din 1859—1860, îmbrățișând scôla română în genere și diversele organe culturale.

¹⁾ Dosarul No. 1.363 și 406.

²⁾ Primele fonduri pentru deschiderea scôlei de fete din Vaslui, s'a adunat prin subscripțiune publică în sumă de 240 galbeni. Scôla s'a deschis la Septembrie 20.

³⁾ Dosarul No. 1.382.

⁴⁾ Dosarul No. 1.379.

⁵⁾ Dosarul No. 1.320.

Totuși dăm loc în anexă următoarelor acte, cu referințe la școala primară. ¹⁾

1) Instrucțiunile relative la predarea diferitelor materii în școlile primare dupe programa lor. Aceste instrucțiuni scrise de mine sunt primele, care au fost date învățătorilor din Moldova. Ele pot fi în unele părți modificate de didactica de astăzi, dar nu mai puțin constituie un progres asupra trecutului;

2) Raport asupra budgetului școlilor din 1859;

Din acest raport se vede, că guvernul din 1859, înființă mai multe școli primare prin județe și destină 60.000 lei, pentru tipărirea cărților școlastice, pe lângă că dotă colecțiunile științifice și regulă situațiunea școlilor primare în mod avantajos față cu primăriile;

3) Discursul la deschiderea consiliului școlar pe 1859, în care se poate îmbrățișa planul aprădit în întreg propus de mine D-lui Tiriakju;

4) Se înființează în 19 Decembrie 1859, un comitet de Dămne sub președința M. S. Dămnei Elena Cuza, însărcinat cu inspecțiunea supremă a tuturilor școlilor de fete;

5) Memoriul despre starea învățătorei publice în Moldova la 1859. Prin acest memoriu se desfășură și mai bine planul urmărit în învățământul național în genere. ²⁾

Tôte acele anexe privesc negreșit nu numai învățământul primar, dar în genere, toate școlile de oricare grad. Să înregistrăm totuși în mod separat și unele acte cu referință la școala sătească.

Datorii suntem să recunoscem, ca istoric imparțial, că anul 1858, de și an nefast orecum în istoria politică sub Caimacamul Vogoridi, este totuși o dată memorabilă în istoria școlii sătești din Moldova. Eată jurnalul încheiat de Ministrul Principele D. Cantacuzin în luna Octombrie 22. ³⁾

«Avându-se în privire, că cea mai importantă legiuire, pentru țără este aceea prevădută la secțiua I, lit. A, din regulamentul școlar, unde prin § 14, se legiuesce înființarea de școli sătești pentru a înzestra pe fiii locuitorilor, cu cunoștințe neapărat trebuitoră stăreii lor, și a forma din ei gospodarii buni și omeni cu frica lui Dumnezeu.

Avându-se în privire, că prin § următor, sub No. 16, se prevede acum de o dată formarea unor asemenea școli, câte una de fie-care ocol, prin urmare în număr de 63 și și se vor așeza în satele cele mai poporate din centrul ocólelor.

Avându-se în privire, că pentru a se face un început și a se da un exemplu numai puțin în privirea celor prevădute de același § 16, pentru moșiile clerului, pe lângă măsurile luate pentru clădirea de case de școlă pe la toate moșiile clerului, atât pământene cât și cele închinare, subscrisul a isbutit până acum a deschide la 1 Septembrie continut un număr de 25 de școli sătești pe la osebite moși, cari acum se găsesc toate funcționând.

Având în vedere, că pentru târgurile din nou înființate, dupe lista primită de la Ministerul de finance pe lângă adresa No. 6.661 din anul curent 1858, s'au făcut mijlocire la Ministerul din lăuntru, prin adresa No. 7.012, pentru a se executa pe proprietar a înființa școlile cerute de același § 16, pe temeiul declarațiilor păstrate în archiva ministerului din partea unor asemenea fețe.

Avându-se în privire, că în urma celor de mai sus expuse numai pentru înființarea școlilor de ocóle nu se găsesc încă luate măsuri de aprădit.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Dosarul No. 71 și 1.180, din 1858, archiva ministerului cultelor.

Subscrisul recomandă prin această secție respective (D. Melidon) a înainta de îndată următoarele lucrări :

1) Să se ordone tuturor administrațiilor, ca să chibzuască pentru fie-care ocol satul cel mai potrivit în care s'ar putea așeza școala elementară, conform celor prevăzute de mai sus citatul § No. 16, dupe care administrația să raporteze atât de numele satului, cât și de numărul fâlcilor și a populațiunei lui, precum și numele proprietarului ;

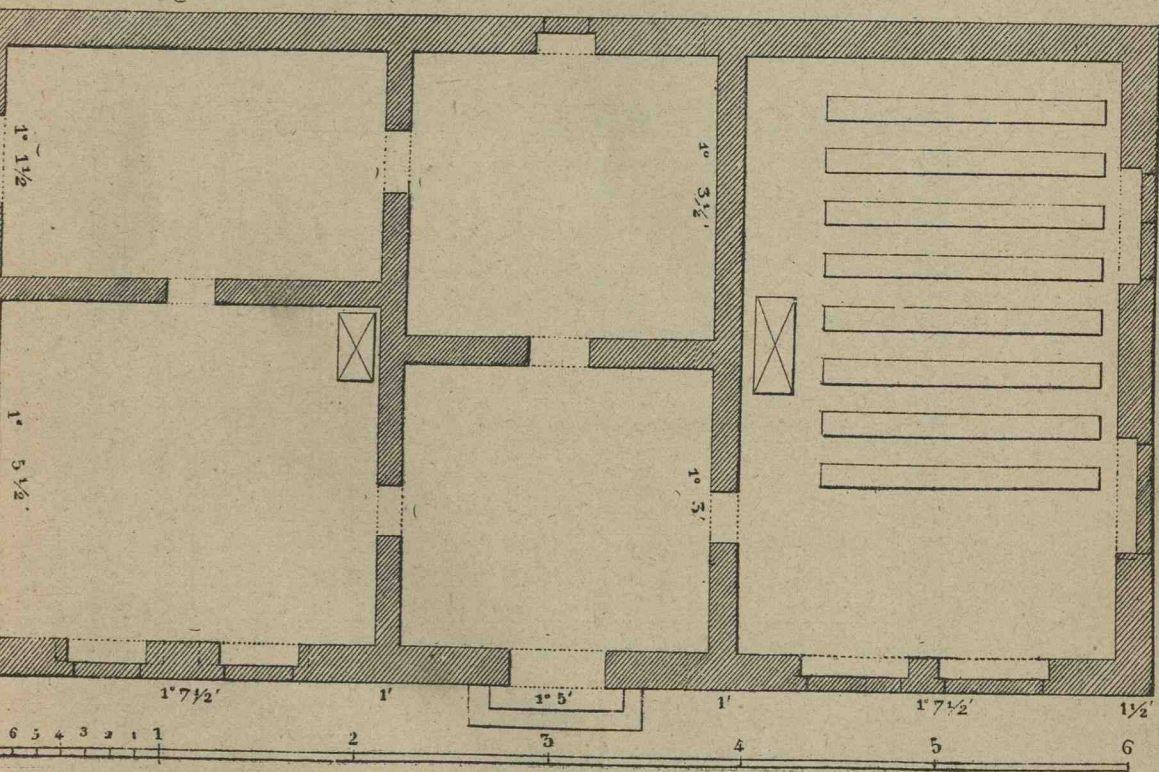
2) Indată ce se va primi știința, să se facă pe de o parte îndemnare proprietăței a pune în lucrare casa de școală, iar administrației i se va recomanda a executa aducerea la îndeplinire a unor asemenea lucrări, așa ca până la 1 Septembrie anul viitor 1859, toate asemenea case să se găsească gata, împreună cu mobilația trebuitoare dupe anume plan ;

3) Pentru pregătirea unui asemenea plan se va pune însărcinare arhitectului Caetanovicî, recomandându-i-se a prevedea toate trebuințele unui așezământ destinat pentru școală ;

4) Un asemenea plan dupe ce se va pregăti se va supune aprobărei Sfatului spre în-cuviințare cerându-se tot o-dată deslegare și de către cine urmăză a se plăti lefile profesorilor și cheltuelile școlilor.»

Planul în cestiune, mai sus, este gata numai în 6 Martie 1859, dăr e făcut prea luros de ôre-ce devisul taie suma de 77.228 lei. V. A. Urechii înapoesce acest plan arhitectului, spre a 'l modifica la un preț mult mai scăzut.

Un plan mai potrivit era cel din 1857, proiectat în forma acesta :

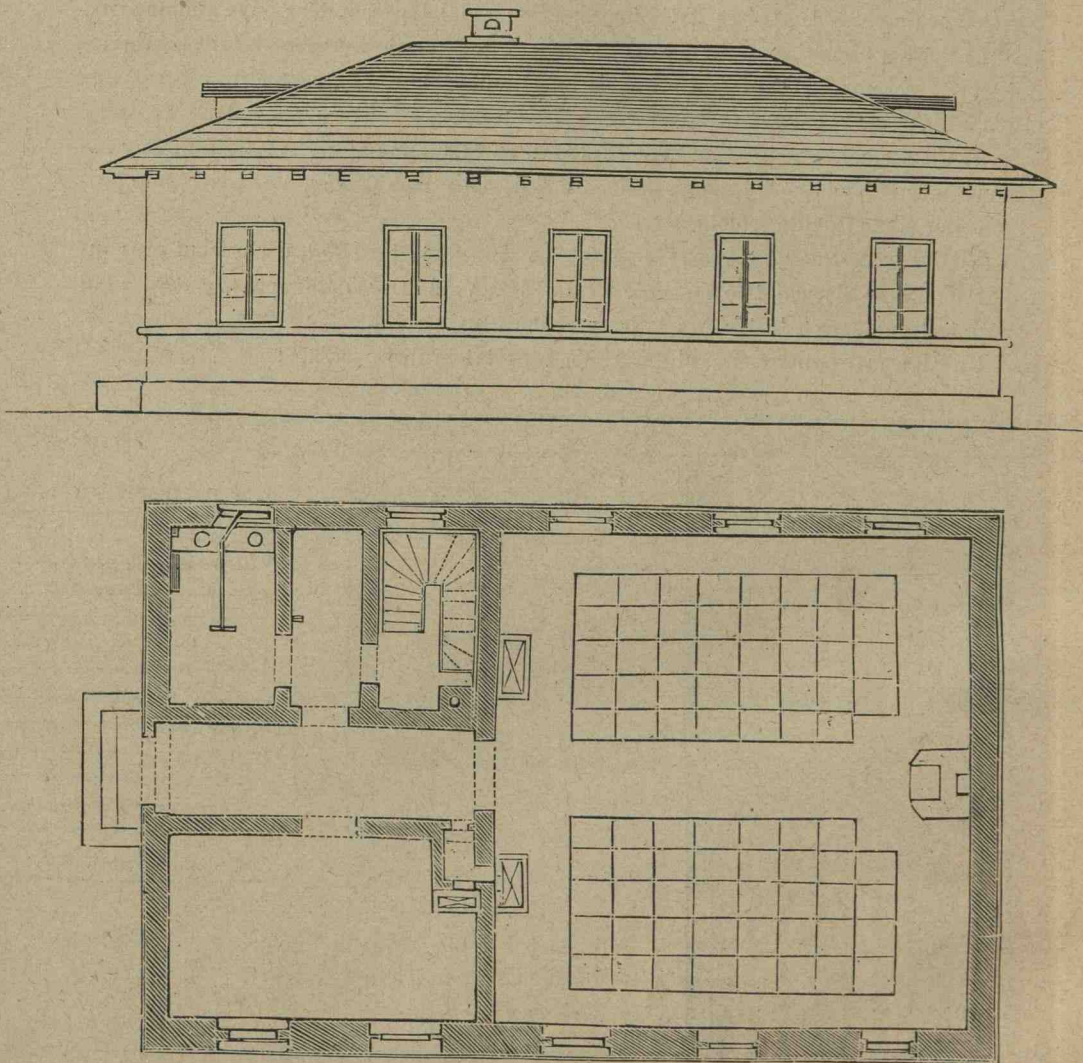

1. Temelia de piatră, zidul de cărămidă și acoperemântul de șindrilă.
2. Ferestrele în două canaturî și de sticlă.

3. Ușile și ferestrele cu balamale și încuetoări de fer.
4. Odăile pardosite cu scânduri.
5. Băncile ca acelea ale școlilor ținutale.
6. Zidirea să se facă dupe plan, sub privigherea arhitectului ținutal.

Planul acesta se dă D-séle revisorului Iancu Pavlov.

Mai târziu numai, la 1859—1860, eu am simplificat planul de școlă și 'l întocmiu așa, ca să coste mai puțin și să fie mai comod pentru primirea în școli și de fete mici. Eată acest plan :

Plan de școlă sătésă

Dupe acest plan urméză a se construi binăua de cărămidă în grosime de una și jumătate cărămidă, decă cărămidă va fi în lungime de o palmă próstă, iar fiind mai mică, atunci va fi de doué cărămiđi. Temelia se va face de piatră, decă va fi inlesnire de asemenea material, iar de nu, se va face de cărămidă arsă. Acoperéméntul se va face de

lemn de brad, acoperit cu şindrila său draniţă. Duşumelile se vor face de scânduri de brad, şi plafonul de scânduri ceruite. Podul de deasupra va fi lipit cu lut, în scop de a ţinea căldură, şi pe unde va fi mai mare înlesnire de cărămidă, se va pardosi cu de acest material, aşezat numai în lut fără var. Uşile şi ferestrele vor fi de brad decât nu va fi înlesnire de lemn de frasin său stejar. Ferestrele vor fi duble câte în două canaturi, fiecare legat cu 4 zăvóre şi 8 balamele şi câte două cărlige. — Uşa antreului va fi cu lumine d'asupra şi în două canaturi, legate cu 4 balamele, o bróscă şi două zăvóre. — Uşile înăuntru vor fi numai de un canat, legate cu două balamele şi o bróscă. În sfirşit, totă zidăria, uşile şi ferestrele vor fi dupe dimensiunile arătate în plan. — Fundamentul se va sêpa la adâncime de 4 palme, unde pământul va fi bun şi sênătos. — Lărgimea temeliei va fi de 2 1/2 palme la pământ sênătos şi de 3 palme la pământ slab. — La đidire se va întrebuiţa numai var şi nisip.

Acesta e planul ce se impunea arendaşilor moşiiilor mônăstiresci pentru construirea localurilor pentru scóle.

Prima preocupătiune a guvernământului naţional al lui Alexandru Ión I, a fost negreşit scóla sătésca. Mai 'nainte de tóte s'a gândit să îmbunătăţescă cunoscinţile învăţătorilor, de aceea pentru pregătirea de învăţători se completeă scóla normală din Trei-Ierarchi (preparandă), cu profesori eminenţi ca D-nii B. P. Hasdeu, pentru partea literară şi Gr. Cobălcescu, pentru partea sciinţifică, pe când însuşi Directorul ministerului instrucţiunei publice V. A. Urechia conducea clasa I lancasteriană din Trei-Ierarchi, pentru ca institutorii acestei clase să introducă metodele didactice cele mai noui, ca să serve de model candidaţilor din scóla preparandă. Este de negrăit avéntul ce luă preparanda Vasiliană şi scóla primară alipită la ea prin asemenea împreună lucrare a atâtor bărbaţi.

O măsură importantă s'a luat în Iunie 1859, cât privesce învăţământul fetelor de săteni.

S'a decis, că în scólele de băeţi din sate se póte a se admite şi fetele de la 6—12 ani. S'a promis învăţătorilor o adăugire de remunerar îndată ce vor proba, că au în scóla un număr de fete.

Eată actele importante schimbate în acéstă privinţa :

Copii din acta cu No. 1.373. din anul 1859

J u r n a l

1859, Iunie 19.

Considerând că § 26, lit. c, din regulamentul scolar, vede în scólele de fete mişlocul de a se forma din tinerele patriei, soţii şi mume bune în care rezimă fericirea casnică a familiei şi basa pentru creşterea cetăţenilor.

Considerând, că vitalitatea naţională reşede tot-d'a-una în masa poporului şi că singurul mişloc de regenerare naţională este regenerarea poporului.

Considerând, că scóli pentru sexul bărbătesc au început a se face prin sate.

Considerând, că echilibrarea de inteligenţă între ambele sexe este o garanţie a unei armonii şi a moralităţei familiei.

Considerând, că educaţiunea sexului femeesc este o întee necesitate în regenerarea poporului, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o scóla, unde pe lângă

educațiunea sufletescă să pótă da copiilor lor și primele noțiuni desvoltătore inteli-
genței ;

Ministerul simte viú trebuința de a se începe înființarea grabnică de asemenea scoli
și pe la sate.

Considerând însă strimtorarea de miđlóce în care se află budgetul instrucțiunei pu-
bliche ;

Considerând și necesitatea de a se uniformisa cât mai mult învățătura elementară
pentru ambele sexe, spre a nu rumpe echilibrul lor de inteligență, ceea ce provócă de-
sarmonie și nefericire în familie ;

Considerând că scolarii săteni de partea bărbătescă, atât dupe regulament cât și dupe
experiența anilor din urmă, se vęd a nu putea frecuenta scólele sătesci decât în timp
de iarnă, când nu sunt chiămați la lucrul câmpului ;

Considerând că cea mai mare parte a anului scólele rămân disponibile ;

Considerând că fetele sătenilor mai puțin sunt ocupate cu agricultura, mai ales în
vêrsta de la 6 ani până la 10—12 ;

Considerând că chiar este de datoria guvernului a conlucra la stavilarea sexului fe-
meesc de la munci nepotrivite cu slabele séle puteri fizice, și prin urmare daunătore
sănătăței publice ;

Ministerul crede, că lipsa de scoli de fete pe la sate, se póte, cu puțină cheltuială și
mai lesne înlătura, decretându-se, ca cel puțin tot timpul în care scóla sătescă ar tre-
bui să rămână închisă pentru băeți, din cauza lucrărei pământului, ea să fie deschisă
pentru copilele sătenilor, de la vârsta de 6—12 ani, pe lângă care și iarna s'ar putea
asemenea otări câte-va ore, în duó zile pe fie-ce săptămână, în care beneficiul scólei
să fie iarăși acordat numai fetelor.

Secția va comunica jurnalul de față Consiliului scolar, cerënd socotința în asemenea
cas, și fiind conformă cu aceea a Ministerului, Consiliul o-dată cu comunicarea ob-
servărilor séle, să chibzuéscă grabnic statute și programul ce ar crede mai nemerit
pentru instrucțiunea elementară a copilelor sătenilor români.

Directorul Ministerului, *V. A. Urechia.*

Onor. Minister de culte și instrucțiune publică

Consiliul scolar

Raport.

La oficiul Onor. Minister, No. 4.658, pe lângă care comunică copie de pe jurnalul
încheiat, sub data 12 Iunie curent, în obiectul participării copilelor sătene la învăță-
tura publică, cu onóre se răspunde : că consiliul cu o vie mulțămire și în unanimitate
aprobă măsura ministerială și hotăresce, ca pentru asemenea scóle să se aplice programă
și statutele astăzi în vigóre pe la scólele filiale din Iași, iar încât pentru lucrul de mână,
consiliul lasă la dispozițiunea onor. Minister, spre a chibzui dupe măsurile pecuniare de
care póte dispune.

Inspector general al scólelor, *N. Ionescu.*

Dr. Apostoleanu. Suciú. Micle. Ionomu.

No. 79.

1859, Iunie 17.

Asupra raportului de sus, am dat următórea resoluțiune :

«Se va face referat la consiliul Miniștrilor, prin care se va aréta considerantele de pe

jurnalul încheiat de subscrisul, cât și modul cum aceste școli de fete se pot întreține, cerându-i-se învoire de a se prevedea în contractele viitoare de împosuire de moși, micul spor până la 3.000 pe an, pentru profesori, spre desdaunare pentru noua sarcină ce li se va da, de a avea clase și pentru fetele sătenilor, iară până ce asemenea spor se va regula în așa mod prin contracte, pentru moșiile deja în posesie, să se învoiască Ministerul a le slobozi din economiile casei clerului.

V. A. Urechiiă.

PRINCIPATELE-UNITE

R e f e r a t

Ministerul cultului și al instrucțiunii publice. Secția I-a.

Considerând, că § 26, litera C, din regulamentul scolar, vede în școlile de fete mijlocul de a se forma din tinerile patriei, soții și mume bune, în care rezimă fericirea casnică a familiei și baza pentru creșterea cetățenilor ;

Considerând, că vitalitatea națională reșede tot-d'a-una în masa poporului, și că singurul mijloc de regenerare națională este regenerarea poporului ;

Considerând, că numai prin răspândirea învățături și a moralității prin școli, se poate ajunge la acest scop ;

Considerând, că școli pentru sexul bărbătesc au început a se face prin sate ;

Considerând, că echilibrarea de inteligență între ambele sexe, este o garanție a unei armonii și a moralității familiei ;

Considerând, că educațiunea sexului femeesc este cea d'ânteiu necesitate în regenerarea poporului, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o școlă, unde, pe lângă educațiunea sufletescă, se poate da copiilor și primele noțiuni dezvoltătoare inteligenței ;

Ministerul simte viu trebuința, de a se începe înființarea grabnică de asemenea școli și pe la sate ;

Considerând însă strimtorarea de mijloce în care se află budgetul instrucțiunii publice ;

Ministerul, în unire cu consiliul scolar, au chibzuit, ca învățătura fetelor prin sate să se facă în aceleași școli înființate pentru băeți, regulându-se pentru acesta ore și zile osebite, în privire mai ales, că școlarii săteni de partea bărbătescă, atât dupe regulament cât și din experiența anilor din urmă, se ved a nu putea frecuenta școlile sătesci decât în timpul de iarnă, când nu sunt chiamați la lucrul pământului, în cât cea mai mare parte a acestor școle rămân disponibile.

Acastă măsură de cea mai antee urgență pentru țeră, pe lângă că asigurază o largă parte de luminare intelectuală pentru masa națiunii, fără a îngreua Statul cu cheltuiială împovarătoare, apoi este și foarte favorabilă uniformisărei cât mai mult a învățături morale pentru ambele sexe ; subscrisul are onore onore a o comunica apreciației Onor. Consiliu de miniștri poftindu'l tot o-dată, ca în privirea sporului de muncă, ce vor necesita pentru profesorii sătesci o asemenea îndovită sarcină și în privirea slabului salariu de 2.600 lei pe an, ce le este asiguit acum, să bine-voiască a încuviința sporirea acestui salariu până la 3.000 lei pe an, care spor, pentru moșiile ce au a se împosui în viitor, să se prevadă prin contracte în sarcina posesorilor, dupe pilda urmată și până acum, iar pentru acele ce se găsesc acum împosuite, să se plătescă și acest spor tot din casa cleru-

lui, cu începere de la 1 Septembrie anul curent, (când urmează a se deschide învățătura pentru fete), precum se urmează și până acum profesorilor de pe la moșiile, unde nu au urmat încă o nouă împosuire, spre a o prevedea în contract.

V. A. Urechiiă.

No. 4.937.

1859, Iunie 24.

Consiliul de miniștri au aprobat măsura și atunci s'a luat dispozițiunea următoare :

«Se aprobă dispozițiunile prevădute de consiliu, pentru care se va și face cunoscut profesorilor sătesci, a începe cursurile pentru fete, dupe dispozițiunile ce înșiși vor chibzui de mai potrivite în împregiurările locale, iar sporirea de salariu, prevădută pentru asemenea măsuri, nu li se va slobođi decât de la data, când în catalógele ce vor presinta, se va găsi coprins numărul de 10—15 eleve.»

V. A. Urechiiă.

Onor. Minister de culte și de instrucțiune publică

Consiliul scolar

În urma oficiului Onor. Minister, cu No. 7.116, din anul conținut 1859, atingător de reorganizarea școlilor sătesci, în chip de a putea fi frecventate și de fete, însărcinând pe D-lui Doctorul Anton Velini, spre a studia și a presenta un proiect de cele mai sus arătate, de la D-lui s'a primit referatul cu data din 13 Decembre, anul conținut, prin care opinază, ca băeții să învețe numai în lunile de iarnă, iar în lunile de veră să învețe fetele; Consiliul însă este de părere, ca să se lase în buna chibzuință a profesorului, ca adevă, să învețe băeții înainte de masă, iar dupe masă să învețe fetele, iar de cum-va D-lui profesorul ar socoti că ar fi mai potrivit, atunci póte ca fetele să învețe împreună cu băeții în aceleași ore, punându-se însă înaintea D-lor profesori, că numai acei însurați, să urmeze a învăța și pe fete de la vârsta de deuce ani înainte, iar acei neînsurați, numai până la aceea de deuce ani.

Președintele consiliului, V. A. Urechiiă.

Micle. G. I. Iconomu. Z. Columb.

No. 10.

1860, Ianuarie 8.

*

Eată unele din datele, la care se deschise școli sătesci, în 1858 și 1859.

În 27 August 1858, școla la Hărmanesci, județul Suceava.

" Septembrie	"	"	"	Coștulenă,	"	Iași.
"	"	"	"	Stănilesci	"	"
" 29	"	"	"	Satul-Ruși ¹⁾		
"	"	"	"	Bogdănesci. ²⁾		
"	"	"	"	Satul Preutesci.		
" August	"	"	"	Mărășesci. ³⁾		
" Septembrie	"	"	"	Rădășeni, județul Suceava.		
" Decembre	"	"	"	Sinesci	"	Iași. ⁴⁾

¹⁾ Dosarul No. 73 și 1.298.

²⁾ Dosarul No. 72 și 1.297.

³⁾ Dosarul No. 77 și 1.302.

⁴⁾ Dosarul No. 79 și 1.303.

În Octombrie 1859,	scóla	la	Cotul-Vameşului.
" "	" "	" "	Pipirig, judeţul Neamţu.
" "	" "	" "	Lipova.
" 22 "	" "	" "	Scóla mixtă din Nănesci, judeţul Bacău.
" 17 "	" "	" "	Bunesci.
" Noiembrie "	" "	" "	Sabaşa, judeţul Suceava.
" "	" "	" "	Mönăstirea Coşula.
" "	" "	" "	Satul Creţesci.
" Decembrie "	" "	" "	Budescii-Precestei, judeţul Neamţu.
" Noiembrie 1858 "	" "	" "	Mönăstirea Bogdana.

În 26 Iunie 1858, D-lui Logofetul Iordache Costache Boldur, prin testament obligă pe fiul său a ţine o scóla normală pe moşia sa Hudesci, asigură 300 galbeni în moşie şi cedeză 53.172 lei, ce are de luat de la Stat pentru şiganii desrobiţi.

În 10 Iulie 1859, scóla de la Bircu şi Goşmanî.

Învăţătorul, preotul G. Ionescu, primesce léfa încă de la 1 Martie.

*

Trecând de la scólele primare la cele secundare, constatăm următoarele: Deschiderea de scolî reale în Moldova, în luna lui Octombrie, de şi ele nu figuraü în budgetul pe acel an.

Profesorii numiţi la scóla reală din Iaşi au fost D-nii doctor A. Velini, M. Gheorghiu şi Partenie.

Noul guvern al lui Alexandru Ion I Cuza, a găsit în Ianuarie aceste scolî reale fără nici o regulă şi lefile neplătite până la Ianuarie. Eată reclamaţiunea profesorilor şi lucrările urmate în acéstă privinţă:

Onorabilului Minister al cultelor şi al instrucţiunii publice

Profesorii scólei reale din Capitală

Iniinţându-se, conform regulamentului scolar, scóla reală aicea în Capitală, subscrişiü, prin decrete chiar de la iniinţarea acesteea, au fost însărcinaţi cu predarea diferitelor obiecte prescise în programul respectiv. Despre succesul acestei scóle, Onor. Minister se póte convinge de pe notele examenului ántéiü al anului 1858—1859 şi din raportul D-lui delegat, ce au examinat la acéstă scóla. Însă subscrişiü, pentru asemenea posturi de şapte luni, adecă de la Octombrie anul 1858 şi până acum, n'au primit nimic din salariile, ce li s'au asignat prin decrete.

De aceea déră, cu respect se rógă Onor. Minister să bine-voiască de a regula solvirea salariilor cuvenite lor până acum, în privire, nevoilor urgente ce 'i înconjură.

Dr. A. Velini. Partenie. M. Gheorghiu.

R e f e r a t

Sămeşia scólelor şi a mîlelor

Măi 'nainte de a se pune în lucrare rezoluţiunea însemnată pe suplica de faţă, subscrisul cu respect referéză Onorabilei Camere, că Onorariul acestor profesori nu figuréză prin budgetul anului trecut 1858, dupe care ar trebui să se urmeze potrivit con-

vențiunei, în câtă vreme acest al anului curent nu va fi întărit ; însă D-nii profesori dupe ordinul No. 10.641, ce se păstrează la casierie, se cunoscse funcționând încă de la 4 Octombree anul trecut, și suma, ce li se cuvine până la 1 Ghenarie anul curent, s'a dat în rămășiță, ce are a se plăti prin suma anului trecut 1858 ; prin urmare se cere deslegarea atât pentru anul trecut, precum și pentru acest curent.

Sameș, *Antoniad.*

1859, Maiu 8.

Resoluțiile puse : « Va regula sloboșirea salariilor cuvenite. » Alta : « Să se slobođa. »

Nici în 17 Octombree 1859, nu erau plătite aceste lefi, precum se v. de din următorea ordine către sămeșia scólelor :

Ordinul cu No. 892, din 17 Octombree 1859, către casieria Statuluș

Asupra tânguirei primite de la profesorii scólei reale din capitală, că nu li s'ar fi plătit salariile cuvenite, să scrie casieriei a regula de îndată plătierea.

V. A. *Urechia.*

La Galați încă era scóla reală, care mergé tot așa de rău, în tóte privințele.

La Bêrlad gimnasiul Codreanu, înființat în Octombree 1858, cu 18 elevi, în 1860 abia are 39 de scolari și încă, dupe ce în 1859 Ministerul a acordat acestuș gimnasiu două burse de scolari. ¹⁾

Gimnasiul din Bêrlad l-a cerut Epitropia proprietătei orașului, oferind case pentru instalarea lui. Până ce să se repare casele acestea, clasa I gimnasială s'a deschis cu 16 scolari, la 1 Octombree, chiar în localul scólei primare, cu duoș profesori : D-nii Vêrgolici și Ulis Filalite. Mai apoi, în Martie 1859, Ulis Filalite a trecut la scóla din Galați, în locul demisionatuluș Adrian, iar în locul lui Filalite, la Bêrlad, a fost numit D. Panaite Chenciu. ²⁾

La 1 Septembrie 1859, directorul Ministeruluș instrucțiunei publice, V. A. Urechia, a deschis cu solemnitate gimnasiul din Botoșani, punédu-l sub direcțiunea profesoruluș Paulini. ³⁾ Deschis cu 10 elevi, la 1860, abia avu 43, în duoș clase.

*

O bună măsură s'a luat de guvernământul cel nou al lui Alexandru Ion I Cuza, prin desființarea scólelor catihetice din judeșe.

În urmarea măsurilor luate de acest Minister, pentru intrunirea scólelor catehetice ținutate cu acele publice primare ordinare, se publică spre sciința și regula cui se cuvine, că scolarii desființatelor scóli catehetice, urmând cursul primar, vor avea aceleași drepturi și beneficii ca până acum, fiind-că în scólele primare pot învăța, în ore libere și benevole, obiectele speciale ale programuluș catehetic, precum : leturgia, tipicul, cântările, etc. ⁴⁾

No. 11.233.

1859, Decembre 15.

¹⁾ Dosarul No. 1.378, archiva Ministeruluș de Culté.

²⁾ Dosarul No. 472, din 1859.

³⁾ Dosarul No. 1.376.

⁴⁾ Desființarea scólelor șise *catehetice*, a curmat abuserile hirotonirei de candidați ignorași și a dat mișlôce mai multe la complectarea personaluluș scólelor primare la sate și din orașe.

Acastă desființare, pe care o aveau în vedere și guvernanții de la finea anului 1858, necesitase înființarea seminariilor eparchiale. Am văzut mai în urmă înființarea seminariului de la Huși, sub Gr. Ghica.

La Roman Iconomul D. Matcaș este însărcinat, în Martie 1858, cu adresa No. 2.008, dată prin telegraf, ca împreună cu locotenentul de Episcop, să caute case pentru a se înființa seminariu.

Cu raportul No. 2.358 al Directorului Departamentului cultelor, din 12 Aprilie 1858, să cere aprobarea Caimacamului Vogoridi, să se organizeze seminariu în Roman.

Seminariul se deschide la 1 Septembrie 1858, în prezența delegatului Ministerului, D. Christodulu-Cerkez. ¹⁾

Acest seminariu avu în anul I 76 de scolari și în anul următor 86.

La mănăstirea Neamțului încă era un seminariu, conform hrisóvelor anteriore, dar mergea foarte rău. În 10 Aprilie 1858, cu adresa No. 2.382, provócă Ministerul pe stărițul mănăstirei și pe Sobor, dicându-le :

«Cu mâhnire se privesce, că acele sante mănăstiri, în contra principiilor consfințite de chiar așeđământul de care se cãrmuesc . . . , stă pe loc de ani îndelungați și nu face nimic pentru luminarea țerei. Prin urmare, decă din trecut se scie, că a pus atâta ingreueru la înființarea de scóle înăuntru mănăstirilor și la Têrgul Neamțu, precum antetiu se proiectase; decă se scie, că desființând internatul din Têrgul-Neamțului în timp de iarnă, de au mai rēmas copii rētăcind, până ce i a adunat părinții lor...

Ministerul face mănăstirilor severe imputări și pe lângă acesta le mai cere să oblige pe arendașii lor în deobște, să facă case de scóla, dupe planul trimis de mai înainte de Mitropolie, să dea acestor scóle câte un rēndaș, luminatul și încălditul și să plătescă învățătorilor câte 2.400 lei pe an, orî să numescă mănăstirile învățători dintre călugării bētrâni, carî să deprindă pe fiii de sãteni a ceti, a serie, a socoti și principiile religiunei.

Seminariul de la Socola atrage atențiunea Departamentului bisericesc încă din 1857, dupe cum am văzut, dupe intrigile mai cu sēmă a Vlădicăi Suchupan, care era rēnduit membru în comisiunea de anchetă a seminariului. Adevêrul e, nu că seminariul mergea rău, ci că Filaret Scriban se declarase partisan al unirei Principatelor și decă Căimăcãmia voia să 'l înlătoreze spre pedepsă, din fruntea seminariului.

Se nãscu conflict între Mitropolitul Sofronie, care ținea cu Scriban și între Șeful Departamentului bisericesc.

Dăm în anexă ²⁾ actele relative la acest conflict din 1857.

În 1856, Archimandritul Melchisedec, abandonă postul de profesor și inspector al seminariului Veniamin și trece ca rector la seminarul din Huși.

În același an, se trimite la Atena pentru studiile teologice absolvenții: Clement Nicolau, Filaret Dimitriu și G. Erbiceanu; iar Ghenadie Enăceanu și Erodiaconul Damaschin au fost trimiși la Halchi, în seminariul cel mare al patriarchiei de Constantinople. Personalul didactic al seminariului Veniamin, în 1858, se îmbogățesce prin numirea lui Aug. Scriban, care a studiat la St. Peterburg, la catedra de retorică, etc.

În 1859, Departamentul instrucțiunei publice intră cu referat la consiliul de mini-

¹⁾ Dosarul No. 196 din 1858.

²⁾ Veđi anexa.

ștri, sub No. 7.367, din 15 Septembrie, și cere desființarea Epitropiei speciale de la seminariu și trecerea seminarilor sub directa administrațiune a Departamentului, pe considerantele ce se pot vedea mai la vale.

Referatul No. 7.367, adresat Consiliului de miniștri la 15 Septembrie 1859

Monitorul oficial de Sămbătă 31 Octombrie 1859.

Din alăturatul în original raport, sub No. 26, prezentat de secretarul cancelariei Epitropiei seminarului central din Socola, Onor. consiliu se va putea lămuri îndestul de împregiurările complicate, în care au căzut lucrările privitoare, atât pe a Epitropiei, cât și pe acelor alte 2 seminarii eparhiale din țară, și care până acum au adus dupe sine întrerumperea și desevêrșita desorganizare a unor aședăminte de educațiune publică, cu atât mai importante, cu cât ele se găsesc menite specialmente, a produce pentru țară proeșii trebuincioși pentru conducerea morală și religiôsă a națiunei.

În vederea unor asemenea împregiurări:

Considerând cap. . . . din regulamentul organic ;

Considerând art. . . . din actul constitutiv din 7/19 August ;

Considerând, că părtașia Mitropolitului la atribuțiunile Ministerului cultelor și instrucțiunei publice, legitimă sub Regulamentul, care făcea din religiunea ortodoxă o religiune domnitore în Stat, este nelegitimă dupe convențiune, prin care tôte culturile creștine sunt nivelate în drepturi și datorii ;

Considerând art. 37 din această convențiune, prin care această garanțiă, exclusiv a P. S. Mitropolitul, se cunoșce abrogată, ca contrară noului regim ;

Considerând, că încă de la 1849, și chiar sub regimul reglementar, s'a constatat neeficacitatea comitetelor asupra învățătorei publice, prin oficiul princiar No. 46 din acel an, (Manual tom. II, pag. 303), și le au și desființat în genere, încât, numai prin o curiôsă contradicere, măsura găsită de nepotrivită pentru instrucțiunea din țară, s'a menținut totuși în privința instrucțiunei din seminar ;

Considerând, că chiar și dupe oficiul No. 46, au urmat noii desaprobări a menșinerii Epitropiilor, atât prin tristele rezultate ale învățătorei și ale neuniformisărei și spre vederata daună a educațiunei națiionale, cât și prin promulgarea noului aședământ scolar din 1851 ;

Considerând § 98 din acest aședământ, care special abrogă sistemul de Epitropii ;

Considerând § 63 din acest aședământ ;

Considerând, că statutele pentru reorganizarea seminarilor, alcătuite în 1851, de și void prin § 8 ore-cum a se întemeia pe § 64 din regulamentul scolar, sunt însă în vederată imponciere cu principiile generale pe care legiuirea scôlelor din 1851 este întemeiată ;

Considerând necuviințele urmate în anul acesta, la seminarul din Socola ;

Considerând, art. 4 din jurnalul încheiat la 23 Maiu conținut, între P. S. Mitropolitul și Exc. Sa Ministrul cultelor, și prin care P. S. însuși recunoscea necesitatea de reorganizare radicală la seminariu, spre a 'l pune în stare de a produce tot binele ce se aștéptă ;

Considerând, în fine, că prin același articol P.S. Mitropolitul pătruns de convingere, că progresul scôlelor cere privigherea directă a Ministrului de instrucțiune publică, forte nemerit subordonéză studierei și aplicărei acestui Minister, proiectul de reorganizare al scôlelor clericale, în care prin acel jurnal s'a însărcinat Epitropia.»

Pe asemenea considerante și pe temeiul că convențiunea cere centralizarea tuturilor averilor Statului, precum în curând se și regularisară și averile mănăstirești, seminariile se luară de minister și ele primiră prefaceri, sub noua administrațiune a Departamentului, ba și o nouă organizațiune.

În darea de sémă a Ministrului Manolache Costache, către Divanul ad-hoc pe 1859, se amintesc despre anchetele urmate la Epitropia seminarăscă în 1858 și în Maiu 1859 și despre concentrarea administrărei centrale, cu avutul lor, în Ministerul instrucțiunei publice, spre a se pune capăt decadenței, în care se înglodaū mereū acele importante aședământē, menite a ridica în țēră morala și respectul către religie. Acéstă măsură a avut imediate rezultate de economii în cheltuelile scólelor catihetice, cari existaū necomplete, în neregula cea mai mare și de prisos, alătura cu cele primare, unde aspiraņii de a intra în seminariū puteau găsi aceleași studii pregătitoare. Un alt rezultat al concentrărei administrațiunei scólelor seminaricesci, în Minister, a fost progresiva lor reimpopulare cu scolari. Nu trebuie însă să negăm, că adevăratele rezultate ale acestei măsuri, staū atárnate de la sórta ce se face clerului în țēră, dupe cum din proiect urmēză a se supune studiului Adunărei, cât și de la aprobarea ce Adunarea va da proiectului de lege, pregătit pentru radicala reorganizare a seminariilor.

Infiorirea acestora, fiind în legătură cu chirotoniile încredințate clerului înalt, s'a stăruiet cu tóte puterile, de a se opri acele nelegale. Dēcă promisiuni solemne, că nisce asemenea hirotoniri vor conteni, s'aū dat Ministerului, ele totuși s'aū reinnoit, cu dauna a unui însemnat număr de candidați eșiți în 1859 din seminariū.

Eată publicațiunea înaintată, pentru a opri chirotoniile de preoți și chiar de călugări ignoranți :

«Este cu d'inadinsul oprit, de a se mai primi în tagma preoțescă alți candidați, decât numai pe acei ce vor fi deplinat cursul învățaturilor teologicesci. De unde de la sine se înțelege, că acéstă legiuire privesce nu numai pe acei ce aū a fi preoți de mir, ci mai vērtoș și mai mult pe acei ce aū a fi asupra lor povățuitori; apoi, fiind-că numai din preoții din partea monahicăscă, dupe canóne, se pot oréndui în treptele cele mai 'nalte bisericesci; pentru acésta, pomenitul articol al reglementului se aplică, dupe drept cuvânt, mai vērtoș asupra preoților monahicesci; drept acésta, sus pomenita legiuire, va avea deplină a sa aplicație, la darea de ori-ce fel de cin, séu dregătorie bisericescă, adecă, la întēmplare de loc vacant, de protoereū, proestos, dicasteriot, egumen, archimandrit și archiereū, nimeni nu se va putea rēndui, nici hirotonisi, ci numai din acele fețe, cari vor înfățișa mai întēu atestat de deplinirea cursului învățaturilor teologicesci, de cari fețe se află acum destule în țēră, parte intrate în cliros, parte doritoare de a intra, înțelegēndu-se, că asupra acelor din Ieromonahī, cari aū apucata a lua cinuri bisericesci și anume: Archimandrit și protosingel, acéstă legiuire nu 'și are lucrarea ei.»

*

Pentru pregătirea de profesori superiori, primele guverne ale Domnitorului Alexandru I, ajută cu burse pe scolariū din facultatea filosofică, ba chiar și pe acei de la facultatea de drept. Așia rezultă acésta, din actul următor :

Copie dupe adresa Ministerului trebilor străine, cu No. 1.711, din Ianuarie 1859, către acela al cultelor și al instrucțiunei publice

Referatul aceluī Onor. Minister, sub No. 3.992, arētător cererei, ce aū făcut studenții din facultatea juridică și filosofică, de a li se slobođi subvențiunea cuvenită pe lunile de

la 1 Ghenarie anul curent, din economiile casei școlilor, resolvîndu-se de Consiliul Miniștrilor, în coprindere: «Avîndu-se în privință, că propășirea învățăturilor trebuie să «fie ținta cea d'ânteu a guvernămîntului; că o asemenea nu ar putea fi ajunsă, decă «guvernul nu ar veni în ajutorul celor lipsiți de mijlocele de existență și cari se deo- «sibesc prin talente și zel;

«Considerându-se, că stipendiștii aci arătați, au și fost primiți în asemenea stipendii «de 75 lei pe lună de fie-care, de la 1 Septembrie 1858, din economiile casei școlilor.

«Luându-se în privire lovirea ce s'ar face în viitorul tinerilor, arătați în referatul de «față, și în general și studiilor juridice, decă guvernul de astăzi ar fi mai puțin generos «decât cel trecut și am refusa așa stipendii;

«Consiliul încheia:

«Că Ministerul cultelor să slobodă stipendiile coprinse în referatul de față, conform «regulei păzită, de la 1 Septembrie 1858, până la 1 Ianuarie 1859.»

Conform d'er acestei încheeri, cu onor se face cunoscut acestui Onor. Minister, spre regulă.

p. Ministru, *Antoniad.*

Cu aceștia scop se trimit bursieri și în străinătate, la studii speciale. Așa în 1859, dupe propunerea directorului Ministerului de culte din Moldova V. A. Urechiiă, din luna Iulie, Consiliul Miniștrilor aprobă, ca din sporul arendărei moșiilor din acel an, să se trimită 3 tineri în străinătate și anume: Bosie, Ciurea și Codrescu, cel d'ânteu pentru drept și cei doi din urmă pentru medicină. Asemenea profesorul Cobălcescu, dobîndesce în aceștia an, o bursă de 240 galbeni pe an, ca să studieze la Paris științele naturale. Tot ast-fel D-nii P. Poni și Alex. Odescu în Septembrie 1859, dobîndesc burse, în Franța, cel d'ânteu pentru științele naturale și al doilea pentru litere.

Deja la Paris, erau mai mulți bursieri din Moldova, din cari cei mai mulți și astăzi sunt ilustrați ai țerei. Așa vom cita pe D-nii: N. Culiănu, G. Mărzescu, A. Peju (răposat), C. Vasiliu Pilat (acum general), V. Agapi (Doctor med.), D. Chinez (răposat), D. Ulea (Dr. med. răposat), etc. ¹⁾

În 1859, Ministrul instrucțiunei publice din Bucuresci, propune celui din Moldova, cu adresa No. 643, din 14 Martie, să se numescă corespondent și îngrijitor de bursieri profesorul de la facultatea de drept din Paris, D. Royer Collard. Acastă numire este aprobată la 1 Iulie 1859. ²⁾

Am vădut, că și alți bursieri s'au trimis din partea seminarului Veniamin: Mitropolitul Moldovei, cu anafora No. 36, din 29 Aprilie 1856, a cerut Domnitorului Ghica trimiterea la Atena a 3 clerici, conform § 16 din aședămîntul seminariului central. S'au trimis Erodiaconul Clemente, G. Erbiceanu și G. Dimitriu, cu câte 120 galbeni, unul pe an. ³⁾

În același an 1856, s'au trimis și la Halchi alți trei tineri și anume: Erod. Eronim, Erod. Damaschin și Monachul Ghenadie, cu câte 80 galbeni, unul pe an. ⁴⁾

¹⁾ Dosarul No. 1.297 din 1859.

²⁾ Dosarul No. 1.330, archiva ministerului de culte.

³⁾ Dosarul No. 1.048 și 1.625.

⁴⁾ Dosarul No. 1.052, archiva Statului.

La ocașiunea împărțirii premiilor pe 1859—1860, V. A. Urechia, Directorul Ministerului instrucțiunii publice, va obține de la ilustrul său Ministru, M. Kogălniceanu, să se trimită alți 5 junți bursieri, de astă dată în Italia. Vom reveni asupra acestui fapt, mai departe.

*

În anii 1858 și 1859, se țin în Iași primele cursuri libere gratuite. Cel d'ânteu curs liber a fost inaugurat în ziua de Duminică Tomii 1858, de către profesorul Ștefan Miclea. Consiliul școlar, compus din D-nii: T. Veisa, D. Pop, Z. Columb, Partenie Antonie, Dr. Apostoleanu, Barnuțiu, Suciu, cu jurnalul No. 48, din 17 Martie 1858, a aprobat facerea : cestui curs liber, de fizica populară, în sala cea mare a Academiei, de la 12 până la 1 p. m.

Experimentele făcute de profesorul Miclea atrăgea numeros auditoriu la aceste cursuri.

În 1859, cu adresa Ministerului treburilor străine No. 4.166, din 10 Septembrie, se comunică Ministrului instrucțiunii publice șcirea, că la cererea D-lui D. S. Miclescu Ministrul financelor, consiliul de miniștri a aprobat deschiderea unui curs public de comptabilitate și de economie politică și finance. Acastă aprobare a dat'o, «având în vedere răspândirea luminilor în țără prin ori-ce mijlôce, ca cea mai salutară măsură pentru înaintarea națională.»

I. Ionescu, a fost numit chiar cu decretul domnesc No. 7.565, din 19 Septembrie 1859, de și fără léfă, să facă cursul public, mai sus arătat, «pentru a se pregăti un personal cu asemenea cunoscinți speciale foarte neapărate, în privința noiei organizațiuni a diferitelor ramuri de administrație.»

I. Ionescu dă, în 25 Septembrie, programa cursului. Avea să țină 15 lecțiuni din comptabilitate și 16 din economia politică.

Toți funcționarii de pe la Ministere sunt îndemnați cu stăruință, să urmeze la ascultarea cursurilor acestora, cari se vor ține în sala gotică de la Trei-Erarchi.

Profesorele a ținut câte-va cursuri de séră. La unul din acestea, fiind de față Ministrul de finance Miclescu, a făcut o verde critică a actelor acestuia.

Inde irae! . . .

Președintele Ministerului, M. Costache, scrie Ministrului de Culte, Teriakiu, că «luând incredințare, că cursul de economie politică și de comptabilitate, deschis de D. I. Ionescu, a trecut peste scopul menirei lui și a eșit din sfera specială, care a motivat întocmirea acestui curs, transformându'l dintr'un studiu special de comptabilitate, într'un curs de discuții și apreciații politice, subscrisul are onorul a pofți, ca să bine-voiți a avisa la înlocuirea D-lui Ionescu prin o altă persoană, care în predarea lecțiunilor sale să se ocupe cu strictețe numai cu materiile speciale unui asemenea curs.»

Ministrul Teriakiu face cunoscut acăsta D-lui I. Ionescu, cu adresa No. 9.427 din 29 Octombrie.

Profesorul Mandinescu a fost invitat să continue cursul liber în locul D-lui I. Ionescu. Ei! Nu era tocmai lesne lui Mandinescu să succedă unui I. Ionescu (de la Brad) și de aceea lucrul rămase baltă. ¹⁾

¹⁾ Dosarul No. 1.310.

*

Ne rămâne a înregistra câte-va informațiuni și despre școala de arte din Iași.

Dăm în anexă ¹⁾ catalogul ucenicilor din această școală, la 23 Aprilie 1858.

Un alt catalog, iarăși anexat ²⁾ aci, coprinde numele elevilor pregătiți până la 1859, pentru a căpăta calificațiunea de maistri și de călfi.

În această listă se arată și județele, unde aveau să fie așezați.

Conflictul cu fostul antreprenor al școlii de arte și meserii, continuă în 1859 și înainte, dăr școala se readuce în stare bună, restaurându-se localul în 1859, dupe planul aci anexat. ³⁾

Anexăm aci programele de la aprôpe tôte categoriile de școli din Moldova, la finele anului 1859. ⁴⁾

*

Școlile private din Moldova sunt mai de aprôpe priveghiate în anii aceștia și mai ales de la 1859 înainte.

Deja în 12 Aprilie 1858, atât prin fôia oficială, cât și direct către conducătorii școlilor private, Ministrul instrucțiunii publice a scris circulare dîcându-le: «Avându-se în privire, că pe la unele din aședămintele de învățatură privată predarea limbei române se găsește în mare neîngrijire, că pe la unele nu este obligatorie pentru elevi și că pe la altele nu se găsește de fel coprinse între obiectele de învățatură», Ministerul face obligatoriū cursul de limba românească, sub pedepsă la dîn contra de închiderea școlii. ⁵⁾

Ministrul din 19 Maiū 1858, mai scrie institutorilor din județe, să aibă ochi asupra școlilor private.

În 1859, Ministerul instrucțiunii publice a constrins mai de aprôpe școlile private, să se supună la prescripțiunile legii școlare, în privința programei și a limbei.

În 15 Iulie 1859, Ministrul instrucțiunii publice din Iași scrie tuturor directorilor școlii private, trimițându-le programul public, lista cărților didactice și aceea a indivișilor, cu drept de a profesa și li se vestese, că la redeschiderea în tómnă a școlilor, Ministrul va opri de la profesiune pe ori-cine nu va avea în regulă autorizare și va închide

¹⁾ Veși anexa.

²⁾ Veși anexa.

³⁾ Veși anexa.

⁴⁾ Veși anexa.

⁵⁾ Principalele pensionate cărora li s'au trimis circulare sunt acestea: Katz (No. 2.542), Atanașiade (2.543), Frei (2.544), Iordan (2.545), Eivas (2.546), Joye (2.547), Hadik (2.548), Vroblesky (2.549), Petit (2.550), Meisner (2.551), Ferderber (Botoșani 2.552), Quitnisky (idem 2.553), Peri (Galați) 2.554, Scoti (idem 2.555), Edinacheviči (Bacău 2.556), Kopel (idem 2.557), Mayer (idem 2.558), Iavorsky (idem 2.559), Fritsch (Piatra 2.560), Diaconul N. Ionescu (idem 2.561) Kayol (Bêrlad 2.562), Bitrou (Roman 2.563), Crudul (Focșani 2.564), Metei (Botoșani), Gall (Iași), Sacheti (Iași). În 1859—1860 mai sunt următoarele pensionate noi: Pondichi la Bêrlad, Blanchin la Botoșani, Danilan la Botoșani, Simionoviči idem, Olivare (Bêrlad), Papadopolu (Galați), Mitropolu (idem), Tecla-Zgorska (Focșani), Sofia-Cociu (Fălticeni). Mai erau și școle speciale pentru evrei.

«acele institute, cari s'ar găsi încă în stare anormală, nepotrivită cu tendințele de uniformizare ale educațiunei românesce.» ¹⁾

Mare svon se ridică din partea directorilor de școli private, cari pun în mișcare pe toți consuli contra acestei măsurii. Ministrul explică prin jurnalele oficiale, că el «n'a înțeles a nesocoti meritele multora din directori de școli private și n'a pus în categorie de anormale toate școlile private. Decă directorii, cari au pensionatele în regula aședată de lege, n'au de ce să se témă . . . Cât pentru obiecțiunile aduse la aplicarea programelor publice prin școlile private, Ministerul nu le ia în sémă, căci nu le admite legea.

Tot-d'o-dată, cu asemenea explicațiuni categorice, V. A. Urechia, publică în *Stéoa Dunăreă*, din 25 August, următorul articol :

Răsvrătirea Directorilor !

S'au ridicat *limbele* asupra Ministerului de culte și instrucțiunea publică !...

Când țicem *limbele*, trebuie să se înțelégă acele ale unora din D-nii și D-nele directori și directorese de pensionate private.

Și pentru ce acéstă cruntă răsvrătire ? Pentru ce pe toate stradele Iașilor, la otelul de Europa, ca și la preămbllării, să n'auđi decât recriminări și blăsteme de directori de pensionate ? Fi-va că adresa Comisiunei centrale le-au pus *à la grande mode* ? Și acésta se pôte, căci adevărata cauză întru cât-va sémână : și aci este de imputat Ministrului de culte și instrucțiune publică o aplicare de lege, dăunătoare intereselor unor indiviđi...

Dér lăsând pentru astăđi comparațiunea, să vorbim numai despre măsura luată de Ministerul cultelor și instrucțiunei publice și asupra căreia limbele directoresce s'au răsculat.

§ 261, din aședământul *in vigóre* al instrucțiunei din țeră, țice : «Spre a nu putea fi vătămătoare elevilor schimbarea lor de la un pensionat la altul, seú la vre-o școlă publică, învățaturile pensionatelor vor fi **conforme și asemănate** cu acele ale școlilor publice.»

§ 264, mai țice : «Cursul învățaturilor în pensionate *va fi împărțit dupe programul școlilor publice.*»

Ministrul instrucțiunei publice, chiămat de a aplica cu scrupulozitate legiurile existente, necontrare Convențiunei, s'a cređut dator, și ca organ al legéi și ca *român*, de a cere prin circulară, (în interesul atât al țerei, cât și al părinților, ce au copii în pensionate), de a se aplica de D-nii directori în totul programele școlilor publice, conform § 261, 264 și 265.

Inde irac !

Și fiind-că, de la *sentimentele* unora din străini, directori de pensionate, până la acele ale multora din *boeri*, educați prin ele, nu este departe, nici c'au întârđiat *unia* din protipendadă a face *chorus* cu directorii și a imputa Ministrului aplicarea legilor în vigóre și tendința de a realiza § § cele mai românesce și mai de viitor pentru educațiunea pe base românesce a generațiunilor actuale!

Ceea ce supără și mai mult pe D-nii directori este, că circulara ce li s'a adresat de astă dată, le declară, fără mai multă parigorie, că neaplicând ei § 261, 264 și 265, Ministerul va aplica asupra-le § 274, care stipuléză că :

¹⁾ Dosarul No. 1.296 din 1859, archiva Ministerului de culte.

«Neurmărea acelor instrucțiuni din partea directorului, adevărindu-se prin inadinsă cercetare, și dupe ce Departamentul va vedea, că deșteptările ce va face rămân fără rezultatul dorit, va trage dupe sineși *inchiderea pensionatului.*»

Pentru astăzi, în privirea incriminatei circulari, ne mulțămim a arăta, cu legea în mână, legalitatea ei cea mai mare. Curând vom dovedi și aceea, că legea scolară, în această privință, este *națională* și de cea mai sublimă prevedere pentru naționalitatea română și viitorul învățăturilor din pensionate din țără.

În adevăr țera, în suveranitatea sa, în jurisdicțiunea ei omnipotentă d'inauntru, ce voesce să facă decât că, cu un regulament de instrucțiune, în vigore încă, tinde de a stabili un principiu ale căruia consecinți să fie, ca românul, învățat în sinul patriei, să iasă, mai 'nainte de toate, român cu trup și suflet, din ori-ce școli, fără excepție de publică seú privată ?

Pe lângă toate cele-l-alte privilegii ale unui trecut ruginit, am avut și pe acela de a vedea o mare parte a elevilor, produși de pensionatele particulare, neposedând cele mai mici note de istoria seú literatura națională, numai și numai pentru că în acele pensionate, afară de câte-va precepte de limbă, literatură, istorie și geografia francesă, nu se predă mai nimic. Regulamentul învățăturilor publice, pe cât vedurăm, elaborat în ăntăii ani ai domniei răposatului Principe Grigorie Ghica, a ținut între alte prevederi, rămase în germene, la stărpirea și a acestei anomalii predomnitore și ea în felul ei, de stat în stat.

Am întreba pe D-nii directori, ce posedă pensionate particulare, pe D-nii directori, cari incrimineză demarșa Departamentului cultului și al instrucțiunei publice, pe care nu putem a 'l lăuda destul pentru buna, de și tardiva sa, măsură, când românii, petrecători în statele cele-l-alte, ar cuteza a blama o măsură analogă din partea guvernelor respective, ce li s'ar răspunde ?

Vom întreba pe toți străinii bine cugetători și iubitori ai autonomiei patriei lor, suferire-ar ei acasă la dănsii, ca căți-va interesați să prindă a pune programa lor mai presus decât programa generală, dupe care se învêrtesce educațiunea publică a țerei ?

Vom mai întreba pe părinții, cari au avut copii dați prin cele mai multe din pensionatele private, cât de în urmă i-au a găsit la ora trecerei în colegiul național, și câte duzini de cunoștinți le au fost de lipsă, spre a 'și putea reincepe cursurile regulate, pe băncile unde studiază cei-l-alți fii ai patriei ?

Ne imputați, D-lor, puțin patriotism în menținerea, seú exercițiul drepturilor noastre naționale, recunoscute de curând, cu atăta solemnitate, de Europa întrégă, ne incriminați, când nu vă atinge cine-va la o atare córdă ; de îndată însă ce nu vă vine la socotela fermitate tenacității noastre, vă siliți a vă preface singuri în cei mai aprigi încălcători ai ei !

Socotela rotundă : un român 'și pôte face instrucțiunea ori unde, iar educațiunea, decât 'și o face în patrie, trebuie a avea de scop ca să 'l formeze român, o mai ăicem încă o dată ! Ministrul de cu'te 'și a înțeles foarte bine misia în fața țerei și a viitorului : El nu, nu voesce a exclude nici pe una din limbele străine din pensionatele private, dér voesce, dér este dator de a pune pe cea română la locul ce i se cuvine, ca limbă predominantă în stat, ca limbă aptă de a trezi în inimele noastre marele și demnele virtuți de alte dați, singure proprii a ne constitui în vrednici cetățeni ai viitorului.

Altă dată mai mult.

*

În anul 1859, am făcut prima statistică școlară în regulă, dupe formularul acesta :

Formular de statistică școlară în 1858

Către,

Pentru luna Octombrie curent să se trimită, până la 15 Noembrie viitor, pentru fiecare școală, următoarele însemnări statistice asupra elevilor înscriși :

		No. specific	No. total
Numărul total al elevilor			
<i>Impărțire statistică</i>			
I. Dupe religione	{	Ortodoxi	
		Catolici	
		Armeni	
		Evrei	
		Diverse	
		Total	
II. Dupe naționalitate	{	Români	
		Greci	
		Armeni	
		Germani	
		Slavi	
		Total	
III. Dupe etate	{	Până la ani 7	
		" " " 10	
		" " " 15	
		Mai sus	
		Total	
IV. Condițiunile sociale	{	Privilegiați	
		Negustori	
		Meseriași	
		Agricultori	
		Salariați	
		Total	
V. Vac.	{	Vaccinați	
		Nevaccinați	
		Total	
VI. For.	{	Forul școlei	
		Vecini	
		Total	

Către aceste, D-nii profesori sunt invitați a adăugi și de la sine orî-ce notiții particulare vor putea da asupra școlilor, din punctul de vedere statistic.

Director, V. A. Urechii.

Capul oficiului administrativ.

*

În 1858, comunitatea evrească din Iași, încercă a deschide școli, punând pentru această darea gabelei. ¹⁾

În Iași funcționează școli private evreiești și anume, pentru fete a lui Leon Sirkus, a lui Blumenthal, a lui Zwalb, iar pentru băieți a lui Winternitz.

*

Se cade a nu uita, să menționăm încercările de a se deschide școlă românească la schitul român din muntele Athos.

Domnitorul Gr. Ghica, patronă înființarea acestui schit și, pricepând însemnătatea culturală a unei școli române în părțile acelea îndepărtate ale peninsulei balcanice, o ajută cu bani.

MUNTENIA

Anii, de care m'am ocupat cu școlile din Moldova, sunt egalmente de mare importanță și pentru școlile muntene.

Redeschise școlile, tot pe temeiul legii celei reacționare din 1847, am vădit, că din dată s'au fost rânduit comisiunii cercetătoare programelor. Deja în 1856, comisiunea însărcinată cu cercetarea și formarea unei programe de învățături ²⁾ a presintat în 12 Ianuarie raportul său și programele elaborate. ³⁾

Acastă lucrare a comisiunei rămâne neaplicată în anul 1856.

La 2 Decembre acest an, G. Costaforu e numit de Căimăcămie director al școlilor, cu ofisul No. 575. ⁴⁾

În Octombre, anul următor 1857, G. Costaforu e trimis în Europa, să studieze organizațiunea gimnasiilor și să întocmescă și un plan de bibliotecă sistematică.

Mai mult de 6 luni călătorește Costaforu prin Belgia, Franția, Prusia, Elveția, Italia, Saxonia, etc., și întorcându-se, presintă, în Iulie 1858, raportul său, care acum, dupe ce a costat pe Stat 1.500 galbeni, va activa cel puțin reforma învățământului în țera românească. ⁵⁾

În lipsa lui Costaforu din țeră, Ministrul instrucțiunei publice, Gr. Bengescu, supune Domnitorului planurile lucrate de arhitectul Șlater, în înțelegere cu D-nii arhitecți Orăscu și Beneș, pentru edificarea palatului Academiei, pe locul unde a existat colegiul lui S-tul Sava.

În Septembrie 1857, Caimacamul decretază această construcțiune.

Eată oficiul Caimacamului Al. Ghica, pentru începerea construirii noului palat :

Noi, Prințul Alexandru Dimitrie Ghica,

Caimacamul Țerei-Românești.

Către Departamentul cultului și al instrucțiunei publice

Vădând raportul celui Departament, din Septembrie, No. 2.752, prin care ni se arătă, că locul, ce slujește astăzi învățăturilor publice în capitală, nu corespunde în nici în-

¹⁾ Dosarul No. 1.162, archiva ministerului de culte.

²⁾ Acastă comisiune era compusă din G. Hill, Ulis de Marsillac, I. Zalomit, A. Crețescu, A. Marin, I. Maxim și Em. Constantinescu.

³⁾ Veți anexa.

⁴⁾ Dosarul No. 906 din 1856.

⁵⁾ Dosarul No. 57.

tr'un chip trebuințelor destinației sêle și că este cu totul nepotrivit unui aședământ, ce trebuie să fie centrul învățăturilor din țeră.

Considerând, că sunt trecuți acum ȑece ani, de când legiuitoroa obștêscă Adunare, a declarat neapêrată trebuința de a se clădi cuviincioșele încăperi pentru învățatură, și a pus în dispozițiunea guvernului, prin art. 10, din legiuirea anului 1847, trebuincioșele fonduri pentru îndeplinirea unei așa de simțită trebuință ;

Considerând, că orî și care ar fi starea lucrurilor ce vor isvori din împrejurările de față, importanța și folosul unei asemenea clădirii va fi tot aceea ;

Considerând, că este o sântă datorie, impusă nouê prin legiuire și prin voința acelor iubitori de omenire români, cari au înzestrat cu atâtea bogății aședămintele de bine-faceri, de a nu lăsa să se mai amâne o așa importantă lucrare.

Vêdend planurile alcătuite de comisiunea instituată de acel Departament, și compusă de arhitectii A. Orêscu, Șlater și Beneș, pentru clădirea unei academii, pe locul colegiului S-tului Sava, dupe programa ce s'a dat acelei comisiunii ;

Vêdend devisul aproximativ, alcătuit tot de acele persône, și care se urcă la suma de un milion opt sute nouê-ȑeci și douê de miș șese sute nouê-ȑeci (1.892.690) lei.

Noi, pe temeiul art. din regulament și art. 10 din legiuirea din anul 1847, aprobăm raportul aceluî Departament, pentru clădirea Academiei, dupe planurile și devisul însemnate mai sus, și cu orênduelile propuse în acel raport, ca adică executarea lucrării să se facă prin de aprôpe stăruință și privigherea Eforiei școlêlor ;

Ca arhitect al lucrărilor, sub directa privighere și controlare a Eforiei, Noi, din acele trei persône, ce ni se recomandă de Departament, orênduim pe D. A. Orêscu, inginerul și arhitectul Statului, căruia i se va da un ajutor desemnator, cu o lêfă pe lună de 500 lei, un scriitor cu o lêfă pe lună de 200 lei și doui conductorii impiricii de clădiri, ce se vor orêndui de către Departamentul din intru din funcționarii în ființă ; se va pune în dispozițiunea D-lui Orêscu, pentru diferitele sêle cheltueli în împlinirea însemnatei însărcinări ce se pune asupra'i, o sumă de galbeni una mie (1.000), cari să i se rêspondă treptat, dupe trebuințele sêle.

Suma de 1.892.690 lei, trebuincioșă pentru clădirea Academiei, se va lua treptat, dupe trebuință, din casa centrală, viind și Eforia școlêlor în ajutor cu suma ce va chibzui că pôte dispune din capitalurile sêle.

Pe aceste temeiuri, acel Departament va invita pe Eforia școlêlor, a lua îndată cuviincioșele mêsuri pentru dărimarea îndată a vechei zidării și punerea fundațiilor nouei Academii.

Cunoscend și prețuind cea bine-făcêtoare stăruință a membrilor Eforiei, pentru dezvoltarea instrucțiunei publice, suntem încredințați că vor pune tótă stăruință într'o lucrare, prin care vor dobândi noui titluri la recunoscința publicului.

Cu plăcere exprimăm via noastră mulțămire șefului ad-interim aceluî Departament, pentru laudata inițiativă ce a luat în acêstă bine-facere.

(Urmêză iscălitura Măriei Sale).

No. 1.290.

1857, Septembrie 10.

G. Costaforu reintors la post, se pune pe lucru, și în 11 August 1858, obține decretul Caimacamului Al. D. Ghica, aprobând nouele programe gimnasiale. ¹⁾

¹⁾ Veđi anexa. Modificațiunile principale din Eforie în anul 1858 sunt :

În 22 Martie, Arsăki cere Caimacamului să fie demisionat din Eforia școlêlor, în care se află de la 1850. În 20 Maiu acelaș an, demisionêză și D. colonel Florescu. În 31 Iulie acelaș an, D. I. A. Filipescu este numit efor, cu ofisul Caimacamului Alexandru Ghica No. 1.004. Apoi în 27 August același an, sunt numiți în Eforie Aristid Ghica, Gh. Costaforu și Al. G. Goleșcu.

În 28 August 1858, prin raport la Caimacam, Eforia organizează colegiul și la Craiova. Anexând ¹⁾ aci programa, dupe care s'a făcut studiile secundare superioare, de la 1 Septembrie 1855, până la 1 Iunie 1856, lectorul va putea însuși compara noul program adoptat la 1858, și va găsi, ca și noi, acest din urmă program, superior tuturor celor anterioare.

Alăturăm și statul lefilor din Februarie 1857, în care se pot vedea de asemenea toate modificațiunile supravenite în personalul tuturor școlilor din Muntenia, până la această dată, în comparațiune cu statul modificat din 1856.

*

În Octombrie 1858, nu mai este director școlilor Costaforu. Eforia se tânguesce în contra lui, că a dispărut de la post, lăsând și catedrele neocupate. ²⁾

V. Boerescu este apoi însărcinat cu direcțiunea școlilor. În această calitate el provocă o adunare a profesorilor primari din Bucuresci, în Octombrie 1858, punându-i următoarele însărcinări:

«Comisiunea compusă din D-nii profesori primari din Bucuresci, convocată în urma jurnalului Eforiei de la 10 Octombrie, are a se ocupa și a da relațiune Eforiei despre următoarele obiecte:

1) A lua în considerare raporturile D-lui revisor, precum și programele prezentate de profesorii primari la 1857, și a expune opiniunea sa asupra modificărei, ce s'ar putea face în programul actual;

2) A arăta dacă metoda lancasteriană are inconveniente, și dacă este bine a se mai consemna această metodă;

3) A se pronunța dacă este bine a se mai consemna divisiunea actuală de patru clase elementare, sevă dacă n'ar fi mai util ca instrucțiunea primară să se împarță în două divisiuni, dintre care una elementară și alta reală;

4) Asemenea din cărțile didactice, cari există, a arăta pe acelea cari prezintă inconveniente, sevă ce cărți lipsesc și s'ar putea adăoga.

Comisiunea va mai putea examina și pune pe tapet și alte chestiuni decât cele arătate aci.

Pentru o mai regulată mergere a desbaterilor, se va alege un vice-president și două secretari. Vice-presidentul va conduce desbaterile în lipsa presidentului, care este directorul școlilor. Secretarii vor ținea procese-verbale regulate de ceea ce se țice. Asupra fie-cărei materii se va redacta apoi un raport, care se va supune la cunoscința Eforiei.»

B. Boerescu.

1858, Octombrie 17.

Dăm în anexă ³⁾ și posedăm chiar în original jurnalele încheiate de această comisiune, care urmăresce chiamarea sa, până târziu în 6 Iunie 1859, când și închee lucrările sêle definitive.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Veți anexa.

*

Tot în Septembrie 1858, Eforia încheie jurnalul No. 46, prin care înființează o comisiune consultativă pe lângă Eforie, aleasă din corpul didactic și numită Comisiune gimnasială.

Eată jurnalul, prin care această comisiune s'a constituit :

Copie din dosarul No. 1.005 din 1858, pentru alegerea unei comisiuni din corpul profesoral, cu însărcinarea asupra metodelor, cărților didactice și a regulilor de disciplină

J u r n a l

«Eforia scólelor, considerând, că de la D-nii profesori depinde în mare parte buna aplicare a programului; că D-lor pot a se pronunța mai bine asupra metodelor, cărților didactice și chiar regulilor disciplinării; că din unirea și constituirea D-lor în corp, depinde în mare parte progresul instrucțiunii naționale; s'a chibzuit a se convoca de D. director toți D-nii profesori gimnasiali, pentru ca din sinul D-lor să se aleagă o comisiune, compusă din 10 membri. Acastă comisiune, care se va aduna și va delibera împreună cu D. director, va avea vot consultativ și va putea face cunoscut Eforiei rezultatul deliberărei sele asupra cestiunilor de aplicație de metode, de cărți didactice, seú și alte cestiuni, care interesază instrucțiunea în general.»

Profesorii se adunară la 19 Septembrie 1858.

Dintre 17 profesori cari s'aú întrunit, s'aú ales prin vot secret membri, D-nii: Zalomit, Hill, Roques, Aaron, Cernătescu, Marin, Ioranu, Nicefor, Neimaister și Orăscu.

Sub președința lui I. Zalomit, având de secretari pe Nichifor și A. Marin, comisiunea, în ședința din 26, aceeași lună, a alcătuit statutul următor :

Statutele comisiunei gimnasiale.

Compunerea comisiunei

Art. 1. Comisiunea gimnasială se compune din 10 membri, profesori, aleși prin votul tuturor profesorilor gimnasiali.

Art. 2. Acastă comisiune se va realege dupe două ani, la începutul anului școlastic. Membrii actuali pot fi realeși.

Art. 3. Presidentul seú de drept este D. director al scólelor. Comisiunea va mai alege un vice-președinte și două secretari.

Art. 4. Președintele va conduce desbaterile, el va fi mișlocitor între Eforie și comisiune și va avea vot deliberativ ca și cei-l-alți membri. Vice-presidentul va ramplasa pe president la trebuință. Secretarii vor ține procesele verbale și vor încheia jurnale despre desbateri; și vor face raporturile către Eforie.

Atribuțiunile Comisiunei

Art. 5. Puterea acestei comisiuni este consultativă, și opiniunile ei se vor supune la aprobarea onor. Eforii.

Art. 6. Acastă comisiune va putea discuta cestiuni de aplicație, de metodă, de disci-

plină, de cărți didactice, séu și alte cestiuși, cari interesază instrucțiunea publică în general.

Dreptul de inițiativă este al comisiunei, ca și al Eforiei.

Modul de a lucra al comisiunei :

Art. 7. Comisiunea se va aduna de ordinar la fie-care două săptămâni, Lună séra, la 7 ore, în sala Eforiei. Se pôte însă convoca și extraordinar de către presidentul séu. Când 4 membri vor susține și vor motiva formarea unei Adunări extraordinare, președintele va fi dator a o convoca.

Art. 8. Hotăririle se vor adopta prin vot secret și dupe majoritate.

Art. 9. Spre a fi aceste hotăriri valabile, cată să fie față cel puțin 7 membri din 11.

Art. 10. Hotăririle adoptate se vor comunica prin prezident la Eforie. Eforia i va face observările séle, până ce în fine i va da votul séu definitiv și se va pronunța, decă încuviințază séu nu a se lua măsurile cuvenite pentru aplicarea lor. Eforiei însă i se va face cunoscut și opiniunile minorității.

Art. 11. Fie-care din membrii va putea primi din partea comisiunei lucrări analoge cu specialitatea sa.

Art. 12. Aceste statute fiind aprobate de membrii comisiunei, se supun și la aprobarea Onor. Eforii.

Art. 13. Nici o schimbare nu se pôte face la aceste statute, decât tot dupe modul cum s'a făcut și ele.

B. Boerescu. Joranu. H. Hill. Aaron Florian. R. Neimaister. Zalomit. G. E. Nichefor. P. I. Cernătescu. Al. Orăscu. A. Marin.

1858, Septembre 26.

*

Dintre cele mai importante lucrări ale acestei comisiuni, avem a menționa proiectul de ortografie cu litere latine, prezentat de D-nii Poenaru, Nichefor și Nestor, proiect procvocat de Eforia scólor. ¹⁾ Vom reveni asupra acestuia la rubrica culturéi generale.

*

În vedere cu noile programe, se fac unele modifițiuni în personalul didactic. Acestea sunt arătate în următorul raport, către Domnitorul Alexandru Ión I, pentru semestrul scolar 1859—1860.

Măriei Sale Alexandru Ión I, Domn al Principatelor-Unite Țera-Românescă și Moldova

Prea Înălțate Dómne,

În conformitate cu progresul instrucțiunei publice, s'a simțit neapărată trebuința de a se face óre-care modifițiuni în programa gimnasiului de aci și din Craiova, pentru curentele an scolar 1859—1860, cari modifițiuni s'a și pus în lucrare, dupe dispozițiunile precisate în jurnalele acestei Eforii, de sub No. 75 și 76, din 31 ale trecutei lui August, iar modifiunile privitoare la partea financiară și care variază de apunamentele, ce erau fixate dupe programa de mai înainte, sunt cele următoare :

¹⁾ Dosarul No. 1.005.

I. In gimnasiul capitalei

1. D-lui Alecu Pop, profesor de calcul și caligrafie, cu léfa de lei 500 pe lună, i se adaogă încă lei 100 pe lună, căci în loc de opt lecțiuni dupe programa veche, face acum 12 lecțiuni.

2. S-ției Sale diaconului Theodor, profesor de religiunea ortodoxă, pe lângă léfa sa de 150 lei pe lună, i se mai adaogă încă lei 150 pe lună, căci leafa ce avea era prea mică și în disproporțiune cu a celor-l-alți profesori.

D-lui Iuliū Baraș, profesor de istoria naturală, pe lângă léfa sa de lei 600 pe lună i se mai adaogă încă lei 200, căci mai înainte avea în trei clase șese lecțiuni și acum are a face în 5 clase 10 lecțiuni.

Acești 200 se vor da din cei prevăduți în programa veche, pentru un curs de istoria naturală la clasa VIII.

II. In gimnasiul din Craiova

a/ D-lui G. M. Fontanini, inspectorul gimnasial și profesor de limba latină în pararel cu cea română și de geografie, pe lângă léfa sa de lei 750 pe lună, i se mai adaogă lei 50 spre a se face 800, căci i s'a mai adaogat două lecțiuni prin noua programă, și pe lângă léfa sa de inspector de lei 300 pe lună—afară de lei 100 ce primesce acum ca diurnă—i se mai adaogă lei 100, fiind-că léfa ce avea este în disproporțiune cu greutatea sarcinei;

b/ D-lui . . . Arnold, profesor de limba germană i se mai adaogă 50 lei pe lună, pe lângă lei 450, ce avea, pentru ca să aibă aceeași léfă, cu alți profesori de categoria sa;

c/ D-lui Basiliu Caloianu, profesor de istoria generală i se adaogă lei 100 pe lună, peste lei 500 ce avea, spre a se mai apropia de léfa aceluiași profesor, din gimnasiul capitalei.

Acestă chibzuire Eforia o supune, dupe datorie, la cunoscința Măriei Tale, și vă rog să bine-voiți a 'i da înalta aprobare, de a se plăti numitele adaose, de la Septembrie curent, din fondul economiilor școlilor.

Membrul Eforiei instrucțiunei publice, B. Boerescu.

Deja în 22 Iulie 1859, Eforia cu jurnalul No. 46, a chiămat să ocupe catedrele din cursurile superioare anexate la liceū, pe următoarele persone :

- 1) A. Tr. Laurian, pentru catedra limbelor clasice, cu léfa de 800 lei pe lună;
- 2) I. Eliade Rădulescu, la catedra limbei și literaturii române. ¹⁾

¹⁾ Eliade refușă catedra prin următoarea adresă, ce conservăm în original :

Onorabilei Eforie a instrucțiunei publice

Simțitor la propunerea Onorabilei Eforie, prin adresa cu No. 1.776, din 25 Iulie anului curgător, de a accepe catedra de literatura română în colegiul capitalei, cu durere am onóre a aréta, că materialemente timpul nu 'mi ajunge nici pentru ocupațiunile cu care deja sunt îndatorat către public, și nu pot lua asupra'mi sarcine noue, fără a compromite și pe cele vechi.

Mai târziu m'ași stima ferice de a'mi termina viața ast-fel cum am început-o, împărtaşind, câte am putut culege în curs de atâția ani, studiosei junimi.

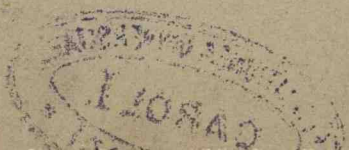
I. Heliade.

București, 1859, August 15.

Resoluțiunea lui V. Boerescu

Se va conserva catedra până ce D. Eliad se va inlesni a primi, fiind-că nu o refușă absolut, însă nu i se va plăti léfa, decât când va primi cursul.

V. Boerescu.

3) Pană Buescu, pentru catedra de economia rurală și agronomie, catedră care s'a alăturat ca curs superior pe lângă gimnasiu, cu lefă de 500 lei pe lună.

La 22 August 1859, I. Maiorescu e numit de Eforie profesor de istoria critică și statistică la clasa VI-a, a VII-a și a V-III-a, cu lefă de 800 lei pe lună, iar D. Cernătescu rămâne pentru clasele a III-a, a IV-a și a V-a de aceleași materii.

În Octombrie 1859, C. Aristia este numit profesor de limba elenă la liceul S-tul Sava, pentru clasele a VII-a și a VIII-a.

B. Boerescu, care cu ofisul No. 1.190, din 1 Septembrie 1858, succedase lui G. Costaforu la direcțiunea școlilor, se demite. În 2 Octombrie 1859, I. Zalomit ține pe câteva zile postul de director al școlilor, până la 15 Octombrie, când este rânduit definitiv director al școlilor profesorul I. Maiorescu.

În Iunie 1859, D. A. G. Golescu, este absent din Eforie fiind la Iași. Laurian e numit în locu'i, ca membru onorific, prin raportul către Domnitor, semnat de C. A. Crețulescu, sub No. 2.016.

*

Din directoratul lui B. Boerescu, avem regulamentul întocmit de el asupra datoriilor și atribuțiilor sub-directorului și a epistatului colegiului, pe care le dăm aci în anexă.¹⁾

*

Școlile primare din țera românească, întâmpinând dificultate de a fi ocupate cu buni institutori, Eforia se gândește la această lipsă și crede a o înlătura, prin măsurile propuse în actul de la vale:

«Eforia vădând lipsa ce este de institutori și de institutrice pentru școlile primare, considerând că mai ales această clasă de învățători publici, spre a putea răspunde la delicata sarcină ce au de a da educațiune, mai vârtos morală, poporului, este trebuință a lua ca însăși o educațiune specială, ast-fel ca fie-care institutor să fie un exemplu viu de modestie și de sirguință, a chibzuit, ca până la întorcerea scolarului, ce s'a hotărît a se trimite spre a studia pedagogia și care la întorcerea sa va fi însărcinat a dirigia o școală normală pentru institutori, de o cam dată să se ia următoarele măsuri:

1) Trei-șeci stipendiști din cei 50, ce se țin în pensionatul sucursal al colegiului din capitală, să se primescă prin concurs, care se va face la începutul fie-cărui an școlastic;

2) Un stipendist va fi dator, dupe săvârșirea studiului, a servi în curs de 10 ani Statului, în calitate de institutor în școlile primare;

3) Stipendiștii vor fi primiți din școlarii școlilor primare, ce vor fi făcut clasa a IV-a și cari vor fi din familii scăpătate, ast-fel ca funcțiunea de institutor să fie adevărată carieră pentru dênșii;

3) Dece din 20 bursiere, ce se țin în pensionatul domnesc de fete din capitală, se vor lua tot din familii scăpătate, și interna, cu îndatorirea de a servi Statului, dupe săvârșirea studiilor, în curs de 10 ani, în calitate de institutrice;

5) Pentru îmbrăcăminte și cărțile trebuincioase, de fie-care stipendist seú stipendistă, se va da din casa școlilor câte lei 450 pe an, cari fac 40 persoane lei 18.000 pe an;

¹⁾ Veți anexa.

Acastă a ei chibzuire, Eforia o supune prea plecat Înălțimei Vostre, că de veți socoti de cuviință să bine-voiți a îi da înalta aprobație, spre a se pune în lucrare.» ¹⁾

În 25 Ianuarie 1858, cu jurnalul Eforiei No. 997, se cere Caimacamului înființarea de 5 școli primare în București, adecă câte una din fie-ce despărțire.

Eforia ște în raportul său către Caimacam: «Luând în considerare, că potrivit cu dispozițiunile regulamentului școlilor, în capitala București trebuie să se afle înființate 5 școli primare, adecă câte una de fie-care despărțire; că de la început s'au și înființat acest număr de școli și s'au aflat pe deplin până 1848, iar la redeschiderea școlilor, dupe suspendarea ce li se făcuse la acea epocă, a rămas școla la despărțirea din Roșu neînființată până acum», din cauză că nu s'a aflat local potrivit, Eforia dispune să se deschidă această școlă în decurgerea anului școlastic 1858, în coprinsul localului de la S-tul Sava, numai clasele I-a și a II-a, iar a III-a și a IV-a se vor organiza treptat.

Caimacamul aprobă această propunere.

În 1859, se aplică la școlile primare noul program, la elaborarea căruia a luat, parte dupe cum vechurăm, institutorii primari, adunați în conferințe.

Eată circulara, prin care acest program se pune în aplicațiune:

Circulară către toate comitetele din județe

«Vi se alătură... exemplar din noul program al școlilor primare, care are a se pune în lucrare de la 15 August anul curent, împreună cu instrucțiunile relative la punerea în lucrare a acestui program. Veți împărți aceste exemplare pe la toți D-nii profesori publici și privați și la D-nii membrii ai comitetului, și sunteți invitați a priveghia întocmai a sa urmare.

Cărțile didactice cele noi se vor termina mai târziu tot în curentul anului acestuia, când vi se vor face cunoscut. Până atunci D-nii profesori se vor servi cu cele vechi, séu își vor face texturi, conformându-se, pe cât se va putea, cu textul programului, care se va afișa în fie-care clasă.»

10 exemplare Comitetei districtului Mehedinți No. 1.915 din $\frac{5}{8}$ 1859.

10 idem	"	"	Gorj	"	1.916	"	"	"
10 idem	"	"	Romanați	"	1.917	"	"	"
20 idem	"	"	Dolj	"	1.918	"	"	"
10 idem	"	"	Vâlcea	"	1.919	"	"	"
10 idem	"	"	Teleorman	"	1.920	"	"	"
10 idem	"	"	Vlașca	"	1.921	"	"	"
15 idem	"	"	Brăila	"	1.922	"	"	"
15 idem	"	"	Râm.-Sărat	"	1.923	"	"	"
10 idem	"	"	Buzău	"	1.924	"	"	"
15 idem	"	"	Prahova	"	1.925	"	"	"
10 idem	"	"	Argeș	"	1.926	"	"	"
10 idem	"	"	Dâmbovița	"	1.927	"	"	"
10 idem	"	"	Muscel	"	1.928	"	"	"
15 idem	"	"	Oltul	"	1.929	"	"	"
10 idem	"	"	Ialomita	"	1.931	"	"	" ²⁾

¹⁾ Dosarul No. 839, din 1855.

²⁾ Dosarul No. 45, din 1859.

Acastă circulară, aprópe identică, este comunicată și celor 4 scoli primare din capitală în 5 August 1859, sub No. 1.910—1.914.

Asemenea se comunică noul program și următorilor directori de scóle private :

«Vi se comunică și D-vóstre câte 4 exemplare, împreună cu instrucțiunile relative la executarea sa. Sunteți invitați, D-lor, a substitui în locul programului vechiú pe cel nou, și a priveghia ca D-nii profesori, ce aveți, să se conformeze întocmai.»

D-luí N. Mitilieu.

” A. Tabacopolu.

” A. Șevitz.

” St. Rașianu.

” A. de Vuiți.

” I. Ríureanu.

” I. Gaf.

” I. Pop.

” A. Vichy.

” I. Deliani.

” A. Apostolatu.

D-nii C. Codreanu și N. Florescu.

D-luí A. T. Mavrocordat.

Programul comunicat pe lângă circularile de mai sus, se póte vedea în anexa ¹⁾ de la această pagină.

Acest program se punea în execuțiune, din nenorocire înainte de a se fi pregătit cărțile didactice în raport cu el. Și cu tóte acestea Eforia cređu util, cu referință la cărțile didactice, a comunica institutorilor, în 28 August 1859, sub No. 2.007—2.023, următórea circulară :

Domnule,

«Amestecul cărților didactice, ce s'aú vėđut prin cele mai multe scoli, la revisiile făcute atât de D-l revisor, cum și de către subsemnatul, este nu numai o abateră din instrucțiunile Eforiei, dér și o pedică pentru progresul scolarilor, căci, spre exemplu, la lectură, cum s'ar putea trage atențiunea scolarilor asupra unui capitol, pe care D-ta îl citești scolarilor, când ei toți nu aú aceeași carte?

Ești dér invitat ca să nu te servi cu alte cărți, decât cu cele în ființă ale Eforiei, până la tipărirea altor cărți mai proprii, cari s'aú și pus în lucrare.

Acastă măsură o veți comunica și colegilor D-tale.»

No. 2.227, orașul Severin, și termină cu No. 2.242, la profesorul superior al orașului Brăila.

Tot cu referință la unele cărți didactice, s'a mai dat și următórea circulară către institutorii scólelor primare din capitală, scóla de arte, de agricultură, acóla de medicină și chirurgie, și către pensionatele private din capitală :

Domnule,

Eforia a recunoscut de necesitate absolută și a decis, ca între cărțile didactice de clasele a II-a, a III-a și a IV-a primare, ca carte de citire să se introducă și cartea intitu-

¹⁾ Veđi anexa.

lată: *Evangheliile și epistolele Duminicilor și ale sărbătorilor de peste tot anul*, de părintele Nifon Bălășescu.

Sunteți dără invitați, D-le, ca în toate Sâmbetele și ajunurile sărbătorilor mari, să se citească în clasele mai sus arătate, apostolul și evanghelia zilei următoare. Cu modul acesta scolarii din frageda lor copilărie se vor familiarisa cu S-ta scriptură, care este legea lui Dumnezeu și prin urmare fundamentul unei bune educațiuni.

Veți bine-voi, D-le, a comunica în copie această decisiune a Eforiei și celor-l-alți D-ni colegi ai D-tale, spre a se conforma întocmai.

Prețul unui exemplar este două sfanți.

No. 3.002. Inst. superior al colôrei de Verde.

1859, Octombrie 23.

No. 3.003. " " " " " Roșiu.

Pentru a împedica abandonarea scôlelor primare de către scolari, încă înainte de terminare, a tus-patru clasele primare, se înființază un absolutoriu a unei scolii primare și se cere prezentarea lui obligatoriă, pentru acei ce vor să intre în gimnasiu. Eată circula-rea pentru acesta, adresată tutulor institutorilor superiori:

Circulare către institutorii superiori ai scôlelor primare din districte și capitală

Ca scolarii să nu se lase de scôla mai înainte de a fi terminat toate învățăturile celor 4 clase, Eforia a socotit de cuviință, ca pe viitor, începând chiar de estimp, să se dea scolarilor ce vor fi terminat toate clasele câte un certificat. Pentru acest sfirșit, se trimite D-tale un număr de certificate potrivit cu numărul scolarilor ce au fost în anul trecut în clasa IV-a, din care să dai numai la scolarii ce vor fi demni de a eși din această clasă. Într'insul se vor trece toate însemnările, ce se arată și iscalindu-se de toți profesorii claselor respective, se va da apoi scolarului.

Vi se adaogă, că fără certificat complet al claselor primare, nici un scolar nu va fi primit a intra în clasele gimnasiale.

1859, August 18.

*

Scôla din Ploesci, care, precum scim, se bucură de fonduri proprii, primesce în 1859, o adaogire de studii, care o disting de toate cele-l-alte scolii primare din țera. Anume se adaogă o clasă comercială și prin urmare programul, întocmit pentru scôla din Ploesci, este modificat, dupe cum se pôte vedea din anexele 1) la această pagină, relative la afacere.

În acest an 1859, luptele dintre partidele politice dau ocaziune la o neînțelegere între Eforie și ministrul instrucțiunei publice, A. G. Goleșcu. Acesta scrie, în 20 Octombrie 1859, sub No. 3.013, Eforiei scôlelor :

Domnilor efori,

«S'a observat de multe ori, că unii din profesori iaă parte la manifestări politice, precum se aduce d. e. alăturatul în copie răspuns al institutorului de la Buzău; și fiind-că acesta pôte să vateme autoritatea și respectul ce se cuvine unor asemenea funcționari,

1) Veți anexele.

subsemnatul vă invită, D-lor efori, ca prin circulare să dați în cunoștință tuturor profesorilor de prin districte, cum și a face cunoscut celor din capitală, a se abține de la asemenea urmări.»

Ministru, *A. G. Golescu.*

Supărarea pe institutorul din Buzău provine din faptul, că acesta manifestă sentimente ostile noului guvern, prin declarațiunea lui, adusă aci în întregime :

Copie dupe hârtia D-lui Dimitrie Kirculescu, cu No. . . . din 26 August 1859, către administrațiunea districtului Buzău

«Subscriindu-mă la împrumutul național cu suma de lei 500, ce 'mi-a fost prin puțință, am fost măhnit, că mărginitele'mi mișloce nu'mi permit a veni cu mai mult în ajutorul de care această sîrmană țără este atât de mult întrebuițată. Astăzi însă, când împregiurări cu totul neașteptate ivite de curînd în acest district, mă fac a perde aceeași încredere ce aveam mai 'nainte;

Viu D-le administrator a vă anunța, că abținîndu-mă de o cam dată de la ajutorul cu care atunci m'am oferit îl păstrez a 'l depune pe altarul patriei, într'un timp mai favorabil principiilor ce profesez.»

D. Kirculescu.

Ministru A. G. Golescu supărat, pune rezoluțiunea următoare :

«Se va face o nouă circulare către D-nii institutori de districte, avîndu-se în vedere circularea cu No. . . . din Decembre 1858, către comitetul de inspecțiune. ¹⁾ Iar D-lui Kirculescu, pe lângă circulare, i se face aspru reprimandă pentru adresa către administratorul de Buzău.»

1859, Octombrie 21.

Ca să satisfacă cererea Ministrului, Eforia adresază institutorilor următoarea circulare :

Circulare către D-nii institutori ai școlilor primare din capitală și districte

«Prin circulara sa, comunicată D-văstre, prin comitetele de inspecțiune, în luna Decembre anul expirat, Eforia instrucțiunei publice, provocată prin ordin guberniale, v'a scris ca să vă feriți de ori-ce ar putea vătăma ordinea legală și specialmente de manifestări politice.

Adresându-se către D-văstră, către partea cea mai inteligentă a națiunei, Eforia era convinsă, că cuvintele ei vor fi bine înțelese de către toți, că nu va mai fi adusă în trista pozițiune de a repeți asemenea admonițiuni. Cu toate acestea, ea a primit din nou adresa Onoratului Minister al cultelor și al instrucțiunei publice, cu No. 3.013, prin care, asupra unora dintre D-nii institutori se ridică cele mai grele imputări, probate prin acte, la a cărora citire Eforia n'a putut a nu simți cea mai profundă durere.

D-lor, școla fiind destinată a răspândi adevărata știință în toate clasele societăței, fără distingere, luminând mintea tinerimei, formând inima, deșteptându'i, din cea mai fra-

¹⁾ În 1858, Căimăcămia cerea institutorilor să se abțină de la politică, pentru că dînșii, ca tot ce era mai inteligent în țără, se declaraseră pentru unire, principe strein, etc.

Căimăcămia, ca toate guvernele rele, impiedica pe corpul didactic, nu de la politică, ci de la politica care nu i convenea dînșei.

gedă a ei etate, ideea de autoritate și de sanctitatea legilor, și deprindend'o în respectul și supunere către ordinea legală și către autoritățile Statului, ce o mențin, e din natura sa un institut universal, și prin urmare neutral, cu care scoborirea în arena luptelor politice și participarea la manifestări de acestea e cu totul incompatibile. Profesorul ori institutorul, care nu poate rezista pasiunii de a se amesteca în aceste lupte de partide și de a lua parte la manifestări politice, arătă în fapt că n'are cea mai mică idee de natura școlii și de misiunea sa într'insa, și că prin urmare e nedemn de numele ce poartă și de postul ce ocupă.

Eforia știe prea bine, că cei mai mulți dintre D-vostre se mărginesc în cercul atribuțiilor lor; are însă și probe, că unii s'au depărtat din această sferă. De aceea, ea se vede constrinsă, a ridica pentru cea din urmă oră vocea sa cea admonitoare, ca să vă pătundeți de sanctitatea misiunii ce vă e concrețută; căci dupe această, verice abatere, de natura celor specificate mai sus, se va pedepsi cu depărtarea din funcțiune.

No. 3.201. Institutorelui superior din Mehedinți.

No. 3.202. " " " Dolj.

No. 3.203. " " " Gorj.

etc. până la 3.024.

1859, Octombrie 31.

În special institutorelui Kirculescu Eforia i adresază următoarea admoțiune:

Către institutorul clasei superioare primare din Buzău. Aceeași dată

Domnul meu,

«Circularea, ce astăzi s'a trimis și D-tale, e provocată mai de aproape, prin purtarea D-le, și specialmente prin actul ce ai adresat administrațiunii locale, în privința participării D-le la împrumutul național.

Citind Eforia acest act a rămas în uimire, și nu găsește cuvinte spre a'și exprima toată indignațiunea sa, precum și severa reprimandă ce meriți pentru o faptă, care a aruncat umbră peste tot corpul institutorilor și 'l a compromis înaintea guvernului.

Eforia speră. că aceste observări, precum și cele coprinse în circularea de astăzi, vor ajunge ca să cunoscă D-ta, gravitatea abaterii, de care te ai făcut culpos, precum și necesitatea de a te mărgini în cercul atribuțiilor unui institutor.

Acastă speranță e singura cauză a indulgenței, ce a avut astă dată Eforia către D-ta.»

Asemenea admonițiunii, adresate corpului didactic, provacă în Divanul ad-hoc o furtună contra Ministrului A. G. Golescu, și pentru ca să înlănzescă răul efect produs, se grăbesce a scrie din nou Eforiei, inculpând'o că a făcut exces de zel, că el nu i a cerut muștrări de felul celor comunicate tuturor institutorilor. Ministrul ia ocaziune din această împregiurare, ca să propună Eforiei publicarea unui buletin al școlilor, care să serve de organ de povățuirii didactice, etc.

**Copie după adresa Ministerului cultelor cu No. 3.284, din 21 Noembrie 1859,
către Eforia școlilor**

Domnilor efori,

Circularea D-vostre, din 31 Octombrie, către institutorii primari din județe, nu reproduce întocmai spiritul adresei ministeriale, care a provocat'o. Subsemnatul țintea la un

indemn, iar nu la o muștrare. Dacă ar fi cugetat o muștrare el ar fi cerut' o anume pentru profesorul ce a meritat' o, iar nu pentru toți în deobște.

Acastă neînțelegere subsemnatul nu o poate atribui decât la un exces de zel, provenit din o greșită apreciere a spiritului politice, care însuflă pe guvernul actual. Pentru aceea el se crede dator, a vă declara D-lor Efori, că guvernul dorește, peste tot ce se face său se ție în numele lui, un spirit împăcător, fără ca acesta să împedice cătuși de puțin măsurile de represie la cas de trebuință.

Ministerul se unese a crede cu D-vostă, că nu se cuvine institutorilor primari a se cobori în arena luptelor de partide politice, și că în loc de a perde timpul lor în preocupăți și lucrări de o natură politică, cu totul străină ocupațiilor pentru care sunt plătiți, mai bine ar face, și ar da o adevărată probă de patriotism, decât s'ar ocupa cu zel, în tot timpul ce le rămâne liber, spre a se iniția mai adânc în cunoștințele pedagogice, care le sunt neapărate la misia importantă ce le este încredințată. Spre a putea însă a se ajunge la acest scop, circularile trebuie să fie bine voitore îndemnătore și considerate ca cărți de învățatură, iar nu ca epistole de admonestațiune. Institutorii primari la noi au o mare trebuință de asemenea circulare instructivă și subsemnatul așteptă în privința acesta de la D-vostre tot concursul, ce este în drept a aștepta de la un corp atât de învățat; convins despre acesta, el profită de ocasiunea acesta, ca să vă invite, D-lor efori, a delibera asupra înființării unui organ oficial, care sub numire de *Buletin al instrucțiunei primare*, să potă servi de intermediar didactic între D-vostre și corpul institutorilor primari.

Instrucțiunea primară se adresază la o vârstă fragedă, când inima e primitore de orice impresie bună său rea; misiunea institutorei d'ér este foarte delicată, și nu trebuie să 'l lăsați fără busolă și fără ajutor.

Buletinul va avea d'ér de scop a lumina pe institutorii primari asupra datorilor lor, a întreține și a desvolta în ei cunoștințele, cari se raportază la materia lecțiilor lor și la metodele de învățatură și de disciplină scolastică; a răspândi în același timp cunoștințele cele mai usuale de igienă, de economie domestică, rurală și industrială, a presenta în fine pe lângă acestea o mică școlă de morală practică, pe de o parte faptele frumoșe de curagiū, de virtute, de devotament și de bine-faceri, culese din istorie, ca nise fapte cari fac gloria și mărirea omenirei; pe de altă parte, exemple bine alese, de greșeli, de rătăciră și de nenorocirile cari decurg din ele, și cari pot servi de învățatură morală, pentru stărpirea viciurilor în societate.

Sunteți rugați, D-lor efori, a grăbi preparativele pentru înființarea unui asemenea buletin, fără a vă lăsa împedicați de lipsa de fond, pentru care Ministerul va face cuvenita punere la cale, dupe chibzuirea și socotela ce 'i veți trimite în privința acesta.

Ministru, *A. G. Goleșcu*.

Eforia răspunde Ministrului, cu raportul No. 3.618, din 29 Noembre 1859, căutând a 'și justifica circularea, iar de buletin nu face multă vorbă.

Eată răspunsul Eforiei și replica ultimă a Ministrului *A. G. Goleșcu* :

Răspunsul Eforiei, cu No. 3.618, din 26 Noembre același an

Domnule Ministru,

Adresa D-vostre, cu No. 3.248, din 21 ale lunei curente, a lăsat în inimile subscrișilor, o impresiune cu atât mai neașteptată, cu cât acest corp, ca unul ce este însărci-

nat nu numai cu privegherea, ci și cu administrațiunea instrucțiunii publice, osebit de consciința ce avea de modul cu care se cuvine a'și îndeplini această înduioită a sa îndatorire, se felicita, că la două ședințe, la care ați bine voit a asista și D-vostre, s'a aflat în perfectă cointelegere cu D-vostre, atât asupra principiilor relative la conducerea și dezvoltarea instrucțiunii publice, și la menținerea unei discipline mai rigurose, cât și asupra modului de a aplica aceste principii.

Țiceți, D-le Ministru, că Eforia cu circularea sa din 31 Octombree, nu ar reproduce întocmai spiritul adresei ministeriale (No. 3.013), care a provocat'o, că ea ar fi o muștrare pentru toți profesorii în general, când adresa ministerială țintea numai la un îndemn, și în fine că circularea Eforiei ar fi o epistolă de admonițiune, în loc să fie o circulare bine-voitoare, îndemnătoare și considerată carte de învățătură.

Eforia și ea libertatea, D-le Ministru, a vă supune spre răspuns, că ea însăși are a reclama o mai drăpță apreciere a circulării sale, care subscriși nu sunt la îndouire, că o veți acorda, deca veți bine-voi a lua în considerațiune următoarele explicări :

Prin adresa D-vostre, cu No. 3.013, în care țiceți, că s'a observat de multe ori, că unii din profesori iaă parte la manifestări politice, precum se vede din actul ce ați alăturat, și în care adăogați, că acesta poate să vateme autoritatea și respectul funcționarilor, invitați pe Eforie, ca prin circulare să dea în cunoscința *tuturor profesorilor de prin județe și din capitală a se abține* de asemenea urmări.

Eforia primind această adresă, nu s'a preocupat și nici s'a gândit, că ar fi în căderile ei, de a se preocupa cu spiriul politic, ce însuflă pe guvernul în ființă, — datorii ei rămânând tot acelea sub ver-ice guvern legal, — ci având în vedere casuri excesive, analoge aceluia pentru care ați alăturat actul menționat, casuri de cari D-vostre și în adresa din urmă, cu drept cuvânt țiceați, că nu pot fi apărute *de măsuri de represiune*, și a recapitulat în spirit, grelele îndatoriri puse asupra ei, prin legile în vigoare, și în consciința acestor datorii sacre, a scris circulara din 31 Octombree, care dupe părerea sa are tocmai caracterul instructiv și bine-voitor, ce pe bun temeiū pretindeți de la asemenea circulări.

Ea e *instructivă*, pentru că definesce natura scōlei, arată scopul ei și specifică ocupațiunile unui institutore ; ea e tot de o dată *bine-voitoare*, pentru că declarând amestecul în luptele partidelor politice și participarea la manifestări de acestea, ca necompatibile cu misiunea institutorilor, și admonindu'i a se feri de acestea, voesce în interesul lor propriū, precum și al instrucțiunii publice, a menține principiul de inamovibilitate, și a feri pe institutori de sorta partidelor politice, cari se ridică și cad, dupe împregiurări.

Afară de acesta, Eforia, dupe adresa D-vostre, cu No. 3.013, ar fi putut emite circulara sa către toți profesorii, ea însă a mărginit'o la institutori primari ; asemenea, cu observațiunea exprimată în general în adresa D-vostre cu No. 3.284, că «preocupațiunile și lucrurile de natură politică sunt cu totul străine, ocupațiunilor, pentru care sunt plătiți institutori,» Eforia a restrâns'o numai la participarea în luptele partidelor politice și la manifestări politice, fără a gândi că ar putea contesta institutorilor exercițiul drepturilor politice ca cetățeni.

Aceste explicări, s'a simțit Eforia datore, a vi le da, D-le Ministru, pentru că crede, că nu i s'a apreciat circulara, din adevăratul ei punct de vedere, și pentru că se teme, că observațiunile coprinse în adresa D-vostre, ocașionate de divergența din punctul de înțelegere al acelei circulări, ar paralisa totă activitatea Eforiei, în împlinirea grelei sale sarcine, pentru care luminatul și patrioticul concurs al D-vostre i este neapărat de lipsă.

În fine Eforia, însuflată de sincera dorință de a păși în toate lucrările sale în perfectă armonie cu D-văstre, speră că acest incident, dupe explicările date, nu va altera acordul dorit. Cât pentru cea-l-altă parte a adresei D-văstre, relativă la Buletinul instrucțiunii, se va ocupa cu această, îndată ce Eforia va termina lucrările relative la budgetul ce se grăbesce a încheia.

Replica Ministerului cultelor, adresa cu No. 3.418, din 5 Decembre, către Eforie pe care se vede scris de I. M.: »La dosar«

Domnilor efori,

Subsemnatul n'a cugetat a vă cauza, prin adresa sa, sub No. 3.284, o impresiune neașteptată, seú cătuși de puțin neplăcută; el scia că onor. Eforie este însărcinată și cu privegherea și cu administrarea instrucțiunii publice și tocmai pentru aceea s'a adresat la intervenirea ei, pentru redigiarea unei circulari, ce cerea trebuința a se face către corpul profesoral, mulțămindu-se a indica numai sensul și tonul ei general, prin o rezoluțiune pusă în termenii următori: «Să se invite Onor. Eforie a *indemna* pe toți profesorii a nu mai lua parte la manifestațiunii politice.»

Aflând mai în urmă, că acea circulară nu s'a făcut tocmai pe un ton îndemnător, subsemnatul a trebuit să caute din ce a putut proveni această, și a găsit în adevăr, că adresa sa, sub No. 3.013, n'a reprodus *dicerea a indemna*; această schimbare însă tot nu i s'a părut de natură a motiva, în cazul de față, o muștrare seú admonițiune generală, și pentru aceea el a cređut că este de a sa datorie a da Onor. Eforii ore-care explicări, spre a preveni ori-ce neînțelegere de asemenea natură, pe viitor.

Este adevărat că subsemnatul a fost și este încă în perfectă coințelegere cu D-văstre, pentru menținerea unei discipline mai rigurose în scolii; această privesce însă numai la disciplina interioară, numai la faptele cari se petreceau în scolii, iar nu la cele externe, cari numai atunci pot provoca intervenirea guvernului, când degenerază în manifestații politice. Cât despre institutorii primari, pe cari cu drept cuvânt îi deosebiți din cei-l-alți profesori publici, părerea subsemnatului este că timpul lor trebuie să fie consacrat în totalitate pentru instrucțiunea primară și pentru studiile complimentare și pedagogice, care sunt de lipsă spre o mai bună îndeplinire a datoriilor lor. Pentru aceea sunt plătiți de țeră, pentru aceea cugetă guvernul a mai adaoga la onorariile lor actuale. Așia dér, nu numai că ei nu trebuie să ia parte la manifestații politice, dér nu se cuvine nici să se lase a se absorvi în preocupări străine, de la misia pentru care sunt plătiți; se înțelege de sine, că această regulă disciplinară nu póte fi împinsă până a'i impedita în libera exersare a drepturilor lor de cetățeni.

Aci totul depinde de la aprecierea și de la tactul direcțiunii scólelor. Mișlocul care se pare mai nemerit spre a menține pe institutorii primari în calea cea bună, este îndemnul; de aci necesitatea unui buletin special pentru instrucțiunea primară, când însă nu va fi nici această îndestul, atunci se cuvine a se lua măsuri excepționale de muștrare seú de represie, însă individuale, și numai pentru fapta de a se fi părăsit interesele instrucțiunii primare, iar nici o dată pentru natura opiniilor politice, cari vor fi cauzat această abatere.

Aceste reguli sunt dictate de natura lucrului, de interesul instrucțiunii primare, precum și de cea mai strictă echitate către institutorii primari. Subsemnatul este încredințat, că și D-vóstră sunteți de aceeași convicție întru această și explicările seú n'au

alt scop, decât a ridica orî-ce nedomiriri ar mai fi putut rămânea asupra unor pasagiî repetate de D-vostre din precedentă sa adresă, și a consolida cu atât mai bine acordul, ce cu marea sa mulțămire vede, că domnesce între Ministerul său și corpul atât de luminat, care presidă la direcțiunea instrucțiunei publice. ¹⁾

A. G. Golesecu.

În August 1859, din ordinul consiliului de miniștri, se decide a se deschide scôlă publică la Oltenița.

În acelaș an și lună, conform celor çise la «adaosuri la paragraful IV, din budgetul anului 1859, aprobat de Cameră» și conform art. 21, din regulamentul scôlelor, Eforia cere numirea lui Teodor Ciocaneli, ca revisor pentru pensiune și scoli private de ambe sexe. ²⁾

În Iunie 1859, se înființază o scôlă de 4 clase, la Rușii-de-Vede, din venitul S-tului Spiridon. De 11 ani de când nu mai este capitala județului Teleorman, nu mai are scôlă primară. Rușii-de-Vede este pe moșia S-tului Spiridon, deci el să plătescă lăfă învățatorului de 400 lei pe lună.

În anul acesta, 1859, Eforia averilor Brâncovenesci, fie din scop de propagandă politică, fie din sentimente mai nobile, promite Eforiei să înființeze scoli primare de fete în toate orașele de reședință județiană și la mănăstirile de călugări și de călugărițe.

Epitropia Aședămintelor Brâncovenesci

Onor. Eforii a instrucțiunei publice

Mănăstirile și schiturile brâncovenesci, care în virtutea drepturilor familiei, consfințite și prin legile țerei, se află sub patronagiul meu, au avut de la fundarea lor destinațiunea de a fi locașuri sfiinte, pentru mărirea lui Dumnezeu, și locuri de retragere pentru persoanele, cari fugind din valurile lumii, doresc a și căuta pacea și liniștea în acele adăposturi. Ori cât sunt de laudabile scopurile ce le au avut fericitiîi fundatori, la înălțarea și dotarea acelor aședăminte, trebuințele de acum ale țerei, spiritul timpului și progresul care ne împinge, cer ca aceste fundațiuni religioase și pioase, să fie productive de folose reale, și pentru țeră și societate.

Am socotit, că n'ași putea respecta intențiile fundatorilor și tot-d'o-dată a corespunde la glasul prezentului, decât, când cu destinația ce au acele mănăstiri și schituri de a fi locașuri pentru mărirea lui Dumnezeu și locuri de adăpost pentru persoanele cari se trag din lume, a și uni și pe aceea, de a fi mănăstirile de părinți, scôle și seminare pentru băeți, iar schiturile de maici, pensionate de educațiune și învățatură pentru fete. Spre a avea în privința acesta și aprobațiunea puterei bisericesci, m'am adresat către Prea S-ția Sa Părintele Episcop al Rômnicului, chiriarhul locului unde se află mai toate aședămintele mele ctitoricesci; de la care am primit răspuns, că intențiunea mea nu este contrariă dogmelor și canónelor bisericesci și că prin urmare i da, bine-cuvântarea ce-

¹⁾ Spre a se vedea cum considerațiunile politice determină mai adesea simpatiile, ori antipatiile guvernelor, pentru corpul didactic, aducem în anexă unele acte, din care lectorul și va forma convingerea, că Caimacamul din urmă, între 1856—1858, curtenea pe institutori și le acorda gratificațiuni.

²⁾ Dosarul No. 51, din 1859, archiva ministerului de culte.

rută. Nu 'mă rămâne acum alt decât, cu reserva ce a rămas din administrațiunea așezămintelor pe anul trecut, să încep cu mănăstirea De-un-Lemn, spre a realiza ideea unui pensionat de fete, ținut în toate cele trebuincioase, cu cheltuiala din fondul așezămintelor. Dar în drumul acesta, am de învins multe și mari greutate: să construiesc un edificiu, destinat pentru a fi institut; să pregătesc personalul, care va fi destinat cu direcțiunea pensionatului, și cu învățătura fetelor; să compun un regulament pentru întreaga organizațiune și administrațiunea institutului; să destinez din fondul așezămintelor un fond special, din care la eșirea fetelor din institut să li se facă un ajutor în bani, ca zestre, spre a se putea căsători cu folos, și altele asemenea.

Având desevirșită încredere în zelul și activitatea, cu care Onor. Eforie este gata a sprijini tot ce privesce la educațiunea și învățătura junimei țerei, mă adresez la luminile ei, și cu onore o rog ca, luând în considerațiune intențiunea mea, să bine-voiască a 'mă comunica tot ce va socoti că interesază fundarea institutului de care e vorba, precum și desvoltarea și prosperarea lui. Aceste opinii bine-voitoare mă vor ușura la greutățile ce am să înving, 'mă vor servi de normă la tot ce am să fac, și decă institutul va merita vre-o laudă, acesta din cea mai mare parte se va cuveni Onor. Eforii.

Principe, *Bibescu Basarab Brâncoveanu.*

Director, *Aaron Florian.*

Eforul principele Bibescu cere Eforiei școlilor să publice concurs pentru școlile ce va înființa de la anul 1860, la Severin, T.-Jiu, R.-Vâlcea, Pitești și Târgoviștea.

Pentru local și mobilare, Eforia Brâncovenescă publică concurs pe 1 August 1860.

În 28 Iunie 1859, ctitorul așezămintelor Brâncovenesci 'și propune să înființeze 20 de stipendii pentru băieți și fete sêrace.

Dăm în anexă ¹⁾ adresa către Eforia școlilor și regulamentul de admisiune al bursierilor, acte redactate de directorul Așezămintelor Brâncovenesci, profesorul Florian Aaron.

*

Întrat în calea facerilor de bine, Principele Bibescu, propune Eforiei școlilor, tot în Iunie 1859, să înființeze 5 externate de fete în Bucuresci. Dăm în anexă ²⁾ actele relative la această fundațiune.

Fiind-că ctitorul Așezămintelor Brâncovenesci mai propune Eforiei și diverse premii literare, Eforia școlilor, invitând pe principele Bibescu, în ședința ei, din 13 Iulie 1859, încheie un jurnal pentru toate donațiunile, pe care le acceptă în numele țerei, mulțămind ctitorului. Micele modificațiuni ce introduce Eforia se pot vedea în anexatul jurnal din 13 Iulie al Eforiei școlilor.

Câte s'aũ realizat din atâtea ademenitoare promisiuni ?

La Decembre 1859, Noembre 16, 17 și 18 s'aũ deschis, ce e dreptul, școle gratuite de fete, din capitală, din fondurile Brâncovenesci. Acum ctitorul adresază Eforiei școlilor adresa, ce dăm la vale, și din care apare, că principele Bibescu, dupe ce în Iunie trecut

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

promisese scoli de fete prin tóte oraşele de reşedinţă din ţeră, acum se mărginesce a cere autorisare, să deschidă scoli de fete în Oltenia, începând cu Craiova şi Caracal.

Dăm aci numai adresa titorului din 11 Decembre, dupe dosarul No. 58, din 1859, archiva Ministerului de culte, iar actele isvorite din această adresă le anexăm. ¹⁾

Adresa titorului cu No. 1.378, din 11 Decembre anul 1859

Domnilor membri ai Eforiei instrucţiunei publice

Scólele gratuite de fete, instituite în capitală şi susţinute din fondurile Aşedămintelor Brâncovenesci, aducând, prin eficacele concurs ce aţi bine-voit a 'mă da la înfiinţarea lor, rezultatul dorit, am hotărît a întinde această facere de bine, prin creaţia de as menea institute, şi în alte părţi, unde doresc ca sexul femeesc să se împărtăşescă de folósele creşterei şi învăţăturai.

Pătruns dar de datoria mea de ctitor şi luând în băgare de sémă, că mai tóte proprietăţile Aşedămintelor ce patrónă, se află în districtele României mici, am găsit de cuvînţă, a întemeia aci asemenea scóle gratuite de fete, dupe forma celor din capitala Bucuresci, începând cu oraşele Craiova şi Caracal, şi dupe cum mă vor ierta fondurile de care dispun, mă voiú sili a întinde această facere de bine treptat în tóte districtele, începând cu cele cari posed proprietăţi de ale Aşedămintelor; încât folósele educaţiunei sexului femeesc să se lăţescă cu încetul în tótă ţera, acesta fiind dorinţa mea, mă adresez la luminele şi buna-voinţă a D-vóstre, rugându-vé cu onóre, ca dupe zelul şi activitatea cu care m'aţi ajutat la înfiinţarea institutelor din Capitală, să bine-voiţi a 'mă da concursul D-vóstre şi la realisarea celor proiectate pentru Craiova şi Caracal şi succesiv pentru cele-alte capitale ale districtelor ţerei.

Indată ce voiú avea răspunsul D-vóstre, aprobaţiunea şi ajutorul ce cer, voiú lua din parte 'mă tóte măsurile necesare pentru efectuarea acelei intenţiuni.

Principele *Bibescu-Basarab de Brâncoveanu*.

Director, *Aaron Florian*.

Până în fine, în 1861, s'a promis de titorul Aşedămintelor Brâncovenesci, scoli de fete şi prin cele-alte judeţe ale ţerei.

*

În privinţa scólelor sătesci din România, extragem următoarele documentate informaţiuni, pentru anii 1855—1859, din cartea noastră «Scólele sătesci în România» (1868 Bucuresci). Póte e cam aspră critica acestei lucrări la adresa Eforiei bucurescene, dér nu e mai puţin adevărat, că acea Eforie lucra cam nepregătită.

La începutul anului 1855, aflăm în Țera românească înaintate unele lucrări doveditoare a unei salutare reacţiuni în favórea scólelor sătesci desfiinţate în 1848.

Încă din 7 Februarie 1855, Departamentul Credinţei comunică Eforiei scólorol sciinţă că Domnul Stăpânitor, asupra referatului aceluí Departament, cu No. 148, însoţit de al Eforiei scólelor, cu No. 1.409, din 13 Decembre 1854, «atingător de rămăşiţele ce preţindea din contribuţiunile a câte 2 lei de familie ai candidaţilor de sate, (anexele No. 54),

¹⁾ Veđi anexa.

a bine-voit a aproba reînființarea de școli sătesci. — Departamentul credinței roagă d-nea Eforia să grăbescă a organiza în scurt timp școle sătesci.»

*

Eforia procede dupe vechiul obicei; ea nu se preocupă decât în mod *forte secundar* de local și de învățători, ¹⁾ ci asupra adresei provocătoare a Ministrului credinței decide : să se c-eră visteriei știință de numărul satelor și târgurilor din fie-care județ, care au familii în număr de 100 și mai mult.

Visteria trimite în 28 Februarie 1855, cu adresa No. 1.228, listele cerute, iar Eforia închee, asupra adresei acesteia, rezoluțiunea : «Când se vor deschide școlele se va lua în băgare de seamă alăturata listă.»

*

Episcopul de Râmnic, între acestea, aușind de lucrările pentru organizarea de școli sătesci, cere de la Domnitor învoire ca să deschidă școli sătesci preoții pe la sate. Eforia vestesce în 23 Aprilie 1855, acestui episcop, că se învoesce preoților de la unele sate, *ce dupe cercetarea îi va socoti capabili*, să deschidă școle de sate, în care să facă studiile însemnate în acest program :

Clasa I.

- 1) Silabire, cetire și scriere ;
- 2) Învățătura pe d'inafară a rugăciunilor ;
- 3) Deprindere la scrierea numerilor aritmetice ;
- 4) Principii de numărare și calcul din gând.

Clasa II.

- 1) Cetirea ;
- 2) Scriere dupe model de caligrafie și dictando ;
- 3) Prescurtare de Istoria sântă ;
- 4) Elemente de aritmetică : cele 4 lucrări cu numere întregi ;
- 5) Catihismul.

Eforia vestesce, prin circulara sa din 6 Maiu 1855, No. 637—641, către comitetele școlare din *Gorj, Dolj, Mehedinți, Vâlcea și Romanați* învoirea dată unora preoți de a deschide școle prin sate.

D-rea Episcopia nu urmăria simplu deschiderea școlelor, ci remunerări pentru preoți. Ea cere, prin adresa No. 608, din 16 Maiu 1855, lefi pentru preoții ce au să deschidă școli sătesci. — La această cerere Eforia răspunde în 3 Iunie, cu adresa No. 849, că : «nu are mișloce spre a face remunerării preoților și că a socotit că Ș-ția lor preoții, luând sarcina instrucțiunei copiilor din sate, au voit a îndeplini o datorie crescinescă.»

Nu avem știință, că în urma unui ast-fel de răspuns să se fi înființat școli sătesci de către preoți. Un singur raport de la administratorul din Mehedinți, cu No. 7.386, din 11 Iunie 1855, ar-eta că deputații satului *Brosariu* și *Bânju mare* într-ebă : «cine să plătescă preoților dascăli lefile ? Părinții copiilor ce au copii la școlă, se-u toți la o laltă ?

¹⁾ De învățători tot s'a mai preocupat, cum vom vedea.

și câte cât? și de trebuie să se repare casa de școală, și de cine?» — La acest raport Eforia răspunde: că «acelor școle nu li se dă nici o subvențiune din partea Eforiei, nici în privirea remunerățiunei preoților, nici în privirea reparațiunei caselor de școală. ¹⁾»

Mai două ani trecuse de când se ordonase înființarea de școli sătesci și nimic în realitate nu se dobândise. Acesta îndemnă, se pare, pe Domnitor, ca în Septembrie 1855, să mai restrângă numărul școlilor, pe hârtie proiectată, hotărînd, ca în loc de a se înființa școli prin toate satele, să se deschidă: *școli centrale sătesci prin fie-care județ, pe unde dorința va arăta și trebuința va dovedi.*

Eforia, care la începutul anului ceruse de la visterie listă de satele din țără, întreabă acum cu circularile No. 1.315 — 1.330, pe comitetele scolastice: «Câte sate fruntașe se află în coprinsul aceluși județ, și ce populație are fie-care și la care din ele, dupe părerea comitetului, ar fi mai de neapărată trebuința a se înființa de o cam dată școală comună?» — În fine urmărind de la comitete adunarea listelor satelor, Eforia deschide în 24 Septembrie 1855, publicațiunii la *Vestitorul românesc*, pentru concurs de ocuparea școlilor sătesci.

Eată în extenso publicațiunea Eforiei:

«Conform înaltei Măriei sele rezoluțiunii, dată la raportul onoratului Departament al credinței, cu No. 148, din anul următor, și al acesteia Eforii, cu No. 149, din 13 Decembrie anul trecut, urmând a se deschide școli sătesci centrale prin fie-care județ, se publică, că la 1 Decembrie viitor, se va deschide la Eforie concurs pentru institutorii ce sunt a se numi la aceste școli. Cunoscințele ce se vor cere de la concurenții sunt:

- 1) Cetire;
- 2) Scriere;
- 3) Religione: Istoria sântă și Catihismul;
- 4) Elemente de Gramatica română;
- 5) Din Geografie: divisiunile principale ale globului și mai în special geografia țerei cu cunoscințe istorice;
- 6) Aritmetica: cele 4 lucrări, numere complexe, sistema greutăților și măsurilor din țără;
- 7) Cunoscinți de plugărie și din geometrie: aplicațiune la măsurătorea pogónelor.

*

În 22 Octombrie acelaș an 1855, Departamentul credinței scrie Eforiei, cu adresa No. 6.075, (anexa No. 56) că: «cât însă pentru măsura luată, ca prin concurs să se alégă învățătorii acelor școli (sătesci), Departamentul nu este de părere, pentru că onorata Eforie cunósce însăși cu câtă dificultate se găsesc concurenți pentru posturi de profesori, unde folósele sunt mai mari, în vreme ce pentru învățătorii de sate **nu o să se găsescă nici o dată**; prin urmare este rugată onorata Eforie, ca luând în considerațiune aceste împregiurări, anume neapărată trebuință ce este de a se înființa cât mai curênd acele școli, să bine-voiască a depărta ori-ce pedici ar miđloci cât mai în grabă punerea lor în lucrare și a se mulțami acum la început, ca candidații de învățătorii să trecă un examen prin care să se verifice decă sunt capabili de însărcinarea lor.»

Premisele adresei D-lui Cămpineanu, Ministrul credinței, ar fi îndreptățit pe nescine

¹⁾ Veși în lucrarea mea «Școlele sătesci în România», răspunsul Eforiei, cu No. 1.185, din 1 August 1855.

să aștepte alte concluziuni. Rău a făcut Eforia, ȕicea D-sa, de a deschide concurs, când bine scie Eforia că nu se găsesc decât cu anevoie mare profesori de județe, necum să se găsescă învățatori pentru sate cu mica lăfă ce li se acorda. D-lui ar fi putut adăogi: cu lipsa de săteni cari să fi trecut cel puțin două clase primare. Concluzinnea logică era: să se pregătescă învățatori într'un timp dat, pentru școlele ce erau a se deschide. Zelul patriotic impinge pe Ministrul însă să ȕică Eforiei: luați pe cine s'o întempla, dați'i titlul de învățator și, *fiat-lux*, să se facă școlă. — Eforia se sperie ea însăși de realitatea negativă a concursului și se grăbi a răspunde Ministrului credinței, la adresa mai sus adusă că: «Eforia are totă voința de a înființa școle de sate; că concursul candidaților n'are de obiect decât a se examina concurenții decât au calitățile neapărat trebuincioase spre a fi învățatori la sate, că prin urmare părerea acestei Eforii și a onoratului Departament nu sunt neunite, precum se exprimă acel onorat Departament, și că în fine onoratul Departament, fie încredințat că această Eforie posedă voința . . . spre a face *tot ce este cu puțință din parte'i* spre înființarea școlilor de sate.» ¹⁾

Trei zile dupe acest răspuns, Eforia institue o comisiune de profesori, compusă de D-nii Maxim, George Pop și Alexandru Pop, ca să examineze candidații pentru reinființarea școlilor comunale, care candidați vor începe a se înfățișa la Eforie de la 1 Decembrie viitor și rezultatul examenului să 'l comunice Eforiei, etc.

*

Resultatul concursului fu cel prevăduț de Ministerul credinței. Comisiunea examinătoare raporteză, cu adresa înregistrată la No. 1.876, din 7 Decembre 1855, că s'au presintat *numai două candidați* ²⁾, pe cari i-au examinat dupe programul publicat la concurs. Eforia vedënd asemenea rezultat, amănă pe altă dată pe cei două concurenți și se hotări să iea o măsură mai radicală. Ea supuse Domnitorului, cu raportul No. 1.910, din 9 Decembre 1855, o chibzuire nouă, următorea:

1) În capitala fie-cărui județ se va deschide câte o școlă normală pentru învățatura candidaților învățatori de sate;

2) Direcțiunea și facerea lecțiunilor în fie-care școlă se va încredința un singur profesor, cu onor de lei 500 pe lună.

3) Numai din satele cu 100 familii cel puțin se va lua câte un candidat;

4) Alegerea candidatului se va face de însuși profesorul școlei normale de județ. Acest profesor se va preambila, spre acest sfârșit, în fie-care sat și va îndemna pe junii ce i-se va părea cu bune dispozițiuni naturale a îmbrățișa cariera de învățatori;

5) Candidații nu se vor lua decât cu buna voie a lor și numai în vârstă de la 16 până la 20 de ani;

6) Candidații unui județ vor urma în școlă normală de la 1 Aprilie până la 1 Octom-

¹⁾ Veți adresa Eforiei No. 1.799, din 23 Noembre 1855.

²⁾ Departamentul credinței No. 7.378, din 20 Decembre 1855, alătură Eforiei petiția a 4 junii români, cari cer să fie candidați:

Resoluția: se va răspunde, că pentru organizarea școlilor de către Eforie a făcni la Domn raportul său No. . . . și dupe întărirea acestui raport, Eforia va face cele cuviință. Iar dintre candidați nu s'a înfățișat la Eforie decât două la ziua ce era hotărîtă pentru examen, cari s'au examinat îndată, și li s'au dat voie să se reintorcă la locul lor, că se vor însciința despre hotărîrea Eforiei în a lor privință.

Duoi din 4 reclamanți sunt tocmai cei deja examinați.

tombre, iar de la 1 Octombre până la 1 Aprilie fie-care candidat va da lecții în scôla satului său ;

7) Profesorul scôlei normale va fi dator în cursul celor 6 luni de iarnă a se preâmbla prin județ în revisia scôlelor de sate, observând și îndreptând pe candidați în predarea lecțiilor.

8) Fie-care candidat va fi dator a urma în scôla normală *cinci* ani.

Eforia cere în fine ordine către Departamentul din lăuntru pentru clădirea de scôle dupe anexatul plan.

*

În 22 Decembre acelaș an 1855, secretarul de stat, cu adresa No. 5.058, scrie Eforiei, alăturând copie dupe o adresă Episcopului de Rômnic, cu No. 1.648, din 8 Decembre, pentru înființarea de scoli prin preoți pe la sate, cu rezoluțiunea Domnitorului : «In de aprôpe băgare de sémă și chibzuire a Eforiei scôlelor.»

Episcopul cerea de la M. S. Domnitorul, că «pentru cele câte **dece** scoli ce ați (Vodă) chibzuit a se înființa în fie-care județ, să fie aședate în satele ce se coprink în alăturata listă; apoi indică și preoții, cari se găsiră destoinici de acele scoli, și cere să poruncescă Domnitorul «*pregătirea încăperilor*, hotărîndu-se de către M. Sa și *lefile*»; mai cere, ca tot-d'a-una dizele scoli să aibă învățatori clerici și să pôrte numiri de scoli *bisericesci*. Mai adaugă dupe aceea, să se dea ordin ocârmuitorilor, să executeze pe cântăreții și paracliserii, ce nu ar înțelege să mERGă de bună voie la scôlă.

Eforia cu raportul No. 75, din 27 Ianuarie 1856, răspunde Domnitorului în privința cererei Episcopului de Rômnic, că îndată ce se va aproba raportul ei, cu No. 1.210, din anul trecut, atingător de înființarea scôlelor de sate, va chibzui, ca la alegerea învățătorilor acelor scôle, să se prefere preoții, cari vor avea o capacitate egală cu cei laici, însă preoții învățatori să fie în privința instrucțiunei de a dreptul sub ordinele acestei Eforii, care 'i va numi, «numai dupe un examen ce vor da înaintea comisiunei ce se va rëndui de dënșă și Eforia va avea drept a 'i destitui tot-d'a-una, când nu 'și vor indeplini datoriile de institutori.»

*

Nu e de prisos a mai înșira aci vanele corespondențe urmate între Minister și diverse autorități în curgere de mai duoi ani de zile. Destul este pentru istoria noastră să arătăm, că trecu și anul 1855, 1856 și 1857, mai tot, fără să fi realizat măcar o scôlă sătESCă; numai în acest de pe urmă an reincepe lucrări pentru reînființarea scôlelor sătesci.

Prima lucrare ce aflăm în dosarele Eforiei relativă la acéstă la acéstă afacere este din 19 Ianuarie 1857. Acéstă este o adresă a Ministerului Cultului și instrucțiunei publice din Muntenia, cu No. 237, care vestesce Eforiei scôlelor și 'i alătură copie dupe oficiul Caimacamului Alexandru *Dimitrie Ghica*, cu No. 12, din 11 Ianuarie 1857, pentru redeschiderea scôlelor sătesci. Ministerul adaogă Eforiei invitare să ia dispozițiunii pentru aflarea și alegerea institutorilor trebuitori, anuățându 'i că el a luat înțelegere cu Ministerul din lăuntru pentru reparațiunea scôlelor **ce vor mai fi existând** și reclădirea celor din nou dupe trebuință.

Oficiul Căimăcămiei hotăria înființarea școlilor sătesci, începând de la satele cele mai mult populate, și pentru acest scop ordona Eforiei, să deschidă concurs pentru examinarea candidaților, cari, găsindu-se destoinici, să se numescă institutori, folosindu-se Eforia de preoții bisericilor sătesci, acei cari la întăia întocmire a acestor școle au fost pregătiți (?) a fi învățători.

»Institutorii săteni vor fi îndatorați să nu lucreze vâra pământul, să meargă la școla centrală a județului, unde vor urma sub de aprôpe direcțiunea profesorului a se **impun-ternici** și a se desevêrși la cele ce ar mai fi de lipsă, pe timpul ce se va găsi de Eforie că este de ajuns. Se va publica în totă țera, că toți acei cari pe viitor vor voi a se înrola între candidații de institutori, să fie datori a urma învățăturile școlii centrale din județ, și găsindu-se destoinici, se vor numi institutori în locuri vacante. Până în primăvâra viitoare se vor repara încăperile de școlă ce s'au fost înființat și care astăzi sunt în derăpănare; asemenea unde nu vor mai fi existând asemenea clădiri să se îngrijescă a se găsi încăperile putincioase. Cărțile elementare, ce se vor hotări pentru învățatura copiilor de săteni, se vor vinde lor cu cel mai mic preț și se vor da gratis la cei săraci. Fie-care proprietar va fi de aprôpe priveghetor pentru buna stare a școlilor și silința institutorilor, înțelegându-se pentru acest sfârșit cu profesorul districtului.—Cărmuitorii județelor sunt chiămați de aci înainte a avea cea mai mare silință la înaintarea învățătorei și moralei în județele lor, ca să merite cu d'inadinsul titlul de președinți ai comitetelor de instrucțiune publică. Sumele ce se vor aduna pe anul curent și în viitor din cei câte două lei de familie, se vor vêrsa regulat în casa Eforiei școlilor, rămânând de acum înainte în primitiva și speciala lor destinațiune. Departamentul Credinței și instrucțiunei publice, în înțelegere cu cel al trebilor din lăuntru, al finanțelor și cu Eforia școlilor va aduce la îndeplinire, etc.»

*

În consecință cu oficiul de mai sus, în extract adus, Eforia înainteză publicațiunea prin care, între altele, spune, spre a putea pe loc pune în lucrare patriotica dorință a principelui Caimacam, «de o cam dată nu va cere la numirea de învățători decât a cei să citescă și să scrie, catihismul și cele 4 lucrări de aritmetică.» Nivelă culturale viitoare a candidaților o stabilește publicațiunea ast-fel:

Cetirea, Scrierea, Catihismul, Istoria sântă.—Din geografie: *Divisiunile principale ale globului, Geografia Europei și mai în special aceea a Țerei-Romănesci.*—Din aritmetică: *Numerile complexe, sistema greutăților și măsurilor din țera.*—Cunoscințe de plugărie și din geometrie: aplicațiune la măsurătoreă stânjinilor și a pogónelor.

*

În urmarea acestei publicațiuni, Eforia școlilor, închee în 18 Februarie 1857, jurnalul cu No. 9, prin care hotăresce, în vedere cu fondurile, 654.814, parale 26, anuală contribuțiune a satelor, pentru instrucțiune, înființarea a 2.000 școli, pentru satele cele mai populate.

Între acestea, în 26 Februarie 1857, Eforia primi adresa Episcopului *Filoteiu* de Buzău, cu No. 357, prin care observă, cât de anevoe este ca candidații de învățători să vină spre examinare la Bucuresci, și vestesce că P. S. Sa, a îndemnat pre preoții epar-

hiei séle, să se facă ei învățători, decât cere de la Eforie, să incuviințeze examinarea lor în capitala fie-cărui județ de către profesorii respectivi de acolo.

La această cerere Eforia răspunde, în Martie 15, cu adresa No. 405, cum că va profita la timp de bine-voitorea propozițiune a episcopului.

*

De ce Eforia nu profită îndată ? Ni se pare, că din cauză, că dupe publicațiunile arătate, iarăși nu găsi candidați, ori cât de înjosită, cum s'a vădut, lăsă nivela examenului. Acésta o documentéază însuși jurnalul Eforiei, din 9 Martie 1857, prin care, revenind asupra jurnalului din Februarie, dice că: *vădend că în urma publicațiunilor ce am făcut nu s'a arétat mai nimeni* ¹⁾ și atribuind acésta la puținătatea lefei mai cu sémă, ridică léfa la 600 de lei pe an, plus pogónele, etc., și scade numărul de scoli pe hârtie de la 2.000 la 1.000, hotărând tot-d'o-dată, că examinarea candidaților, să se facă de institutorii scólelor centrale de județe. Acésta dispozițiune Eforia o supune la aprobarea domnescă, în 12 Martie 1857, cu raportul No. 378.

În 25 Maiu 1857, încă nici dupe atâtea concesiuni făcute în favórea ignoranței dotoritorilor de a se face învățători sătesci, nu se găsiseră decât prea puțin învățători, dupe cum stă dovadă declarațiunea ce face Eforia către Ministerul de interne, cu No. 737. Atunci cere Eforia de la acel Minister, ca să repeteze poruncile către cărmuitori pentru găsirea de învățători și numai la satele, unde nu se vor putea găsi, să se îndemne a trimite candidat la scóla districtuală, care îndemnare, spera Eforia, că satele o vor incuviința cu totă a lor mulțămire.

În cât-va, acésta măsură a reușit a da pe ici ge colea, câte un ignorant candidat de învățător, déră ca să se vădă cum de puțin se realizase inființarea de scoli, dupe atātu timp și preschimbări de hârtii, vom aduce aci în resumat raportul revisorului scólelor sătesci, din districtul cel mai aprópe de centru, din districtul óre-cum model. Acest raport aréta starea în care s'a găsit fie-care scóla la 18 Septembre 1857. Dice acest raport, care de bună sémă numai pesimist nu era, că în plasa *Snagovu* se află 25 de scoli, însă dintr'acestea, abia vre-o 11 în bună stare, bine înțelegendu-se, că starea bună era numai că nu ploua într'insele. Cele-l-alte, séu că nu există de loc, séu, că revisorul le adnotéază, că sunt în próstă stare.

Plasa *Mostiștea* și *Dâmbovița* 42 scoli, însă din acestea 17 nu sunt, séu sunt în próstă stare, adecă iarăși mai próste de cum sunt próste cele-l-alte; dovédă póte sta la acésta răspunsul ce dá revisorul în același tablou la întrebările despre *mobilierul* și învățătorii la aceste scoli; el constă că din 67 scoli 44 n'au bănci, 46 n'au semi-cercuri, 54 n'au table de litere, 55 n'au tabla de socotélă, 48 n'au scaune și mész pentru învățător și 47 n'au învățător și pe unde sunt învățători, aceștia séu că n'au scóla, séu că n'au mobilierul necesar încât de la ei nu se póte nimic aștepta. (Veđi anexa).

*

Situațiunea scólelor din județul Ilfov, cel mai apropiat de centrul de unde se dedea impulsivnea, este tristă oglindă și aceleși acelor alte județe. Acésta situațiune ceru de la Eforie formarea de instrucțiuni pentru revisorii și învățătorii scólelor sătesci

¹⁾ Veđi anexa.

Acest regulament este întocmit în Octombrie 1857. El impune revisorilor îndatorirea de a învăța împreună cu învățătorii sătesci cursul învățăturilor din școala centrală a județului și anume învățăturile din clasa I-a, a II-a și a III-a, precum și aplicația geometriei la măsurătoarea pământului și măsurilor obicinuite în țară; elemente din istoria țării și ere-care cunoscințe plugărești. Prin același regulament se hotărăse vârsta de admisibilitate a școlărilor la sate între 7 și 15 ani; cei cari trecu peste 15 ani se pot primi dără se pun pe o bancă deosebită; iar la art. 25 din acest regulament se hotărăse ca la nici o școală comunală de băieți să nu se primescă în școală de fete.

În fine regulamentul impune metoda lancastriană în școlile comunale.

Puțin se putea definitivmente aștepta de la revisori, luați tot din învățătorii de sate, cari erau de o egală ignoranță, cu cei pe cari urma să 'i revisuască. Decă ne am mulțami numai cu cifre, am constata la 16 Noiembrie 1857, dupe adresa, cu No. 2.345, către Ministerul finanelor, pe lângă care Eforia anexază lista tutulor învățătorilor de sate spre scutire de bir, că în totă România de dincôce de Milcov (Muntenia) exista la acea dată un număr de 471 școle seú cel puțin de *învățători plătiți*.¹⁾

*

În Maiu 1857, Eforia ordonă, ca cu începerea anului școlastic viitor, institutorii școlărilor primare districtuale, să fie îndatorați a primi candidații de învățători din sate și să-i pregătască în curgerea semestrului de iarnă.

Eată circulară această :

*Copie dupe ordinul Eforiei școlărilor, cu No. 840, din 30 Maiu 1857, către inspectorul gimnasiului din Craiova.*²⁾

Eforia a găsit de cuviință, ca cu începerea anului școlastic viitor, D-nii institutorii ai școlărilor primare districtuale, să fie îndatorați a primi pe candidații de învățători, ce se vor trimite de către cărmuirile respective din acele sate de la o sută de familii în sus, unde nu se vor putea găsi învățători, care candidați să se așede între elevii regulați și să se pregătască la învățăturile preliminarii, în curgerea semestrului viitor de iarnă, ca îndată dupe aceea examinându-se, să se și numescă învățători la satele lor respective.

Drept aceea, Eforia vă invită a îndatora pe D-nii profesorii ai școlărilor primare locale, ca pe de o parte să nu înceteze de a se sili să găsească învățători de sate, cari examinându-se să se raporteze Eforiei; iar pe de alta îndată ce se vor reincepe școlile la 15 August viitor, să primescă între școlari, pe candidații ce vi se vor trimite de cărmuirii și sub-cărmuirii, și să se șilască, ca preparându-i până la primăvera viitoare, seú și mai curând de se va putea, să faceți cunoscute numele lor și satele unde vor a fi orându-iți, spre a li se putea trimite cărțile de numire. Veți face cunoscut această ordine chiar Onor. Comitet de instrucțiune publică.

Se mai adaogă fiind-că dupe știința ce a luat Eforia, mulți din D-nii institutorii fac pedică la primirea candidaților, sub pricinuire, că n'aú dovadă în regulă de a lor bună conduită; de aceea, se face cunoscut D-vostre, că asemenea neorândueli să faceți să înceteze, și pe viitor, cercetându-se și găsindu-se destoinic candidatul numai la cetire, scriere, cele 4 lucrări și catihismul, se va recomanda Eforiei, mulțămindu-se D-nii în-

¹⁾ Veți anexele.

²⁾ Dosarul No. 944, din 1857.

stitutori numai pe sciința ce vor avea, seû de-adreptul, seû de la proprietari, seû de la sat, seû de la sub-cârmuire, că infățisatul candidat este om cunoscut și fără rele purtări. Și asemenea dovadă se va trimite Eforiei, d'impreună cu notele examinărei vârsta candidatului, religia, numele plășei și al satului unde este a se orându.

Mai înregistrăm aci următoarele acte, cu referința la scôla sătescă, acte cari nu se află anexate la lucrarea nôtră anterioră despre scôlele sătesci.

Circulare către institutorii superiori din tôte județele

Domnule,

Dupe atâtea circulări instructive și în mai multe rânduri repetite, în privința formelor, ce trebuie a se observa la numirea și destituirea învățătorilor sătesci, Eforia vede cu o mare neplăcere, că în corespondența D-vôstre, nu observați strict îndeplinirea acelor formalități și cu acesta ocașionați o corespondență zadarnică și o încurcătură în comptabilități, încât Eforia se vede mai adesea expusă la observațiunile Controlului, și fără a merita cătuși de puțin acele observațiuni, pentru că autorul faptei sunteți D-vôstre.

Pusă într'o asemenea pozițiune neplăcută, Eforia se vede constrinsă a vă observa încă o dată și pentru cea din urmă oră :

1) Asupra admisiunilor: se va respinge veri-ce raport al D-vôstre, decă nu va fi însoțit și de demisiunea în scris a demisionatului, scrisă de însuși și însoțită de cartea de autorizațiune a sa ;

2) Asupra destituirilor :

Se va respinge asemenea veri-ce raport de destituire, decă nu va fi acompaniată de un raport al revisorelui, în care să se arête motivele pentru care se destitue, și pe care raport original îl veți trimite pe lângă raportul D-vôstre la Eforie ; seû act legal din partea satului coprinďetor de abaterile din datorii ale învățătorului, și acesta numai când învățătorul ar fi căđut în viciuri imorale, precum este beția seû furțișagul dovedit;

3) Asupra lefilor :

Se va respinge asemenea veri-ce raport de destituire, de morți, seû de demisiuni, decă nu veți precisa data, precum și decă în intervalul veri-uneea din categoriile numite, Eforia, necunoscând împregiurarea, vă va trimite léfa, sunteți obligați a înapoia léfa acestuia, fără să mai așteptați ordin anume într'acesta.

Decă, și în urma acesteea, D-le, vă veți abate din nou de la cele în acestă descise, Eforia va fi nevoită a alerga la măsură neplăcute și D-vôstre și ei.

No. 3.425, către institutorul superior din Severin.

No. 3.426, " " " " Têrgul-Jiului.

No. 3.427, " " " " Caracal.

No. 3.428, " " " " Râmnicul-Vâlcei.

No. 3.429, " " " " Turnu.

No. 3.430, " " " " Giurgiu.

No. 3.431, " " " " Têrgoviștea.

No. 3.432, " " " " Câmpu-Lung.

No. 3.433, " " " " Buzéu.

No. 3.434, " " " " Știrbeiü.

No. 3.435, " " " " Brăila.

No. 3.436,	către institutorul superior din	Ploesci.
No. 3.437,	" " " "	Pitesci.
No. 3.438,	" " " "	Focșani.
No. 3.439,	" " " "	Slatina.
No. 3.440,	" " gimnasiului "	Craiova.

Copii din dosarul No. 953, din 1858.

Circulare către institutorii superiori ai școlilor publice din 22 Februarie 1858, din reședințele districtelor.

Eforia, și printr'acésta, repetéază îndatorirea pusă asupra D-tale, prin ordinile atingătoare de acele condiții, cari trebuie a se păzi la recomandațiile candidaților, pentru numirea de învățatori sătesci, cari condiții urméză a se îndeplini pe viitor cu exactitate, adecă se va însemna în lista de recomandație :

- 1) Numele și pronumele candidatului ;
- 2) Numărul actului legal de nascere și botez, prin care se verifică a sa vîrstă, ce se cere de la 20 ani în sus ;
- 3) Numărul sub care s'a legalizat, de către administrație, actul prin care locuitorii satului garantéază despre moralitatea individului și îl recomandă a se numi învățator ;
- 4) Numărul populației satului în care se cere a se înființa școla, de a fi adecă de la 100 familii în sus ;
- 5) Notele despre învățatura candidatului să fie în adevăr recomandabile.

Tóte actele atingătoare de recomandarea candidaților și a lor orînduire de învățatori aũ a se păstra în archiva acelei școle și se vor revisui din timp în timp de către D. revisor general al școlilor.

Examinarea candidaților se va face sub președința unui membru al Onor. Comitet, de către D-ta și cel-l-alt profesor. Resultatul examinării se va subsemna iarăși de către D-vóstre amândouă institutorii, și se va înainta la Eforie. Candidații de învățatori se vor alege numai din fiii de sătenii sêu preoți și să se prefere cel ce se află locuitor în acel sat. Logofetului de sat și epistatului de moșie nu le este ertat a ocupa și funcția de învățator sêu vice-versa. Precum nimeni nu pôte fi numit învățator dupe principiul adoptat, decât numai îndeplinind tóte condițiile de mai sus fixate; asemenea trebuie să fie și stabilitatea sa garantată de orice intrigă, spre a nu se destitui învățatorul decât în casuri de adevărată abatere a sa de la îndatoririle prescrise pentru exactitate în exercitarea de serviciu și moralitate ; tot asemenea și însuși nu se pôte retrage din funcție, decât dându'si formal demisia, însoțită de cartea orînduirii sêle ; care aceste două acte le va da prin revisor, spre a se înainta de către D-ta fără amânare la Eforie.

Nu va putea însă demisionatul a lipsi mai 'nainte din funcție, decât numai dupe numirea unui alt învățator în loc ; iar lipsind din funcție, fără a împlini acéstă formalitate, i se va popri léfa pe acel trimestru.

Aceste dispoziții D-ta le veți face cunoscute și D-lui revisor al școlilor din acel district, mai adăogându'i a avea în de aprópe vedere, ca în cazul când în vre-un sat, unde este rënduit învățator, nu ar fi în buna stare, să îngrijescă atunci, ca până la dregerea acesteia, învățatorul să adune pe scolarii în casa de sfat, sêu în a sa propriă locuință, spre a nu se întrerumpe cursul învățăturilor ; căci sub nici un chip, învățatorul nu se va putea suferi a lua léfă, fără de a a avea școlă, și neîndeplinind datorile sêle, cu tótă

ceruta exactitate, nu i se va da deslegare de a primi nici cele două chile de bucate ce legiuirea acordă învățătorului din magasia de rezervă a satului, care deslegare urmărește a se da de Eforie, numai dupe decurgerea a două trimestre.

În fine, D-ta veți avea de aproape priveghere și asupra revisorului, ca să păzescă cu exactitate îndatoririle funcției sale, și să raporteze fără amânare, pe fie-care trimestru, despre câte școli va fi revisuit în acest interval, arătând dacă învățătorii se află la postul lor și cum își împlinesc datoriile; fiind-că mai înainte de a se primi raportul revisorului nu se poate elibera învățătorilor lefile trimestriale, nici preșisele două chile de bucate.

Circulare către comitetele de inspecțiune școlară, din 26 Maiu 1858.

Cu începutul lunii curente, s'a început vacanțiile școlilor comunale, și conform instrucțiunii pentru revisorii și învățătorii școlilor sătesci, fiind acești îndatorați a urma în școala publică din reședința districtuală, prescrisul curs de învățatură, spre a se fortifica toți dupe cuviință la învățăturile destinate, atât pentru cariera revisorilor, cât și a învățătorilor comunali; de aceea este, cu onoare invitat acel Onor. comitet, ca în privința disului curs, să ia cuvenitele dispozițiuni de a se pune în lucrare și a se păzi regulile următoare:

1) Conform preșiselor instrucțiuni ce se alătură aci, să se urmeze regulat preșitul curs de învățatură de către revisor și învățător;

2) Revisorul este obligat, să dea ajutor institutorului superior, întru a fortifica la învățăturile clasei I-a și a II-a pe cei mai slabi dintre învățătorii actuali, și pe noii candidați, până la facerea examenului, care se va ținea la 16 August viitor, potrivit art. 6 din preșisele instrucțiuni, și rezultatul examenului se va iscăli de Onor. Comitet și de institutorii examinatori;

3) Fiind-că pentru cariera învățătorilor sătesci este o condiție indispensabilă de a cunoște aceștia și cântările bisericesci, drept aceea, în cazul când nici unul din D-nii institutori ai școlii centrale de district, nu ar cunoște arta acestor cântări, să îngrijescă apoi Onor. Comitet, ca prin influența sa morală, să înduplece pe unul din cei mai capabili, dintre preoții, diaconii sêu cântăreții bisericilor locale, de a se însărcina, să învețe gratis pe învățătorii cântările santei noastre biserici, în tot timpul citatului curs de învățatură;

4) Examinarea candidaților pe timp de vacanții și în tot cursul anului școlastic, se va face de către institutorii școlii publice, din reședința districtuală, sub președința unuia din membrii Onor. Comitet, și rezultatul examinării, se va iscăli de către D-lor împreună;

5) Cât pentru datoriile revisorilor și ale învățătorilor de sate, în tot cursul anului se vor observa articolele respective, din prescisele instrucțiuni întru totă întinderea lor;

6) D. institutor superior, să aibă mai cu sémă în vedere, de a învăța pe învăța pe învățătorii și pe revisor, metoda de învăța pe copii, adică mijlocul cel mai practic, cel mai lesnitor, cel mai rațional și cel mai firesc, de a face pe copii să învețe învățăturile elementari; să se siléscă învățătorii a fi iubiți de copii, și a atrage pe aceștia să vină cu plăcere la școlă.

Copie dupe adresa Ministerului cultelor, cu No. 1494, din 22 Iulie 1859,
căt're Eforia scólelor naționale ¹⁾

Domnilor Efori,

D. Ministru, Secretar de Stat la Departamentul afacerilor interne, prin adresa cu No. 3.434, de la 14 ale curente, comunică sub-semnatului, că D. Ministru al financelor, a primit listă de numărul amendamentelor depuse și primite de Onor. Adunare electivă, cu ocazia cercetării bugetului aceluși Minister pe anul curent.

Intre aceste amendamente, fiind și acela pus de D. Brătianu, ca adaos § 19 din buget, pentru scólele sătesci, și alăturat în copie pe lângă menționata adresă, sub-semnatul grăbesce, cu onóre a 'l comunica D-vóstre, D-lor Efori, cu invitare, ca să luați dispoșițiile cuvenite, pentru regularea întrebuițării sumei coprinsă în acel amendament, comunicând și subsemnatului rezultatul spre sciință și cuvenita urmare.

Ministru, *Constantin A. Crețulescu.*

Șeful secției, *Turnavitu.*

Copie dupe amendamentul dis la § 19

«Se deschide Ministerului de instrucțiune un credit de 200.000 lei la Ministerul de finance, ca adaos la art. 19, din buget, pêntru adăogirea scólelor sătesci.»

Primit de Adunare în unanimitate, în ședința ținută de dênsa la 25 Iunie trecut.

*Circularea din 13 Septembrie 1858, căt're Comitetele de inspecție a scólelor
jos însemnate*

Eforia scólelor avênd în vedere îngrijirile particulare ale înaltului guvern, căroră scólele comunale sunt un obiect special, precum viitorul ce prepar aceste scolî națiunei nóstre, prin propagarea bine-facerilor instrucțiunei în masa poporului; pe de altă parte luând în considerațiune, că numărul de 120 scóle, ce miđlócele sêle de astăzi a făcut'o să hotărăscă pentru fie-care district, nu este încă complet, și e departe încă de a fi complet;

Invită pe acel Onor. Comitet, ca pe de o parte să 'i dea cât mai fără întârziere relații despre adevêrata stare a scólelor în ființă, iar pe de alta să 'i facă cunoscut, cauzele pentru care acéstă instituțiune frumósă a progresat așia de puțin, precum și miđlócele proprii ce Onor. Comitet crede, că i ar putea da tótă impulsivnea cuvenită.

Spre a face să înceteze asemenea neregularități, a chibzuit, că decă institutorul va lipsi din scólă peste voia acordată, fără ca mai întâi să arête Eforiei sêu Comitetului cauza legală a lipsei lor; sêu decă va lipsi fără a îngriji ca alt cine-va să le împlinescă locul, li se va opri din léfă o parte analogă ădilelor de lipsă, spre a se da supleantului, sêu institutorului, care le va ține locul în lipsă. Acéstă hotărîre se va face cunoscut institutorilor primari din capitală și comitetelor din județe, pentru ca acestea, să o facă cunoscută institutorilor de județe.

P. Poenaru. A. Ghica. G. Costaforu. V. Boerescu.

*Circularea din 11 Noembrie 1858, căt're Comitetele scolare: Mehedinți, Gorj,
Vâlcea, Argeș, Muscel, Dâmbovița, Prahova, Buzêu și Râmnicul-Sărat.*

Prin D. revisor obștesc al scólelor, Eforia a luat sciință, că învățătorii comunali din acel județ, n'ar fi ținnd scólele deschise în timpul prescris de lege, adecă de la 1 Noem-

¹⁾ Dosarul No. 1, din 1859.

bre și până la ultima zi a lui Aprilie, sub cuvânt, că părinții își iaă copii la munca câmpului, mai înainte de finele lui Aprilie.

Eforia, ca să pótă pe de o parte a da copiilor țărani învățatură, iar pe de alta a nu-i smulge nici de la munca câmpului, invită pe acel Onor. Comitet, a da informații positive Eforiei, de epoca în care copilul țeranului ese la câmp, precum și de aceea când încetază munca câmpului, în fine ca să se pótă modifica instrucțiile în interesul cât se va putea și al instrucției și al agriculturii.

*

Intre măsurile luate de Eforia scólelor, în favórea scolarilor sêraci, a fost aceea din 9 August 1857. Eforia provócă prin circulari, pe toți institutorii din țéră și Comitetele de inspecțiune, ca să înființeze, prin subscriere benevolă, fonduri pentru ajutorarea scolarilor sêraci, cu cărți și unelte de scólă.

*

Cât privesce gimnasiul de la S-tul Sava, din anexatele raporturi, la ocasiunea examenelor anuale, pe 1855—1856, 1856—1857, 1857—1858, 1858—1859, se pot constata realele progrese din tóte privințele, a învățământului secundar și superior din Muntenia. ¹⁾

La examenul de véră, din 1859, statistica scólelor arétă, că în scólele publice de băeți din tóte gradele, fusese o populațiune de 4.634 elevi, și 469 fete. Populațiunea scólelor sâtesci, ori-cât le am vêdut funcționând cu anevoie, era de 35.450 scolari, iar populațiunea scólelor private, se declară a fi fost 4.212 scolari și 597 fete.

*

Pe când scólele ast-fel prosperaă, Comisiunea centrală din Focșani, în interesul unificării legislațiunei scólelor din ambele Principate, căuta să inzestreze scóla cu o nouă lege, comună la ambele țéri.

În 6 Iulie 1859, cu adresa No. 72, Comisiunea centrală cere Ministrului instrucțiunei publice din Iași, să-i comunice sciințe statistice despre starea scólelor din Moldova. Ministrul acesta, cu adresa No. 6.311, din 18 August 1859, declară existente în Moldova, la data acésta următoarele scoli:

19 scoli sâtesci.

35 » primare județene de băeți.

11 » » » » fete.

1 scólă centrală de fete, cu 158 eleve în 6 clase, cu 7 profesóre și 5 profesori.

1 » preparandală de învățatură sâtesci, cu 38 elevi.

1 » de arte și meșteșuguri, cu 7 ateliere.

1 » militară, cu 22 elevi în 3 clase, și 7 profesori.

1 » reală, cu 22 elevi în Iași.

1 » » » 19 » la Galați.

¹⁾ Veđi anexa.

- 1 gimnasiu la Iași, cu 125 elevi.
- 1 " " Bèrlad.
- 1 bibliotecă, cu un cabinet de aparate științifice. Clase facultative, cu 24 studenți.
- 3 seminarii, din care unul cu 8 clase.
- 12 școli private în Iași, și
- 22 " " " județe.
- 5 " armenesci în Iași, T.-Ocnei, Roman, Botoșani și Focșani.
- 4 pensionate evreiesci în Iași.
- 11 școli elementare în coloniile din Basarabia. ¹⁾

De la Ministerul instrucțiunii publice din Bucuresci, cerend egalmente Comisiunea centrală informațiunii, ca de la cel din Iași, eată actele cari urmară :

Copii scose din dosarul No. 40, anul 1859. al Eforiei școlilor

**Copie dupe ordinul Ministerului cultelor, cu No. 1.813, din 8 Iulie 1859,
cătore Eforie**

Domnilor Efori,

Comitetul ales din sinul Comisiei centrale, însărcinat cu elaborarea proiectului de lege, privitoare la organizarea instrucțiunii publice, prin raport cătore comisioane și care s'a primit aci, pe lângă adresa acesteia, cu No. 71, cere științe relative la ramura instrucțiunii publice. Sub-semnatul grăbesce dera a comunica D-vostre citatul raport în copie, și vè invită ca să bine-voiți a trimite științele cerute, cât mai neintârziat, spre a le putea transmite și densus dupe cerere.

Ministru, *Constantin A. Crețulescu.*

Copie dupe adresa menționată a Onor. Comisiunii centrale a Principatelor-Unite

Comitetul însărcinat cu elaborarea proiectelor de lege privitoare la organizarea instrucțiunii publice, avend trebuința de a avea la dispoziția sa, atât legiurile actuale, ce regulază acest ram al administrațiunii publice, cât și părerile Ministerului instrucțiunii publice din Moldova și a Eforiei școlilor din Țera-Românescă, asupra îmbunătățirilor, ce socot că ar trebui a se face în învățătura publică din Principatele-Unite, are onore a ruga pe Comisiunea centrală, ca să bine-voiască a mișloci cătore autoritățile mai sus citate, trimiterea cât mai în grabă a legiurilor și științelor mai sus cerute.

C. N. Brăiloiu. Ștefan Golescu. Mălinescu. Kogălniceanu. P. Roset.

Răspunsul Eforiei dat Ministerului

Domnule Ministru,

La adresa D-vostre din 8 ale aceștia, Eforia a chibzuit cu serioșitate, asupra cererei Onor. Comitet al Comisiunii centrale. Reorganizarea instrucțiunii, dupe trebuințele speciale ale țerei noastre, este o cestiune, care cere mult lucru și multă deliberare. A se da numai nisce idei generale asupra modului cum să se reorganizeze această instrucțiune, asupra principiilor fundamentale, lucrarea ar fi mai scurtă și Eforia ar putea-o face în

¹⁾ Dos. No. 1.308, arhiva Ministerului de culte.

mai puțin timp, d-er ea se teme ca ac-estă lucrare să nu fie prea incompletă, și să nu presinte lacune a căror lipsă să facă a nu se înțelege fondul. Eforia d-er ar fi mai dispusă a face un proiect complet, în care să și dea ideile se-le pe larg asupra tuturor ces-tiunilor, ce ating instrucțiunea, și trebuințelor ce Eforia cunoște din experiență; însă pentru ac-esta îi tre-bue un timp lung, meditații și consultări de legi din alte ț-eri, cău-tări statistice, și altele cari nu se pot termina aproximativ, decât în timp de vre-o șese luni.

Bine-voesce d-er D-le Ministru, a face acestea cunoscute Onor. Comitet al Comisiunei centrale, rugându'l, ca să ne răspundă despre cele ar-ătate.

No. 1.676.

15/7.

Ministerul prin adresa No. 2.390, din 25 August acel an, comunică Eforiei încu-viințarea opiniunei emisă în 15 Iulie de către Onor. Comisiune centrală, în următo-rul mod :

Domnilor Efori,

Copriinderea adresei D-v-ostre, cu No. 1.676, de la 16 Iulie din urmă, comunicându-se D-lui președinte al Comisiunei centrale, acesta răspunde, prin adresa cu No. 127, de la 19 curent, că comisiunea a declarat, că va avea mulțămire să primescă de la acea Onor. Eforie un proiect, ca acela ce promite a elabora; prin urmare, sunteți invitați, D-lor, a v-è ocupa în facerea disului proiect, spre a se trimite în timpul ce ați promis.

p. Ministru, *Gr. Alexandrescu.*

*

Cursurile speciale și înalte, încă merg prosperând în Ț-era-Românescă. În 18 Iulie 1859, Directorul de atunci al ș-colelor V. Boerescu, conformându-se invitațiunei Minis-terului justiției, din Octombre 1858, îi trimite o listă de tinerii cari au trecut faculta-tea de drept, spre a putea ocupa tribunalele cu ómenii speciali și luminați.

Lista e de 58 de nume, pe când în 1856—1857, era de 27. ¹⁾

Pe lângă cursurile obligatorii de facultate, se mai deschid în 1858—1859 și cursuri libere. Așa, Dr. Iulius Baraș, este autorizat să reînc-epă în Noembre 1858, în t-ôte Du-minicile de la 12—1 p. m., un curs gratuit și popular de astronomie. ²⁾

Asemenea se aprobă lui Marsillac, facerea unui curs liber de literatura francesă, dupe următorul program :

Cours d'histoire littéraire autorisé par le Conseil de l'instruction publique.

V-ème année

Histoire de l'éloquence sacrée en France

1-re période. — Lutte contre le Paganisme. St. Polycarpe; St. Pothin; St. Irénée.

2-e période. — Lutte contre l'Hérésie. St. Hilaire de Poitiers; St. Martin de Tours; Sulpice-Sévère.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

- 3-e période. — Promulgation du dogme. St. Loup de Troyes ; Eucher de Lyon ; Germain d'Auxerre ; Sidoine Apollinaire ; Salvien ; Avit de Vienne ; Césaire d'Arles ; Médard de Noyon ; Grégoire de Tours ; Fortunat de Poitiers ; Eloi ; Ouen, etc.
- 4-e période. — Justification et d evoloppement du dogme par la science. Scolastique. Alcuin ; Flodoard ; Sylvestre II ; Bérenger ; Lanfranc ; Roscelin ; St. Anselme ; Abailard ; Pierre le vénérable ; Pierre Lombard ; Royer Bacon ; Bonaventure ; Pierre d'Ailly ; Gerson.
- 5-e période. — Prédication populaire. Pierre L'hermite ; St. Bernard ; Foulques de Neuilly ; les Dominicains et les Franciscains.
- 6-e période. — La Réforme. Les Jésuites. Calvin. Anne Dubourg. Théodore de B eze. Le cardinal de Lorraine. Le cardinal de Tournon. Les prédicateurs de la ligue.
- 7-e période. — Asc etisme. St. François de Sales ; le père d'Argentan ; le père Lejeune ; le père le Colombier ; le père Croiset ; le père Crasset, etc.
- 8-e période. — Jans enisme. Port-Royal. Saint-Cyran-Antoine. Arnaud ; Pascal ; Nicole ; Arnaud d'Andilly ; Silvestre de Sacy.
- 9-e période. — Les gloires de la chaire. Bossuet ; Fénélon ; Bourdaloue ; Fl echier ; Massillon.
- 10-e période. — Lutte contre la philosophie. Don Calmet ; Berthier ; Gu en ee ; Bergier ; Nonotte ; Poulle ; Neuville, etc.
- 11-e période. — Controverse moderne. De Maistre ; Chateaubriand ; de Bonald ; Lamennais ; Frayssinous ; Lacordaire ; Gerbet ; Veillot ; Ravignan ; Nicolas ; Desdouts, etc.
- 12-e période. — Pr edication dogmatique contemporaine. De Qu elin ; Combalot ; Coeur ; Coquereau ; Bautain ; Félix, etc.

Ulysse de Marsillac.

«Se aprobă, rezervându' si direcțiunea dreptul de a face D-lui Marsillac observa ii în curentul anului ; i se va  mp art a i ac esta.»

V. Boerescu.

*

 n anii de cari ne am ocupat p ana în ac est a parte a lucrărei nóstre, se organiz eaz a de neuitatul Dr. Davila scol a de chirurgie, ac esta a fost înființată în spitalul o stirei.

Am ar etat, că prima scol a de chirurgie, se datoresce D-lui Dr. N. Crețulescu. Acesta a suferit apoi  ntrerumpere. Acum, cu circulară către institutorii superiori din capitală, din 29 Februarie 1856, li se face cunoscut, să vest esc a scolarilor din clasa ultimă, «că acei dintr' n sii, cari ar a ea aplicare a se forma pentru cariera chirurgiei, să m erg a,  nsoi ii de părinții lor a se  nf a i sa S amb at a la D. Oberstab Dr. Davila, la 3 a viitor ei luni, la 9 ore diminea ta, în cancelaria  isului spital. 1)

Tinerii se cer să fie de 15 ani,  i cel pu in cu 4 clase primare.

1) Dosarul No. 868.

Dăm în anexă actele diverse, împreună cu proiectul de organizare al scôlei, din care mai pe urmă avea să nască actuala facultate de medicină.

În primul an, scóla avea să primescă 50 de elevi. La 23 Noembre 1857, în urmă asimilațiunea scólei de medicină din Bucuresci, cu scólele din Francia, prin decretul Împăratului Napoleon ¹⁾ No. 4, s'a adoptat un regulament nou, fixându-se studiile teoretice pe 5 ani, iar cele practice pe 3 ani, în total 8 ani. La 1861—1862, dupe unirea Principatelor, s'a primit în scóla 40 de elevi din Moldova ²⁾, pe lângă 67, cari erau din țera Muntenescă.

Importanța acestei scoli devine pe tótă ziua mai mare, grație fundatorului ei Dr. Davila. În curënd scóla de medicină numără 46 de elevi din Bulgaria și Rumelia și 35 din alte provincii române.

Până la 1861—1862, dintre elevii scólei de medicină, 14 au isbutit să iea diploma de doctori în Paris, 14 în Turino și 2 în Florența. Ajunge aceste cifre, ca să se vadă însemnătatea spornică a scólei. ³⁾

Pe lângă acesta se înființă în curënd și scóla de veterinărie și de farmacie.

*

De mai multe ori, dupe cum am văzut, a fost vorba să se înființeze în Bucuresci o scóla de comerciú.

În August 1855, Paharnicul Gr. Bengescu II, propuse Domnitorului organizarea unei asemenea scoli. Domnitorul o recomandă lui Cămpineanu, Ministrul credinței, cu ofișul No. 558, și acesta o trimite în studiul Eforiei, cu adresa No. 2.264, din 25 August. Numai la 11 August 1857, Departamentul credinței, cu adresa No. 4.691, către Eforie, revine asupra înființării scólei de comerciú. Eforia presentază Domnitorului anaforaua sa, cu No. 804.

Asupra acesteia, Domnitorul pune următórea rezoluțiune:

«Acastă scóla a se întocmi de o dată este peste puțină, din lipsa de profesori speciali, cari să unescă practica cu teoria, când tot scopul acestei scoli este a forma acum tineri bun, bine deprinși la ținerea de socotelii comerciale și apoi să pășescă treptat la dirigiarea operațiilor generale ale comerciului.

Drept care, spre a rosti formarea unei asemenea scoli, Eforia va lua îndată măsurii a înființa de o dată cursurile de aritmetică comercială, cu aplicația ei la așternerea socotelilor și la ținerea registrelor și cu cunoscinți universale de moneđi, greutăți și măsurii, însă persóna ce se va alege profesor, urméză a fi diriginte de cantor, ori de banca său casă neguțătórescă însemnată, fie și în limba străină, ca dintr'aceștia, să se pótă forma cei d'ântei comptabili.»

Apoi la 11 Ianuarie 1857, Principele Caimacam Alex. D. Ghica, ordonă Ministerului credinței: «Relațiile comerciale și industriale ale țerei nóstre, dezvoltându-se din

¹⁾ Dăm în anexă acest decret, cu corespondența relativă.

²⁾ Dosarul No. 1.290. Davila cere, cu adresa No. 205, din 28 Aprilie 1859, la Ministerul de culte din Moldova, să i se trimită 15 elevi, câte unul de fie-care județ. În 17 Septembrie 1858, Domnitorul Cuza, ordonă, și Directorul Ministerului V. A. Urechii, a dispus alegerea prin concurs de băești, cu 4 clase gimnasiale.

³⁾ Veđi anexa.

di în di și devenind astăzi cea mai principală condiție a avuției noastre naționale, trebuința de a se introduce și aci instituțiile, ce și în alte statură, sunt destinate a desvolta și protege comerțul, a ajuns a fi foarte simțitoare, căci nu este de tăgăduit, că desvoltarea ce a dobândit comerțul nostru până acum, provine din excepționala și fericita poziție a țerei noastre, iar nu prin dispozițiuni speciale luate de guvern...» Domnitorul cere înființarea unei școli de comerț, și ordonă Eforiei să îi prezinte proiectul grabnic. Eforia dice, că nu are bani în buget pentru asemenea școlă, dăr că va face subscripțiuni între neguțitorii, pentru fundatiunea ei.

Cu multă înțelepciune, Eforia nu înființază o anume școlă de comerț, în care să învețe școlarii aceleași obiecte, în cea mai mare parte, cari se predau și la gimnasiu, ci adaogă pe lângă aceste obiecte, pe cele speciale comerciale, în gimnasiu, și închee jurnalul No. 64, ce dărn în anexă. ¹⁾, și prin care se explică în ce mod tinerii comercianți, urmând de la clasa V-a liceală, materiile comerciale, în timp de două ani, vor avea drept la diploma de școlă de comerț.

Cu referință la comerț, găsim în 1859, următoarea adresă a Ministrului de finance, către cel de instrucțiune publică :

Ministerul finanelor Țerei-Românesci ²⁾

Domnule Ministru,

Am observat D-le Ministru, că mai pe toate zilele mulțime de comercianți și industriași, încetând din viață, încetază tot-d'o-dată de mai multe ori, și operațiile stabilimentelor lor, mai cu sémă acolo unde răposatul nu se bucură de vre-un moștenitor de genul masculin, ajuns în vârsta majoră. Acastă împregiurare m'a impresionat, căci perind capul familiei, n'ar trebui să lăsăm a peri și elementele, ce ar aduce cu sine desvoltarea comerțului și a industriei, isvor foarte necesar într'o societate ca a noastră, care a intrat pe cale de regenerare și de progres. Acesta dic, m'a făcut, în preocupățiunile mele, să cuget la mișlôcele ce ne ar mântui de acest rêu, încuibat în țera noastră și am găsit, că singurul remediu în acest moment oportun de regenerare, ar fi acela de a se introduce în stabilimentele de institute, pentru crescerea și instrucțiunea junelor române, ținerea registrelor necesarii verii-cărui comerciant și industriaș.

Reușind la introducerea unei asemenea științe, puteți judeca, D-le Ministru, la ce rezultate salutarii vom ajunge pentru societatea noastră; putem, dic în curând, a avea rezultatul, că junele române, chiar de n'ar deveni soțe și mame de familie, tot ar putea aduce un mare bine părinților lor, fie ei de ori-ce profesiune, mai ales comercianții și manufacturierii, căci care tată n'ar avea o deplină satisfacere morală a îngrijirilor ce a depus pentru fie-sa ? Cu atât mai mult când ele ar deveni soțe, căci atunci ar depune concursul lor la ușurarea ocupațiunilor bărbatului, tovarășie dreptă la osteneli, precum legea naturală comandă. În fine, în casurile de mörte a soșului, o femeie instruită ast-fel, în ținerea registrelor și cu cunoscințe complete de toate afacerile stabilimentului consörtelui său, pôte continua comerțul, său industria ce moștenesce; ea devine ast-fel folositore și sieși, pentru că nu declină din pozițiunea sa; ea se face folositore și societăței, căci cu cât comerțul se lăștesce, cu cât industria se desvoltă și se

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Dosarul No. 36, din 1859.

întinde, cu atât concurența crește, și din ea isvorește reducerea obiectelor de consumație, în sfârșit ea, femeea, devine direct folositore și Statului, căci continuă a plăti impozițiile fiscale, pentru comerțul, seú industria ce exercită.

Sper, D-le Ministru, că veți privi aceste considerații, cu tot interesul ce merită și că acum, cu ocasiunea formării bugetului pentru anul viitor, veți insera și prevederile cuvenite, ca să ajungem la ținta ce ne propunem.

p. Ministru, *C. Bălcescu.*

No. 7.163.

*

O altă scôlă specială, platită din fondurile scôlelor, este aceea militară, pentru fii de militari, din Septembrie 1859.

*

În Octombrie 1858, pe lângă Eforia drumurilor de la Ministerul de interne, aflăm o scôlă de elevi conductorii, din scôla practică de poduri și șosele.

*

La ș bursierilor în străinătate, în 1856, dupe aprobația Consiliului administrativ extraordinar, asupra raportului Eforiei No. 777, din 25 Maiú, sunt trimiși la Paris D-nii Ananescu (sciințe matematice), N. Capșa, sciințe aplicate la arte și mesteșuguri și Aurelian (agronomie).

În același an 1856, la Iunie 18, archidiaconul Iov, fost egumenul mônăstirei Văcărescî, lasă 20.000 lei ¹⁾ pentru scôlele naționale.

Eforia decide, ca cu venitul acestor bani, încă să se trimită tineri la studii.

Dăm în anexă ²⁾ raportul Eforiei, No. 308, pentru trimiterea ca bursieri a lor Mihail Capuțineanu, D. Petrescu, Ión Maxim și Alex. Crețescu. Anexăm egalmente și unele acte relative la studiile D-lui Petrescu, cât și în genere la stipendiști în Paris.

Observăm, că în 4 Decembrie 1858, bursierul Paul Viorénu, terminându'și studiile de drept, din bursa lui s'a dat ajutor D-lui C. Boerescu, până la 1861.

În 1859, se dau ajutóre de câte 100 galbeni la Paris, pe 2 ani, pentru studiul dreptului lui P. Pizu și I. N. Șoimescu.

Asemenea D-lui Anastasie Stolojan. Mai mult, chiar și evreului Solomon Goldenstein, feciorul Minzei Telelôicăi, se dá ajutor de studii în Paris.

D. Ión Burlan, fost stipendist la Constantinopole, încă capêta un stipendiú de 100 galbeni, pentru două ani la Paris.

În August 1859, direcțiunea scôlei de arte din Bucurescî, cu raportul No. 134, din 18 August, cere Eforiei scôlelor, să se trimită în Belgia și Franța elevii absolvenți: Părlăgeanu Ghiță, Ión Pavelescu, Stelian Stroe, Constantin Stan, Mărăcinescu Miha-

¹⁾ Dosarul No. 894.

²⁾ Veți anexa.

lache și Albotescu Tache. Aceștia sunt trimiși pentru a termina studiile tehnice și practice.

Eforia aprobă, prin jurnalul No. 73, din 17 August 1859. ¹⁾

Deja în 13 Octombrie 1858, Eforia a fost acordat subvențiune de 50 galbeni la două din scolarii ai școlii de arte, cari la Viena învățau la fabrica de mașini K. K. Wurm.

Din Iunie 1857, era bursier la Paris și D. Spiridon Jorceanu, înscris la școla poli-tehnică. ²⁾

*

Despre școlile private din Muntenia se cade a înregistra actele din 1856.

Prin raportul Eforiei către Vodă Barbu Știrbei, sub No. 578, din 10 Aprilie 1856, se spune că: «în capitală se află 80 școli private de ambele sexe, cu 4.614 scolarii, din care 9 internate de băieți și 9 de fete, și 62 școli private de băieți și una de fete.»

Eforia arătă, că aceste școli sunt obligate să păzescă instrucțiunile ce li s'a dat. ³⁾

În 8 Martie 1852, cu jurnalul Eforiei, No. 539, Eforia cere, de astă dată, înființarea unui revisor special, pentru revisuirea lor, cu lăfă de 600 lei pe lună.

*

Puternică este bagheta patriotismului, cu care, în pustiul seculareii ignoranțe, a fost isbită stânca, din care țîșni isvorul culturii. Părăiaș mic de tot, la 1828, 30 de ani dupe aceea, *părăiașul* a devenit *gărlă mare* și de nu va întâlni stavile noi, va răcori și mânoșa, din ce în ce mai mult, câmpiile țerei.

Nu cunoscem dobândă mai mare culturală, ca aceea a lepădării alfabetului cirilic în favoarea celui latin în 1859—1860.

«Cea d'ânteu autoritate din Moldova, care adoptă scrierea cu latine, fu Ministerul de culte în 1859 și 1860, adică mai înainte de decretarea alfabetului latin de Ministerul din Muntenia D. I. Ghica. Pentru a se putea introduce scrierea cu litere latine cât mai uniform în școli, autorul acestor anale a întocmit în 1860, un alfabet mic în tabele separate. Circularea No. 1.152, din *Monitorul oficial* No. 283, din 27 Septembrie 1860, s'a anunțat editarea acestei cărți, dîcîndu-se:

«În vederea trebuinței de uniformitate în scrierea cu litere latine, în școlile publice din țeră, nu mai puțin și pentru a se înlesni copiilor începători cumpărarea celor d'ânteu pagini de abecedar, (cari ei le rump atît de mult până să învețe), se publică, că s'a tipărit pentru școli, alfabetul în pagini despărțite. Fie-care costă micul preț de 4 parale, încât presintă și înlesnirea de a și le procura și școlarii cei mai sêraci, cari, învățându'și lecțiunile pe asemenea pagini separate, vor avea și avantajul a nu strica în câte-va zile o carte întrégă.»

În puține luni, se scrie cu litere latine la tôte Ministeralele Moldovei. Acest mare fapt se petrece și la București.

¹⁾ Dosarul No. 1.728.

²⁾ Veți în anexă tôte actele relative la bursieri.

³⁾ Veți anexa.

Raport la Dōmn

Literile cirilice sēū slavone sunt o introducțiune străină în limba noastră, încă din secolii barbarismului, când s'a lepēdat literile noastre străbune cele latine, și când națiunea română s'a cotropit de alte elemente. Eforia instrucțiunei publice a lepēdat încă de mai mulți ani literile cirilice și aū introdus pe cele latine cu un sistem de ortografie. Acum, dupe o nouă discuțiune a Comisiunei gimnasiale, cu data de la 23 Octombrie 1858, ¹⁾ Eforia a adoptat o ortografie simplă, însă fondată pe rațiune și pe natura limbei noastre. Dēr literile străbune nu se pot propaga destul de răpede, pe cât timp autoritățile publice vor întrebuița tot pe cele străine; pe de altă parte, din nerecunoscerea oficială și neexplicarea publică a unui singur sistem de litere și ortografie, resultă o mare confusiune în scrierile autorității.

De aceea, Eforia cu onōre recomandă Măriei Vōstre sistemul sēū de ortografie, pe care îl alătură aci, și decă îl veți încuviința, să bine-voiți, Prea Înălțate Dōmne, a ordona tuturor autorităților civile și militare, ca de acum înainte să se serve cu literile străbune, dupe sistemul ce se presintă.

No. 1.382.

1859, Iunie 18.

Intervenind la Ministerul cultelor, pentru a 'l înainta acest raport Domnitorului, Ministerul îi întorče Eforiei răspunsul acesta :

Domnilor Efori,

Raportul acelei Onor. Eforii, cu No. 1.382, pentru introducerea alfabetului latin și a ortografiei chibzuită de Comisiunea gimnasială în cancelarii, de comun, subsemnatul nu l'a supus la cunoscința Măriei Sale Domnului, fiind-că nu s'a cređut în stare a 'l susține, mai înainte de a lua o înțelegere cu toți D-nii Miniștri întru acēsta. Spre acest sfirșit, subsemnatul s'a și adresat către toți colegii sēi în parte, trimițēndu-le și câte un număr de exemplare dupe modelul primit. În adăstarea răspunsurilor, s'a primit acum de la D. Ministru al afacerilor interne, adresa cu No. 3.651, prin care declară, că este determinat a adopta sistemul de scriere cu litere și ortografia recomandată de acea Onor. Eforie, și a 'l practica, cel puțin acum în cancelaria sa; dēr fiind-că spre acēsta, are trebuința de mai multe exemplare modeluri, spre a se împărți amploiaților din diferitele secțiuni, cere a i se trimite un număr de 65 exemplare din cele tipărite. Subsemnatul vē comunică cu onōre D-vōstre acēstă cerere, și vē invită, D-lor Efori, ca să bine-voiți a trimite la acest Minister, un număr mai însemnat de aceste modeluri de scriere cu ortografie, spre a se putea trimite, atât Ministerului interior, cât și celor-alte, treplat dupe cererile ce i se vor presinta.

Ministru, *Constantin A. Crețulescu.*

No. 2.038.

Iulie 27.

I s'a răspuns la 4 August, cu adresa No. 1.894, trimițēndu'i spre sfirșitul acesta 200 exemplare. Aci încheindu-se lucrările dosarului acestuia.

Deci introducătorul în cancelariile muntene a alfabetului latin, a fost D. președinte al Academiei române, Iōn Ghica, fost Ministru de externe în 1859.

¹⁾ Dăm în anexă procesele verbale ale Comisiunei rēnduită cu regularea noului alfabet latin, pentru limba română.

*

În același timp, în care limba 'și relua haina străbună atât de frumoasă, în care latinitatea ei devenea necontestabilă chiar pentru dușmanii cei mai înverșunați, Eforia școlilor din Bucuresci, ca și Ministerul instrucțiunii publice din Moldova, se preocupă și de istoria țerei.

Am văzut, că la 1856, Eforia din Bucuresci ceruse Domnitorului autorizare de a tipări unele manuscripte istorice de la biblioteca de la S-tul Sava. ¹⁾ Am văzut iarăși înființarea Comisiunii documentale.

În 1859, Comisiunea documentală, care nu făcē mare trebă, cere totuși un adaos de 4 scriitori, și 200 lei sporire la léfa secretarului.

Acēsta la 11 Mai 1859, cu raportul sēu No. 36, arētă că nu pōte face mari progrese, din causă că n'are destui scriitori!

În 1859—1860, e vorba de a se face mai bine, constituindu-se o societate, cu misiunea de a aduna materialul necesar la istoria țerei. Se prevēd chiar fonduri, pentru asemenea constituire a societăței, prin budgetul Statului.

Eatā jurnalul de constituire :

Dosarul No. 314/4, din anul 1860, relativ la Comisiunea întocmită pentru adunarea materialului necesar la Istoria Țerei.

J u r n a l

Astăzi la 5 Noembre 1860, subscriși, convocați de D. Ministru al cultelor și instrucțiunii publice, prin circularile cu No. 3.462, 3.468 și 3.726, a compune o comisiune, cu scop de a se ocupa cu sorgințele istorice ale națiunii române, dupe cei d'ântei termeni fixați de D. ministru, pentru 30 Septembrie și 25 Octombrie, s'a adunat în localul Ministerului cultelor, și sub președinția D-lui Ministru, a luat următoarele decisiuni :

1. Am ales de președinte provisor pe A. T. Laurian, și de secretar pe D. G. Sion.
2. În viitōrea ședință, care se va ținea în localul Academiei de la S-tul Sava, la 12 ale curente, séra la 6 ore, D. secretar va presinta Comisiunii un proiect de statute, pentru constituirea și modul lucrărilor Comisiunii.
3. Aceste statute se vor determina prin deliberațiunii comune, și se vor decide prin majoritatea voturilor.
4. Statutele se vor înainta D-lui Ministru al cultelor, spre a le supune sancțiunii Domnitorului.

Ministru cultelor și instrucțiunii publice, *Dimitrie Ghica.*

Laurian, I. Maiorescu. G. Sion. Aron Florian. P. I. Cernătescu. Odobescu.
No. 4.085. 1860, Noembre 9.

D-lui Ministru secretar de Stat la Departamentul cultelor și instrucțiunii publice din Moldova

Dupe inițiativa luată de Adunarea legislativă de aci, s'a luat dispozițiunii prin acest Minister, spre a se constitui o Comisiune pentru elaborarea istoriei țerei, la care s'a invitat a lua parte mai mulți bărbați competenți, și anume D-nii Laurian, Maiorescu, I.

¹⁾ Veđi anexa.

Eliade, Aron Florian, I. Brătianu, P. Cernătescu, G. Sion și Odobescu, cari adunându-se în ședințe, se procedează dupe nisce statute regulate la complectarea acestui mare op. Și fiind-că la o asemenea lucrare națională și de mare importanță, are de o potrivă interes și țera suroră, sub-semnatul are onóre a vă înainta în copie adresa circulară, cu care predecesorul meu Ministru, s'a îndreptat la fie-care din membrii aleși, și tot-d'odată vă rógă, D-le Ministru, ca considerând importanța acestei lucrări, să bine-voiți a lua și din parte-vă dispozițiile convenite, pentru constituirea unei asemenea Comisiuni în țera suroră. Din parte'mi vă promit a vă comunica și bazele dupe care are a se conduce Comisiunea de aci, în lucrarea sa, ca avându-le în vedere, să putem printr'o prealabilă înțelegere să facem, să fie o omogenitate de lucrare ast-fel, ca producțiunile ambelor Comisiuni, să coprindă dupe una și aceeași sistemă, sorgintele ce vor servi mai în urmă, la complectarea istoriei țerei.

În adăstarea răspunsului D-vóstre, am onóre, cu acéstă ocașiune, a vă mărturisi simțimintele de stimă și prea osebita mea considerațiune.

Ministru, *Dimitrie Ghica.*

Ministerul Moldovei, prin adresa No. 15.560, din 24 Noembre 1860, răspunde, că la votarea budgetului viitor, va mișloci la Cameră acordarea mișlocelor pentru cheltuelile ce necesită o asemenea lucrare; că până atunci el adastă realizarea promisiunei de a i se trimite bazele dupe cari se conduce Comisiunea din Bucuresci, spre a le avea în vedere. Comisiunea a fost apoi convocată cu adresa următoare:

Domnilor,

«Istoria României, așa precum o au națiunile civilisate, este o operă, care încă nu o avem; D-vóstre însă simțiți ce este pentru o națiune istoria sa; ea este imaginea trecutului, din care rezultă învățăminte și exemple pentru viitor, ea conservă drepturile și ne aduce aminte datoria, ea laudă virtutea, trâmbiță gloria, dă omagiū eroilor, și ne face a ne înfiora de vițiu, a desprecia lașitatea, a admira bravura. În partea sa analitică istoria ne face a vedea trăind nisce fapte și evenimente, ce alt-fel s'ar crede mórte; prin partea sa sintetică, istoria ne arătă rațiunea de a fi a lucrurilor, și ne explică fenomenele vieții sociale, precum științele naturale ne explică pe acele ale vieții fizice.

Cum déră o națiune ar putea progresa fără istorie, pe când nu póte progresa fără alte științe pozitive? cum o naționalitate ar putea cresce, pe când îi lipsesce istoria, basa individualității sele? Déră Românii sunt o națiune ce voesce a progresa; Românii au o naționalitate; istoria lor există prin faptă, se conservă prin acte, se constată prin drepturi; rămâne ca aceste elemente primordiale să se adune, să se compileze, să se coordoneze, și să se combine, spre a forma o adevărată istorie. Deja mai mulți români de merit, în trecut și în present, au tractat istoria noastră, în diverse epoce, seú sub diferite puncturi de vedere; dér toate aceste opere, cari pot fórte mult a veni în ajutorul unei istorii naționale, se pot considera ca nisce părți izolate ale unui tot incomplect; despre acest tot este acum vorba.

Ceea ce ne lipsesce mai ales spre formarea unei istorii naționale este adunarea documentelor relative la dânsa. Acéstă singură lucrare preliminară póte cere mai mult timp, spre a se putea realiza. În budgetul Ministerului instrucțiunei publice se află prevădută o sumă pentru premii și încuragiări științifice; ce altă încuragiare mai producțivă s'ar putea face decât lucrarea pentru o istorie națională?

De aceea, o parte din acea sumă din anul acesta, se destinéză pentru acest scop.

În mijlocul preocupărilor noastre politice și de reforme sociale, nu trebuie să se uite știința și mai ales istoria. Această lucrare este cu atât mai necesar a se începe acum, că poate dura mai mulți ani, și un început de timpuriu ne face a câștiga în viitor.

De aceea, D-lor, m'am adresat la D-văstre, ca împreună să formați o Comisiune spre adunarea materialurilor, și formarea unei istorii naționale. Singura mea preocupare în această materie a fost specialitatea, și m'am adresat la toate persoanele ce am creșut mai speciale în istorie; știința le este țința, și știința este câmp întins de exploatare, abstractă de ori-ce altă considerațiune.

Aceeași măsură am comunicat și guvernului din țera suroră, și sper că aceleași dispozițiuni se vor lua și acolo.

Bine-voiți d-er, D-lor, să vă uniți într'o ședință preparativă la Ministerul cultelor, la 30 ale acesteia, la 11 ore. În acea ședință se va trata cele d'ântei măsuri, ce ar fi a se lua, apoi având și comunicarea ce ni se va face din Moldova, se va procede la alte măsuri, până ce se va constitui definitiv această Comisiune. În ori-ce chip, până la acea epocă, bine-voiți a ne onora cu răspunsul D-văstre. Sper D-lor, că apreciind interesul acestei misiuni, nu veți lipsi a servi prin luminile D-văstre o cestiune, ce interesază atât de mult națiunea română.»

*

În anul în care România se gândea la istoria țerei, Domnitorul Alexandru Ión, nu putea să uite ce datorie are România pentru Nicolae Bălcescu. Cuza cere Miniștrilor, să se aducă în țera cenușa marelui istoric și să i se publice operele, cu adresa No. 450, din 12 Octombrie 1859. ¹⁾

Se scie că D. N. Ionescu, a fost însărcinat să m-ergă la Palermo, pentru a readuce rămășițele lui Bălcescu.

Se scie și aceea, că D. N. Ionescu, n'a mai găsit nimic din ceea ce fusese altă dată marele scriitor....

*

Din respect al științelor, tot lui Davila se cuvine onorul inițiativei luată în 1 Maiu 1856, de a se înființa o grădină botanică, pe câmpia de la Cotroceni, plătindu-se pentru loc embatic la m-ăstirea Cotroceni. Domnitorul a aprobat propunerea lui Davila, cu rezoluțiunea următoare:

«Recomandăm la șeful Departamentului credinței, ca să chibzu-escă asupra întocmirii unei grădini botanice. La ziua și ceasul hotărît, se vor afla față D-ni: Dr. Davila și Ogman grădinarul, spre a da toate științele. Este un obiect din cele mai de neap-erată trebuință în ori-ce societate ce începe a se regula. Urm-ază d-er a nu mai înt-ârția de a introduce și la noi asemenea înlesniri, făc-ând începerea și desvolt-ând din an în an, dupe mijl-ócele ce vor avea.»

În 18 Februarie 1858, se înființ-ază societatea medicală, sub președința D-lui Dr. N. Crețulescu, av-ând de secretar pe Dr. Davila.

Caimacamul aprob-ă statutele societ-ăței, cu ofisul No. 1.727.

¹⁾ Veți anexele.

La Iași continuă a se desvolta societatea de medici și naturaliști, mai ales dupe ce, în 17 Maiu 1856, Domnitorul a ordonat Ministrului instrucțiunei publice, să i se' plătescă tôte sumele datorite din trecut. ¹⁾

*

Biblioteca din Iași, la 24 Octombore 1859, este sub direcțiunea prea învățatului bărbat B. P. Hasdeu. În curënd D-sa o va înzestra cu un forțe frumos dar de numeroșe cărți, din partea părintelui sėu.

În Noembore 1856, Ministrul pe culte din Bucurescī G. Bengescu II, iea decisiunea să se înființeze o bibliotecă specială pe lângă Ministerul de culte. Acastă bibliotecă n'a prosperat.

*

Acum, înainte de a termina, câte-va informațiuni relative la bibliografie.

În 2 Noembore 1859, directorul Ministerului de culte V. A. Urechia, provocă înființarea unei foi speciale, pentru instrucțiunea publică :

«Considerând sporul însemnat ce aū luat și trebuie să iea în viitor afacerile relative la instrucțiunea publică ;

«Considerând izolarea în care staū profesorii din districte, și mai ales magistrii sătescī, cum și lipsa lor de tôte isvórele de luminare ; librării, bibliotecī, musee, foi literare și sciințifice, etc., din care să' și pótă îmmulți cunoscințele de tot felul, necesarii nobilei lor profesiuni ;

«Considerând, că Ministerul este în imposibilitate de a povėtui pe juniū magistrii sătenī, adesea și prin circulari, în tôte cestiunile atāt de importante ce se ridică, cu prima înființare, în anul acesta de pe urmă, de scolī elementare pe la sate ;

«Se decide :

a) Se va înființa o *Revistă săptămănală a instrucțiunei publice*, redactată sub privegherea directorului Ministerului și a secțiunei respective, dupe impulsionea subscrisului ;

b) În acastă fóie se vor publica tôte actele relative la instrucțiunea publică, prescripțe-verbale ale Consiliului scolastic, examene, concursuri, etc. Asemenea se vor publica extracte din cele mai bune cursuri superióre, articole asupra scólelor, a instrucțiunei, a metódelor, a pedagogiei, a statisticei scólelor, etc.»

Acastă fóie nu va apare decāt la 24 Ianuarie 1860, și nu va putea continua din cauza demisionărei lui Urechia, din postul de Director al Ministerului de culte din Iași. ²⁾

Mai cu temeiu se face lucrul la Bucurescī, prin actele următóre, din dosarul No. 47 :

J u r n a l

Fondul de 10.000 lei, prevėduț prin budget, pentru întreținerea unui jurnal, se va întrebuința la formarea unui asemenea jurnal numit *Instrucțiunea publică*.

Lei 400 pe lună, cari se daū din ast-fel de fond, adecă 200 D-Iuī Barach, pentru

¹⁾ Dosarul No. 57 curent, archiva Statului.

²⁾ Dosarul No. 1.314.

jurnalul lui *Isis*, și 200 lei D-lui Buescu, pentru jurnalul său *Agronomia*, se vor desființa de la 1 Ianuarie 1860, căci aceste ajutoare se dau pe cât timp Eforia nu avea un jurnal al său, iar acum acest jurnal înființându-se, tot fondul cată să se întrebuințeze numai pentru dânsul.

Numitul jurnal se va începe de la 1 Septembrie, formatul său va fi hârtia în patru, va eși o dată pe săptămână.

Acest jurnal va cuprinde articole de fond, asupra instrucțiunii, literaturii, științelor, agriculturii, economiei domestice și altor chestiuni instructive. Într'insul, se va publica asemenea toate jurnalele și actele Eforiei, cari merit publicitate.

Se va numi un administrator cu lăfă de 400 lei pe lună, care să fie însărcinat cu aranjarea și publicarea acestui jurnal, cu facerea unui articol de fond, și cu aflarea materiilor, spre a se umplea colónele jurnalului.

Una sută lei pe lună, se va mai da la unul din impiegații tipografiei, care să fie însărcinat cu expediarea jurnalului, cu ținerea listei de abonați și cu comptabilitatea.

Când trebuința va cere, se va mai da 2 galbeni pe lună la un împărțitor pentru București.

Așia în cât cheltuiala redacțiunii acestui jurnal va fi :

	Lei	P.
400 lei pe lună, remunerarea administratorului, pe an	4.800	—
100 lei pe lună, remunerarea unui expeditor, pe an	1.200	—
63 lei pe lună, lăfă unui împărțitor, pe an	756	—
Peste tot	6.756	—

Din fondul de 10.000 lei, mai rămâne, prin urmare, peste 3.000 lei, cu care să se acopere în parte cheltuelile imprimatului.

Imprimarea se va face în tipografia școlilor, și fie-care număr, cu hârtie, va costa 93 lei, așia încât pentru 52 numere pe an, costul va fi de 4.836 lei. Acastă sumă se va împlini parte din restul fondului menționat, parte din venitul ce va produce jurnalul, decă se va imprima 500 exemplare; iar pentru un mai mare număr, se va adăoga numai hârtia.

Jurnalul se va trimite gratis pe la toate școle primare, câte un exemplar, precum și la membrii Eforiei, iar restul se va împărți numai ca abonament, care va fi de 12 șfanți pe an, său un șfanț pe lună, și se va primi abonament chiar pentru o lună.

Redacția va fi la tipografia școlilor. Expeditorul, dirijat de administrator, va ține o condică regulată de numele abonaților, precum și un registru dat de Eforie pentru comptabilitate. La finele fie-cărui an, se va presinta Eforiei, de către administrator, un tablou de starea jurnalului; se vor extrage din venitul său cheltuelile în total, său în parte, de imprimări, cari se va da casei tipografiei, iar restul va intra în casa școlilor.

Decă cu timpul, acest jurnal, atât de trebuincios instrucțiunii, va prospera și se va simți trebuință a se ameliora, se vor lua noi măsuri.

De o cam dată se vor imprima liste de abonați și se vor invita Comitetele și profesorii din districte, ca să intervină spre susținerea acestui jurnal, prin scrieri și facere de abonați.

Poenaru. Aristide Ghica. G. Costaforu. Laurian. B. Boerescu.

Secretar, *St. Neagoe.*

J u r n a l ¹⁾

Pentru punerea în lucrare a jurnalului, cu No. 61. din 17 August a. c., Eforia, în ședința sa din 24 Octobre 1859, a aflat de cuviință a însărcina cu redacțiunea fôiei periodice, numită *Instrucțiunea publică*, pe D. Laurian, unul dintre membrii săi, cu condițiunile specificate în citatul jurnal, însă cu modificațiunea, ca în loc de a se publica câte o côle pe săptămână, să se publice câte un fascicul de 4 côle în quarto pe fie-care lună. Inceputul se va face cu luna lui Noembre a. c.

Acest jurnal, d'impreună cu cel din 17 August, se va comunica atât D-lui redactor, cât și inspectorului tipografiei colegiale și casieriei școlilor.

Poenaru. Ar. Ghica. I. Maiorescu.

No. 116.

1859, ²⁴/₁₀.

În Aprilie 1859, D. Pană Buescu scôte *Gazeta agronomică* și Eforia (Ar. Ghica, Poenaru, G. Costaforu și B. Boerescu) o subvenționează cu 200 lei pe lună, cu obligațiune să dea câte 2 exemplare de fie-care școlă de județ.

În Septembrie 1860, s'a suspendat subvențiunea acésta. D. P. S. Aurelian, se asociesă în 1860, la redacțiunea acestei fôii. Apoi în 1861, iar i se dă subvențiunea. ²⁾

*

În privința cărților didactice în Moldova, Ministrul de instrucțiune publică aduce de la mănăstirea Neamțului o parte din tipografie ³⁾ și decide a institui o tipografie a școlilor în Iași, pentru tipărirea de cărți didactice. Acésta tipografie n'a putut funcționa, căci a reclamat'o pentru sine Comisiunea Centrală de la Focșani.

Pentru anul 1859 cu referință la cărți didactice, V. A. Urechia scrie:

«De la prima și a intrării mele la Minister, ca director, m'am preocupat de cestiunea cărților didactice. În 1859, nu puteam face alt-ceva, în pripă, decât ceea ce se vede în notița de la vale, publicată în *Instrucțiunea publică* No. 1.

Deschiderea anului școlar la 1 Septembrie anul conținut 1859, vederând o simțită lipsă de cărți școlastice, Ministerul de culte și instrucțiune publică a întors asupra acestui cas osebita sa îngrijire. Astăzi putem anunța, că Ministerul posedă un deposit îndestulător de asemenea cărți, format din osebite isvóre, precum se arătă mai jos.

Așa D. Poenaru, unul din Eforii școlilor din Bucuresci, a dănuit școlilor Moldovei 100 algebre de Apeltaer și 100 geometrii de Legendre. Cărțile s'au și primit la Minister, care le a destinat a fi distribuite gratis elevilor celor diligenți din gimnasiile de la Iași, Botoșani și Bêrlad.

Prin Ministerul din Bucuresci, s'a cumpărat și s'a adus aci 200 deseme liniare a 4 ¹/₂ lei, și 100 aritmetici pentru școlele primare a 4 lei exemplarul.

În fine la tipografia «Buciumul Român» din Iași, s'a cumpărat, prin avansarea unui

¹⁾ Dosarul ibidem.

²⁾ Dosarul No. 27 din 1859.

³⁾ Dosarul No. 129, din 18 August 1859. S'a scris Comisiunei de luare a averilor mănăstiresci din Moldova, să trimită literile și teascurile de la mănăstire, spre a se face o tipografie a școlilor, «pentru grabnica răspândire a cărților didactice.»

capital de 20.000 lei, un deposit avut de cele mai trebuincioase cărți scolare, precum se arătă mai jos :

	Lei	B.
Abeceedar român	1	10
" latin	2	20
" frances ilustrat	5	—
Prietenul tinerimei	6	—
Evangheliă cu explicații	5	—
Gramatica română	3	20
" latină, de Columb	10	—
" latină, de Stoica	10	—
Istoria sântită	3	20
Istoria biblică	4	—
" noului testament	3	—
Catechismul dogmatic	5	—
" începător	2	20
Manual de catechism	1	—
Istoria naturală	3	—
Biografii pentru clasa III-a	1	—
Dicționar frances-român	111	—
Dialoguri idem	6	—

Pe lângă acestea, Ministerul, cu spesele séle, a regulat tipărirea de Geologie, Aritmetica elementară și Manual de pedagogie.

Pentru toate aceste cărți, D-nii profesori, séu doritorii a le avea, sunt invitați a se adresa d'a dreptul la Minister.»

În București, Eforia închee, în 15 Februarie 1857, (Arsaki, Florescu, Poenaru și Costaforu) un nou jurnal, cu referință la cărțile didactice. Îl dăm în anexă, ¹⁾ posedând chiar originalul.

Dupe acest jurnal, Eforia declară, că trebuie să vină în ajutorul celor celor ce traduc și compun cărți, și mai ales de științele înalte, de care se pot vinde mai puține. «Vedând Eforia, din experiență, că nici sistemul ce a fost adoptat înteu de a se cumpăra proprietatea cărților didactice de la autor, cu prețul mai înainte fixat, nici acela ce s'a adoptat în urmă, de a se lăsa adecă proprietatea cărței pe séma autorului, neputând însă să o vîndă decât cu prețul determinat de Eforie, nu pot corespunde la principiile aședate mai sus, fiind-că, cât pentru cel d'ânteu, deosebit că suma fixată de atât pe colă nu era de natură a încuragia înmulțirea și îmbunătățirea cărților didactice, și mai cu séma acelor mai nemeritori, din punctul de vedere al calităței operei, iar nu al cantităței...»

Eforia dice însă, că sistemul acela nu 'l-au aflat bun, fiind-că se împedică progresul scólelor, fiind-că Eforia făcea monopol în favoarea cărților cumpărate de ea, de și putea să se presinte cărți mai bune.

Cu al duoilea sistem, de asemenea, impunend Eforia prețul de vîndare a cărței, constituia tot un fel de monopol în favoarea ei. De aceea Eforia adoptă pe viitor regulile următore :

¹⁾ Veți anexa.

În Septembrie 1858, Roul de Pontbriant cere Domnitorului ajutor să tipărească dicționarul său româno-frances. Eforia aprobă lucrarea, dăr refuză ajutorul cerut. ¹⁾

În Septembrie 1858, Eforia din Bucuresci a publicat un conspect, pentru facerea unei hărți a Daciei și a unei cărți elementare de Istoria României (jurnalul Eforiei din 18 Septembrie, semnat de Aristide Ghica, Costaforu și B. Boerescu.)

La concurs intră mai multe opere. Comisiunea, care va judeca manuscriptele, se compune din : Laurian, Eliad, Cernătescu, Maxim și Nichefor.

Comisiunea respinge toate elaboratele, dintre care era însăși Istoria lui Aaron Florian, cum și o hartă a Daciei de D. Atanasie Marian Marinescu.

Eforia însărcinează în urmă pe Laurian să lucreze istoria și harta, plătindu-i-se pentru acesta un premiu de 200 galbeni.

La prima edițiune se tipăresc 2.500 exemplare.

În 1856, Departamentul Credinței impune egumenilor de mănăstiri abonarea la *Biblioteca literară*, ce tipărea librăria editor G. Iónid.

Am arătat altă dată, care este opiniunea noastră despre publicațiunea librăriei lui Iónid. Dăm în anexă ²⁾ o adresă originală întru acesta, către egumenul de Bucovăț.

Ca o curiositate mai anexăm și altă petițiune a librăriei lui Iónid, în care el însuși nu mai cere remunerațiunii pentru romanuri tipărite, ci pentru cărți școlastice editate, său cari de acum înainte și propune să le editeze. ³⁾

De altmintrelea Iónid obține, în 1858, de la Caimacamul Alex. Ghica, ofis către guvern să fie ajutat cu bani, pentru că tipăresce cărți românesce. Protestă însă în contra acestei favorii librării române Christu Iónin și Romanov ⁴⁾, Alex. Danilopulo, Socec și Rusu et Petru. Ast-fel Iónid, nu obține ajutorul promis de Caimacam.

Între tipărițiunile mai bune ale lui Iónid, rămân volumele de cronică românesce. În Maiu 1856, profesorul A. Crețescu propusese Eforiei tipărirea a trei manuscripte de cronică, ce le dăce necunoscute până astăzi, și pe care le ar fi aflat la mănăstirea Cozia și pe la alți particulari, «precum și alte câte-va notițe monumentale, ce au putut face într'o călătorie peste Olț.»

Réposatul Crețescu se înșelă, căci unele din aceste cronică erau deja tipărite de D. M. Kogălniceanu. Totuși Eforia face raport la Domn, sub No. 775, din 25 Maiu 1856, dăr Vodă pune rezoluțiunea : «Ne va arăta ce manuscrise sunt și gradul importanței lor.»

Eforia ceruse Domnitorului tipărirea descoperirilor lui Crețescu, împreună cu manuscrisele din biblioteca de la S-tul Sava.

Lucrul rămase baltă, iar în Februarie 1857, Iónid cere Eforiei, să se recomande profesorilor, să facă abonați pentru *Istoria Moldo-României*.

În Septembrie 1858, C. Aristia și propune de a publica din nou «Iliada lui Omer» în versuri românesce.

¹⁾ Dosarul No. 1.004.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Veți anexa.

⁴⁾ Librăria Christ. Iónin și Romanov, asociați cu Dimitrie Bolintineanu și A. Zane, aveau dreptate să protesteze, căci ei proiectară, la 1858, publicațiunea unei biblioteci clasice universale, de altă valoare, decât scrierile publicate de Iónid. Dăm în anexă programa publicațiunei proiectată de acești bărbați. (Veți anexa.)

Limba lui Aristia nu mai era limba modernă a Românilor, deci Eforia nu poate să 'l ajute cu alt-ceva, decât să 'i promită a-i tipări cartea pe credit, la tipografia școlilor. Acastă promisiune i se dă în Martie 1859.

Un important premiu istoric înființază, în 1859, Eforia aședămintelor Brâncovenesci, care adresază Eforiei școlilor actul următor :

Epitropia Aședămintelor Brâncovenesci ¹⁾

Onor. Eforii a instrucțiunei publice

Literatura unei națiuni devine producțiunea frumoasă a spiritului, și 'și revarsă cu abundență facerile de bine asupra societăței, numai atunci când se dă o direcție înțeleptă, și când i se face încurajare atât morală cât și materială.

Spre a contribui la desvoltarea acestui puternic mijloc de cultură pentru națiunea română, am găsit de cuviință a institui, pentru tot-d'a-una, din fondul Aședămintelor brâncovenesci ce se află sub ctitoria mea, un premiu și un accesit, ce se vor da la fie-care două ani autorilor, cari vor compune, prin concurs, cea mai bună și mai folositore carte originală în limba română, de interes național românesc.

Alăturând cu onore actul atingător de acastă fundațiune, rog pe Onor. Eforie, ca dupe zelul cu care sprijină tot ce tinde la progresul bine înțeles al țerei, să bine-voiască a primi asupra sa sarcina de a executa în modul, ce va socoti mai corespunător, dispozițiunile privitore la acel institut. Pe cât cred, că cu acesta am îndeplinit intențiunile ce le au avut moșii și strămoșii mei la fondarea acelor aședămintele pentru facerea de bine în folosul publicului și mărirea țerei, pe atât sper, că sub auspiciile Onor. Eforii, literatura română nutrită prin stimulii laudabili, nu va întârția a deveni expresiunea unei culturii înaintate, spre a se adeveri đisa poetului: *Sint Maecenates, non deerent marones.*

Rog pe Onor. Eforie, ca să bine-voiască a mă onora cu răspuns.

Principele *Bibescu Basarab Brâncoveanu.*

Director, *Aaron Florian.*

No. 601.

1859, Iunie 28.

Eată în ce mod se regulamentază premiul :

«Spre a se încurajia literatura română, dând ocașiune literațiilor de a 'și exersa talentele, și spre a înlesni răspândirea ideilor și cunoscințelor folositore, am găsit de cuviință a crea din fondul Aședămintelor Brâncovenesci, ce se află sub ctitoria mea, un premiu care se va numi «Premiul Brâncovenesc» și un accesit numit asemenea.

«Premiul va fi de 300 galbeni, și se va da la fie-care două ani autorului, care va compune cea mai bună carte originală românescă de interes național românesc.

«Accesitul va fi de 150 galbeni, și se va da autorului a cărui carte va fi mai aproape de meritul aceleia care va repurta premiul.

«Materia, despre care va trebui să trateze cartea, va fi : Istoria, Geografia, Statistica Țerei Românesci, industria, comerțul și agricultura ei ; pe lângă acestea, din literatura proprie se vor compune comedii din viața morală românescă și tragedii, ale cărora su-

¹⁾ Dosarul același No. 35.

biecte să fie luate din istoria Țerei Românești; asemenea se vor compune și poeme mai lungi, ori alte scrieri morale, care să trateze subiecte naționale românești.

«La fie-care două ani, începând de acum de la crearea acestei fundațiuni, se va publica prin foile publice, materia despre care este a se compune cartea, pentru care este a se da premiul și accesitul, precum și condițiile ce vor trebui să unescă acele compuneri literare, ce se vor înfățișa la acest concurs.

«Literații cari se vor simți stimulați a și exersa talentul, pentru onoarea lor, și a intra în luptă pentru dobândirea premiului Brâncovenesc său a accesitului, vor trimite manuscrisele lor cu două luni înainte de expirarea termenului, prevădute dupe cum se va arăta mai jos.

«Când materia ce se va tracta, va fi științifică, manuscrisul nu va putea cuprinde mai puțin de . . . côle tipărite; comediile, tragediile său alte poeme ori scrieri morale ce se vor compune, vor avea întinderea ce o vor cere proprietățile acestor feluri de scrieri literare și condițiile ce se vor pune.

«Manuscrisele, când se vor trimite, nu vor purta numele autorilor, decât o devisă ce și va alege fie-care; pe lângă acestea vor fi însoțite și de un bilet sigilat, în lăuntru cărui va fi însemnat numele autorului, iar pe d'inafară, devisă dupe manuscrisul respectiv.

«O comisiune compusă de notabilitățile literare române, va examina toate manuscrisele trimise, și prin majoritate de voturi va alege mai întâi pe cel mai bun dintre toate manuscrisele care va merita premiul; dupe acesta va procede la votarea manuscrisului, cărui i se va cuveni accesitul; în fine va vota și pentru al 3-lea manuscris, pentru care se va face numai o mențiune onorabilă.

«Dupe operația acesta, Comisiunea povățuită de devisele dupe manuscrise, va deschide biletele cari însoțesc manuscrisele spre a cunoște numele autorilor, cari au eșit învingători la această luptă literară; dupe acesta se va încheia un proces-verbal, subscris de toți membrii, în care se va constata rezultatul examinării manuscriselor.

«Când manuscrisele, ce se vor înfățișa la acest concurs, vor fi puține, în cât să nu se pótă face comparație spre a cunoște pe cele mai bune, său când i se va părea Comisiunei, că din toate manuscrisele câte le au examinat, nu corespunde nici unul cu materia dată, său cu condițiile sub care trebuie a se tracta, Comisiunea va fi liberă a nu se pronunța asupra nici unuia din manuscrise, și va încheia proces-verbal, prin care se va constata acest cas.

«Alegându-se de Comisiune cele trei mai bune din toate manuscrisele, se vor comunica ctitorului numele autorilor triumfanți, spre a le da numai decât premiul și accesitul ce le au meritat, iar pentru al treilea autor se va face numai o mențiune onorabilă.

«Manuscrisele cele-l-alte, cari au fost trimise la concurs, se vor înainta împreună cu biletele sigilate acelora cari le vor cere.

«Când din toate manuscrisele trimise și date în examinarea Comisiunei, n'ar merita nici unul premiul său accesitul, atunci se va publica de al doilea concurs, pentru următorii două ani, rămânând tot materia aceea a se tracta de literații, cari vor voi a intra din nou în luptă.

«Manuscrisul care a meritat premiul se va tipări cu cheltuiala din fondul Aședămintelor Brâncovenesci și, vinđându-se cu prețul ce a costat tipărirea, folosul va fi tot pe sēma autorului, care a compus cartea.

«Pe carte se va însemna și se va tipări: «Carte încoronată cu premiul Brâncovenesc, și tipărită cu cheltuiala din fondurile Aședămintelor Brâncovenesci.»

«Manuscrisul care a meritat accesitul, se va întorče autorului, cu obligație, că de 'l va publica cu cheltuiala sa, să însemneze și să tipărescă și el pe carte: «Carte care a meritat accesitul Brâncovenesc.»

«Ctitorul avënd o desevirșită încredere în luminile și zelul Onor. Eforii a instrucțiunei publice, pentru încuragiarea literaturii și răspândirea cunoșcințelor folositoare, lasă asupra ei, pentru tot-d'a-una, executarea dispozițiunilor acestei fundațiuni, rămânënd asupra ctitorului Aședămintelor Brâncovenesci numai darea premiului și accesitului, dupe recomandația ce i se va face, și înlesnirea cheltuelei pentru tipărirea manuscrisului încoronat cu premiul.

«S'a făcut în Bucuresci la Iunie anul 1859.

Ctitorul Aședămintelor Brâncovenesci, *Principele Bibescu Basarab Brâncoveanu.*»

Eforia propune ca subiect pentru acest premiu, până la 30 August 1860 :

«Un tractat despre coloniile romane în Dacia, coprinđënd geografia Daciei, dupe documente, organizarea coloniilor romane din Dacia, adecă modul administrațiunei civile, militare, sacre, etc., drepturile coloniilor, municipiilor, corporațiunilor, etc., basate pe monumente și o colecțiune de tôte familiile și persónele ce figurază în monumentele descoperite în Dacia.»

Din minuta actului, pe care o posedăm ¹⁾ în original, se póte vedea, că asemenea premiu de 300 galbeni (pe lângă accesitul și mențiunea onorabilă), era destinat să 'l iea Laurian. El însuși, cu propriul condei, combină obiectul tesei, pentru un timp, când nimeni altul nu putea între români să scrie asemenea carte.

*

Din regiunea artelor, vom aminti, că în 15 Aprilie 1858, Mitropolitul din Bucuresci, scrie Ministrului bisericesc Gr. Bengescu, și apoi, împreună cu el, încheiă un jurnal pentru a se deschide în Bucuresci o scóla de musichie «căci s'a u impușinat cu desevirșire cântăreșii de pe la biserică.» Scóla acésta, împreună cu alta, în duoe părți ale orașului, vor costa 30.000 lei.

În 1857, teatrul din Craiova este sub direcția lui Teodorini. La 1858, V. Alexandri, într'o petițiune către Caimacamul Vogoridi, arétă, că Domnitorul Ghica i-a cedat teatrul pe 10 ani. Acum D-sa 'l cedă pe 1858—1859 Spătarului Cracte și artistului Luchian, iar pe restul de 5 ani, până la 1864, Alexandri declară că 'l cedeză lui A. Fotino.

Nu mai este însă în anii aceștia epoca de prosperitate a teatrului național.... Opera italiană și alte spectacole absorb atențiunea și miđlócele publicului, și în Bucuresci și în Iași.

*

Nu ne putem împedica de a aduce aci, înainte de a închide istoria acestor 4 ani, și unele date din efemeridele acestor ani.

¹⁾ Veși anexa.

La Octombre 1856, mult lăudatul Efrosin Poteca, egumenul mănăstirei Motru, lasă prin diată școlilor 1.200 galbeni.

În același an, 1856, Comisul Christea Harisiade, murind la Paris, lasă școlilor din Iași 100 galbeni, și alții 100 galbeni pentru înzestrarea a 6 fete.

Moștenitorii au făcut proces Ministerului, căutând să dărâme acest testament.

La 5 Iulie 1858, răposatul neguțător Ión Gheorghiu, donază școlilor din Bêrlad nisce acareturi, o móră de vânt cu velniță, séu povarnă, cu 2 căldări de rachiü.

În Iulie 1859, este donația de 39.000 galbeni, făcută școlilor de Episcopul de Buzëu Filoteiü.

Tot în 1859, D. Ión Ghica, dăruiesce școlii publice din Têrgovisce prețul a 15 țigani desrobiți. Comitetul școlar din Têrgovisce numesce pe D. Ión Ghica, «unul dintre patronii acestui district.»

În 3 August 1859, sub No. 1.884, se comunică Domnului Ghica mulțămirile guvernului.

D. Antonie Negroponțe în 1858, a donat 100 galbeni școlii publice din Galați.

Dar nimic mai duios, ca donațiunea Doctorului Fêtu, el din ce nu are, consacră 1.000 galbeni, pentru ca din venitul acestei sume, și al acelor ce se vor mai aduna prin subscrieri, să se ajute la învățatura în străinătate tinerii de merit. În 1858, Aga N. Negroponțe, testeză 500 galbeni în favoarea societăței, înființată de marele patriot Anastasie Fêtu.

*

Și acum dupe atâtea bune, și unele mai rele :

În 29 Ghenarie 1858, elevii din seminarul R.-Vâlcea, făcură act de nedisciplină ; 28 seminariști fugiră din școlă.

Un alt act de nedisciplină se întâmplă în București ; școlarii clasei a VII-a sunt isgoniți de Eforie, în 18 Noembre, anul 1858. ¹⁾

¹⁾ Veđi anexa.

CAP. VI

A N U L 1 8 6 0 - 1 8 6 4

Studiul asupra învățământului secundar din România, scris de D. profesor Vitzu, și devenit carte oficială, prin faptul că a fost tipărit de Ministerul instrucțiunii publice, despre istoria școlilor din România de dincoace de Milcov, nu aduce decât informațiunile următoare :

«In fine în toamna anului 1859, se constituie definitiv facultatea de drept, cu un corp didactic aparte, distinct de cel al gimnasiului, și dirigindu-se de un decan ales de profesori.

Cursurile facultății erau divizate în trei ani, iar profesori ai facultății găsim, în programa din 1859—1860, pe Bosian, decanul facultății și profesor de dreptul roman, Costa-Foru, profesor de dreptul civil și Viorénu de procedura dreptului civil.

La 8 Octombrie 1863, prin decretul domnesc No. 967, al Prințului Alexandru Ión Cuza, se institue la Academia din Bucuresci o *școlă superiöră de științe*, cu scopul de a forma profesori de științe matematice, fizice și naturale pentru gimnasiu, precum și pentru pregătirea studenților la specialități de aplicație științifice. Acésta este *facultatea de științe*, creată sub Ministrul de instrucțiune, A. Odobescu.

La 30 Octombrie 1863, prin decretul domnesc No. 1.047, se institue la Academia din Bucuresci o *școlă superiöră de litere*, cu scop de a forma profesori gimnasiali în ramurile limbilor clasice și moderne, a Literaturii și Filozofiei, Istorie și Geografie.

Acésta este *facultatea de litere*, creată sub Ministrul de instrucție D. Bolintineanu.

In fine, la 4 Iulie 1864, prin decretul domnesc No. 765, se decide, ca facultățile unite din Bucuresci să pörte numele de *Universitatea din Bucuresci*, cu un rector ales de profesorii tuturor facultăților, avënd fie-care facultate câte un decan ales de profesorii respectivii ai facultății. Ast-fel, în 1864, se stabilește în mod definitiv *Universitatca din Bucuresci, cu patru ani în urma celei din Iași*.

Asemenea D. Vitzu, istoriograful oficial al școlilor secundare, resumă istoria școlilor moldovene de la 1860—1864, în puținele cuvinte de mai jos :

Periöda III. Invățământul public din a 3-a periödă, 'l considerăm de la 1860 și până astăzi.

Acésta periödă este plină de fapte mărețe, pentru istoria noastră națională, și în adever, în zilele de 5 și 24 Ianuarie 1860, aspirațiunile seculare ale Românilor 'și vöd realizarea dorințelor lor în unirea țerilor surori, sub **Domnul Alexandru Ión I.**

Invățământul național eșind triumfător din grelele încercări, 'și asigură stabilitatea

în definitivă întemeiere a învățământului superior, reprezentat prin Universitatea de Iași (1860) și Universitatea de București (1864). De altă parte instrucțiunea publică capătă o unitate în ambele țări surori, prin legea de la 1864, sub imperiul căreia se conduce până astăzi; de aceea este de cel mai mare interes a cunoaște rezultatele la care a ajuns școlile din cele trei ramuri de învățământ, stabilite prin legea organică mai sus citată, pentru a putea introduce ameliorările impuse, astăzi mai mult decât ori când, de progresele științei realizate în alte țări, cu o cultură clasică superioară nouă.»

Să cercăm acu și noi a împlini lacunele ce istoriograful oficial al Ministerului instrucțiunii publice a lăsat.

*

Budgetul școlilor moldovene pe anul 1860, votat de Adunarea legislativă și adoptat și de Comisiunea centrală din Focșani, ne prezintă următorul aspect, cât privește școlile:

Se vor întreține 42 școli sătesci, plătite câte 3.000 lei una pe an (2.700 învățătorul și 300 lei cheltueli mărunte).

Se creează 10 școli sătesci noue, de la 1 Iulie 1860.

Se acordă un fond de 6.000 lei, pentru dotațiunea acestor școle.

Se acordă lefile a 31 de institutori primari la atâtea școli. (Cl. IV.)

Lefile acestora variază de la 650 la 750 lei pe lună.

Un egal număr de profesori de clasa a III-a, și alți 31 de clasa I și a II-a.

31 de caticheți la districte câte 3.000 lei pe an.

4 institutore de clasa a IV-a la Bêrlad, Galați și Iași, de la 7.200—8.500.

20 institutore de clasa III-a și 20 de clasa I și a II-a.

Asemenea 20 de caticheți la aceste școli.

O școlă nouă de fete la Botoșani, o școlă nouă primară la Bêrlad de la 1 Septembrie.

În învățământul secundar se constată prin budget existența gimnasiului central din Iași, cu 19 catedre.

Gimnasiul din Bêrlad, cu 5 catedre.

Gimnasiul din Botoșani, cu 4 catedre.

Școli reale sunt una Iași, cu 6 catedre, și a doua în Galați, cu 7 catedre.

La școlile secundare, se numeră și școlă centrală de fete din Iași, cu 13 catedre.

Învățământul înalt coprinde facultatea filosofică, cu trei catedre, cu câte 14.000 lei una; facultatea juridică, cu 6 catedre, și facultatea teologică pentru anul I, trei catedre.

La școli speciale e trecută școlă de meserii, cu 7 meșteri conducători de ateliere, și 2 profesori pentru partea teoretică și 15 călfi salariate. Lângă această școlă există un internat.

Internatul gimnasial de la așia șa Academie, și internatul școlii de fete, cum și al școlii preparande, aș personal separat.

Inspecțiunea generală a școlilor se face de un inspector general plătit cu 15.000 lei pe an, și prin delegațiunii deosebite, pentru care s'a prevădut un fond de 20.000 lei pe 1860.

Seminariile, coprinse la cap. XII al budgetului, ne arată funcționând seminariul Veniamin, cu 16 profesori, cel de Roman cu 6 profesori, din care unul pentru clasa IV-a, ce se va deschide la 1 Septembrie; cel de Huși cu 8 profesori; cel din mănăstirea Neamțului, cu 5 profesori.

Budgetul pe 1860, este primul budget regulat, votat de Adunare, pentru scóle.

Din el aparé și unele mîntuitoare intențiuni culturale, cari aú preséduť la redacțiunea budgetului acestuia, grație luminatului bărbat, care a dobăndit de la Adunarea Camerei din Iași acest budget, D. M. Kogălniceanu. Budgetul acesta fu întocmit de autorul acestor anale.

Pe lângă adăugirile semnalate mai sus peste scólele existente la 1859, budgetul creá un muséu de pictură; despre care avem să vorbim mai la vale; îmbunătăți biblioteca consacránd sumi însemnate, pentru cumpărarea și legarea de cărți; institui concursuri generale între toți premianții de gimnasia din ambele Principate, pentru limba latină și matematici; dotá cu câte 10 burse gimnasiile din Botoșani și Bêlad; acordá 12 burse la studenții de facultăți din Iași; hotári înmulțirea până la 25 a cifrei de stipendiști trimiși la Paris, la scolii speciale, sub privegherea lui Royer Collard; destiná 30.000 lei, pentru tipărirea de cărți didactice și alți 10.000 lei, pentru cabinetul de fizică și himie. ¹⁾

*

În practică, în aplicarea lui, acest budget dete și mai mari rezultate decât cele prevăduťe mai sus, în adevăr, D. M. Kogălniceanu, Ministrul instrucțiunei publice în Moldova la 1860, al căruia Director de Minister era autorul acestei cărți, desvoltá o activitate ce nici până astăzi n'a uitat' o corpul didactic din Iași, și ajunge să încoroneze lucrarea culturală a Moldovei, prin înființarea la 26 Octobre 1860, a universității din Iași.

Dăm în anexă ²⁾ documentele înființării acestei înalte instituțiuni ale cărei lucrări prealabile se află în dosarul de la Ministerul instrucțiunei publice, din 15 Septembrie 1860, cu No. 436.

Dr. Ión Strat a fost primul rector ales al universității, în 6 Decembre 1860, iar prorector Filaret Stavropoleos Scriban. ³⁾ Totuși la 26 Octobre 1860, Barnuțiu fu primul rector provisoriu.

*

Încă din discursurile rostite la ocasiunea solemnității distribuțiunei premiilor, pe anul scolar 1859—1860, se putea vedea tótă iubirea de care Ministrul Kogălniceanu era onorat din partea întregului corp didactic, cât și îmbunătățirile ce se așteptá de la el. Între aceste îmbunătățiri, era decretarea învățăméntului primar obligatoriu, înmulțirea scólelor primare, înființarea de grădini de copii, de cursuri și scolii speciale de adulți; înființarea facultăței de sciințe, ca secțiunea a II-a a facultăței filosofice; complectarea facultăței filosofice. ⁴⁾

Răspunsul Ministrului Kogălniceanu la cuvéntarea lui V. A. Urechia, făcută în numele Consiliului scólelor, a fost plină de promisiuni pentru scóla și corpul didactic, promisiuni, cari cele mai multe le a și realizat ilustrul bărbat. ⁵⁾

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Dăm o facsimilă dupe baso-relieful frumos, cu care statuarul Hegel, autorul minunatei statuți a lui Miron Costin, va inzestra noua Universitate din Iași, baso-relief represintând solemnitatea inaugurării Universității la 1860.

⁴⁾ Veți anexa.

⁵⁾ Veți anexa.

*

Intre diferitele creațiuni culturale săvârșite în Iași, la 1860, avem a menționa :

- 1) Creațiunea în 6 Septembrie 1860, a școlii de muzică și declamațiune ;¹⁾
- 2) Creațiunea școlii de bele-arte și a muzeului de pictură, în 29 August 1860 ;²⁾
- 3) Lucrările înaintate pentru creațiunea unui seminarii de ritul catolic.

Prin budgetul pe 1860, M. Kogălniceanu, a fost dobândit de la Adunare, un prim condei, pentru organizarea acestui seminarii. D-sa a venit la acest plan, pentru a împedica propaganda ungară din satele catolice prin preoții maghiari, cari împedicați pe sătenii catolici să și trimită copii la șola publică primară din sat.

Sub Ministerul lui Kogălniceanu, fiind Ministru interimar la instrucțiunea publică autorul acestei opere, s'a isgonit din Moldova un număr de preoți catolici unguri, aplicându-li-se vechi decrete ale Congregațiunii fidei, cari cereau de la preoții dintr'o misiune, să cunoască, până în 6 luni, limba țerei unde sunt misionari, ori să fie expulsați.

Intrebați despre limba românească, mulți preoți catolici n'aveau nici o cunoștință ; de aceea au fost dați peste hotar, grație energiei și patriotismului lui M. Kogălniceanu, și au fost înlocuiți treptat cu preoți catolici italieni, până când vor fi formați preoți români în înființându-l seminarii catolic.

Din nenorocire, naționala idee a lui M. Kogălniceanu și a noastră n'a înțeles-o cei cari au urmat la Ministerul de culte și lucrul rămase fără nici o urmare, spre marea plăcere a consulului austriac, care protegea preoțimea și ideile unguresci.

La 1864, se mai agită cesțiunea seminarului catolic din Moldova.

Onor. D-l N. Crețulescu, fiind Ministrul instrucțiunii publice la data acesta, și având Director al Ministerului pe autorul operei acesteia, isbutesc să promulghe chiar decretul de înființarea acelu nou seminarii. Se și înainteză lucrări pentru închiriere de seminarii, a caselor din Iași,mise ale lui Baston, der lucrul iarăși rămâne baltă... Publiciști necunosători de afacere, prin jurnalul «Dâmbovița» al lui D. Bolintineanu, fac o stupidă opozițiune acestui proiect, dicând, că guvernul face interesele catolicismului... Opozițiunea acesta neașteptată mulțamia însă pe deplin pe agentul austriac, care și el din alte puncte de vederi, lucra să împedice fundațiunea seminarului catolic.

Dăm în anexă³⁾ regulamentul din 1864, pentru seminarul catolic, cât și vorbele noastre despre acest seminarii, din cartea «Didactica.»

4) În 9 Septembrie 1860, s'a publicat deschiderea în T.-Neamțului a unei școle de silvicultură, cu un internat de 20 elevi, gratis și 40 solventi.⁴⁾

Asemenea școlă nu putu a se realiza dupe căderea din Minister a lui M. Kogălniceanu și eșirea din directorat a lui V. A. Urechia ;

5) Se trimit, dupe stăruința noastră, primii bursieri în Italia : D-nii Petru Borș, G. A. Urechia, Romul Scriban, Ion Morșun și G. Roșu.

Eată actele despre acesta din «Didactica» noastră :

Bursieri în Italia

«În discursul ce am rostit la împărțirea premiilor pe 1859—1860, am propus să se trimită bursieri, mai cu sémă în țeri latine. Indată apoi, în Septembrie, am și obținut de

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Veți anexa.

⁴⁾ «Monitorul oficial» al Moldovei No. 409.

la neuitatul meu Ministru de culte și instrucțiune publică, D. Kogălniceanu, să se trimită 5 junii bacalaurați la școlile superioare din Turin. Iată adresa No. 10.290, cu care acești junii studenți (D-nii Petru Borșiu, George A. Urechia, Romul Scriban, Ion Morțun și George Roșu), au fost recomandați Comitetului Cavour, prin intermediul primului consul al Italiei în țără, D. Strambio.

Domnule Ministru,

«Nevoia de a apropia pe România pe cât mai mult de Italia, tulpina de unde a eșit, este astăzi viu simțită de către M. S. Domnitorul și de către guvernământul său.

«Mijlocul cel mai expeditiv, tot-d'o-dată și cel mai energetic, e de a felicita și de a grăbi trecerea ideilor italiene la noi, idei cari singure pot să readucă vechia unificare de tens dințe și de aspirațiuni ale stirpei latine.

«Pentru de a ajunge la acest prețios scop, guvernământul nu voesc a perde nici o ocaziune, ce i se presintă, și deci, junilor studenți, destinați a merge anul acesta la Paris, li s'a însemnat, în locul acelei capitale, pe glorioasa capitală a Italiei, Turinul, pentru a studia acolo, în școlile italiene, deosebite specialități. Acești junii sunt... Studiind la școlile italiene, ei vor putea mai bine pătrunde secretul gloriilor modernei Italii și a readuce în România, cetățenii desvoltați pentru binele și viitorul ei, precum sunt acei ce împresoră tronul gloriosului vostru Rege.

«Permiteți-mi, deci, D-le Ministru, a recomanda, cu deosebire, pe mai sus numiții studenți, buneii voinți a D-vostre și a guvernului din care faceți așa de însemnată parte, cu rugăminte de a regula admiterea lor în școlile naționale și spre a fi considerați ca fii ai Italiei, lăganul cel neperitor al străbunilor Românilor.»

Eată răspunsul primit de la Turino și de la Consulul italian :

Domnule Ministru,

«Cu plăcere m'am grăbit a comunica E. S. D-lui Ministru al afacerilor străine al M. S. Regelui Augustul meu Suveran, nota D-vostre, sub data 22 August, No. 9.344, prin care 'mi ați fost anunțat purcederea la Turin a 5 junii români, trimiși pentru a'și urma acolo studiile universitare.

Guvernământul a primit cu vie satisfacțiune aceste nouă dovești de simpatia, pe care o profesază guvernământul M. S. Principelui Stăpânitor și națiunea română pentru Italia.

D. Conte de Cavour s'a grăbit a recomanda în deosebi pe junii compatrioții D-vostre, cari deja sunt sosiți la Turin, solitudiniei colegului său, D. Conte Mamiani, Ministrul instrucțiunii publice, care va avea pentru dênșii o deosebită îngrijire.

Vă transmit aci alăturata scrisore din partea D-lui Ministru al instrucțiunii publice din Turin, și vă rog, D-le Ministru, să primiți încredințarea considerațiunii mele celei mai deosebite.»

Agentul politic și Consul general de Sardinia, absent.

Vice-Consul, *Cataneo*.

Adresa ministrului italian

Domnule Ministru,

«Scolele din Turin vor fi fericite de a primi pe junii moldoveni, pe cari hotărîrea D-vostre i a trimis, pentru a învăța cursurile speciale la cari sunt destinați. Nu mă înduoesc, D-le Ministru, că vor găsi în studenții noștri amici și frați, cu cari sunt ca și concetățeni, și autoritatea competentă nu va va uita sub ce patronagiū și în ce scop ei se presintă la aședămintele noastre de instrucțiune publică. Din partea mea mă aplaudez, că mi se presintă o ocasiune favorabilă, pentru a mărturisi onorabilului meu colegū din Moldova, tōtă simpatia, care o simț, pentru interesanta și nobila sa patrie, și cred a fi fidelul interprete al Italianilor, mulțămindu'i cu ardōre de sentimentele ce exprimă pentru țera noastră. Identitatea de origină, ce există între Moldova și Italia, întăresce amicitia lor pe bazele nestrămutate ale naturei. Vē sunt recunoscător de amintirea vechilor titluri ale legăturilor noastre, și mă mândresc de a fi părtaș dorinței pe care binevoīți a forma, de a restrînge legămintele noastre prin comunitatea ideilor și a instrucțiunei.

Primiți, D-le Ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

Ministrul instrucțiunei publice din Turin, *Terenzio Mamiani*.

No. 4.158.

Turin, 1860, Septembrie 23.

Se citește în *Gazetta di Turino*, No. 266 :

«Aū sosit în Turin 6 români, G. Urechia, etc. De când Traian conduse colonia romană în Dacia, relațiunea între două popōre frați, fură întrerupte. Ađi se începe alianța intelectuală între Italia și România, care în curs de atâția secolii a opus la frontierele sēle milioane de cadavre năvălitorilor otomani, și care, chinuită când de turci, când de slavi, când de nemți, a păstrat în limbă numele marei origini latine, caracterul și aspirațiunile Italiei.»

Jurnalul *Opinione* tot din Turino scrie :

«Legăturile între România și Italia s'aū strins fōrte tare. Acesta este mai mult o alianță între două popōre frați, în privirea evenimentelor ce vor schimba curēnd fața Europei. Guvernul Regelui comptēză pe dēnsa. Acel al lui Cuza s'a arētat demn de patria sa, punēnd o colōnă de fer ilustrului edificiu al marelui Traian ; punēnd fundamente noue vechei și numerosei colonii a Italiei. De când imperiul roman cădu sub fērul barbarilor, Auzonia uitase pe fata sa cea mai mică România. Ministerul actual din Moldova, o urcă pe marea scenă a popōrelor, 'i ardică vēlul uitărei și o arētă lumēi, frumōsă și plină de viitor, ca și mama sa Italia.

«Istoria singurā va sci să 'i dea partea sa de glorie acestui memorabil Minister, ea va pune pe fruntea lui, nu frunze de dafini, dēr de stejar, arborul vitejiilor, căci a pus fundamentele unei apropiate alianțe între România și vechia Italia. Dēcă Orientul 'și ațintesce ochii asupra României și aștéptă de la ea mult, apoi acesta din urmă se uită spre Italia, iar Italia se uită la dēnsa, și cu virful sabiei lui Marte, i arētă viitorul. Momentele sunt aprōpe, când rasa latină se va libera de jugul străin. Intelegința 'i arētă drumul, ea precedă mișcările ei, și opiniunile merg tot-d'a-una d'inaintea acțiunei.

«Eată pentru ce mai mulți studenți români aū venit aci ca să studieze, nu atâtea sciințe, pe cât acel spirit de libertate, de care insetēză.

«Acesta e un fapt, carele nu se pōte explica, decăt prin ideile generōse ce inspiră astăđi pe popōrele opresate, de la un capēt la altul al Europei. Acesta e aurora ce anunță marea đi a Unirei tuturor Românilor într'un singur stat.» (Din *Ateneul Român*, Iași, pag. 109.)

6) S'a reformat programul seminarilor, și s'a promulgat prin decretul lui Alexandru Ion I, No. 10.188, in coprinderea următoare :

PROGRAMUL PENTRU SEMINARIILE DIN MOLDOVA

CLASE	Religia	Limba Română	LIMBELE CLASICE OBLIGATORII		Istoria, Geografia și Statistica	Matematica	Istoria naturală, Chimia și Fizica	Caligrafia și Desenul	
			Limba latină	Limba elenă					
I.	Istoria vechiului Testament.	Exerciții în Gramatică și scrierea română.	Gramatica limbii latine, formele ordinar și cele neegulate, regulile generale ale Sintaxei. Exerciții necornuți din limba română în cea latină, traducerea istoric sacru.	Limba elenă	Istoria Românilor până la trădărea cu Iurey.	Aritmetica în toată întinderea.	Zoologia și botanica.	Caligrafia, muzică vocală și cântările bisericesti.	Limba franceză.
II.	Catehismul dogmatic și Istoria nouului Testament.	Din limba română tot cele din clasa I-a.	Din limba latină repetarea celor de mai sus, apoi formele cele mai rare și cele neegulate. Sintaxa concordantelor și regulile principale ale Sintaxei. Exerciții necornuți din limba română în cea latină. Traducere din Entropiul.	Limba elenă	Istoria Românilor până în timpul de față.	Algebra.	Urmarea Zoologiei și Botanicii.	Desenul cu mâna liberă, muzică vocală și cântări bisericesti.	Limba franceză.
III.	Catehismul creștin și Tratatul bisericesc.	Din limba română tot cele din clasa I-a.	Din limba latină repetarea celor de mai sus. Exerciții necornuți din limba română în cea latină. Traducere din Corneiu Nepole, Curriu, Iustin.	Limba elenă	Istoria Românilor în semestrul de iarnă. În cel de vară Istoria veche până la înfudarea Romei.	Algebra în semestrul de iarnă și geometria în cel de vară.	Mineralogia și Geologia.	Desenul cu mâna liberă, muzică vocală și cântări bisericesti.	Limba franceză.
IV.	Morala evanghelică și aplicarea rândnelelor bisericesti.	Gramatica.	Din limba latină repetarea celor de mai sus. Sintaxa și mai vechiul uzual modurilor. Exerciții necornuți din limba română în cea latină. Traducere din Liviu.	Limba elenă	Istoria veche de la înfudarea Romei până la căderea Imperiului de Occident.	Stereometrie și Trigonometrie plană și sferică.	Introducere în Scripturi.	Muzica vocală.	Limba franceză.
V.	Retorica.	Retorica.	Din limba latină repetarea celor de mai sus. Antifona, Prosodia, Metrică. Exerciții: Cesare Ovidiu și Cicero.	Limba elenă	Istoria evului mediu de la căderea Imperiului de Occident până la punga Vestfalca.	Introducere în cursul științelor teologice.	Fizica, Cosmografia și elemente de Chimie.	Arheologia biblică.	Istoria bisericesti pe scurt până la deslușirea bisericilor.
VI.	Literatură bisericesti.	Literatură bisericesti.	Din limba latină repetarea celor de mai sus. Retorica. Mitologia. Traducerea din Lucrétiu, Tacit, și Cicero.	Limba elenă	Istoria modernă.	Introducere în Scriptură partea II.	Agronomia.	Explicarea a treisprezece regale erminice.	Istoria bisericesti (ilele noastre).
VII.	Propedeutica Psihologia și Logica.	Istoria Literaturii latine: Tacit, Virgiliu, Oraziu, Terențiu și Cicero.	Istoria Literaturii grece: Platon (Fedru), Aristodan, și St. Grigorie (Teologia dogmatică, Teologia populară).	Limba elenă	Teologia morală.	Teologia morală.	Medicina populară.	Pastorală.	

Avantagiile reorganizării seminariilor veneau de acolo mai ales, că erau întocmite ca și gimnasiile laice, așa, că în orașul unde era un seminariu de patru clase, nu era nevoie să se înființeze și un gimnasiu laic. Obiectele religioase erau adăuse pe lângă cele din programul laic. Cine nu voia să se facă preot, n'avea decât să urmeze numai obiectele din programul laic. Asemenea înțelepte și economice prevederi n'au avut însă durată, și de aci va urma necesitatea înființării, de exemplu la Roman, unde există un seminariu mic, încă a unui gimnasiu laic, adecă adăugirea în buget a unor sume, cari se puteau utiliza mai bine aiurea.

7) Înființarea de școli regulate în România și pentru evrei.

Încă din anul 1858, Ministrul în vederea § 42, din aședământ și din motivul cererilor primite de la unii din israeliți din capitală, s'au adresat cu îndemnări, către comunitatea respectivă, pentru înființarea de școli regulate.

În Aprilie 1860, Epitropia acestei comunități, cu raportul No. 98, a arătat, că a pregătit localurile pentru înființarea de trei asemenea școli, cerând formarea unui Comitet de inspecție, compus din D-nii Dr. Frenkel, Maierhofer, Big, Valdberg și Goldbaum, pentru a se ocupa cu regulamentul organizării și deschiderii lor. Acest Comitet, aprobat de Minister, a presintat, în Mai, un proiect de statute, prin care propune următoarele modificări pentru școlile evreesci, de la bazele statornicite prin aședământul scolar :

a) Ca limba învățături până la clasa IV-a primară, să fie aceea germană, contra § 7, din legea scolară, pentru că în cursul acestui timp, copiii ce nu știu românesce să se potă deprinde cu limba română ;

b) Ca copiii avuților comunității, contra § 1, să plătescă o taxă graduală, pentru frecuentarea școlii, spre a se putea cu ea ajuta pe copiii săraci ;

c) A se primi în școli copiii de la vârsta de 6 ani, contra § 89, care statornicesce vârsta de 7 ani ;

d) Ținerea vacanțiilor în lunile Aprilie și Octombrie, și contra 196, și acesta pentru că în aceste luni religiunea comunității prescrie cele mai multe sărbători ; asemenea sărbătorile dupe ritul evreesc, contra § 199 ;

e) În privirea § 241, ceruse cercetarea prealabilă a cărților de învățatură de către Comitet, pentru a nu fi contrare dogmelor comunei ;

f) Numirea și depărtarea profesorilor dupe alegerea și recomandarea Comitetului, cu invalidarea § 140 și 154 ;

g) Mai multe modificări în obiectele programului, contra § 23 și 24 ;

h) Modificarea § 193, prin sloboșirea atestatelor numai dupe clasificarea Comitetului de inspecțiune ;

i) Mai multe modificări la § inspecțiunei, covârșitoare latitudinei prevădută de aședământ.

Asupra acestor statute, Consiliul scolar a opinat, că nu trebuie a se urma nici o abatere de la copirinsul § 40, carele dice, că școlile evreesci se vor înființa tocmai dupe pilda acelor române, dupe care apoi Ministerul, prin adresa No. 5.100, din 22 Mai, a comunicat Comitetului încheierea, că modificările cerute la § 23, 24, 88, 243 și 192, 196 și 199, din aședământ, nu sunt de trebuință, nefind ele în opunere cu înțelesul și întinderea ce le doresce Comitetul israelit, și Ministerul socotea, că nisce simple instrucțiuni parafasate pe § § din o lege existentă, ar fi înzestrată mai cu puțină putere și supusă la toate fluctuațiile politice, decât deca ar sta sub scutul statornic al legii ; iar

în ceea ce privește celelalte modificări, contrare principiilor generale înscrise ca base fundamentale a legii școlare, Ministrul dorește a constata mai întâi necesitățile unor asemenea modificări, ce nu se pot face decât pe cale legislativă și numai când s'ar dovedi urgente, prin funcționarea mai multor școle israelite.

Prin urmare, Comitetul se va povățui de așezământul școlar, va propune programul trebuitor pe bazele limbii române, ca instrument de învățatură, va recomanda profesorii, cari însă nu se vor numi decât dupe formalitățile prevădute de așezământ, și va exercita inspecțiunea prevădută de § 103—105, iar pentru cheltuelile școlare Comitetul va propune budget, spre aprobarea și mijlocirea slobozirei din veniturile comunității prin Ministerul din lăuntru.

Pe asemenea base Comitetul a prezentat, în Iunie, un program și un budget, pentru deschiderea a trei școle primare, care aprobându-se s'au și deschis pe la finele lui Octombrie, una în dosul Academiei, una în târgul Cucului și una pe podul Roșu, numărând peste 300 elevi și funcționând fie-care cu câte 2 clase primare și cu câte 2 profesori români, 2 evrei, 1 german și un profesor de religie ebraică, iar în Decembrie, au cerut și au căpătat aprobarea pentru deschiderea încă a unei școli rituale de adulți; iar întreținerea lor se face de către comunitate, dupe budgetul propus de Comitet și aprobat de acest Minister, și pe temeiul căruia Ministerul din lăuntru regulase darea cheltueleur trebuitoare.

Dăm în anexă ¹⁾ hrisovul lui Alexandru Ión I, de fundațiune a școlilor române, pentru israeliți, sub Ministerul lui Kogălniceanu.

8) Una din cele mai importante lucrări din anul 1860, a fost înființarea de 4 școli preparande, pentru pregătirea de învățători, căci cu singura școlă preparandală nu se putea avea numărul necesar de candidați pentru învățători sătesci.

Eată în ce mod sună raportul la Domnitor, pentru aceste școli:

«Lipsa de profesori este una din cele mai simțite neajunsuri, pentru răspândirea învățaturii pe o cale mai întinsă în sînul națiunii.

Înmulțirea așezămintelor publice de învățatură, mai cu sémă astăzi, de care țera are atăta trebuință, este în mare parte impeditată prin lipsa de profesori, și ades, chiar în școlile până acum de mai înainte înființate, învățatura suferă din cauză, că nu se pot găsi la îndemână persoane înzestrate, cu cunoștințe speciale în pedagogie, căci pentru un număr îndestul de însemnător de școli elementare și primare, abia se găsește până acum creată o școlă pregătitoare, pentru profesori în institutul basilian din Iași.

În vederea acestui neajuns, subscrisul a cerut și a dobândit de la Cameră, cu ocaziunea votării budgetului, patru școli pregătitoare de profesori elementari, în Botoșani, Bacău, Tecuci și Ismail, dupe alăturatul proiect, la care vor fi chiamați și toți dascălii de pe la bisericile din districtele împrejurătoare, dându-'i-se de ajutor spre viețuire în cursul petrecerii lor în școlă, câte 30 lei din cutiile sătesci.

Asemenea dispozițiune pentru ajutorul viețuirii dascălilor la învățatură, subscrisul, a prezentat-o și deliberării Consiliului Miniștrilor, care prin jurnalul din 26 August conținut, a încuviințat darea acelor 30 lei pe lună, din cutiile sătesci.

Subscrisul, deci, cu cădutul respect, referă Măriei Telle, aceste măsuri, proiectate pentru deschiderea școlilor pregătitoare, rugându-vă să bine-voiți a le da domnesca încuviințare.

Ministru, *M. Kogălniceanu*.

¹⁾ Veți anexa.

Prescript-verbal

Pe temeiul votărei Adunării și a aprobării Măriei Sêle Domnitorului, se decide :

1. De la 1 Septembrie, se vor deschide 4 școli preparandale în polițiile Botoșani, Bacău, Tecuci și Ismail.

2. De fie-care dascăl, se va da din cutiile sătesci câte 30 lei pe lună pentru viețuire, în timpul ocupării lui la școală.

3. La aceste școli vor fi chiămați toți dascălii de pe la biserică din districtele imprejurătoare.

4. Timpul învățătorei va fi în anul curent de 3 luni.

5. Programul învățării va fi acel al anului I-ii, primar și practica pedagogică.

6. Fie-care dascăl ce va fi petrecut cursul de la școla preparandală, stabilit dupe art. 4, pentru anul curent, va putea fi autorizat a deschide, ori unde ar voi, școală, însă numai pentru clasa I primară.

7. În anul următor școlele preparandale acum înființate, vor preda materiile anului al II-lea primar, și așa treptat pe fie-care an (în timpul ce prin special și anual reglement, se va determina de către Minister), se vor complecta școlele cu toate clasele primare și acea pedagogică, pentru că dupe un spațiu de 4 ani, să aibă țera un număr cât se pôte mai mare de învățători elementari, putându-se guvernul chiar și până atunci folosi, de cunoștințele anuale dobândite de înscriși ascultanți la mai sus numitele și din nou înființate școli normale.

Acest proces-verbal s'a adus la cunoștința Consiliului de Miniștri, cu referatul No. 9.327, din 22 August 1860, și prin *Monitor*, s'a deschis concursuri pentru profesorii trebuitori școlilor acestora, înaintea unei Comisiuni examinătoare, în luna lui Septembrie.

Consiliul de Miniștri (Kogălniceanu, E. Alcaz, Boginca, D. Cozadini, Florescu), aprobă înființarea școlilor și liberarea lefilor din cutiile sătesci, cu jurnalul No. 921, din 26 August 1860.

Urmază apoi raportul No. 11.326, din 19 Septembrie, către Domnitorul Cuza. Acesta incuviințază, cu decretul No. 11.327.

Școlele acesteia preparandale, urmază a se deschide în Octombrie, în localele primare de băeți, prin îngrijirea și sub privegherea Comitetului de inspecțiune.

Clasele se vor ține în orele libere ale școlii primare, și mărginirea lecțiilor, se lasă cu totul la dispozițiunea profesorilor respectivi, cu această numai, ca programul anului I primar, să fie trecut în termenul prescriis de proiect. La Bacău și Botoșani sunt însărcinați cu școla preparandală isticitorii sup. locali, plătindu-li-se $\frac{1}{2}$ din salariile destinate de 3.000 lei pe an.

La Ismail, isticitorul I. Zmeu, primesce direcțiunea școlii preparande, dăr în urmă la Noembrie, din causă că n'are scolară, cu ofisul domnesc No. 13.698, școla preparandă din Ismail, a fost strămutată la Pétra. Pentru Tecuci s'a publicat concurs la 10 Octombrie. Preparanda din Botoșani, s'a deschis la 16 Octombrie 1860, cu 14 elevi. S'a scris prefecților să îndemne pe dascălii de la biserică de a intra în preparande ;

9) Cu ordonanța din 12 August 1860, la 1 Septembrie s'a deschis o școală de adulți în localul școlii de meserii ; profesorul școlii D-l Nanu. Ordonanța dispune cele următoare :

a) În localul școlii de meserii, se va deschide școală publică de adulți, de la 1 Septembrie.

b) Programul acestei școli, va fi acel al școlilor.

c) Consiliul scolar, va fi provocat a hotărîrile și orele de clasă, în considerarea ocupațiilor diferite, la care frecuențatorii acestei școli pot fi dedați.

d) Nici un elev începător, în vîrstă mai mare de 14 ani, nu va fi primit în clasa I din celelalte școli primare din capitală, primii fiind cei mai în etate de cît 14 ani, numai în școala de adulți din nou înființată;

10) Se institue concursuri generale între elevii secundanri :

«Pentru a se putea constata gradele de desvîlire a fie-cărei școli secundare din ambele Principate, cum și pentru a se stabili un nou stimul la progresarea școlilor de acest grad, afectându-se prin budgetul școlilor, votat de Adunarea electivă, premii, și aceste pentru concursuri în materii de litere și matematică; se publică nisce asemenea concursuri, ce se vor efectua pe următoarele baze :

1. La acest concurs au a se înscrie numai școlarii, cari în anul curent au sîvîrșit un curs secundar.

2. Inscierea se va face la acest Minister și la cel din București, pînă la 15 Septembrie.

3. Materiile concursului se determină de Consiliul scolar.

4. Resultatul concursului din Iași și București, se va controla de Comisiunea extraordinară examinătoare, care va cerceta compunerile concurenților, și va hotărî cui se cuvine premiile și accesitele de 1.500 și 1.000 lei. ¹⁾

11) Se transformă școala reală din Iași, în facultatea de științe. Școala reală dupe 2 ani de funcționare nu isbutise a avea de cît numai 19 școlarii.

Prin raportul No. 9.913, către Domnitorul Alexandru Ión I, Ministru Kogălniceanu țice :

«Avendu-se pe de o parte în vedere, că școala reală din capitală, dupe două ani de funcționare, n'a putut aduna mai mulți școlarii decăt 19, iar pe de alta, că lipsa de populațiune pentru această școală secundară, vine de acolo, că în Iași mai sunt două școli secundare: gimnasiul și seminariul din Socola.

«Avendu-se de asemenea în privire, că programul în vigore al școlei reale, în cele d'ânteu patru clase, pune mai fără de nici o osebire, aceleași materii, cari mai pe larg se preda în gimnasiul central și în seminarii, în cît scopul de a forma bărbați speciali în aceste școle, fiind lăsat mai mult singurului al 5-lea an, e cu neputința a se realiza;

«Subscrisul, în dorința de a evita o cheltuială fără de scop, cu întreținerea mai departe a unei școli de la care nu se pôte avea bărbați specialiști, atăt de trebuitori țerei; și crețdnd tot-d'o-dată, că o asemenea cheltuială s'ar putea întrebuința mai nemerit și mai cu folos pentru țeră, întru deschiderea secțiuneii a 2-a a facultăței filosofice de știință, pentru neintârziata formare de ingineri civili de punți și șosele, mecanici și arhitecți; vine cu tot respectul, etc.»

Cu decretul No. 13.254, în Noembrie 1860, s'a promulgat și programa facultăței de științe, secția 2-a :

No. 13.096. Pentru a se înlesni frecuențarea facultăței științelor, și pentru tinerii cari n'au finit cursurile gimnasiale, și a se putea ajunge cît mai curend scopul deschiderii citatei facultăți, prin formarea de ómeni speciali practici, se publică spre obștesca

¹⁾ «Monitorul oficial» al Moldovei, No. 256, din 22 August 1860.

știință și regula cui se cuvine, că la citata facultate se va ține și un curs extraordinar pregătitor pentru științele exacte, dupe alăturatul program :

**Programul anului pregătitor, pentru științele exacte din facultatea filosofică,
pentru tinerii cari n'aū finit cursul gimnasiului**

Semestrul I.

1. Matematica elementară, Aritmetica și Algebra până la Teoria funcțiunilor.
2. Fisica experimentală.
3. Istoria naturală. Mineralogia.
4. Stilistica : Retorica, compuneri.
5. Desemnul liniar.

Semestrul II.

1. Geometrie, Planimetrie, Stereometrie, Trigonometrie plană.
2. Fisica experimentală, continuare.
3. Istoria naturală, Zoologia și Botanica.
4. Logica.
5. Desemnul liniar. ¹⁾

12) De și nu în mod oficial, dăr nu mai puțin cu tăcutul asentiment al nemuritorului Ministru al scōlelor din Moldova, din 1860, prin stăruința Directorului sēū, V. A. Urechia, s'a creat în Iași societatea «Ateneul român», dupe statutele Ateneului din Madrid, și neintârđiat în Septembrie 1860, a apărut și fōia societăței, purtând același nume, sub direcțiunea noastră.

Acēstă asociațiune provōcă în Iași o bună înțelegere, care dăinuesce până la 1864, când m'am strămutat în Bucuresci. ²⁾

Aci Ateneul român renaște ajutat de noi și puternice elemente și în mâna D-lui C. Esarcu, peste puținii ani, va dobândi cel mai frumos palat din țēră.

*

Înainte de a trece la budgetul, încă despărțit, al scōlelor muntenesci, se cade a aduce aci câte-va date, cu referință la scōla urbană și rurală din Moldova, înainte de desființarea Ministerului instrucțiunei publice din Iași.

La 1860, s'a înființat la Focșani scōla de fete, cu 101 eleve. La 1861, se deschide a treia scōlă de băeți în Pétra, județul Neamțu. În 1 Februarie același an, Ministrul D-l Cuciureanu, rōgă pe V. A. Urechia, care a demisionat din postul de Director al Ministerului instrucțiunei publice, să continue a conduce clasele model de pedagogie de la Trei-Erarhī din Iași, unde introdusesem, pentru încercare, metode noi didactice. La acēstă clasă model s'aū perfecționat excelinții institutori: D-nii Grigorescu, I. Beiu, etc.

Tot în 4 Decembre 1861, s'a deschis scōla publică de la Têrgșor, Nămolōsa în județul Putna. Iar în 15 Decembre, scōla de fete de la Chilia. ³⁾

¹⁾ Că mēsură era nemerită a probat neintârđiata formare de studenți bine pregătiți, din cari dobândirăm o bună serie de ingineri. etc.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Dosarul No. 28.

Tot în Octombrie 1861, s'a deschis scôla de fete din Burdujeni, prin învățătorea Maria Torac.

Prin circulare s'a cerut aplicarea la tôte scôlele primare a legii vaccinei (§§ 12 și 33), hotărîndu-se, ca copiii nevaccinați, să nu se primescă în scôla. ¹⁾

La 30 Aprilie 1860, Directorul Ministerului instrucțiunei publice din Moldova, trimite tuturor învățătorilor din sate o circulare, în care se arată, că se pregăteau lucrări pentru facerea unei legi obligatorii a învățămîntului primar. Eată acestă circulare:

PRINCIPATELE-UNITE

Ministerul de culturî și instrucțiune publică al Moldovei

Circulare către profesorii săteni

Către D-lui profesorul al scôlei elementare din satul districtul

În vederea studiilor trebuitoare la confecționarea unei legi de instrucțiune publică, gratuită și obligatorie, cu care să se înlătoreze neconținutele pedici și greutăți ce întîmpină desvîlirea și progresul instrucțiunei elementare prin sate;

Se cere de la toți profesorii sătesci, cu încheerea a fie-cărui an scolastic, lămuririle dupe următorul tablou :

Tablou de copiii ce nu urmază la scôla

No. de ordin	Numele și pronumele copiilor de la 7—13 ani, cari nu frecventază scôla sătescă	Numele și pronumele părinților sîu al tutorilor	Locuința	Profesiunea părinților	Data născerei copilului	De sunt frunțași sîu sîrmani/părinți	De învăță copilul unde-va	Motivele pentru cari nu frecventă scôla	La ce muncă sunt întrebuițați	Dacă ajutându'i cu cărți ar frecventa scôla ?	Observații
--------------	--	---	----------	------------------------	-------------------------	--------------------------------------	---------------------------	---	-------------------------------	---	------------

Magistrii sătesci sunt invitați de a împli cu exactitate rubricile acestui tablou, însă cu cea mai mare atențiune de a nu da aer de *catagrafie* acestor culegeri de lămuriri, pe cari le vor face cât mai indirect și în mod de a nu suscita vre-un prepus între săteni. Magistrii viețuind împreună cu locuitorii, în acelaș sat, pot fără de a cerceta pe la case, cunoște pe fie-care familie. Cât pentru vârsta și ziua născerei acelora, o pôte culege din registrele bisericesci.

Un tablou identic ce va alcătui pentru copilele sătenilor ce nu frecventă scôla, și ambele se vor comunica Ministerului, îndeplinite la timpul cuvenit.

Acele pentru 1859, se cer până la 15 Maiu cel mult.

p. Ministrul cultelor, V. A. Urechîă.

No. 4.033.

Iași, 1860, Aprilie 30.

¹⁾ Dosarul No. 1.161.

În 1860, se primesc fete în școlile publice de băieți din sate, cu circularea următoare :

PRINCIPATELE-UNITE
Moldova și Țera-Românescă

Ministerul Moldovei. — Departamentul de cultură și instrucțiune publică

Circulară la toți profesorii sătesci

Către profesorele școlii publice elementare din satul . . . districtul . . .

Considerând, că § 26, lit. c, din regulamentul școlar, vede în școlile de fete mijlocul de a se forma din tinerele patriei, soții și mame bune, în care rezimă fericirea casnică a familiei, și baza pentru creșterea cetățenilor ;

Considerând, că vitalitatea națională reșede tot-d'a-una în masa poporului, și că singurul mijloc de regenerare națională, este regenerarea poporului ;

Considerând, că numai prin răspândirea învățătorei și a moralității, se poate ajunge la acest scop ;

Considerând, că școli pentru sexul bărbătesc, au început a se face prin sate ;

Considerând, că echilibrarea de inteligență între ambele sexe, este o garanție a unei armonii și a moralității familiei ;

Considerând, că educațiunea sexului femeesc este cea d'ântei necesitate în regenerarea poporului, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o școlă, unde pe lângă educațiunea sufletească, să potă da copiilor și primele noțiuni dezvoltătoare inteligenței.

Ministerul simte viu trebuința de a se începe înființarea grabnică de asemenea școli și pe la sate ;

Considerând însă strâmtorirea de mijloce, în care se află bugetul instrucțiunii publice ;

Ministerul, în unire cu Consiliul școlar, a chibzuit, ca învățătura fetelor pentru sate, să se facă în aceleași școli înființate și pentru băieți, regulându-se pentru acesta ore și zile hotărâte.

Executarea acestei măsuri de cea mai d'ântei urgență pentru țară, subscrisul o încredințază osebitei D-tale chibzuinți, D-le profesor, pentru a o pune de îndată în lucrare, ținând la școlă pusă sub a D-tale conducere și un clas pentru fete, în care să li se predea învățăturile prevăzute de program, în orele și zilele ce veți găsi mai potrivite, așa spre exemplu: băieții pot învăța înainte și fetele dupe amiazi, seú vice-versa, seú și ambii în aceleași ore, decă poate fi potrivit ; cu acesta însă, ca profesorii ne însurați, nu vor primi în clas, decă fete până la vârsta de 10 ani.

Iar pentru încurajarea D-tale, și pentru sporul de îngrijire ce poate necesita această nouă regulare, nu mai puțin și pentru speranțele ce subscrisul are, că veți sci răspunde cu deplinătate la misiunea ce ți se încredințază, subscrisul vă face cunoscut, că salariul D-tale va fi sporit la suma de 3.000 lei pe an, cu începere de la ziua când în cataloagele școlii D-tale, se va vedea figurând cel puțin cifra de 10—15 eleve, până când subscrisul speră, că veți raporta și de punerea în lucrare a oficiului de față.

p. Ministru Secretar de Stat, la Ministerul de culte și instrucție publică, V. A. Urechii.

Dupe corespondență multiplă și varie cu prefecturile, revisorii școlari, Ministerul din lăuntru și Mitropolia, se ajunge a funcționa școlile sătesci, și în 20 Iulie 1860, Ministerul cultelor, secția școlilor, prin referatul No. . . . , ia următoarele dispozițiuni :

«In vederea budgetului pe 1860, se vor înainta la capitolul . . . § . . . următoarele lucrări :

a) Se va alcătui liste de efectele și mobilele ce lipsesc pe la școlile elementare, și cari nu sunt a se face de nici un arendaș. O asemenea se va prezenta în pretoriu ;

b) Se va publica concurs pentru facerea de sigilii (a vrut să ăică licitație), pentru școlile elementare. Aceste sigilii vor fi alcătuite în modul următor :

Asemenea sigilii vor fi în aplicare în ceară și în alb ;

c) Se va prezenta fără întârziere tablouri de școlile unde clasele sunt frecventate și de eleve ;

d) Se vor expedia circulări, către părinții locuitori ce nu 'și trimit fii la școlă dupe tablourile permise de la profesorii sătesci ;

e) Se vor trimite profesorilor câte un exemplar din instrucțiunile tipărite ;

f) Se vor tipări și litografia toate caetele citate prin instrucțiunile de la litera e.

p. Ministru, V. A. Urechiiă.

Dăm în anexă ¹⁾ explicațiunile anexate pe lângă budgetul anului 1860, cu referință la școlile sătesci și primare. Acolo se va vedea numărul școlilor existente în Moldova la data acésta, fie de băeți, fie de fete.

Pentru dotarea școlilor sătesci, cu aparate și mobilier metodic, aflăm înaintându-se lucrări de Ministerul din Moldova. ²⁾

În 1861 și 1862, se deschid un număr de școli sătesci în Moldova. Mai ales județul Neamțului și al Sucevei, beneficiază de candidații școlii preparandale din Pétra, dupe frumoasa stăruință a institutorului Nicolae Vicol.

Un cas curios se prezintă în 1861. Preotul catolic Cosma Funtak, din satul Grozesci, propune să se dea de către Minister, lăfă și pentru un profesor de limba ungară în școlă din sat. ³⁾

*

Budgetul instrucțiunei publice din Țera-Românescă, votat de camera din București și declarat de Comisiunea centrală din Focșani, compatibil cu dispozițiunile constitutive

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Dosarul No. 196.

ale noiei organizării, ne arată, că în 1860, existau 1.966 de școli sătești. Învățătorii erau plătiți cu câte 25 lei pe lună.

De la 1 Octombrie, li s'au adăos la lăfă, încă câte 25 lei pe lună.

Se mai prevede înființarea din nou a 234 de școli sătești.

Vor fi în 1860, 17 revisori de județe, dăr aceștia vor funcționa numai până la 1 Octombrie, când se vor înființa în locul lor 95 de inspectori de plăși, aleși dintre candidații mai capabili.

La învățământul primar, cu 3 institutori și 4 clase, sunt 5 școli primare în București, școla din Brăila, din Craiova, din Focșani, din Pitești, Ploesci, Slatina.

La școla din Ploesci, continuă catedrele extraordinare de limbile grăcă și francesă.

Școli primare, cu două institutori la 4 clase sunt: în Severin, Jiū, R.-Vâlcea, Caracal, Turnu, Giurgiu, Buzău, Călărași, C.-Lung, Târgoviște, Oltenița, Ruși-de-Vede.

Există 12 școli primare, cu câte 2 clase, și numai cu câte un institutor.

Se înființază din nou 2 școli sucursale la Craiova, cu două institutori, o școlă sucursală la Ploesci, cu două institutori, 7 școli primare, cu câte 2 clase și un institutor în Cerneți, Ocna, Calafat, Curtea de Argeș, Vălenii-de-Munte, R.-Sărat și Alexandria.

La rubrica școlilor de fete, constatăm, în bugetul din 1860, 2 externate în București, cu câte 2 clase, cu o directoare și un institutor.

Asemenea două externate de fete, cu câte 2 clase, unul în Ploesci și altul în Slatina.

De la 1 Septembrie, se vor înființa 9 școli de fete, la Cerneți, Ocna, Calafat, Curtea de Argeș, R.-Sărat, Vălenii-de-Munte, Oltenița, Alexandria și Roși-de-Vede, toate cu o directrice și un institutor de clasa I și a II-a.

În București, există internate de fete, până la 1 Septembrie, cu 20 de bursiere, iar de atunci, cu 30. Aceste bursiere se dau la pensionate private.

Internatul de fete Lazăr Oteteleșanu, din Craiova, care a avut 25 de bursiere, până la 1 Septembrie, va avea de atunci 50 de bursiere.

Între școli profesionale, este școla de arte și meserii de la Mavrogheni, cu un internat de 50 de ucenici, până la 1 Septembrie, și de 80 de la 1 Septembrie. Această școlă are ateliere de rotărie și de strungărie.

Institutul de la Panteleimon de agricultură, cu 60 elevi, de la 1 Septembrie, în loc de 35. Continuă pe lângă acest institut școla de duși.

La rubrica gimnasiilor, se dă un stat nou de la 1 Septembrie, cu lefi sporite. ¹⁾

În București există acum gimnasiul separat, cu 4 clase, numit Lazăr.

În Craiova gimnasiul devine cu 6 clase de la 1 Septembrie, și cu stat nou. ²⁾

În Septembrie, se mai înființază în București, un nou gimnasiu Mateiu Basarab, întocmai ca gimnasiul Lazăr.

Internatul de lângă gimnasiu, are de la 1 Septembrie 60 de bursieri, în loc de 50.

Se mai proiectază un nou internat de la 1 Septembrie, ³⁾ acesta se va așeza pe lângă Mateiu Basarab, tot cu 60 de elevi.

Un internat de 25 bursieri se înființază de la 1 Septembrie, pentru Craiova.

¹⁾ Veși anexa.

²⁾ Veși anexa.

³⁾ D-l I. Brătianu, a propus în Cameră, la ocașunea desbaterei bugetului pe 1860, în ședința de la 5 Aprilie, crearea celui al doilea internat, pentru școlarii din districte. În 16 Decembrie 1860, se deschise acest internat, pe lângă noul gimnasiu Mateiu Basarab.

Sub numele de *Academie*, budgetul prevede sporirea facultății juridice, la care se adaugă al doilea profesor de dreptul roman, de la 1 Septembrie, doi profesori de dreptul civil, idem, un profesor de economia politică și un profesor suplininte.

La facultatea filosofică, se înființează de la 1 Septembrie 1860, catedra de Istoria Românilor (8.000 lei), literatura limbilor latină și elenă (8.000 lei.)

Cursul de inginerie civilă continuă, cu doi profesori: profesorul de geometria descriptivă, arhitectură și construcțiuni, al doilea de mecanică și geodesie.

Din budgetul școlilor pe 1860, se mai dau subvențiuni :

74.000 lei școlii militare, până la 1 Iulie, când apoi, întreținerea școlii trece la Ministerul ostășesc.

8.400 lei școla de fete Elisabetană.

Budgetul pe 1860 prevede un nou director al Muzeului, carele se va aduce din Pier-Mond.

Pentru bibliotecă nici un fond de înmulțirea cărților.

Se prevăd 2.000 lei pentru cărți didactice, tipăririi de jurnale pentru instrucțiunea publică, cataloage, modele de desen, harte, globuri.

10.000 lei se prevăd pentru colecțiunea de aparate de fizică și chimie.

6.000 lei, pentru instrumente agrimensorii, pentru școlile din 4 județe, dupe pilda anului trecut.

Se țin în 1860, 39 de stipendiști la universități străine, din cari 34 sunt din anii trecuți.

Se vor trimite 4 tineri din școla de chirurgie, să termine medicina la Paris.

Se înscriu 40.000 lei, pentru ajutoruri diverse, la studii în țară și străinătate.

Se institue de la 1 Septembrie, o școlă de silvicură, cu 4 profesori și 20 de elevi.

Asemenea școlă preparatore, pentru instructori de agricultură, 7 elevi și un profesor.

Școla de chirurgie și farmacia costă în 1860, 161.912 lei. Despre ea vom vorbi mai la vale.

În fine, belele arte sunt reprezentate în 1860, cu 4 maestri de muzică vocală, la 4 școle primare din Bucuresci.

Să nu uităm de a adăogi, că tipografia Academiei naționale, continuă în 1860, cu un budget de 200.000 lei.

*

Să luăm însă mai de aproape diferitele ramuri scolare din Muntenia.

Și mai înainte de toate, să înregistrăm proiectul de lege din 31 Martie 1860, dat de Ministrul A. G. Goleșcu, în desbaterea Adunării, dupe ce 'l a supus la Domnitorul Cuza, cu raportul No. 1.154. Acest proiect de lege are în vedere școla sătască, și este următorul :

«Instrucțiua primară constituie fondul educațiunei naționale. Ea este chîamată a forma inima și intelegența poporului și a 'l conduce la cunoscînța datoriilor sële, către Dumnezeu, către patrie și către sine însuși.

Acastă instrucțiune n'a putut lua, până acum, la noi, desvoltarea, ce încă dintru început se hotărise a i se da, prin dispoșiunile legiuitoare ale regulamentului organic. Lipsa cea mare însă și cea mai simțită, a fost și este încă, nu în numărul școlilor, ci în cunoscînțele persónelor investite cu calitatea de institutor.

O scôlă preparandă de fie-care județ, este o măsură transitorie de cea mai neapărată și mai urgentă trebuință, ca să ajungem să avem un sistem de educație mai solidă pentru popor.

Institutorii actuali vor putea frecuenta aceste scoli, în tot semestrul de vără, de li se va face mai cu seamă un ajutor de 25 lei pe lună, peste tot onorariul lor actual.

Persoanele cari se vor însărcina cu această instrucție pedagogică, sunt firesce cheamate a dirigia instrucțiunea scôlelor sătesci, din tot coprinsul județului lor, și nimeni nu le va putea ajuta mai mult întru acăsta, decât sub-inspectorii de plasă, eșiți chiar din scôlele preparande, ce vor fi puse sub direcțiunea lor.

Măsurile ce se propun pentru a ajunge la acest scop, se regulază prin alăturata lege în modul cel mai apropiat, cu mișlôcele de care dispune țera în ziua de astăzi, și credem că instrucția primară va primi cu acăsta, o răpede și simțitoare îmbunătățire, încât să se deschidă un drum neted pentru alte îmbunătățiri mai importante, pentru care va dispune mai pe larg legea organică, care se va trimite peste puțin în deliberațiunile Corpurilor legislative.»

Proiect de lege

Art. 1. De la promulgarea acestei legi, în viitor, se va numi câte un inspector de fie-care județ, cu însărcinare de a inspecta scôlele sătesci; el va primi 600 lei pe lună și 200 pentru cheltuială de transport.

Art. 2. Acești inspectorii vor avea a iniția în vără acăsta pe învățătorii actuali, în cunoștințele ce le sunt neapărat trebuincioase, pentru a corespunde mai bine la misia lor.

Art. 3. Se va închiria îndată un local încăpător în fie-care capitală de județ, spre a servi de scôlă preparandă, pentru acești învățători.

Art. 4. Pe lângă 25 lei pe lună, ce primesc acum învățătorii de sate, ca onorar, ei vor mai primi drept încurajare un stipendiu de 25 lei pe lună, pentru întreținerea lor, în tot timpul cât va dura cursul pregătitor de vără, în acele scoli preparande.

Art. 5. Toți acești învățători vor avea a da un examen general de concurs, la finitul semestrului de vără, și vor primi atestate de aptitudine, cu specificare de rangul ce li se cuvine dupe meritele lor.

Art. 6. Dintre cei mai de frunte, se vor alege câte unul de fie-care plasă, spre a se numi aspirant la gradul de inspector de plasă, cu onorariu de lei 100 pe lună (afară de drepturile și scutiurile de care se bucură învățătorii sătesci în ziua de astăzi.)

Art. 7. Toți câți vor căpeta atestatură de aptitudine, vor fi numiți îndată aspiranți la gradul de institutor primar, cu onorariu de lei 50 pe lună (afară de drepturile și scutiurile de care se bucură ei în ziua de astăzi.)

Art. 8. Acei cari nu vor fi dat nici o dovadă de înaintare, vor rămâne cu caracter provisoriu de candidați și cu onorariu numai de la 25 lei pe lună, până se vor putea perfecționa în următoarele semestre de vără; iar neisbutind la acăsta, se vor depărta cu totul, pentru cauză de neaptitudine.

Art. 9. Aceste onorarii sunt provisorii, până ce o lege definitivă va regula poziția institutorului, și onorariul ce i se va cuveni din casa comunală.

Art. 10. Adaosul la chiăltueli, ce va resulta din dispoșiunile precedente, se va acoperi cu un adaos de 2 lei de familie la contribuția pentru scôlele sătesci; iar onorariile inspectorilor de județe și de plasă, precum și chiria localurilor pentru scôlele preparande, se vor plăti din fondurile Ministerului, trecându-se în budgetul anului curent.

Art. 11. O lege specială va privi la înființarea a patru internatură de școli normale, pentru formarea și recrutarea institutorilor pe viitor.

Art. 12. Un regulament special de administrație publică, va regula imediata punere în lucrare a acestei legi.»

Asemenea încercări de legiferare în spre ziua definitivă a unirei Principatelor, nu puteau să nu avorteze.

*

Întârzierea votării bugetului de către Adunare, a amânat și îmbunătățirile proiectate pe 1860.

Ca să judecăm de aceste îmbunătățiri, nu avem decât să cetim, în anexă, darea de seamă făcută de directorul școlilor I. Măcărescu, la 20 Iunie 1861.

Principala îmbunătățire a constat în aceea, că pregătirea candidaților sătesci n'a mai rămas pe seama institutorilor din județ, ci s'a înșărcinat cu învățătura lor pe inspectorii de județ, ajutați de câte un sub-inspector de fie care plasă.

S'a încuviințat și programa școlilor sătesci, sub influința programei mai bune, ce în asemenea școli era în Moldova.

Desființarea contribuțiunei de 2 lei, îngreună, după părerea lui I. Maioreșcu, înmulțirea școlilor sătesci, căci caută să se mărginescă Eforia la numărul de școli, fixat prin buget.

Învățământul primar urban s'a ameliorat considerabil, prin faptul, că în 1860, la un număr însemnat de școli primare, noi am dat câte 3 institutori, în loc de unul, care nu putea să țină însuși 4 clase.

În 1860, s'a aflat în școlile primare urbane 6.115 școlari, adică peste 1.000 mai mult decât în anul trecut.

Importanța îmbunătățire a fost în Țera Românească, nu crearea, ci înmulțirea școlilor de fete. S'a înființat din fondurile Brâncovenesci 5 școli de fete în Cerneți, Jii, R.-Vâlcea, Pitești și Târgoviste, încă din 1859.

În 1860, Eforia mai înființază câte una în cele 9 orașe secundare, așa că la finea anului școlar 1860—1861, erau 38 de școli primare de fete, câte cu o directrice și un institutor, afară de școla Lazaro Oteteleșanu, care are câte 2 institutori, ajutați de 2 directrice.

Populațiunea acestor școli la 1860—1861, era de 2.461 fete, deci un progres asupra anului trecut.

Instrucțiunea primară, ca și cea privată, s'a pus sub inspecțiunea a trei inspectorii generali, din cari unul pentru București.

La învățământul secundar, Eforia propuse adausuri și îmbunătățiri în proiectul său de buget pe 1860, dăr Adunarea respinse proiectul, său le amânase în vedere cu o legislațiune comună, pentru ambele Principate, ast-fel pe 1860, învățământul secundar este în *statu-quo* al anului anterior, dără că s'a primit mai mulți interni la diferitele categorii de școli, că s'a despărțit cu totul gimnasiul Matei Basarab de S-tul Sava, că s'a adaos clasa VII-a la Craiova, etc.

Eforia ceruse înființarea de școlă de comerț. Am vădut mai de mult timp, simțindu-se necesitatea unei asemenea școli. Adunarea refuză creditele necesare, și exprimă dorința, să se trimită doi tineri la Genova în Italia, pentru științele comerciale.

Acésta se și făcu în 1860, peste cei 53 de bursieri, întreținuți în străinătate cu sepele Statului.

Inființarea facultăței filosofice, cu 2 cursuri, conform budgetului, se realiză ; iar catedre noi de la facultatea de drept, până în Iunie 1861, nu se ocupaseră.

Mult timp, până la 1864, cei 4 profesori vechi ai facultăței de drept, se opuneau în mod indirect la introducerea de noi profesori, respingând de la concurs pe solicitorii. Ei constituiră, ceea ce *Satira* numea în 1864 : Quadrilaterul de la drept.

Seminariile au trecut și în Țera Românescă, sub administrațiunea Ministrului cultelor, dér nu există o lege bine definită în privința lor.

Eforia a elaborat o nouă programă, pentru seminarii, mai dezvoltată decât în trecut.

Cât privesce institutele de cultură generală, vedurăm, că budgetul n'a permis vre-o îmbunătățire.

In noul local al palatului Academiei, noul director al mușeului de științe naturale, Fererati, începe a aședa în 1861, colecțiunile sale. Tot acolo se va muta, nu târziu și biblioteca. ¹⁾

Eată acum un tabel comparativ al stărei instrucțiunei publice și private din Muntenia, pe 10 ani, care se încheie la finea anului școlar 1860—1861 :

INSTRUCȚIUNEA PRIMARĂ									Instrucțiunea secundară		Instrucțiunea superioară		TOTALUL	
ANUL	No. inspectorilor generali No. inspectorilor de județe No. sub-inspect. de plăși			PUBLICĂ				PRIVATĂ		No. institutelor	No. școlarilor	No. institutelor		No. studenților
				Școli prin sate		Școli prin orașe și țerg.								
	No. școlilor	No. școlilor ²⁾	No. școlilor ²⁾	No. școlilor ²⁾	No. școlilor ²⁾	No. școlilor ²⁾	No. școlilor ²⁾	No. școlilor ²⁾	No. institutelor	No. școlarilor	No. institutelor	No. studenților		
1852						22	2.666	150	5.049	2	355	2	32	8.102
1853						23	3.813	147	3.210	2	376	1	21	7.422
1854						23	3.649	116	1.039	2	354	1	17	5.059
1855						23	3.432	118	4.614	2	310	1	21	8.477
1856						23	3.600	102	4.017	2	324	1	10	7.951
1857						23	3.658	124	3.917	2	420	2	27	8.022
1858				1.011	22.940	23	3.696	117	4.877	2	441	2	31	31.985
1859				1.381	35.450	34	4.540	108	4.807	2	530	2	31	45.362
1860				2.129	53.580	41	5.932	250	4.538	5	718	2	42	64.810
1861	3	17	93	2.157	56.460	75	8.584	120	3.734	17	1.406	4	55	70.250

In acest tabel intră numai școlile cari au fost sub directă inspecțiune a Eforiei.

*

Anul 1861, din primele zile, se anunță rău pentru unele școli din Moldova.

Este anul în care se întâmplă conflictul între Cneazul Cantacuzin, Ministrul cultelor din Moldova, și între Consiliul superior al școlilor.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Școle și școlari de ambe-sexe.

Faptele sunt încă prea recente, pentru ca să ne permitem de a le judeca aci.

Ne mărginim a anexa mai multe acte relative la acest conflict și pentru nouele generațiuni, cari nu 'l cunosc, vom adăugi scurta informațiune, că acest conflict s'a stărnit din cauza înlăturării de la direcțiunea centrală de fete a bătrânului profesor N. Verdeanu, în favoarea unei străine D-na Gross.

Regulamentul în vigôre la scolii, cerea ca directoarele scôlei de fete să fie dintre profesorii români, (§ 70.)

Un text pozitiv de lege era calcat.

Consiliul scôlelor era în dreptul său să cêră respectul legii, dêr Cneazul autoritar împinge lucrul până la extrem, și atunci un număr de 16 profesori, cei mai mulți membri ai Consiliului, demisionéză, protestând contra călcărilor de legi. Partea regretabilă începe apoi, căci atât gimnasiul cât și facultățile se desorganiséază, iar scolarii petrec în numeroase scene de nedisciplină, nu numai la internatele de băeți, ci și la cel de fete.

Conflictul, care a început în 29 Octombrie 1861, ¹⁾ duréză până târziu în 1862, cu totă protestațiunea preseii liberale, cu totă intervențiunea Adunărei, acum concentrată în Bucuresci.

Manifestațiuni, protestațiuni, cercetări de diferite Comisiuni, se succed unele altora, fără a ajunge la scop. În primă-vêra anului 1862, se strămut definitiv și cancelariile ministeriale, din Iași la Bucuresci. ²⁾

În Iași, rămâne provisoriu, până se vor expedia dosarele Ministerului de culte, ca loco-țiitor de director D. Melidon, vechiu și laborios impiegat al scôlelor. Acesta numai este negreșit în stare, cu totă bună-voința, să împace conflictul.

Nuamă cu venirea la Minister a Generalului Tell, se aduce îndreptare situațiunei scôlelor din Iași. Acesta înființează, în locul desorganizatului Consiliului scolar, un Comitet extraordinar de inspecțiune, sub președința lui V. A. Urechia, din D-nii T. Maiorescu, G. Mârzescu, Octav Teodori, etc.

Aceștia cu mult tact, pe cât și energie, restabilesc liniscea în scôle, rechemă pe profesorii demisionați la posturile lor și cursurile se redeschid peste tot.

Administrațiunea scôlelor din Moldova și în special din Iași, de către acest Comitet, a fost foarte seriôsă și bine făcătoare. Comitetul duréză până la noua lege scolară din 1864.

*

Din faptele particulare ale anului 1861—1864, vom înregistra acum cele următore :

Sub Ministru Barbu Catargiu, Ministrul instrucțiunei publice din Țera Românescă, cere desființarea Eforiei muntene și a Consiliului superior din Moldova. Consiliul încheiă jurnalul ce dăm în anexă ³⁾, aprobând aceste disoluțiuni și formarea provisorie a unui Consiliu de instrucțiune publică pentru ambele țeri unite. Acest Consiliu va dura până la organizarea definitivă printr'o lege specială ⁴⁾.

Creațiunea acestui Consiliu provisoriu nu împedică funcționarea Comitetului din

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Dosarul No. 10, din Maiu 1862.

³⁾ Veți anexa.

⁴⁾ Acest jurnal al Consiliului de Miniștrii, s'a publicat de V. A. Urechia, în Anuarul instrucțiunei publice.

Iași, cu tóte că el a protestat pentru supresiunea vechiului Consiliu al școlilor, prin următoarele acte :

*Aședământul școlastic, carele dirige de la anii... învățământul public și privat din această parte a României, a fost în acești de pe urmă două ani, în împregiurări triste, pe care ne abținem de a le mai aminti D-vóstră, lovit în litera și în spiritul său și putem dice, anulat, fășii fășii, prin ordonanțe și decrete administrative.

Una din cele mai mari lovirii, date Statului școlilor, a fost, D-le ministru, aceea prin care s'a desființat Consiliul școlastic, prevădută la Secția III, cap. I, partea II a legii acesteia, sub pretextul puțin serios, că unirea Moldovei cu Valachia ar fi cerut această călcare de lege.

Atributele asemnate de statut Consiliului școlar, în cazul chiar când un decret domnesc ar fi suficient ca să obóre o lege, acestea nu pot, D-le ministru, justifica desființarea aceluși Consiliu, din punctul de vedere al unirei românilor. În adevăr, această autoritate școlastică, nu are alte atribute, de cât acele a priveghia la îndeplinirea celor ce cer legile de la fie-care din impiegații școlastice; de a propune în cunoștință de lucru, reformele și îmbunătățirile ce sunt de nevoia pe la fie-ce școlă; de a avea ca țintă neînlăturată, progresul și buna stare intelectuală și morală a generațiunei june, ce națiunea încredințază aședămintelor de educațiune publice și private.

Dără ori și care comitet de inspecțiune și chiar subscrisul, nu are pe o tréptă mai sus său mai jos, aceleași sarcini și atribute? Cu tóte acestea ele nu daunéză, nu știrbesc nici de cât, existând, autoritatea centrală, scopurile mari politice și naționale.

Subsemnații nu cred, că *unirea* póte fi atât de puțin înrădăcinată în inima românilor, în cât să fie periclitată prin aceea, că școlilor din fosta Moldova, li se vor respecta *legile*, pe basa cărora dovediră că fac progrese. Unirea este mai tare, decât să póta fi mișcată, prin acea împregiurare, că pentru cumpărarea a două lei cridă la școlii, nu se va mai cere deslegări de la Bucuresci; că pentru suplinirea unui învățător, institutor său profesor bolnav, nu se va mai cere voie de la Bucuresci, de unde să vină, după ce nu va mai fi de lipsă. Nu prin păstrarea în școlii de cărți școlastice, care să aibă și editura Iașilor, său aprobarea consiliului de aci, în locul editurii și aprobării de la Bucuresci, se va aduce perturbare în sistema de guvernare din centru. Nu prin aceea, că se vor face la Iași și nu la Bucuresci programe de ore pe la școlii, se va periclita unitatea națională. Ea nu va fi periclitată nici din aceea, că interesele de tótă natura, ale școlilor din fosta Moldovă, vor fi protese și administrate de acei cari, la fața locului fiind, mai lesne pot face această, decât de ar fi la Bucuresci.

Domnule ministru,

Subsemnații membri ai comitetului și întregul corp profesoral a salutat ministerul, din care ați lua o așa de alésă parte, ca o sosire a *legalității*, a reintrării școlilor, atât de hântuite de arbitrar, sub scutul legii.

Tari în această convingere, ei cutéză, D-le ministru, a vè cere, ca mijloc, *sine qua non* de reintrare în acea sântă *legalitate*, *rechiámarea de îndată a consiliului școlastic*, demisionat în Februarie 1861, în urma conflictului ce cunoșceți.

Obiecțiunea, ce ar putea a se face acestei reintrare în lege, că este deja la Bucuresci un alt consiliu pentru tótă țera, nu póte avea loc:

a) Pentru că consiliul școlastic din Moldova este hotărít, este instituit de legea școlilor, lege votată de Adunarea Moldovei și în regulă promulgată;

b) Pentru că ministerul e liber de a consulta, (după ce a consultat opiniunile consiliilor sale legali) și pe oricare alte persoane, în care și are încredere;

c) Pentru că, în extrem, chiar dacă consiliul central ar rămâne pe lângă D-vostre în Bucuresci, atribuțiunile acestuia, până la o altă lege școlară, nu pot fi în coalițiune cu acele ale consiliului școlastic, instituit de legea în vigoare, pentru școlile din această parte a României.

Aceste considerente, din punctul de vedere al legalității, sunt victorios întărite și de practica zilnică. Lipsa consiliului școlastic s'a simțit de îndată de însuși Ministerul de culte, din ziua când acesta a voit să se ocupe serios de interesele școlilor din Moldova. Înființarea chiar a acestui comitet, din care iaș parte subsemnații, e o probă eclatantă la acele ce dicem.

Deră ce este acest Comitet din Iași? Este el comitetul de județ, prevădută de legea școlilor și de reglementul de la 1831?

Subsemnații se bucură, în interesul școlilor, de atribute mult mai largi decât acele ale oricărui comitet de district; ei au unele atribute chiar și mai întinse decât le avea consiliul cel legal ale școlilor.

Ast-fel, comitetul acesta din Iași, nu este nici comitet de județ, nici consiliul hotărât de lege. Iată cum o călcare de lege e grea de neconsecuenții!

Aci e locul să vă facem, D-le Ministru, o declarație. Dacă noi am primit sarcina de membri ai consiliului acestuia, a fost numai, ca să facem scândura de salvare a învățătorei publice, care pe fie-ce și se sofundă și amenință perire, spre mulțămirea neamicilor românismului. Pe cât timp n'am zărit la orizont veri-o lucrare, care să vestescă seninul pentru școlile din Moldova, noi am ascuns în inima noastră și indignare și speranță. Astăzi n'avem ce face cuântăia, dar nu ne înșelăm, creșdend sosit momentul realizării celei a doua.

Vă rugăm, prin urmare, D-le Ministru, ca să primiți încredințarea prea distinsei noastre considerațiuni.

V. A. Urechia. T. Maiorescu. G. Mărzescu, etc.

*

Pentru a se vedea mersul școlilor din Moldova, anexăm discursul ce am rostit, în numele Comitetului școlar din Iași, la ocaziunea solemnității premiilor pe anul școlar 1863—1864, Iunie 29. 1)

Anexăm 2) egalmente, cu titlul de document de consultat (insă cu ore-care îngrijire, fiind-că este elaborat din timpul conflictului, de care mai sus vorbirăm) și relațiunea statistică de starea școlilor din Moldova, memoriu prezentat Ministerului de instrucțiune publică, la 1 Ianuarie 1862, de Radu Melidon. Acest memoriu face de altmintrelea istoricul și al faptelor anterioare conflictului, și din acest punct de vedere este recomandabil.

Anexăm 3), pentru cunoștința celor doritori, programele gimnasiilor din Bucuresci pe 1861 până la 1863.

1) Veți anexa.

2) Veți anexa.

3) Veți anexa.

În 1864 se înființează prima și a doua clasă a gimnasiului din Ploesci cu statul următor :

Statul personalului gimnasiului din Ploesci

1 profesore de limba română și latină, de istorie și geografie clasa I și II pe lună 1.000 lei, adică pe an	12.000
1 profesore de matematică și științele naturale clasa I și II, pe an	12.000
1 catehet clasa I și II, pe an	7.200
1 maestru de desen, pe an	3.600
1 profesore de limba franceză, pe an	4.800
Întreținerea a 10 interni pe séma Statului, pe an	10.400
	50.000

Aaron Florian. I. Maiorescu. Laurian. Veniamin.

În 1861 sunt mari perturbațiuni în Eforia scólelor din Bucuresci. La 11 Februarie, dupe raportul lui Barbu Vladoianu, Ministrul cultelor, Ioan Eliad este numit al 4-lea membru al Eforiei.

La Februarie 22, anul 1861, demisionază din Eforie Aristide Ghica, care la Martie în 15 este înlocuit prin Simion Marcoviči; la 3 Aprilie 1861 Marcoviči ia direcțiunea scólelor, cu ofisul domnesc No. 154, dér neîntârziat e înlocuit prin I. Maiorescu; în Iunie 21 demisionază I. Maiorescu, fiind în conflict cu membrii Eforiei. La Iulie 10, același an, noul ministru al instrucțiunei publice, Melinescu, numesce pe A. Papiu, care îndată demisionază, dîcînd că »starea actuală a administrațiunei superioare a instrucțiunei publice m'aŭ convins, că în asemenea împrejurări, serviciile mele nu ar putea să aibă efect«. Avea dreptate: confusiunea era foarte mare în Eforie. La 24 Iulie cu No. 9.792, e numit loco-țiitor de director al Eforiei I. Zalomit, iar I. Maiorescu rămâne membru.

O asemenea stare de lucruri motivă desființarea Eforiei de care vorbirăm și înființarea Consiliului superior al instrucțiunei publice.

În Iași, în 1861 și 1862, Consiliul scolar nu era mai în regulă, în urma conflictului cu Cneazul Cantacuzin.

Profesorii demisionați ne mai luând parte la Consiliu, la 30 Maiu 1862, în Consiliu nu mai era de cât : Filaret, Scriban, Arch. Suchupan, S. Barnuțu, P. Suciu, A. Velini, D. Popp, Stef. Micle, Partenie, G. Ionescu preot. ¹⁾

Va să dîcă lipsesc din Consiliu I. Strat, G. Mărzescu, V. A. Urechia, Călinescu, G. Petrescu, Z. Columb, N. Ionescu, Stefan Emilian, etc., adică mai cu deosebire elementul pur moldav.

Anul 1863, sub Ministerul intrunit al instrucțiunei publice, lasă bune urme în istoria culturii noastre, grație trecerei la acel Minister a unor bărbați ca D-nii Odobescu și D. Bolintineanu.

Ministrul A. Odobescu a cercat, în Septembrie 1863, să impună unitatea de ortografie cu litere latine în toate scólele, cum și fixarea programei analitice a obiectelor ce se

¹⁾ Veđi anexa.

predau în liceu. Consiliul superior al școlilor admite continuarea în școli a ortografiei, fixată în trecut de Eforie, cât și detalizarea programei. ¹⁾

Se respinge în acești an, cererea Ministrului de finance, de a se considera ca lege un vot dat de Adunare la 1860, stavilitor cumulului de catedre.

Ministrul de culte din 1863, Iunie 22, răspunde celui de finance, că asemenea vot n'a fost transformat în lege. ²⁾

*

În decursul anului 1862 avem de notat unele acte mai deosebite. Așa în 22 August acel an, Consiliul școlar (Aaron Florian. Laurian, P. Poenar, I. Zalomit, I. Strat), încheie jurnalul prin care dă, că: »având în vedere că cariera profesorilor este mărginită și că pentru stimularea zelului și a activității lor, urmază a fi încurajați, . . . veri-ce licențiat său doctor în litere, în matematică, în științele naturale său fizice, cari au învățat în țară, său străinătate, să intre mai întâiu profesor la clasele gimnasiale inferioare, apoi, când vor fi locuri vacante, se vor înainta la cele superioare, și, în fine, la facultăți *caeteris paribus*, observându-se dreptul de întâietate.»

Acastă dispozițiune Ministrul Odobescu o primesce, cu rezerva de a se exige concurs de la trecerea din gimnasiu la facultate.

Consiliul (aceiași membri, mai puțin Strat) revine asupra acestei măsurii, prin procesul-verbal de la 6 Septembrie, și, de ôre-ce Ministrul n'a primit înaintarea fără concurs, decât de la gimnasiul inferior la cel superior, Consiliul renunță cu totul la propunerea primitivă, iar Ministrul admite această nouă propunere, pe considerare, că afacerea va fi definitiv rezolvată în noul proiect de lege. ³⁾

La învățământul primar anexăm ⁴⁾ regulamentul întocmit de Consiliul superior din 1862, pentru externatele de fete, de curând înființate în Țera Românească, cu budgetul, egalmente aci anexat.

Vorbind de asemenea școli de fete, este ocaziunea să amintim, că în acești an Comitetul școlar din Iași a organizat o primă expozițiune a lucrărilor confecționate de toate școlile publice și private din Iași.

Iată avizul cu care s'au vestit solemnitatea deschiderii acesteia la Iași :

Școla centrală de fete

Expozițiunea lucrului de mână

1) Expozițiunea lucrului de mână de la toate școlile publice și private de fete din Iași, se va deschide în salónele școlii centrale de fete.

2) Solemnitatea deschiderii se va face la orele 12, în 25 Iunie, de către comitetul școlilor și în prezența Dómnelor din jurul expozițiunei.

Solemnitatea se va începe prin imnul național și corurile vocale, cântate de elevele școlii centrale. Dupe acesta, D. V. A. Urechia, președintele comitetului, prin câte-va cuvinte, va explica scopul expozițiunei și va proclama deschiderea ei.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

- 3) Expozițiunea va dura de la 25—30 Iunie inclusiv.
- 4) Publicul este admis la ea în fie-care zi, de la 10—3 ore dupe amiazi.
- 5) Sunt invitate prin acest program, să asiste, la solemnitatea deschiderii expozițiunei, toate autoritățile administrative și judiciare ale județului.

Membrii Comitetului școlar, *V. A. Urechiă, N. Culianu, T. I. Maiorescu, G. Mărzescu, I. Pangrate, O. Teodori.*

Anexăm ¹⁾ aci un certificat de absolvirea școlii primare din Bucuresci 1862, spre a se vedea deaprobe coprinderea programelor învățământului primar la data acesta.

Exemplul Moldovei incepe a se impune la Bucuresci. Ministrul D. Bolintineanu, la Noembre 1863, simte nevoia a se crea în Bucuresci o școlă preparandă, cum era aceea a lui Vasile Lupu din Iași.

Acesta apare din referatul său No. 31.525, de la 4 Noembre 1863, către Consiliul de miniștri, propunend crearea școlii acesteia normale, din banii ce se vor obliga să dea mănăstirile pământene, și se închinat. Adevărat că acest referat al lui D. Bolintineanu rămase fără nici o consecință ²⁾

La rubrica școlilor sătesci, mai înainte de toate se cuvine să înscriem aci programul întocmit la 1862, de Consiliul superior pentru școlile din ambele principate.

Ministerul cultelor și al iustrucțiunei publice

Consiliul superior de iustrucțiune

Program de școlile sătesci din România

Despărțirea I

1. Cunoserea literilor, silabisirea, dupe table.
2. Formarea literilor dupe modele.
3. Scrierea numerilor și calcularea din memorie asupra celor patru lucrări aritmetice, cu numere întregi.
4. Invățarea sântelor rugăciunii pe de rost.

Despărțirea II

1. Cetirea și scrierea caligrafică, dupe model și dictando.
2. Elemente de catechism, partea I-ia.
3. Din aritmetică, cele patru lucrări cu numere întregi.
4. Din geografie, divisia pământului în continente și oceane pe chartă, fără text.
5. Culegere de animale, plante și minerale.

Despărțirea III

1. Cetirea pe cărți bisericesci.
2. Elemente de catechism, partea II și III.
3. Istoria sacră, pe scurt.
4. Cele patru lucrări aritmetice, cu numere complexe.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

5. Geografia Principatelor-române: împărțirea lor, orașele, riurile, lacurile, munții. Numirea țărilor vecine. Tote acestea mai mult într'un mod practic și cu arătate pe chartă.

6. Scrierea caligrafică și dupe dictando.

Despărțirea IV

1. Memorisația de parabolele din Evangelie, cu explicarea lor morală, și datoriele creștinului.

2. Cetirea, cu înțelegere din cartea coprinđetore de cunoșcințe relative la economia de câmp și casnică.

3. Memorisațiunî din biografiile Domnilor români celor mai renumiți.

4. Părțile cuvântului și formele gramaticale într'un mod practic, precum și aplicarea celor mai ușore regule ortografice la scriere.

5. Împărțirea politică a Europei numai pe chartă. Măsurile de greutate și lungime, măsurarea pogónelor și fâlcilor; cotitul vaselor.

6. Scurtă descriere a animalelor, a plantelor și a mineralelor folositore și necesare la economia casnică, cari se pot cresce, produce și afla în patrie.

7. Caligrafia dupe model și dictando.

Ministru, *D. N. Racoviția.*

Membri consiliului superior de instrucțiune: *Neofit Episcopul de Edes. Archimandritul Melchisedec. P. Donici. I. Zalomit. Dr. Davila.*

Se aprobă pentru întocmai aplicare în scólele sátesci.

Director pentru instrucțiune publică, *G. Melidon.*

Bucuresci, 1862, Septembrie 1.

De la 1 Septembrie 1862, urmând a se aplica în tóte scólele sátesci din România, programul de mai sus, cum și același program pentru scólele primare, ce lectorul a putut vedea din atestatul scolar anexat mai sus, Ministrul din acel timp, Alexandru Odobescu, se vedu în fața unei dificultăți pentru numirea institutorilor și a învățătorilor. Acestora legea scólelor din Moldova le cerea mai multe studii decât legea scólelor Muntenesci. Ministrul provocă în privința acésta pe Consiliul superior al scólelor, prin adresa urmátore:

Ministrul cultelor și instrucțiunei publice

De la aspirații la posturi din scólele primare, cari n'aú funcționat până acum ca institutori în acele clase, se va cere, ca condiție neapărată, absolvirea celor patru clase gimnasiale inferióre; iar institutori, cari s'aú aflat, séu se află în posturi de institutori ai claselor primare, vor fi dispensați de acéstă condițiune, rămând însă, cu tóte acestea, ca să decidă concursul între mai mulți aspiranți.

Avënd în vedere, că de la 1 Septembrie, anul conținut 1862, programul învățăturilor primare este unul și același pentru scólele de dincóce și dincolo de Milcov;

Considerând, că pentru ocuparea posturilor de institutori la scólele de dincolo de Milcov, regulamentul acolo în vigóre, prescrie absolvirea de 4 clase gimnasiale;

Subscrisul, la publicarea concursurilor pentru ocuparea posturilor vacante la scólele de dincóce de Milcov, a coprins condițiunea a poseda aspirații, și pentru acestea, absolvirea acelorași 4 clase gimnasiale, cerute pentru cei de peste Milcov, pentru a da instrucțiunei primare garanții egale și solide de propășire;

Considerând însă, că mai mulți din aspiranții înscriși pentru școlile de dincóce arătă, că de și nu posed absolvirea expresă a claselor gimnasiale, totuși, prin practică de mai mulți ani ca institutori în clasele inferióre, ar poseda cunoștințele trebuitoare pentru ocuparea posturilor primare superióre, cari se găsesc vacante; sub-scrisul are onóre a invita pe onor. Consiliu de a opina asupra casurilor de mai sus.

Primiți, vă rog, D-lor, asigurarea distinsei mele considerațiuni.

Ministru, *Al. Odobescu.*

Capul biuroului, *Ornescu.*

No. 26.445.

București, anul 1863, Septembrie 10.

Eată rezultatul dat de Consiliu:

Proces-verbal

Astăzi Marți, 10 Septembrie 1863, Consiliul superior de instrucțiune, deliberând asupra adresei D-lui Ministru cultelor, sub No. 26.445, opinază:

De la aspiranții la posturi din școlile primare, cari n'au funcționat până acum ca institutori în aceste clase, se va cere condiție neapărată absolvirea celor 4 clase gimnasiale inferióre; iar institutorii, cari s'au aflat, séu se află în posturi de institutori ai claselor primare, vor fi dispensați de această condițiune, rămânând însă cu toate acestea, ca să decidă concursul între mai mulți aspiranți.

Aaron Florian. I. Zalomit. G. Costaforu. Laurian.

*

Am vădut încercările, cari au succedat, pentru înființarea unei școle de comerț în București. În 28 Noembrie 1861, D. D. Ghica președintele Consiliului de Miniștri, cu adresa No. 1.224, provocat de Ministrul financelor, îndemnă pe Ministrul instrucțiunii publice, N. Nicolescu, să elaboreze un proiect de lege, pentru o școlă de comerț. Eforia, provocată să facă acesta, de Ministrul cultelor, cu adresa No. 17.229, trăgăna afacerea, așa, că numai în 1864, Ministrul N. Crețulescu, avu mulțămirea să subsemneze decretul de înființarea primei școli de comerț.

Dăm în anexă ¹⁾ discursul rostit la inaugurarea școlei, de V. A. Urechă, directorul Ministerului instrucțiunii publice, cum și actele originale de fundațiunea școlei, cu statul și programa.

Imediat, la 16 Septembrie 1864, se decretază și pentru Galați o a doua școlă de comerț, numindu-se la direcțiunea ei pe D. C. Troteanu. ²⁾

Din inițiativa privată, încă a fost o cercare, la 1864, de a deschide o școlă de comerț, prin subscriere dintre neguțitorii, cărora N. Flügel le a adresat anexatul apel.

Întreprinderea nu reuși, Flügel mai adresă Ministerului cultelor și instrucțiunii publice din București un memoriu în privința școlilor de comerț, care memoriu de și rămase fără nici o lucrare, contribuind totuși, probabilmente, la activarea fundațiunii școlei de comerț, de care ne am ocupat mai sus.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

*

Învățământul înalt este cu deosebire în căștig la 1863. Am văzut deja înființată de mai mulți ani o școală de inginerie. Din această școală ministrul, D. A. Odobescu, la 8 Octombrie 1863, face, cu decretul Domnitorului Cuza No. 997, o școală superioară de științe, cu anume programă și statut. ¹⁾

Duoë alte acte din același an, avem de înregistrat aci, la învățământul înalt, ambele ale ministrului D. Bolintineanu, cel întâi transformă facultatea deja creată prin budgetul Adunării, cu duoë catedre de litere, în școală superioară de litere, cu scop de a forma profesori gimnasiali:

Alexandru Ioan I,

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională Domn Principatelor-Unite-Române.

La toți de față și viitori, sănătate :

Asupra raportului presintat de Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul cultelor și instrucțiunii publice, sub No. 30.222,

Am decretat și decretăm :

Art. 1. Se institue la Academia din București o școală superioară de litere cu scop de a forma profesorii gimnasiali în ramurile limbilor clasice și moderne, ale literaturii și filosofiei, istoriei și geografiei.

Art. 2. Regulamentului acestei școle se aprobă, și se va pune în lucrare la Noembrie anul curent.

Art. 3. Spesele necesare se vor acoperi, până la 31 Decembrie 1863, din rezervele budgetului instrucțiunii publice, iar de la 1 Ianuarie 1864, se vor trece în budgetul Statului, conform trebuinței, până la completarea cu toate catedrele necesare.

Art. 4. Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul Cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea decretului de față.

Dat în București, la 30 Octombrie 1863.

Alexandru Ioan.

Ministru cultelor și instrucțiunii publice, *D. Bolintineanu.*

No. 1.047.

Acest decret e apoi indirect infirmat cu un al duoilea decret, cu data din 4 Iulie 1864, în copriinderea următoare:

Alexandru Ioan I,

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională Domn Principatelor-Unite-Române,

La toți de față și viitori, sănătate :

Asupra raportului Ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice sub No. 21.133,

Am decretat și decretăm :

¹⁾ Veți anexa.

Art. 1. Facultățile din Bucuresci, unite împreună, vor purta numele de *Universitatea din Bucuresci*,

Art. 2. Profesorii facultăților se vor aduna împreună și vor alege pe rectorul Universității.

Art. 3. Profesorii fie-cărei facultăți în parte vor alege pe Decanul facultății respective.

Art. 4 și cel de pe urmă. Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea ordonanței de față.

Dat în Domnăscă Năstră capitală, Bucuresci, la 4 Iulie, în anul mântuirii 1864, iar al Domniei Năstre al șeselea.

Alexandru Ioan.

Ministru cultelor și instrucțiunii publice, *D. Bolintineanu.*

No. 765.

Pe de o parte, în decretul acesta Bolintineanu, gelos de laudele bine meritate ale lui M. Kogălniceanu, ținea numai decât să fondeze și dănsul o Universitate în Bucuresci, și pe de altă parte distrugea, cu decretul din 1864, unde vorbea de facultatea de litere din această Universitate, scôla specială cu direcțiune *normală* creată în 30 Octombrie 1863.

Deja în August 1863, *Monitorul oficial* din Bucuresci publicase un proiect de completarea facultăților de litere și de științe.

Acest proiect nu se aplică. În 31 August 1863, Consiliul superior propune ministrului Odobescu programul pentru facultățile de litere și de științe. Ministrul Odobescu le respinge, dîcînd că : »Consiliul superior elaborând o programă mai detaliată pentru scôla superiôră de științe; aceea se va pune la dosar, rêmânînd ca la timpul oportun să se facă o asemenea lucrare pentru scôla superiôră de litere«.

Indată apoi, succedând la Minister D-lui Odobescu, poetul D. Bolintineanu, acesta șterge rezoluțiunea de mai sus a D-lui Odobescu și pune una nouă în coprindere : »pentru punerea în lucrare a facultății literare, nefiînd mari nevoi de mari cheltueli, se pôte pune de acum în lucrare. Va rêmăne a se face formele«.

Ită cum s'a născut facultatea de litere, decretată apoi, precum vëdurăm, de Ministru Bolintineanu.

Eată actele originale pe lîngă cele ce vom da în anexă :

Proces-verbal

Sămbătă, 31 August 1863

Avënd în vedere proiectul de completarea facultăților de litere și de științe, încuviințate de guvern și publicat prin *Monitorul oficial* din anul trecut ;

Avënd în vedere trebuința cea simțită de a poseda, pe de o parte, profesori gimnasiali capabili de misiunea lor, iar de altă parte, ingineri civili înzestrați cu cunoscințele necesare; și considerând, că prepararea lor nu se mai pôte amăna fără o pierdere învederată pentru instrucțiunea publică ;

Consiliul superior a socotit de cuviință, pentru mai ușôră realizare a sus citatului proiect deja încuviințat, însă neaplicat până acum, a 'l restringe la catedrele însemnate în alăturata programă, dintre cari patru sunt în ființă și alte patru se pot înființa numai decât, rêmânînd cele-alte pentru anul viitor, și opină : 1) a se supune D-lui

Ministru spre aprobare alăturata programă A) de facultatea literilor și B) de facultatea științelor; 2) a se invita D. Ministru ca să bine-voiască a lua măsurile necesare pentru remunerarea acelor patru profesori pe anul acesta.

Acest diurnariu se va supune la aprobarea D-lui Ministru.

Aron Florian. P. Poenaru. Laurian, I. Zalomit. I. Strat. Davila.

A) Programă pentru facultatea literilor

Acastă facultate va fi tot-d'o-dată și școală normală, pentru formarea profesorilor gimnaziali în ramurile limbilor clasice și moderne, istoriei și geografiei, literaturii și filosofiei, și va cuprinde următoarele catedre :

- a) Catedra de istoria filosofiei și de filosofie;
 - b) Catedra de istoria literaturii clasice și moderne;
 - c) Catedra de istoria critică și universală;
 - d) Catedra de istoria critică a țărilor române, împreună cu istoria literaturii române;
 - e) Catedra de gramatica comparativă a limbilor elenă, latină, română, italiană, franceză, ispanică și portugalică ;
 - f) Catedra de archeologia clasică ;
 - g) Catedra de pedagogică (despre educațiune) și de metodică (despre arta de a învăța).
- Dintre aceste catedre două sunt în ființă, adică b) și d); urmază a se înființa anul acesta încă două, adică a) și c), rămânând ca cele-alte să se înființeze în anul următor. Științele mai sus indicate se vor împărți pe un curs de două ani, și anume :

A n u l I

- a) Istoria filosofiei ;
- b) Istoria literaturii clasice ;
- c) Istoria critică universală antică ;
- d) Istoria critică a țărilor române ;

A n u l II

- a) Filosofia (Psihologia, Logica, Metafizica și Ethica) ;
- b) Istoria literaturii moderne ;
- c) Istoria critică universală medie și modernă ;
- d) Istoria critică a românilor și a literaturii române ;
- e) Gramatica comparativă ,
- f) Archeologia clasică ;
- g) Pedagogia și metodică ;

B) Pentru facultatea științelor

Acastă facultate, în partea teoretică, va servi a forma profesori gimnaziali, în ramul științelor matematice și fizice, ereză în partea practică, va servi a forma ingineri civili ; și va cuprinde următoarele catedre :

- a) Catedra de geometria descriptivă, cu aplicarea ei la construcțiunii, de arhitectură și de drumuri ;
- b) Catedra de geometria analitică, de topografie și de geodesie ;
- c) Catedra de calculul infinitesimal și de Mecanica elementară și superiără ;

- d) Catedra de desenul topografic, arhitectonic și machinistic ;
- e) Catedra de științe naturale.

Dintr'aceste catedre, trei sunt în ființă, adică *a*, *c* și *e*; urmază a se înființa încă două, adică *b* și *d*.

Științele mai sus indicate, se vor împărți pe un curs de două ani, și anume :

A n u l I

- a) Geometria descriptivă, cu aplicarea ei la umbre și perspectivă ;
- b) Geometria analitică și topografia teoretică și practică ;
- c) Mecanica elementară ;
- d) Desenul de topografie și de mașini ;
- e) Științe naturale.

A n u l II

- a) Construcțiunii sêu principiuri de arhitectură și de drumuri ;
- b) Geodesia teoretică și practică ;
- c) Mecanica superiôră, precedată de cunoștința în calculul infinitesimal ;
- d) Desenul arhitectonic și de mașini ;
- e) Științele naturale.

Aaron Florian. P. Poenaru. Laurian. I. Zalomit. I. Strat. Davila.

Era dat, ca tot ilustrul bărbat, M. Kogălniceanu, și numai puțin ilustrul sêu colaborator D. N. Crețulescu, să completeze opera, abia schițată, în parte, de D-nii Odo-bescu și Bolintineanu ; ei trecură în noua lege a școlilor, din 1864, existența legală a universității a doua române, din București.

*

Seminariile Muntene și Moldovene încă preocupă atențiunea publică și a guvernului de la 1860—1864.

Seminariile muntene sunt tot inferiøre celor din Moldova. Se pôte vedea acesta din chiar programul examenelor anului școlar 1862—1863.

Seminarul Mitropolitan.

Anul 1862—1863.

Examele acestui an școlastic, de învățaturile urmate în acest institut, se vor începe la 24 Iunie, și vor urma până la 27 ; începându-se dimineața de la 9 ore și continuând până la 12, pentru științe ; iar după amiazi de la 2—4 ore, pentru cântări. Se invită dar, în preșisul timp, toți cei ce vor avea plăcerea a asista la aceste examene.

PROGRAMUL SEMINARIULUI MITROPOLITAN.

Științe :

C l a s a I

Istoria vechiului Testament.

Aritmetica : Numere întregi, fracțiunile vulgare, decimale și complexe.

Istoria României până la România pură.

Etimologia limbii latine în comparare cu cea română și traduceri din Istoria Sacră.

Zoologia.

Caligrafia.

Profesor, *M. Dimitreanu.*

C l a s a I I

Catechismul.

Geografia.

Gramatica și Santaxa limbii române.

Istoria bisericăscă a vechiului Testament.

Profesor, *I. Germănescu.*

C l a s a I I I

Principii de Retorică, cu exerciții de compunere.

Istoria bisericăscă.

Liturgica.

Prescurtare de Istoria Românilor.

Profesor, *I. Ionescu.*

C l a s a I V

Retorica cu exerciții de cuvinte bisericăscii.

Teologia Dogmatică.

» Morală.

» Pastorală.

Profesor, *I. Benescu.*

Cântări

C l a s a I.

Principii de Gramatică, și

Cântarea celor opt glasuri pe Anastasimatar.

Profesor, *O. Dumitrescu.*

C l a s a II.

Un rind de Docsologii.

Heruvicile, Chinonicele și Acsiónele săptămânei.

Podobiile.

Profesor, *O Dumitrescu.*

C l a s a III.

Un rând de Docsologii mai mari.

Partea I de Heruvic. Chinonice și Acsióne pentru Duminică.

Parisimierul tot.

Acsiónele praznicelor și cele trei Liturghii.

Profesor, *I. Zaharia.*

Clasa IV.

Partea II-a Herov. Chinon. și Acsióne.

Trei polielee.

Chenonicile praznicelor și alte Irmóse și un rind de Herovice grecesci.

Profesor, *I, Zaharia.*

Cercetat de Consiliul superior : *Aaron Florian. I. Zalomitu. A. T. Laurian. I. Stratu. Boerescu. Davila. Costa-Foru.*

Aprobat de Ministerul instrucțiunei și cultelor,

Ministru ad-interim, *A. Odobescu.*

Directorul Instrucțiunei, *G. R. Melidon.*

Despre seminarul Veniamin amintim, că la 26 Octombree 1859, s'aú desființat Epi-tropia specială a seminariului, care trecu sub directa administrare a ministrului instrucțiunei publice.

La 1860, dupe secularizarea averilor monastiresci, ministrul de culte, M. Kogálniceanu, a reformat seminariul Veniamin.

Iată cum judecă acésta reformă D. profesor C. Erbiceanu :

«La 1860, fiind ministru de culte D. Mihail Kogálniceanu, aú reformat după secularizare și Seminariul, acésta reformă este tot ce póte fi mai bun, pentru că studiile religióse se întrețin, sciințele náturele, fizice și matematice se adaugă, precum și limbile moderne, francesă în tóte clasele. De asemenea salariile profesorilor s'aú sporit fórté simțitor, așa că acésta reformă va face tot-d'auna onóre acestuí bărbat de Stat distins. Spre a proba și mai evident beneficiile acestei reforme, transcriem aici budgetul anului 1860, care comparându-se cu cel trecut, face și mai bine vedută îmbunătățirea ce s'aú adus acestuí institut.

- 1) Profesor de obiectele Catihetice, cursul inferior salar 10.000 lei.
- 2) " " Limba română idem.
- 3) " " Latina idem.
- 4) " " Grecă, 5.000 lei.
- 5) " " Statistica, 10.000 lei.
- 6) " " Matematica 10.000 lei.
- 7) " " Istoria Naturală 10.000 lei.
- 8) " " Caligrafie și desemn 10.000 lei.
- 9) " " Limba francesă 10.000 lei.
- 10) Introducerea în Sf. Scriptură în clasa IV se va preda de rectorul seminariului obligător.
- 11) Profesor de Musica vocală 5.000.

Cursul superior

- 1) Profesor de propedeutică 12.000 lei.
- 2) Literatura latină, 12.000 lei.
- 3) " " elenă 12.000 lei.
- 4) Istoria și statistica laică și eclesiastică 12.000 lei.
- 5) Fizica, Agronomia și Medicina populară 12.000 lei.
- 6) Arheologia, Ermineutica și Pastorală 12.000 lei.

7) Teologia dogmatică și morală 12.000 lei.

8) Literatura și Retorica 12.000 lei.

Se salariază catedra de introducere în teologie și Sf. Scriptură cu 9.000 lei.

Introducerea în Sf. Scriptură se va preda de Rector, obligator, în clasa V și VI.

Insemnăm, că punându-se în aplicație acest program, s'au mai unificat unele catedre: desemnul, caligrafia și limba franceză au fost o catedră, latina și română o catedră.

Pe lângă acesta s'a mai prevădut 6.000 lei pentru îmbrăcăminte a elevilor și pentru Bibliotecă 500 lei. Budgetul anului 1860 este de 381.800 lei. Dar îndată dupe acest an, au început a se ciunti încet, atât salariile profesorilor, mai ales acelor din cursul inferior, cât și din sumele pentru întreținerea școlii, așa că la 1863, cifra totală a budgetului este numai de 372.420.

Cu introducerea legii de instrucție, sub Ministrul Crețulescu la 1864, s'a mai stabilit pentru un timp starea școlilor, adică nu se mai fac schimbări și preschimbări în fie-care an în studii și catedre, până la 1873. Dar trebuie să spunem, că prin legea actuală a instrucțiunii publice învățământul religios a fost în cât-va diminuat; mai întâiu că nu s'a prevădut o facultate de teologie, și acea care și funcționa în Iași a fost suspendată la 1864, din lipsă de profesori; apoi s'au eliminat și unele științe din Seminar, cari exista în 1860 și mai înainte. Aceste schimbări fiind recente nu le mai amintim.»

În privința reformelor introduse în Seminarul, în 1862, părintele arch. Melchisedec și episcopul Neofit Scriban descuvințază măsura lui M. Kogălniceanu, prin o adresă către ministrul instrucțiunii publice, pe care o dăm în întregime posedând originalul 1) *Audiatur et altera pars!*

În 1864 profesorul Drăghici de la seminarul Veniamin cere adăogiri pe lângă catedra de agronomie, de pe lângă acel seminar, în sens de a se alipi o fermă din moșia de la Galata 2).

După opiniunea lui P. Poenaru, expresă printr'un oficial raport, din 1864, Februrie 26, se respinge propunerile D-lui Drăghici, primindu-se părerea lui Poenaru de a se institui când-va la Iași o școlă specială de agricultură, cu formă model. 3)

Mai slabe merg seminariile din eparchii și chiar și cele din Huși și Roman.

Dar cu mult mai slab încă este seminarul da la mănăstirea Neamțului. La 9 Ianuarie 1861, ministrul instrucțiunii publice dicea, prin jurnalul No. 3 (Dosarul No. 513), că «este de urgentă necesitate, ca seminarul din mănăstirea Neamțului să iasă din trista stare în care intrigile și împrejurările trecute 'l au lăsat». Din asemenea stare seminarul nu s'au mai ridicat și nu târziu s'au desființat.

*

Școlă de medicină și chirurgie, merge îmbunătățindu-se în anii aceștia.

Anexăm 4) mai multe raporturi și programe, până în 1864.

Cam de la această dată, școlă se numesce școlă națională de medicină și de farmacie.

În Iulie 1864, activul și energicul fondator al acestei școli, Dr. Davila, prezintă Ministrului un regulament pentru trimiterea în străinătate, ca să ia diplomă de doctor, a câte un număr de absolvenți ai școlii din fie-ce an.

1) Vezi anexa.

2) Vezi anexa.

3) Vezi anexa.

4) Vezi anexele.

Dr. Davila are destule titluri la recunoscința națiunii, dér față cu Universitatea din Iași, i se pôte face o imputare. El a împeditat lung timp complectarea acestei Universități, cu facultatea de medicină.

Dăm în anexă ¹⁾ procesul verbal al consiliului din Iași, din 10 Octombore 1860, din care se pôte vedea, că în contra înființării facultăței de medicină din Iași, erau și unii din moldoveni. Acésta va fi scuza lui Davila.

Punem la îndemâna cercetătorilor, alăturându-le ca anexe aci ²⁾, diversele raporturi și dări de sémă generale, la ocasiunea examenelor din 1861—1863, însoțindu-le și cu notele explicătore ale budgetului celui ântéiu, regulat, în Moldova, de la 1860.

*

Aci noi terminăm lunga carieră percursă de condeiu nostru obosit, dér mereu admiraator progresului culturei naționale, înregistrând ultimele date despre scólele private, cu referințe la anii aceștia :

În Decembre 1860, Mitropolitul din Bucuresci, cere Ministerului instrucțiunei publice, ca scólele confesionale străine, de îndată ce au scolarî români, să aibă învățator de religiune un preot român ; Ministerul dupe cererea Eforiei, exige acésta.

Anexăm ³⁾ lista tuturor scólelor private din Bucuresci, la Februarie 1860.

Acéstă listă ne arétă un lucru îmbucurător : scăderea numărului acestor scoli și a populațiunei lor.

Scólele dascălilor de pe la biserică, continue a fi tolerate de Eforie, în 1860.

Ba chiar directorul I. Maiorescu, cere din nou, ca Epitropiî bisericilor să dea local acestor scoli, cari sunt de trebuință, până ce să se pótă organisa scoli în regulă prin mahalale. ⁴⁾

*

Bursierii moldoveni, se înmulțesc în August 1861, prin trimiterea în Bavaria (Aschaffenburg) a D-lor G. Gabrielescu și I. Pavlov, pentru Foresterie. Ministrul Kogălniceanu încuragiă mult asemenea studii, el care voise să înființeze o scólă specială la Tergul-Neamțu.

Adunarea Moldovei, în 15 Octombore 1860, acordase unele subvenții neregulate fiilor fabulistului Donici, anume George și Vasile.

Tot în Decembre 1860, pictorul Anastaseanu, capétă din nou bursă, ca să mérgă din nou la Roma, să se mai perfecționeze în arta sa.

G. Anastaseanu, al cărui cap de operă, rămâne cavalerul cu zale, din care un exemplar se conservă în pinacoteca de la Iași și altul este în proprietatea mea, stete în Iași între 1857—1860, făcând mai multe portrete particulare. De bursa de la 1860, luna Decembre, se folosi puțin timp Anastaseanu, căci muri la Roma.

¹⁾ Veți anexele.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Veți anexa.

⁴⁾ Veți anexa.

În Decembrie 1861, s'a acordat bursă pentru drept studentului Mîrcea din Iași. În Iulie 1862. Lista generală a bursierilor moldoveni, e cea următoare :

Listă de subvențiunile elevilor din Moldova, trimiși în străinătate pe trimestrul lui Iulie 1862

NUMELE ȘI PRONUMELE	Suma cuenită în galbeni	A D R E S E L E
Grigorie Bosie	65	La Paris, rue de Maçon-Sarbone No. 3.
Nicolae Culiانو	65	" " " Soufflot No. 1.
A. Odescu	65	" " " Racine No. 6.
G. Cernătescu	65	" " " de l'école du Médecine No. 43
Petru Poni	65	" " " Monsieur le Prince No. 59.
Constantin Codrescu	65	} " " " de l'Est No. 10.
Ión Ciurea	65	
B. Donici	65	} " " Collège St. Barbe, A. Mr. F. Fray.
N. Donici	65	
D. Ulea	65	" " agent comptable de St. Barbe.
Vasile Agapie	65	Idem, la Paris.
D. Duca	65	Idem, rue Maçon Sorbonne No. 5.
N. Grigorescu	65	Idem, la Paris.
Ștefan Șendrea	65	Idem, Hôtel Corneille rue Corneille 5.
D. I. Morțun	17 ¹ / ₂	Idem, rue Vavin No. 21.
Gr. Melidon	65	Idem, Boulevard Mont-Parnasse No. 153.
Petru Borsiu	65	} La Turin, via Po. 34, Piano III.
G. A. Urechia	50	
Romulus Scriban	50	
Georgiu Roșiu	50	} La München, în Bavaria.
Grigorie Roșie	65	
Titu Teodori	50	La Carlsruhe, în Baden.
Alexandru Peiu	65	} La Metz, în Belgia, la scóla de aplicațiune militară.
C. Vasiliu Pilat	65	
D. Chinez	65	
N. Dabija	65	} La Halle, în Germania.
L. Negrutzi	65	
I. Negrutzi	65	La Berlin.
Alexandru Teodori	50	La Bonn, în provinc. de la Rin din Prusia.
G. Gavrilescu	43 ¹ / ₄	} La Aschaffenburg în Bavaria.
G. Pavlov	43 ¹ / ₄	
	1.849	

Anexăm ¹⁾ diverse acte din 1860, cu referințe la bursierii Munteni și în special la D-l A. Petrescu student în astronomie și A. Crețescu.

*

O frumoasă faptă are loc la această rubrică a stipendiilor. În 1861, Septembrie 19, dupe stăruința noastră, în urma corespondenței cu profesorele Pumnul din Cernăuți,

¹⁾ Veți anexa.

Consiliul de Miniștri (A. Panu, A. Rolla, D. Rosetti, S. Sillion), dobândesce de la Domnitorul Cuza aprobarea, să se dea câte 30 galbeni subvențiune pe an studenților bucovineni Vasile Burlă, Vasile Bumbac și Ioan Boliga, din clasa 7-a gimnasială, ca să-și continue studiile în Ardeal ¹⁾.

Asemenea frumoase simțiri se manifestă de mai multe ori și sub forme diverse. Aștia, ambele ministere de culte, cel din Bucuresci și cel din Iași, au acordat școlilor și bisericii Sântu Nicolae din Brașov un important ajutor bănesc, ca despăgubire dupe nise vechi hrisóve domnesci.

La 1864, Iunie 5, însuși Mitropolitul Moldovei și Sucevei, cu adresa No. 4.970, intervine la Ministrul cultelor în favoarea fraților noștri de peste Carpați.

E, dupe noi, memorabilă această adresă și de aceea o dăm aci integrală dupe originalul care este în mâinile noastre. Ea constituie cel mai frumos monument al lui Calinic Miclesco :

PRINCIPATELE UNITE-ROMÂNE

Sânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei

Domnule ministru,

«Sciind că guvernul nostru român la mai multe ocațiuni s'a arătat cu multă căldură și generositate pentru frații noștri de peste Carpați și având deplina încredere, că și de astă dată numai puțin vor fi îmbrățișați, îmi permit D-le. Ministru, pe de o parte a vă arăta nevoia și lipsa materială ce se simțesce imperios de către frații noștri, iar pe de alta, a vă da ferbinta mea rugăminte ca să țineți sémă, acum mai mult de cât ori când altă dată, de această lipsă, care fiind îndeplinită prin concursul mărimum-sului nostru guvern actual, ar face fericit un număr de 3.000.000 frați români aprópe !

Încă de la 1850—51 românii transilvăneni ceruse de la regimul imperial învoiere de ași întemeia o Universitate pentru fiii celor 500 mii familii române locuitoare în câte-va țeri ale imperiului. Răspunsul pe atunci fusese : »Faceți-vé decă aveți bani, »că de la Stat nu vi se póte da nimic.« Dupe aceea, urmară reacțiunea și încercarea de ai germanisa și catolisa.

Astăzi însă, vedându-se mai liberi, voiesc a se folosi de timp și a se gândi la viitorul lor.

Cu tóte aceste, sciind ei că la fondarea unei adevărate Universități se cer miđlóce bănesci colosale, pe care încă nu le au și veri-o 20 profesori prea bine pregătiți, pentru ca să nu fie siliți a introduce îndată la început profesori de alte némuri și confesiuni, de cari trebuie să se ferescă pe cât se póte, decă nu din alte cause, încă, pentru onórea națională, aștia s'au mărginit în dorința de a întemeia de o cam dată numai facultatea juridică românească, cu un curs de 4 ani, séu adecă aștia numita *Academia*, de care sașii au una în Sibiu și Ungurii alta în Cluj, numai bieții confrății noștri n'au de loc. Apoi veți mai sci încă, D-le ministru, că astăzi se află 96 studenți români la Academia nemțescă din Sibiu și 32 la cea maghiară din Cluj.

¹⁾ Ministrul Moldovei, în 1864, Septembrie 9, cu jurnalul său No. 675 (Panu, Rolla, Sillion, D. Rosetti), au apelat și la toți autorii și tipografii, să doneze cărți școlilor române din Cernăuți, Suceva, Brașov, Blaj, Sibiu, Beiuș, Arad, Temișóra, Oradea-Mare și teologilor români din Viena. Anexăm adresa cu care I. Fetul insoți un frumos dar de 240 volume.

Atâta junime românească studioasă merită a avea o *Academie națională*, la care apoi s'ar duce junii și din Bucovina, Banat, etc., pôte și de la noi.

Însă și la conservarea unei Academii se cer pe an ca la 18 mii florini, seü cam 3.500 galbeni. De unde însă ? Statul lor n'are atâția bani pentru români. Ce e drept Statul a început a da, însă numai clerului și școlilor românești gimnasiale (Brașov, Blaj), în total la 90 mii florini, cam 17.000 galbeni pe fie-care an, iar mai mult nu voesce, ci-i trimite la pungele lor.

Afară de bani însă mai este și altă dificultate, adică tot cea atinsă mai sus: *profesori buni*. Pe aceștia trebuie să și-i facă mai întâiu. Îndată ce vor avea, se vor apuca de lucru.

Deci modesta lor cerere, D-le Ministru, pentru care fac apel prin organul meu către mărinimosul actual guvern, este de a li se da un ajutor anual de 500 galbeni pe 4 ani, cu următoarele condițiuni :

1. Cu 200 galbeni să se facă stipendii de câte 20 galbeni la 10 tineri juriști, de națiune română, eminenți, însă lipsiți de mijloce (de care sunt mulți), spre ași putea continua studiile juridice.

2. Din 300 galbeni să se facă două stipendii pentru câte doi tineri cari au făcut cu laude cursul juridic de 3 ani, pentru ca să se pôtă pregăti la veri-o Universitate undeva, ca profesori de drepturi, depunând rigurosele, adică câte 150 galbeni la unul pe câte 2 ani, dupe care termin stipendiul ar trece la alți doi din cei 10, cari s'ar alege mai buni.

Acești 500 galbeni se vor îngriji în modul arătat, de către comitetul înființat anume în Sibiu pentru ajutorirea juriștilor, sub președenția D-lui consilier Petru Manu, bărbat venerabil și neprihănit, precum pôte îl veți fi cunoscând și D-vostre. Ast-fel D-le Ministru, frații noștri, de și ceva mai târziu vor avea însă o Academie condusă cum trebuie, de bărbați bine pregătiți, iar acesta vor avea a o mulțami neam de neamul lor bine-voitorului și bine-făcătorului actual guvern.

3. Condițiunea ca dupe ce se vor fi pregătit în 4 ani 4 profesori buni, că 500 galbeni să se prefacă în două lefi de profesori, câte 250 galbeni la unul, lefi cu care în Ardeal pôte trăi o familie de profesor. Acesta ar fi apoi o fundațiune pe vecie.

Cele-alte lipsuri ale Academiei le-ar acoperi românii de acolo de îndată ce s'ar face un început atât de solid prin noi.

Ast-fel fiind împrejurările și lipsurile materiale de care au grava necesitate con-frații noștri de peste Carpați, vă mai adaug din parte-mi ferbinți rugăminți, ca să le dați căldurosul concurs al D-vostre, ca ast-fel frățescul apel făcut, să capete răsunset în inimile generosului actual guvern, spre reușirea și fericirea lor.

Despre rezultatul acesteia veți bine-voi a mă încunoscința.

Primiți, vă rog, D-le Ministru, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Locot. Mitropolit, *Calinic Miclesco*.

No. 1.970.

Iași, 1864, Iunie 1.

*

Pentru producerea de meseriași, se trâmiseră tineri în străinătate, în 16 Aprilie 1860, cu adresa No. 1.340 ministerul cultelor caută să așede un număr de ucenici la

agenția vapórelor Loydului, la lucrarea machinelor. Dar agenția refusă, sub pretext că n'are lucrări importante.

Iată ce nu trebuie uitat!

*

La 20 Iulie 1862, scóelele de arta și de agricultură s'au trecut la ministerul agriculturii, comericiului și lucrărilor publice.

Apoi în 1864, ministerul de justiție se împreună cu ministerul de culte și instrucțiune publică, însă cu director special fie-care, de și având numai un ministru.

*

Organele de cultură generală continuă în dezvoltarea lor.

Bibliotece'e și înmulțesc colecțiunile, mai ales cea din Iași, precum vedurăm din budgetul pe 1860. În același an și pe lângă ministerul de instrucțiune publică din Iași se începuse o bibliotecă specială didactică, care se contopi apoi cu cea a ministerului din București. ¹⁾

La ocasiunea mergerei D-lui bibliotecar B. P. Hasdeu, se aducă din Basarabia un număr considerabil de cărți donate de tatăl D-sale, guvernul rusesc cât pre ce să nu mai permită acum ilustrului academician de a se mai reintorče în România.

A trebuit serioasă intervențiune din partea guvernului Moldovei până să potă D. Hasdeu a trece vama de la Sculeni.

Pentru frumuseța casului și ca o pagină din biografia ilustrului bărbat, aducem aci traducție dupe nota consului Rusiei, sub No. 749, din 20 Septembrie, cu referință la D. Hasdeu.

*Traducție de pe nota consulatului general al Rusiei sub No. 749,
din 20 Septembrie.*

«Numitul Tadeu Hasdeu, fiul unui proprietar din Basarabia, cu asemenea nume, viind în anul 1857, în calitate de intendent la moșiile prințului Constantin Moruzi, situate în partea Basarabiei anexate, s'au domiciliat deja după stabilirea noiei frontiere și au făcut a fi recunoscut ca supus român, fără a cere autorisația guvernământului imperial și fără a îndeplini formalitățile exigente de legi în asemenea casuri și în calitate de indigen au ocupat de atunci funcțiuni publice, mai întâiu ca membru la tribunalul judiciar al districtului Cahul și mai în urmă ca redactor al unei foi politice redigiată la Iași.

Făcându-se mai în urmă profesor și bibliotecar, D. Hasdeu, în anul 1860 a făcut un voiagiu la Odesa și Chișinău, sub nume de Stogon Petriceico, cu misiune de a cumpăra cărți pentru biblioteca națională din Iași. La sosirea sa în Basarabia guvernul acestei provincii, constatând adevărata sa naționalitate îi opri pașportul și numai dupe insistența repetată a guvernământului Moldovei, și dupe ce acesta au dat siguranții formale, că D. Hasdeu va fi înapoiat autorităților imperiale, îndată ce comisiunea va dovedi că trecerea sa în Moldova a fost ilegală, E. S. generalul Kanton de Verragon, au consimțit a delivra numitului individ un pașport rusesc.

Organisându-se o comisiune pentru a cerceta cauza D-lui Hasdeu, consulatul impe-

¹⁾ Dosarul No. 1.489.

rial din Iași, în urmarea cererilor D-lui guvernor al Basarabiei, s'a au adresat prin notele din 26 Septembrie 1860, No. 2.828, 11 Februarie No. 409, și la 25 August 1861, sub No. 2.140, atât către Ministerul trebilor străine, cât și către acel de interne din Iași, pentru a obține dovezile pe cari se bazază Domnul Hasdeu, pentru a justica actul comis de el, și pentru a cunoște tot-d'o-dată opiniunea guvernământului princiar asupra acestei cestiuni.

Aceste note rămânând fără răspuns, D. Popow, s'a referit către acest general consulat, cerând intervenția sa către cine se cuvine, pentru a căpăta sus citatele dovezi.

Prin urmare, der, subscrisul recomandând cele precedente bine-voitorei atențiunii a Onor. Minister al trebilor străine, se flatază cu speranța, că Principele Cantacuzin va bine voi a 'i transmite actele ce pot avea vre-un raport la schimbarea naționalității D-lui Hâsdău.

Așteptând acea comunicațiune, subscrisul profită, etc.»

Cu ocasiunea călătoriei se în Basarabia, și credem și la Odesa, D. Hasdeu descoperi în biblioteca din acel oraș, rara carte: «Histoire sommaire des choses les plus mémorables advenues aux derniers troubles de Moldavie,» de Charles de Ioppecourt, tipărită la Paris la 1.620.

O copie dupe această însemnată carte, s'a tras de către D. Hasdeu, pentru biblioteca din Iași. În *Ateneul Român* din Iași, am publicat o dare de sémă despre această carte.

*

Liceul din Iași, s'a ajutat de cât-va timp la cursul de botanică, cu grădina botanică, organizată de câți-vă ani, de Dr. Anastasie Fētu. Această grădină, în 1864, număra 1.500 de plante, și primea o mică subvențiune de la Stat, ca remunerațiune pentru serviciile, ce aducea studiului. ¹⁾

*

În 1863, D. G. M. Tătărescu, presintă Ministerului cultelor și instrucțiunii publice din Bucuresci, următorul proiect de înființare al unei școli de pictură și sculptură în Bucuresci, cum era una în Iași.

Proiect de înființarea școlii de pictură și sculptură în România

Spre acest sfârșit, ar trebui să se formeze o galerie de tablouri originale, dér fiind-că acestea în tot chipul, sunt rare și greu de găsit, și care negreșit că ar costa și sume fabuloase;

1. Socotesc dér, că mișlócele cele mai nemerite de o cam dată, ar fi, potrivit și cu sorgintele țerei noastre, de a forma o colecțiune de copii exacte, dupe operile cele mai stimate; acesta se dice începutul unei galerii, care va fi de ajutor indispensabil a acestor școle. Sunt deja câți-va artiști români, cari 'și a făcut studiile în străinătate (cari mai mult și cari mai puțin) și cari se vor însărcina voios cu reproducerea treptat a unor asemenea opere, îndatorindu-se însă, a înfățișa guvernului atestate formale din partea

¹⁾ Veți anexa.

autorităților competente locale despre exactitatea reproducerii; această indeletnicire nu va putea popri pe artiștii ce se vor însărcina cu dânsa, de a consacra o parte a timpului și la producțiunile lor originale.

2. Se va face asemenea o colecțiune aleasă de stampe, pentru înlesnirea și formarea gustului junimei studiose.

3. Spre complectarea acestei școle, trebuie asemenea o colecțiune de copii exacte în gesso (ipsos) dupe cele mai stimate opere grece antice, precum și vre-o două modeluri de anatomie tot în ipsos, care se găsesc cu multă înlesnire, mai cu seamă pe la Florența și Roma, (cu 600 galbeni, se poate forma o colecțiune care să nu lase nimic de dorit.)

4. Aceste tablouri și sculpturi, se vor așeza cu ordin, fie-care câte într-o sală, sevă mai multe, dupe cantitatea lor, și cu această ocaziune vom putea forma o *galerie de tablouri* și un *musée* de sculptură, care va servi tot-d'o-dată și spre popularizarea frumóselor arte, așa că cu încetul se va introduce simțul frumosului (ceea ce ne lipsese cu totul.)

5. Într'acastă școlă elevii vor face cursuri regulate de desemn dupe *stampe*, *statue* și *natură* mai cu seamă.

6. Curs de *Perspectivă*.

7. Curs de *Anatomie*; și câți dintr'înșii se vor destina pentru pictură, vor studia sub direcțiunea profesorilor compozițiunea și coloritul; iar acei cari se vor destina pentru sculptură, vor începe a modela în gesso dupe statue și natură. Acestea sunt adevăratele studii, cari pot să formeze juni elevi, pe adevărata cale a acestor două arte.

8. Acastă școlă se va dirige de artiști de la care se va cere probe de capacitate într'acastă necesarie.

9. Într'acastă școlă se va pregăti junimea studioasă, destinată acestei nobile arte, care dupe un studiu regulat de câți-va ani, vor da concurs riguros de toate cele coprinse mai sus, și câți vor eși eminenti în toate, un număr dintr'aceia, se vor trimite în străinătate a se perfecționa.

G. M. Tătărescu.

Intre lucrările din ramura picturii, în anii aceștia, se cade a se menționa albumul pictorului Trenk.

Museul nostru din Bucuresci, posedă cele mai multe din frumósele lucrări ale acestui pictor.

Un număr de tineri, cer egalmente la »7 Noembre 1863, înființarea unei școle de pictură. ¹⁾

La 20 Noembre 1863, D-l Tătărescu, revine cu un nou proiect, mai dezvoltat, dicând, că l'a lucrat împreună cu D-nii Aman și Alexandrescu, dupe însărcinarea ce avusese din partea Eforiei încă din 1861. ²⁾

Consiliul superior, în 28 Neembre 1863, aprobă în principiu lucrul și-l recomandă Ministrului a se lua în considerare cu noul budget pe 1864. Dér Ministrul D. Bolintineanul dice, că «nefind fonduri nici în noul budget, se mai amână; la dosar.»

Vădurăm, că D-lui N. Crețulescu, reveni acest merit al fundațiunei școlei de pictură din Bucuresci, dupe propunerea și proiectul ce am întocmit noi.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

La 13 Ianuarie 1861, Ministrul Vlădoianu din cabinetul lui M. Costachi, face referatul No. 309, către Consiliul de Miniștri, și 'i propune un regulament, pentru facerea unui tablou în ulei, represintănd lupta de la *Teișani* între Stroe Buzescul și nepotul Hanului tătăresc (1604), cu scop de a se conserva memoria unui ast-fel de fapt istoric.

Premiul 300 galbeni.

Consiliul de Miniștri aprobă.

În preambulul regulamentului concursului se ȃice : «frumósele arte influințând cu tărie asupra spiritelor și a imaginațiunei, aũ privilegiul, precum ele se ocupă de creații nobile și perfecte în forme, a deștepta în inimile ómenilor sentimente 'nalte și generóse. Când ele reproduc cu energie și cu talent gloriósele evenimente ale unei nații, ele ațită și fortifică amorul patriei într'acea nație, și o mână ast-fel la un patriotism luminat, la o adevărată și serióasă propășire națională.

Ministrul, spre a stimula dezvoltarea picturii, ce începe abia a se introduce printre noi, propune concursul. Tabelul va fi depus în Musėu, juriul va fi de 8 persoane artiști și cunoscători competenți (?), pânza va fi de 1 m. 25 cm. și 1 1,35 înalt, termenul la 1 Septembrie 1861. Regulat, adevă o dată pe an, asemenea concurs se va face «până se vor putea înființa și alte concursuri pentru desen, arhitectură, sculptură musică și până când dezvoltarea artelor și întinderea gustului în țera noastră, vor permite a se cere de la artiști, nu schițe, ci tablouri sėvirșite, care să pótă constitui o mică expoziție de frumósele arte. 1)

*

În 1863, D-l N. I. Voinescu, fost bursier al Statului pentru musică la Viena, din 1849, cere Ministerului cultelor și instrucțiunei publice din Bucuresci, la întórcerea sa din Viena, un post ca profesor de violină la scóla de musică. Consiliul superior aprobă înființarea prin bugetul anului viitor al scólei de musică, dăr și acéstă instituțiune avea să fie creată la 1864. 2)

Nu putem totuși nega unele progrese ale acestei arte.

Din faptele musicale, amintim publicația, în 1860, a melodiilor române de Alex. Berdescu. În Maiú acel an, prin raport către Domnitor, sub No. 1.540, să acordă lui Alexandru Berdescu 70 galbeni, cu titlul de împrumutare, ca să 'și tipărescă melodiile române adunate ; lucrarea a fost prealabil cercetată de D. Bengescu, dupe însărcinarea ce i a dat rėposatul C. A. Roseti.

În Iulie 1860, artistul Flechtenmacher s'a mutat în Bucuresci este remunerat, ca să pună vorbe romănesci sub musica din «Norma», ca lucrare începétóre de opera națională.

În Martie 1861, scóla de musică din Iași, sub direcțiunea lui Spiru, numără 23 de elevi, din cari 8 pentru bell canto, 7 pentru piano, 16 pentru violină, 47 principii elementare, 6 fete la bell canto, 9 la piano și 12 la principii.

În Iunie 1861, Ministerul de resbel, No. 6.292, cere Ministerului cultelor, să rėnduiască o comisiune, ca să cerceteze 13 imne naționale intrate la concursul publicat de acel Minister.

1) «Monitorul oficial», din 24 Martie 1861.

2) Veđi anexa.

Ministrul cultelor numește în comisiune pe artiștii Wist, Flechtenmacher, Wachman, Al. Berdescu, D. Florescu și Gr. Bengescu. ¹⁾

Se știe, că imnul care a isbutit, a fost compozițiunea D-lui Hübsch, actual inspector al musicilor militare.

*

Teatrul din Iași, cu strămutarea capitalei la București, cu îndepărtarea din Iași a lui Alexandri și a altor scriitori, este în scădere din ce în ce mai simțită.

Se mai ridică din când în când prin intrarea în trupa Ieșană a lui Mihai și Matildei Pascali, dér aceștia introduc și aci drama de Boulevard.

La București, teatrul, la Noembrie 1860, se administrează în regie de către guvern, dér Statul păgubesc considerabil, și G. Costaforu propune lui Vodă Cuza, la finea anului 1860, să se dea teatrul în arendă lui Matei Milo.

Domnitorul aprobă.

În Septembrie 1860, Ministrul de interne C. Iliescu, prin raportul către Domnitorul Cuza, de la 30 Septembrie, sub No. 940, a propus Domnitorului administrațiunea teatrului de un Comitet de 5 membri.

Acest Comitet, la Septembrie 1863, sub pretext, că teatrul nu mai este în regia Statului, se reduce la 3 membri, și anume: Gr. Bengescu, Cap. C. Sillion și Iancu Samurcaș.

Apoi în 23 Noembrie acelaș an, cere iarăși cu raport către Domn, No. 30.649, adăugirea a două membri în comitet, sub cuvânt, că în capitală sunt mai multe teatre și nu prididesc treaba numai 3 membri. Cererea acesta o făcu D-l Ministrul de interne M. Kogălniceanu, și se numi acei membri: I. Strat, Nicolae Păcleanu. ²⁾

Dupe stăruințele, din 1863, ale actorului M. Pascali, care mereu scria și pretindea, că Matei Milo duce teatrul la ruină, o Comisiune adause către vechiul Comitet, compusă din D-nii V. Boerescu și C. Cantacuzin, este însărcinată cu cercetarea unui proiect de reorganizare a teatrului național prezentat de artistul Pascali.

Acastă organizare nu se făcu așa de curând, iar publicul luminat, continuă în București și Iași a frecuenta mai mult opera italiană, pentru care Statul plătea o subvențiune de 1.250 galb. la Iași, și mai mare la București. ³⁾

*

O rubrică specială deschidem aci, pentru continuarea informațiilor despre diverse lucrări istorice din țără. În 1860, Consiliul de Miniștri cercetă referatul Ministrului instrucțiunii publice de la 22 Ianuarie, sub No. 255, relativ la conservarea obiectelor antice, archeologice și istorice, ce coprink mănăstirile închinat din țără.

Consiliul decide, că nu ajunge numai apelul făcut către egumeni și către toți cetățenii inteligenți, ca să privigheze nevătmarea obiectelor prețioase, ci pentru mai multă eficacitate, se unesc cu părerea Ministrului de culte, de a rându o comisie de 4 membri, care împărțind mănăstirile în 4 circumscripții, fie-care din ei să viziteze câte una, alcătuind inventare noue de toate obiectele mobile și imobile de interes istoric, și să

¹⁾ Dosarul No. 2, archiva ministerului de culte.

²⁾ Dosarul No. 72, archiva Ministerului de Culte, din 1863.

³⁾ Dosarul No. 34, din 1853 și No. 47.

aducă cu ei la București toate cărțile vechi uitate prin dulapurile mănăstirilor. Pe lângă fie-care din cei 4 comisari, va fi și câte un secretar. Misiunea este retribuită cu câte 50 galbeni pe lună de fie-care. Jurnalul este semnat de Ión Ghica, G. Goleșcu, V. Alexandri, Florescu și G. Crețeanu. ¹⁾

Acastă Comisiune a cam ingrămădit în podurile și pivnițele Ministerului de culte fel de fel de obiecte, cari n'aveau a face cu antichitatea. Când la 1864 și 1865 am creat mușeul archeologic, a fost mare chin pe mine, Director al Ministerului instrucțiunii publice la acea dată, până să fac o primă alegere. Ni se pare că și astăzi la Mușeu sunt lași cu obiecte ce n'au ce căta acolo.

În timp ce Comisiunea cutreera mănăstirile, cea-l-altă Comisiune documentală primea prefaceri în personal. Așia la 1861, D-l Florescu e numit membru la această Comisiune în locul D-lui I. Brezoiianu, cu ofisul Domnitorului Cuza No. 517, din 13 Septembrie. N. Filimon, trece în locul D-lui Orășcu, care e chiămat membru la Epitropia obștăscă. Gr. Mano devine secretar în locul lui Filimon. Aceste schimbări se fac din cauza neînțelegerilor dintre membrii Comisiunei, țice Ministrul Niculescu în raportul către Domn. ²⁾

Am văduț instituirea și a unei altei Comisiuni istorice, în 1859 și 1860.

Acastă Comisiune prezentă în 15 Decembrie 1860, Ministerului instrucțiunii publice, un proiect pentru o societate Academică, cu scopul de a stimula științele și literurile, și a aduna și publica materialele atingătoare de istoria națională. Acea societate va fi compusă din 18 membrii actuali, împărțiți în 2 secțiuni, una secțiunea istorică și archeologică, și a doua secțiunea literară și lexicografică.

Dăm în anexe întregul proiect și raportul Comisiunei. Pentru realizarea acestei Comisiuni, se cerea 304.000 lei pe an, căci membrii aveau să fie plătiți cu lăfă fixă de 300 lei pe lună.

Și acest lucru frumos închipuit, rămâne între *pie desideria*. Ministrul Barbu Vlădoianu, la 18 Ianuarie 1861, cu referatul No. 511, supune Consiliului de Miniștri, proiectul elaborat de Comisiune. Aci, se înmormintă lucrul, până când, la 1864, cesțiunea o reagitarăm noi tot cu D-l N. Crețulescu. Impregiurările politice ale timpului n'au permis însă fundarea Academiei, chiar în 1864. Un alt ilustru patriot, D-l C. A. Rosetti, era menit să realizeze, mult modificând-o și imbunătățind-o, această bine-făcătoare instituțiune din care născu Academia română.

Când cugeți, că cu 40 ani în urmă, limba română era isgonită din biserica Trei-Erarchilor, și când astăzi urmăresci cultul ei în sinul Academiei române, nu mai poți a te înduoi de marea ei vitalitate și că cu adevărat este o mână providențială asupra neamului românesc. ³⁾

Mai importante sunt studiile întreprinse deja pe atunci de D-l Alex. Odobescu, asupra tesaurului de Petroasa. În Decembrie 1863, D-l Kogălniceanu, Președintele Consiliului de Miniștri, recomandă colegului său, Ministrul de culte, să patroneze lucrarea importantă a D-lui Odobescu dupe anexatul prospect al D-săle. ⁴⁾

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

De mai mult timp, generalul Mavros donase numeroase obiecte de arheologie și numismatică. S'a rânduit o Comisiune, care să primescă cu inventar frumoasă donațiune a D-lui Mavros. In această Comisiune, la 1862, se afla și D. Sturdza, actualul ilustru secretar general al Academiei. D-sa, dupe un obicei, care din norocire pentru țără, l'a păstrat până astăzi, donéază, la rândul său, Muséului de înființat la Bucuresci o colecțiune de 1.300 bucăți monede. ¹⁾

Inventariarea colecțiunei Mavros, cu toate acestea, nu se putu face. La înființarea Muséului, Urechia a așețat colecțiunea Mavros, sub povățuirea generosului donator. Nu scim decât chiar astăzi inventariarea e făcută, și mai ales a secțiunei numismatice.

Inainte de a termina cu această rubrică, se cade să înregistrăm și cel de al doilea regulament întocmit la 1864, asupra Comisiunei monumentelor publice. ²⁾

Fiind-că ne ocupăm aci de lucrări relative la Istorie, credem util să mai amintim, că in Decembre 1860, M. Kogălniceanu, dispuse, să se așețe mărcile județene pe la toate autoritățile. D-sa țice, «că le am ales pe cele ce le am găsit din vechime, iar altele dupe cum am socotit a se întocmi.»

Acestea din nou întocmite, erau mai cu sémă pentru județele din Basarabia.

Inainte de a păși la bibliografia anilor din urmă ai acestui tratat, său mai drept la obicînutele câte-va indicațiuni bibliografice, anexăm un catalog de cărțile didactice adoptate la scolă, sub Ministerul D-lui N. D. Racoviță (1862. ³⁾ Acéastă listă ne arătă existând încă unele cărți din cele mai vechi, adoptate de Eforia din Bucuresci.

Pe la acéstași dată, un raport (2 Martie 1862), arătă, că in scôla de Verde din Bucuresci, aũ găsit in us următoarele cărți :

Clasa I.

Abecedar, de *Heliade*.
Lectura, " "
Rugăciuni " "
Caligrafia " *A. Pop.*

Clasa II

Cartea de lectură, de *B. Ștefănescu*.
Aritmetica " "
Catechismul " *Florian Aaron*.
Gramatica " *V. Stilescu*.
Geografia " *Vlădescu*.

Clasa III

Istoria de *Heliade*.
Caligrafia " *A. Pop.*
Catechismul " *F. Aaron*.
Aritmetica " *G. Pop.*
Geografia " *Vlădescu*.
Gramatica " *V. Stilescu*.

Clasa IV

Aritmetica, de *G. Pop.*
Comptabilitatea " *Iarca*.
Gramatica " *V. Stilescu*.
Geometria " *G. Eustațiu*.
Cosmografia " *Laurian*.
Istoria naturală " *Iarca*.
Istoria României " *Laurian și Heliade*.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Veți anexa.

Iată acum și o listă de cărțile în uz la gimnasiu din Țera Românească :

Listă de cărțile didactice ce se predau în gimnasiul S-tul Sava

Clasa I.

Gramatica latină dupe Longchamp, de Beligniers, tradusă de Stilescul.
Epitome Istoriae Sacrae.
Istoria Românilor și Geografia, de Laurian.
Aritmetica, de Pavel.
Gramatica franceză, de Ciocaneli.
Nuvele morale.

Clasa II.

Gramatica latină dupe Longchan, de Beligniers, tradusă de Stilesticul.
Gramatica Română, de Maxim.
De viris Illustribus.
Fabulele lui Fedru.
Istoria Românilor și Geografia, de Laurian.
Aritmetica, de Pavel.
Geometria practică, de Pop.
Gramatica franceză mică, de Noël et Chapsal.
Fables de Lafontaine.
Duoë nuvele, de Poenaru.
Gramatica italiană, de Spinazola.

Clasa III.

Evangelia.
Cornelius Nepos.
Iulius Caesar.
Istoria și Geografia, de Laurian.
Gramatica franceză, de Noël et Chapsal.
Fables, de Florian.
Gramatica italiană, de Spinazola.

Clasa IV.

Evangelia.
Crispo Sallustio și Quinto Curtio.
Geometria dupe Legendre.
Gramatica franceză, de Poidevain.
Télémaque.
Coșiu cu flori.
Gramatica italiană, de Spinazola.

Clasa V.

Res Memorabiles, de Titu L. Patavin.
Ovidiu.
Gramatica elenă, de Colocotidi.

Xenofonte, idem.
Crestomatia elenă, de Colocotide.
Istoria veche, de Cernătescu.
Gramatica francesă mare, de Chapsal.
Literatura francesă, de Roques.
Gramatica germană, de Limburg.

Clasa VI.

Ciceronis Orationes Catilinae.
Eneidele lui Virgilius. (Virgilius mare, compl.)
Isocrate și Demosthene.
Istoria medie, de Cernătescu.
Istoria naturală, de Barach.
Literatura francesă, de Roques.
Racine (Athalie).
Crestomatia germană.

Clasa VII.

Platone.
Dialogul lui Criton.
Pro Milone de Cicerone, Ovidiū și Virgiliū.
Literatura, de Marsillac.

Clasa VIII.

Tacit. Annalium Libr. XVI. Historiarum Libr. V. Germanorum.
Cicerone de officiis.
Orațiu.
Homeri Eliade.
Platon.
Phedon.
Sofocle.
Orleans (Schiller).

Multă vreme încă, precum se vede, cărțile didactice nu sunt aceleași în Iași, ca și în București.

La Bolgrad se înființază în 1861, o tipografie bulgaro-românească. Acesta urmărește mai puțin scopuri didactice, decât propagandă politică. Cât dătoresce actuala Bulgarie școlilor române și protecțiunei guvernelor României, Istoria nepărtinitore va spune-o când va.

*

Din periôda de timp în ultim cercetată, în urma reintrării în țeră a tutulor emigraților de la 1848, literatura dispune de tot ce e mai capabil și mai abil în arta condeiului. Dér și noiele generațiuni, de dupe 1848, sunt intrate în arenă și încă cu mari succese. În jurul *României* monumentală fôe publicată la București, sub direcția D-lui Odobesu, graviteză noue pleade de scrisori de invitați. *Ateneul din Iași* de asemenea adună pe

scurt timp pe mai mulți scriitori rămași încă acolo dupe unirea țărilor. D-l G. Sion, la București, deschide în fôia sa *Revista Carpaților*, loc de întâlnire și de dezvoltare a numeroase talente noue.

Dér mai ales jurnalistica politică, absorbte cele mai alese talente. D-nii C. A. Roseti, M. Kogălniceanu, C. Boliac, pășesc în fruntea jurnalismului politic. La scôla acestor atleți ai polemiceii, se forméză o sumă de tinere pene, bine ascuțite și servite, multe, și de o cultură mai deosebită.

Nu putem da aci lista tuturor publicațiunilor apărute între 1860—1864, dér datorii suntem a constata, că răspândirea jurnalismului în țeră, a produs, pe lângă binele politic, și un mare rău : a făcut, ca *cartea*, și mai ales cartea seriôsă, să nu mai aște cetitori și cumpărători.

Décă *cartea* mai trăesce, dupe 1860, acésta fu grație sacrificiilor ce pentru ea 'și impunea sêracii membrii ai corpului didactic, cari singuri aprôpe erău abonați și la gazete și la publicațiunile de cărți noue.

Ministerul de culte, nu 'i vorbă, protegiă și el unele cărți. Dér acesta nu era tot-d'una bun alegător de opere. Așia Ministrul D. Bolintineu, la 1864, refuză ajutor profesorelui Angel Pechmeja, pentru tipărirea colecțiunei sêle de balade române, traduse în versuri franceze, ¹⁾ pe când Ministrul de la August 1860, impunea, cu circularea No. 2.165, egumenilor mônăstirilor, să cumpere cartea lui N. Filimon : «Escursiuni în Germania meridională.» ²⁾

*

Intre publicațiunile oficiale, cu referință la scôla, vom aminti anuarele publicate de D. T. Maiorescu, fie ale gimnasiului din Iași, care stătu sub direcțiunea acestui învățat bărbat, fie ale institutului Vasilian, care atât se îmbunătăți sub direcțiunea aceluiaș bărbat.

La 1863—1864, V. A. Urechia publică Anuarul instrucțiunei publice, prima colecțiune de documente, relative la istoria scôlei române.

În Octombrie 1861, cu decret domnesc, No. 619, din 31 Octombrie 1861, se acordă lui I. Ionescu 50 galbeni, pentru opera ce a lucrat și s'a tipărit la tipografia Statului, *Calendarul bunului cultivator*. Acéstă carte se distribuie pe la scoli în multe exemplare.

În 1861, se publică la Iași gramatica germană, de Eivas.

Intre 1860—1862, Eforia adoptă cele 4 volume de D-r Baraș, Zoologia, Botanica, Mineralogia și Geologia.

O fôrte importantă publicațiune istorică, apare în București la 1862, Tesauro de monumente istorice de A. Papiu ; acest jurnal va îmbogăți Istoria națională, alătura cu publicațiunea egalmente utilă, ce face în Iași D-l T. Codrescu, sub titlul de Uricar, încă din 1852.

*

Incheiam lucrarea noastră amintind, că, legea actuală a învățământului, s'a lucrat de Consiliul de Stat, în timpul dictaturei Domnitorului Cuza. Ea nu fu terminată de-

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

cât cu forțe puține zile înainte de încetarea dictaturei, fiind Ministru de culte și instrucțiune publică D-l N. Crețulescu.

Anexăm ¹⁾ adresa No. 2 a Consiliului de Stat din 18 Iunie 1864, prin care cere Ministrului instrucțiunii publice, să permită D-lui P. Poenaru, unul din membrii Consiliului a consulta lucrările și cărțile, *începându-se studiarea proiectului de lege pentru organizarea instrucțiunii publice.*

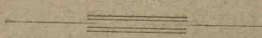
Va să șică la 18 Iulie, abia se începuse studiarea.

Luminile unor bărbați ca Bosianu, Poenaru, A. Crețescu, asigurară acestui proiect de lege, ori cât de iute lucrat, sorți buni. Revădut într'o noapte de D-l N. Crețulescu și de noi, Directorul său de la instrucțiunea publică, proiectul fu promulgat și deveni de atunci încóce închezășuitorul a tótă cultura națiunii române.

De sigur, acéstă lege a Consiliului de Stat, lasă multe de dorit, dér nu mai puțin ea coprinde multe înțelepte dispozițiuni, cari ne explică cum acéstă lege stă în picioare până astăzi, într'o țără unde numai stabilitatea legei n'a înflorit, și dupe ce aprópe tóte guvernele, ba și însăși constituanta a propus să se modifice !

Nu cunóscem obiect, care să tenteze mai mult péna unui istoric, ca acel al narațiunii progreselor îndeplinite sub imperiul legei de la 1864. Ministeriile, cari s'aú succedat de la 1864 până la 1868 și-aú tăiat largă parte de glorie, din aplicarea legei de la 1864, creând instituțiunile prevădute de ea, ba și neprevădute.

Dér nu este acésta mai mult misiunea condeiului nostru, de a face istoricul acestor timpuri mai noi, decí punem aci capét lucrării nóstre.

¹⁾ Veđi anexa.

TABELA MATERIILOR

	Pagina.
<i>Capitolul I</i>	1
Mórtea mitropolitului Meletie	Idem
Talat-Effendi și Duhamel	Idem
M. Sturza plecă din țeră	Idem
Gr. Ghica Domn Moldovei	Idem
Barbu Știrbeiü	Idem
Autorul martor plecării din Iași a lui M. Sturza	Idem
<i>Muntenia la 1849</i>	Idem
Eforia scólelor muntene inchise scólele la 1848	Idem
Reserva de bani în casa scólelor	Idem
Scóla primară din Lucaci	Idem
Spesele administrațiunei scólelor și a cancelariei Eforiei	Idem
Scólă de fete subvenționată	2
Burse pentru străinătate	Idem
Cărți pentru bibliotecă	Idem
Lefi profesorilor colegiului desființat	Idem
Reserva de bani pentru viitorul colegiü	Idem
Raportul Eforiei către Știrbeiü Vodă, despre starea generală a institutelor de sub administrațiunea sa. Scólele ce au rămas deschise în 1848, dupe cădere guvernului provisoriiü	Idem
Eforia pune pe studenții stipendiști și pe profesorii rămași de la Sf. Sava să traducă și alcătuiască cărți didactice	Idem
Correspondența între Eforie și departamentul bisericeii despre acesta	Idem
Alexe Marin cere a fi și el însărcinat cu traducerea unei cărți de fisico-chimie, ce a studiat-o D-lui la Paris. Eforia cere aprobare de la departamentul bisericesc. Răspunsul acestui departament	2 și 3
I. Bibescu, șeful departamentului bisericesc, refusă lefă fixă pentru lucrarea de cărți didactice	3
Insistența Eforiei asupra acestui refus	Idem
Anaforaua Eforiei la Domn tot pentru acesta	Idem
Se dă în fine D-lui Marin 300 lei pe lună	Idem
I. Zalomit rămâne la Berlin, peste timpul cât avea bursa; i se refusă însă ajutorul	Idem

I. Zalomit reintors e numit profesor de logică și morală, cu 800 lei lunar, dar nu i se plătesc. Reclamațiunile lui. Secretarul de externe raportază casul la Domnitor	Idem
Rezoluțiunea Domnitorului	Idem
Zalomit nemulțămît, reclamă direct la Domnitor, jalba lui	4
Eforia refusă în Noembrie 1849 lefi lunare profesorilor francesi Dolun și Dufour	Idem
Eforia acordă lui T. Anghelidis 800 lei pe lună, ca profesor de grécă și francesă	Idem
Penescu cel ântéiû dintre profesori ce presintă o carte lucrată: „Istoria Noului Testament“ (traducere)	Idem
Eforia o trimite în cercetarea mitropoliei.	Idem
Persecuțiunile contra profesorilor ce au luat parte la revoluție	5
— M. Iliescu, acusat de propagandă între preoții din sate, e arestat la Văcăresci. Idem	
— Blestemul Mitropolitului asupra celor contrari revoluțiunei; i se cere deslegarea blestemului	Idem
Schimbarea de redacțiune la „Fóia Sătéscă“	Idem
Relativ la internate, în 1849 se aplică regulamentul din 1847, privitor la plata celor 80 de galbeni pe an	Idem
Fiul pitarului Măldăreșcu primesce ajutore, ca să învețe „în vre-un pensionat privat“	Idem
Băneasa Elisabeta Știrbeiû patronând o scólă de fete sërmane în Bucuresci. Idem	
Raportul Eforiei către Caimacam ca s'o subvenționeze cu 500 lei pe lună. Idem	
Rezoluțiunea Caimacamului Cantacuzin	6
Circulara Eforiei din 20 Maiû 1849, către ocârmuirile județelor, cu referință la scólele sătesci	Idem
— Raportul Eforiei, din 4 Octombree 1849, către Domnitorul Știrbeiû tot cu referință la scólele sătesci, ca să nu se plătescă lefile învățătorilor pe cele 9 luni ale anului 1848, căci „și acei învățători au luat parte activă în evenimentele anului“	7
Decretul lui Barbu D. Știrbeiû către departamentul credinței, pentru a se da câte 200 galbeni pe an lui C. Bosianu, student al facultăței juridice din Paris	8
Eforia cere de la Domnitor a se acorda 250 galbeni pe an și lui C. Cornescu, „care a terminat colegiul la Paris și acum intră în învățatura dreptului“	Idem
Eforia scólelor primesce incunoscințare că s'a aprobat cererea de sus	Idem
Dr. Picolo se stabilește la 10 ctombree corespondent al Eforiei la Paris, cu 200 galbeni pe an	Idem
Tineri români în scóla de medicină din Constantinople cu învoirea Sultanului.	Idem
Domnitorul le acordă câte 2.000 lei de drum și 100 lei lunar.	Idem
Incă 150 lei lunar lui D. Nicu și 10 galbeni lui Pikipio, ca să studieze tot la Constantinople	9
Decretul Domnitorului către departamentul credinței pentru Pikio	Idem
Statul lefilor la finea anului 1849	Idem

	Pagina.
<i>Moldova</i>	9
Venirea lui Gr. Ghica nepropice culturai	Idem
Desființarea Epitropiei școlilor și alipirea acestora la departamentul Vorniciei averilor bisericesci. Decretul Domnesc relativ	Idem
In Februarie 1850 se desființază și comitetul central	10
Ce rămâne »sub deosebită Epitropie« ?	Idem
O mișcare favorabilă progresului școlilor în ultimele luni ale lui 1849	Idem
Primirea scolarului petiționar, V. A. Urechiă, de către Domnitorul Gr. Ghica, asigurările Domnitorului că se va redeschide Academia	idem
Epitropia desființază în 1849 bursa din străinătate a lui G. Panaitescu pentru pictură și litografie	Idem
Gr. Ghica continuă încă mulți ani această bursă	Idem
Vornicul bisericesc P. Casimir acordă bursă lui G. Eraclid din Roman	Idem
Alt ajutor de 70 galbeni anual lui Ioan Alinescu, medicinist la Viena, acordat tot de P. Casimir	Idem
<i>Cultura generală</i>	Idem
Literatura didactică reia un avânt	Idem
Geometria lui Sirot, aritmetica lui Francoeur, ambele traduse de I. Pop	Idem
Eforia cheltuia și bani pentru cumpărare de cărți fără folos: Enchiridion; 230 galbeni lui Pascal Iancu, ca să tipărească un vocabular-dialog turcesc, rusec și românesc	Idem
Caimacamul recomandă în Maiu 1849 comentarul dreptului comercial a lui T. A Rali	10 și 11
Waltenstein reorganizează muzeeul din București	11
Ce mai lipsea muzeeului, ca să fie perfect (!) ?	Idem
Progresul muziceii, Ludovig Guglielmi propune Domnitorului Șirbeiu înființarea unei școle filarmonice naționale. La ce trebuie a servi școla ?	Idem
Arch. Visarion propune reorganizarea așezământului coral	Idem
A. Petrino profesor de muzica vocală și instrumentală	Idem
<i>Anul 1850.</i>	13
Numirea unei comisiuni spre a alcătui o nouă programă școlară	Idem
Eforia chibzuesce redeschiderea gimnasiului în localul mitohului mitropoliei. Prin afiș Domnesc Eforia capătă încuviințare	Idem
Domnitorul continuă a trimite bursieri pe contul Statului în institutul privat a lui Monti	Idem
Tinerii în institutul Monti	Idem
Monti subvenționat cu 350 galbeni	Idem
Alt ajutor de 1.000 lei lui Canela, director de școlă privată în Buzeu	Idem
6.000 lei gratificație lui Gianiloni Ludovig	Idem
Domnitorul vizitează școlă privată a lui Carol Bucholtzer, subvențiune	Idem
Eforia priveghiază institutiunile private. Se urmărește închiderea școlilor neautorizate	14
Raportul comisiunii întocmită pentru alcătuirea programei învățământului în școlile din Muntenia	Idem
Programa studiilor în școlile primare	14—15
Idem idem în colegiuri seú gimnasiu	15

	Pagina
Programa studiilor în facultăți.	16—17
Programa în detaliu de materiile predate în gimnasiile din București și Craiova cu câte 6 clase	17
Cursurile facultative. Cursuri speciale de Legi. Curs special de matematici	17—18
Observațiile comisiunii la această programă	18
Comisia propune și un stat anume pentru lefii personalului didactic. . .	Idem
Eforia priveghiază afacerea cărților didactice și regulază socotelele scó- lelor pe 1847—1850	Idem
Raportul departamentului credinței de socotelele scólelor: banii făcuți economie în sumă de 1.450.000 lei se întorc vistieriei și nu se lasă scólelor	19
Ofisul lui Barbu Dimitrie Știrbeiu către departamentul credinței, asupra acestui raport	Idem
Prescurtare de socotela casei colegiului de la 1847—1850 inclusiv . . .	Idem
Ofisul domnesc ca să înceteze risipa de bani dați ca lefi pentru facere de cărți didactice. Domnitorul cere manuscritele profesorilor	20
Răspunsul Eforiei scólelor asupra acestei afaceri. Cari sunt profesorii cu uvragiile lor, pentru cari au primit simbrie.	Idem
Asupra acestui raport Domnitorul Știrbeiu întocmesce o comisiune care să cerceteze uvragiile cele mai de trebuință în scoli. Cari sunt aceste uvragii?	21
Atribuțiunile comisiunii	Idem
Comisiunea, în 20 Iunie, recomandă câte-va uvragii ca bune	Idem
Hill, membru în comisiune, propune respingerea traducerei lui B. Boerescu „Visul lui Scipione» de Cicero. Comisiunea o respinge	21 și 22
Domnitorul în 17 Octombrie ordonă deschiderea scólelor de la 1 Ianuarie 1851. Eforia alege profesorii și clasifică elevii.	22
Principiile recomandate de domnitor asupra învățătorei. Redă limbei ro- mâne dreptul său firesc în scóle. Limba latină, francesă, germană	Idem
Dispozițiuni prin cari se favoriséză admisiunea la funcțiunile publice ab- solvenții scólelor publice	Idem
Eforia numesce două comisiuni, ca să cerceteze și să clasifice pe elevii ce vor cere să intre în scóle.	Idem
Clasificațiunea elevilor la scólele primare se vor face de înseși profesorii. Pentru cursurile speciale tinerii trebuie a depune un examen general . . .	23
Eforia se ocupă de localele de scóle.	Idem
Se ordonă prin ofis domnesc redeschiderea scólelor din județe	Idem
Actele Eforiei relative la redeschiderea acestor scóle. 1) Circulara către cărnuitorii de județe să dea raport despre starea localurilor de scóla. 2) Pu- blicația Eforiei în jurnalul „Vestitorul» pentru alegerea profesorilor de scoli județene	Idem
Programa definitiv adoptată pentru cele 4 clase primare.	24
Domnitorul ordonă Eforiei să înceteze cu plata de lefi la profesorii gim- nasiului, de la 1 Decembre; să nu plătescă de cât acelor profesori, ce au pri- mit definitiva întărire	25
Eforia răspunde că profesorii n'au început a preda, dar sunt în diferite comisiuni și de aceea sunt plătiți. Adaogă și unele modifițiuni în programul gimnasiului	Idem

La 30 Decembre Eforia arătă rezultatul lucrărilor înaintate: 214 elevi înscriși; statul personalului școlii, din vechii profesori	Idem
Eforia mai cere o școlă primară în culórea de Verde, și înființarea clasei a IV în colórea de Negru (Lucaci)	Idem
Școlile vor începe la 8 Ianuarie 1851.	Idem
Se decide a se organiza »facultatea ingineriei«	Idem
Condițiuni de admisiune în această școlă	26
Se publică concurs pe ziua de 15 Aprilie 1851 pentru catedrele vacante de la facultatea de legi și de inginerie; la 20 Iunie pentru cea de istorie .	Idem
Tot la 20 Iunie concurs pentru catedrele de logică, morală, istoria naturală, fizică și chimie	Idem
Școlă militară de cadeți se redeschide și ea. Sumele acordate din bugetul școlilor, Domnitorul o vizităză	Idem
Seminarul mitropolitan se reorganizează și el, asemenea și cele eparchiale din țeră	Idem
Programul seminariilor de profesorul Nifon Bălășescu	Idem
Se decide organizarea unei pepeniere centrale de duși în 1850. Se organizează și o fermă model. Se întocmesce o comisiune ca să facă regulamentul acestei ferme model	Idem
— Știrbeiu cere Eforiei și organizarea unei școle de arte și meșteșuguri	27
În <i>Moldova</i> se redeschid și se reorganizează de asemenea școlile	Idem
Divanul general în locul Adunării obștesci	Idem
Gr. Ghica trimite la Divan și proiectul de regulament al școlilor, lucrat de o comisiune, dar mai ales de Petrache Casimir; la finea lui Septembrie Casimir móre	Idem
Divanul obștesc adoptă regulamentul acesta, care se și puse în lucrare .	Idem
Reînființarea internatelor de băieți. Raportul departamentului învățaturilor publice în această privință	Idem
Condițiunile de admitere	28
Internatul nu se deschide la data hotărîtă	Idem
Pentru școlă de fete se cumpără casele postelnicului Ion Ghica. Anaforaua sfatului administrativ în privința acestei școle, și rezoluția Domnitorului. .	Idem
G. Săulescu conduce reorganizația școlilor	29
Noul regulament școlar este superior tuturor legilor școlare anteriore; el asigură gratuitatea învățământului în <i>Moldova</i> ; etc.	Idem
Limba națională va fi <i>singurul</i> organ de învățământ	Idem
Cele 4 facultăți în învățătura înaltă	Idem
Secțiunile facultății filosofice	Idem
Prevedere în redactarea noii legi școlare	Idem
Școli pedagogice pentru a forma profesori primari	Idem
Profesorii învățământului secundar și superior	Idem
Tineri trimiși la universități streine	Idem
Cărțile didactice, traduse dupe cărțile usitate în Prusia. Cărțile premiate.	Idem
Noua lege înființază școli pe la sate, scopul pentru care se înființază . .	Idem
63 școli sătesci înființate mai ales pe moșiile mănăstirești	Idem

† Hrisóve de tãrguri și iarmaróce se vor da numai proprietarului, ce va avea pe moșia sa scóla elementarã	Idem
Programa scólelor elementare	29 — 30
— Elevi silitóri de la sate se vor trimite prin concurs la scóla județului, cu cheltuëla Statului.	30
Obiectele invëțate în curs de 4 ani la scólele sãtesci	Idem
Scólele primare din Iași	Idem
— Scólele de fete în tóte reședințele ținutale	Idem
Internate pe lângã fie-care scóla de fete	Idem
Încã 2 scóli filiale de fete în Iași	Idem
Programa scólelor de fete	30—31
Interne la scóla din Iași, pentru a se forma invëțãtore pe la scólele de fete.	31
Aceste vor invëța 5 ani cursul obicinuit, plus 2 ani pedagogia	Idem
Ce se cere pentru invëțãtorii sãtesci?	Idem
Cursuri primare la scóla de meserii și la cãsãrmi	Idem
• Scóli primare armenesci și evreesci	Idem
Invëțãmântul secundar: scóile reale, ferma model, scóile gimnasiale	Idem
Unde se înființã scólele reale?	Idem
Programa scólelor reale. Obiectele obligatorii	Idem
Obiectele speciale, scolarii obligați a și alege câte unul măcar.	32
Limbele streine se invãță în gimnasiu	Idem
Ferma model	Idem
Gimnasiul cu 7 clase, obiectele ce se predã	Idem
Scóla de móșe și chirurgie la facultatea de medicinã	Idem
La scóla de chirurgie se cere o clinicã de veterinãrie	Idem
Legea cea nouã (§ 64) relativ la seminarii	Idem
§ 84 dispune cã departamentul invëțãturilor publice e însãrcinat cu administrarea scólelor din Principat	33
Sfatul scolar și inspectorul general. Atribuțiunile lor	Idem
Numirea profesorilor prin concurs. Scóla preparandã de la Trei Ierarhi.	Idem
Inamovibilitatea corpului profesoral	Idem
§ 200 prevede biblioteca. Indatoririle editorilor și redactorilor de jurnale.	Idem
Buget anual pentru instrumente de fizicã și chimie, geometrie, mecanicã, medicinã, etc.	Idem
Scólele private depind de departamentul invëțãturei publice	Idem
Supresiunea pedepselor corporale din scóle	Idem
Cererea Episcopului de Roman de a chirotoni preoți netrecuți prin seminarii. Respingerea cererei	33—34
Primul rând de cãlfi din scóla de arte, seü maistri cu atestate	34
Anaforaua sfatului și înalta rezoluție, pentru suma acordatã elevilor ce vor ieși maistri din scóla de arte și meștesuguri, câte 500 lei de fie-care și cheltuiala drumului	Idem
Tinerii moldoveni, bursieri în strãinãtate, pe anul 1850, N. Ionescu și V. Donici chemați a se reintórce în țerã	Idem
Bugetul scólelor înainte de noua lege. Bugetul la începutul lui 1850.	35
Decretul lui Barbu Știrbeiu pentru organizarea unei galerii de tablouri.	Idem

	Pagina.
Wallenstein numit conservator al acestei galerii	Idem
3 tablouri represintănd încoronarea lui Știrbeiū la 4 Ianuarie	Idem
Se dau 400 galbeni artistului Satmari, acompt pentru aceste 3 tablouri.	Idem
Musica în 1850; activitatea capelmaistrului Herfuer. Arch. Visarion. Lu-	
crările lui Flechtenmacher pentru teatru din Iași, Wachmann pentru cel	
din Bucuresci	36
Trupa francesă în Iași, opera italiană în Bucuresci	Idem
Gramatica vocală a lui Petrino-Iași	Idem
Piesele din repertorul românesc	Idem
Efemeridele sciințifice din 1880: instrumentele de fisică la Bucuresci	Idem
Opera principelui N. Suțu	Idem
Gvernul moldav și expoziția din Londra, în palatul de cristal	Idem
Comisiunea însărcinată cu adunarea obiectelor de expus la Londra	Idem
M. Kogălniceanu însărcinat a preda la Constantinopole aceste obiecte	Idem
Lucrările de arheologie și istorie în Moldova: lucrarea lui N. Istrate	Idem
Scôla de aplicație pe timpul iernei pentru aspiranții de ingineri la po-	
durii și sosele. Scôla se deschise abia în iarna anului 1851—1852	Idem
Albina românescă și gazeta de Moldova, ale lui G. Asaki	Idem
Jurnalul Zimbrul a lui T. Codrescu, etc.	37
Expozițiunea a 235 obiecte din scôla de meserii, în 1850, 30 Aprilie.	
Domnitorul o vizitează	Idem
Temelia casărmei de la Copou, arhitect profesorul A. Costinescu	Idem
Spatarul Grigore Cuza succede lui Nicu Ghica la departamentul bisericesc	Idem
Examenele de iarnă din 14—28 Februarie.	Idem
Inființarea grădinei Kiselef	Idem
Escursiunea lui Gr. Ghica în Nordul Moldovei în 1850, vizitează scôlele.	
La Tergu-Nemțu se pune temelia scôlei primare. Gr. Ghica donă și el 3.000	
lei arhitectului și meseriașilor	Idem
Anul 1851—1852	39
Sfeștanie la 3 Ianuarie 1851, pentru redeschiderea scôlelor	Idem
Profesorii nooi, numiți prin concurs. Cine sunt anume?	Idem
Statul lefilor aprobat de B. Știrbeiū, cu ore-care reserve	39—40
Eforia cere aprobare pentru tipărirea unui Catehism	40
Cursul de filosofie să rămână nefăcut un an. I. Zalomit însărcinat cu pre-	
darea Istoriei universale	Idem
Eforia cere întărirea provisorieja lui Zalomit pentru filosofie, de la clasele	
IV—VI, cu o 1.000 lei pe lună	Idem
Istoria naturală în clasa IV și fisică într'a V	Idem
Orariul gimnasiului din Bucuresci	Idem
Desființarea contractelor cu Monti, Vairaigne și Hurard	Idem
Lui Monti Eforia nevoită a'i da ca despăgubire 47.750 lei	Idem
Monti director internatului de la colegiū. Actele pentru acêsta	Idem
Léfa lui Monti.	41
Eforia dobândește de la Domnitor, din casa Statului, 850.000 lei pe a-	
nul 1851	Idem

Deschiderea scólelor din Cerneți, Ji, Têrgoviște, Slatina, Brăila, la Fe-	
bruarie 1851	41
Profesorilor din județe li s'uu plătit caii de poștă, spre a merge la post .	Idem
Craiovenii și locuitorii din alte județe se jeluesc că n'au scoli. Resoluția	
lui vodă	Idem
Scóla de la Roșii-de-Vede se strêmută în Măgurele, cea din Cerneți la	
Severin	Idem
Scóla la Caracal	Idem
Pentru a activa deschiderea scólelor din județe, Eforia cumpără o căruță	
nouă cu care directorul scólelor să mergă prin județe, pentru a grăbi reînfi-	
ințarea scólelor până în Septembrie	Idem
Cumulul de catedre.	Idem
Departamentul îndemnă pe Eforie să nu îngădue ca I. Zalomit să predea	
2 cursuri.	Idem
Preotul Al. Popescu profesor prin concurs la catedra de Catehism a liceului	42
Concurs pentru 4 catedre	Idem
Iulius Baraș, doctor, profesor de Istoria naturală la colegiul din Bucuresci	Idem
Concursuri pentru catedrele de legi și matematici	Idem
La 14 Iulie 1851 solemnitatea examenului general și împărțirea premiilor	Idem
Discursul domnitorului Știrbei. Populațiunea scolară până în Iunie 1851	Idem
Eforia plănuesce (în 1851—52) a clădi o casă pentru un internat de 300	
de elevi, pe un loc al mănăstirei.	Idem
Nuoi dispozițiuni ale Eforiei cu reinceperea noului an scolar	Idem
Raportul Eforiei scólelor la Știrbei vodă	43—44
Tabla de învățăturile, ce au a se urma în cele 6 clase ale gimnasiului din	
Bucuresci, pe anul 1851—1852. Clasele complimentare (VII și VIII)	44—45
Programul acesta mai primesce modificări	45
I. Pop numit inspector în colegiū (sub-director), la 1 Septembrie 1851.	
Obligațiunile lui	Idem
Decretul Domnesc relativ la această numire și modificările în programul	
proectat de Eforie pentru colegiū	45—46
Cursurile de legi deschise la 15 Noembre	46
Intărirea personalului facultăței de legi	Idem
Reorganizarea gimnasiului din Craiova. Clasa III unită cu IV.	Idem
Profesorul B. Caloianu raporteză însă că sunt elevi pentru câte-și 4 clase	Idem
Profesorii numiți la acel gimnasiū	46—47
Subvențiune de 400 galbeni pe an pensionatului Raimond din Craiova	46
Incercare de inovațiune în orariul scólelor primare din capitală.	47
Pedepsa corporală desființată în Țera Română prin «circulară către	
D-nii profesori de clasa III și IV primară»	Idem
Eforia cere a se înființa inspectorii pentru scólele din județe, căci numai	
un revisor nu ajunge. Eforia cere încă 2 revisori. Serdarul Christofor Butate	
și Simonide, cu lătă de 800 lei lunar	47—48
Sêrbătorile ce se țin peste an	48
Numirea de profesori la scólele normale din județe	Idem

Jurnalul Eforiei pentru deschiderea de școli primare prin județe. Profesorii numiți, înlesnirile și îndatoririle lor	48—49
Încă o școală primară între colorea de Verde și Albastru, pentru înlesnirea copiilor, posturi de suplinitori	49
Eforia ocupându-se de cărțile didactice. Numire de comisiune pentru cercetarea unei aritmetici.	49—50
Comisiunea întârzie lucrarea sa. Jurnalul Eforiei hotărăsece totuși: să se tipărească manualul de aritmetică a lui A. Marin în 5.000 exemplare; ce să se predea în cele 4 clase?	50
La 21 Aprilie Eforia serie directorului tipografiei Andrei Adamovici pentru acesta	Idem
La 3 Septembrie Alexe Marin prezintă un manual prescurtat de aritmetică pentru clasa I și a II primare. Rezoluția lui P. Poenaru. Comisiunea; A. Orăscu, Pavel Vioreanu	51
Altă aritmetică a lui Stilescu V.; apoi a lui A. G. Poenaru. Eforia le recomandă pe câte trele comisiunei (Orăscu, Pavel) spre cercetare	Idem
Comptul imprimatului celor 5.000 de exemplare (8.139 lei, parale 20) din aritmetica lui Marin	Idem
Se mai dă lui Alexe Marin, pe lângă suma de lei 1.481, parale 20, încă 1.000 lei	Idem
Modificațiuni la regulamentul confecționării cărților didactice	Idem
Dicționarul Eleno-român a lui G. Iónide. Domnitorul aprobă a se plăti lui Iónide pentru acesta. Cât?	Idem
Barbu D. Știrbeii ocupat de redacțiunea <i>Foiei Sătesci</i>	Idem
Școala de fete de la Sf. Spiridon. Actele relative. Se propune o subvenție de 600 galbeni pe an pensionatului Contesei de Grands-Pres.	52
Directora școlii de fete de la Sf. Spiridon: Polcovniceasa Iacobsohn	Idem
Până la găsierea localului se închiriază casa lui Manuc pe podul Têrgului-de-afară	Idem
Școala de fete din Craiova.	Idem
<i>Moldova.</i>	Idem
Gazeta de Moldova anunță desbaterea asupra noului aședământ al școlilor (articolul lui Asaki)	52—53
Promulgarea de Ghica a noului aședământ școlar, în 1 Ianuarie 1851	53
Examenele de iarnă se țin în Aprilie 1851. La Socola însă la 5—15 Februarie	Idem
Ghica vizitează la 18 Aprilie școala de fete de sub direcția D-lui D. Lăzărescu	Idem
La 15 Iulie se termină examenele de vără în Iași	idem
Deschiderea internatului de băceți pe anul 1851—1852	
Buletinul oficial și gazeta de Moldova publică acesta; 120 elevi: 80 burșieri, 40 solvenți cu 2.000 lei anual. Condițiile de admitere	53—54
Se scade prețul solvenților de la 2.000 la 1.200 anual. Anaforaua sfatului cârmuitor și rezoluția Domnitorului	54
Entusiasmul redeschiderei acestui liceu	Idem

Aug. Tr. Laurian, în locul lui G. Săulescu, reorganisează liceul, ajutat de N. Ionescu, Chinezu și Cosin	54—55
Zacharia Columb predă latina	
Vechii profesori rămași: Vasiliu, Pop, Econ. G. Ionescu, Partenie Antoniu Patriciu	55
Director internatului Part. Patriciu.	
Cursul de științe naturale: Stamate: Cursul superior, Gr. Cobălcescu: cursul inferior. Iordan limba franceză cursul superior, Metaxa limba elină. Idem	
Ocupațiunea rusescă continue. Guvernul introduce limba rusă în seminar, ba și în gimnasiu. Consulul rus recomandă mai multe persoane din Basarabia	Idem
Gr. Ghica aprobă pe Al. Ratcu	Idem
Se scrie consulului ca să vină Ratcu, cu lefă de 6.000 lei anual plus spe-sele drumului	Idem
Ratcu cere 6.000 lei cheltuiala drumului, la 8 Februarie 1852. I se aprobă	Idem
In anul 1851 s'au redeschis numai 4 clase, a V se înființă în 1852 ș. a. m. d. în cât 7 clase complete sunt în 1855	Idem
Ce au devenit elevii din clasa mai înaintată a redeschisului liceu; Dabija Culiianu, Mărzescu, etc. ?	Idem
Se simte îmbunătățire și în școlile primare, prin inspecția activă a lui Laurian	Idem
Dificultățile școlilor primare din județe pentru local și material	Idem
Inercarea de a se mări bugetul școlilor, Sfatul Administrativ nu aprobă	56
Anaforaua sfatului pentru a înlesni ținerea școlilor din târgurile tinco-tale din veniturile școlii iar nu din efortiile acelor târguri	Idem
Efortiile județene obligate numai de a trimite în comptul lor la Iași câte 2 scolarî pentru școla de arte, și acesta pentru câte-va efortii: anaforaua sfa-tului	Idem
La 18 Iunie (vacanția sosise) se deschide școla publică din Dorohoiu	Idem
350 lei, donați de D. Hasnaș, școlii din Fălticeni pentru cărțile elevii săraci	57
Vasile Apostoleanu numit la 4 Ianuarie 1851 inspectorul școlilor din dis-tricte	Idem
Școla de fete sub direcția lui Lăzărescu, D-nă Fani Enhard, angajată ca guvernantă și profesora de lucru la această școlă	Idem
Reorganizarea seminarului Veniamin: Anaforaua Divanului obștesc. Re-soluția. Legea și programul seminarului Veniamin	Idem
Școlile catihetice ținutale conservate	57—58
Noua lege a seminarului judecată de D. profesor Erbiceanu	58
Profesorii ce au fost chemați la seminariu în 1851	Idem
Gr. Ghica, vizitând Huși, alege însuși casele pentru seminar, care s'a des-chis în Octombrie 1851, dupe planul făcut de Suchopan, egumenul de Dol-jesci.	Idem
<i>Cultura generală</i>	Idem
Școlile române pentru israeliți. Programa acelor școli. Intreținerea	58—59
In Iași nici un pas nu s'a făcut în această privință	59
Alex. Teriachiu orânduit de domnitor a merge în Prusia să studieze or-ganizația școlilor..	Idem

	Pagina.
40 galbeni pe an lui G. Popovici care studia medicina la Lemberg.	59
Gr. Ghica donéază 6.000 lei cabinetului de sciințe naturale.	Idem
Concurs între geometri pentru un noú plan topografic al Iaşilor	Idem
Eclipsa din Iulie 1851 studiatá de Th. Stamati. Polemica din astá causá în jurnalele Zimbru și gazeta de Moldova	Idem
Egumenul grec de la Trei-Ierarchi vopsesce fără control icónele vechi	Idem
G. Maki protestéază	Idem
Egumenul grec a topit policanprul cel mare de la Vasile Lupu. Scolarii liceului, inflácaráfi de la ora de retoricá a profesorului N. Gusti, amenință pe egumen cá își smulg barba de va topi și al II policandru. Acest policandru e scápat	Idem
Redeschiderea bisericeii la 2 Decembre 1851	60
Asaki protege pictura. Tabloul bátáliei de la Baia a lui Ștefan cel Mare În Țéra Románescá Domnitorul acordá protecțiune mái eficace frumóselor arte	Idem
Se cumpără câte-va tablouri de la pictorul Leca pentru museul de picturá Raportul Eforieii spitalelor	Idem
P. Alexandru cu bursa de 4 ani, din casa scólelor, spre a studia pictura la Roma. La 1856 el e la Paris	Idem
„Planul pentru un conservator românesc” înmánat lui Știrbeii	Idem
Resoluția nefavorabilá a lui Știrbeii	Idem
Proiectul cu rezoluția, trimis la Eforie. Resoluția Eforieii.	Idem
Artiștii Wachmann și Wiest	Idem
Proiectul lui Wiest pentru o scólá de musicá. Resoluția mái favorabilá a lui Știrbeii	idem
Subscripțiune, culésá prin reînființarea societáței filarmonice, pentru a se realisa proiectul lui Wiest. Eforia primesce. Domnitorul rânduesce comitetul pentru adunarea subscripțiunilor	Idem
Teatru Național, Alexandri și Millo. Teodorini și Poni. Teodoru și Bonciu D-nele Sterian, Gabriela (Luchian) și Nini Valeri	61
Repertoriul dramatic din 1850—52. Poetul Romantic, Cucóna Chirița, Un trântor cât dece, Musa de la Burdujeni, Șoldan Viteazul, Inturnarea Plăeșilor, Bravo de Venéția, Schyloc (Neguțátorul din Venéția)	61—62
Beneficiú pentru incendiații din Bérlad	61
Matei Millo calátorind spre Bucuresci.	62
Trupa francesá sub Delmary	Idem
Millo oprit a trece în Țéra Románescá. Millo la Bucuresci. Intórcerea la Iași Operá italianá la Iași. Pietro Tozoli, D-na Tufaldi.	Idem
Artiștii Conski, Miculi și Frankelstein la Iași și Bucuresci	Idem
Miculi scrie musicá románá	Idem
Comisiunea de cărți didactice din Bucuresci, la 1851. Cărți aprobate prin decret domnesc	Idem
Ținerta registrelor de A. Pop. Gramatica románá de I. Pop. Epitomae Historiae Graecae de Maxim. Geografia de Genili. Gramatica románo-ger- maná de Limburg. Introductio in linguam latinam, de Maxim. Isus Hristos seú legea nouá, de Penescu. Abecedar román de G. Șeulescu. Gramatica ro-	

mână de Vasile Ianovici. Gramatica română de K. Platon. Gramatica română de N. Măcărescu. Dicționarul românesc de Stamati. Prescurtare de geografie sfântă de arhiepiscopul Dionisie. Urziri istorice de Neofit Scriban. Geometria descriptivă de A. Orăscu. Logica judecătorească de Al. Aman. O șeșetore la țeră, de Ant. Pan.	62
Fabule, de Sërbu. Dicționarul eleno-română de Ioanid	Idem
Librarul Ioanid editază cărți rele	Idem
Pleiada de bărbați din Moldova	63
Literatura cădută în Bucuresci	Idem
Schwartzenberg și gazeta Transilvaniei	Idem
Gr. Ghica călătorește în Moldova	Idem
Mihul Stârcea de N. Istrate. Polemică în privința lui	Idem
Fundațiunea jurnalului Zimbrul și supresiunea lui	Idem
Presa Bucuresci, Iași, Galați și Ardeal	Idem
<i>Junimea română</i> , jurnal publicat la Paris	64
Alegerea mitropolitului Sofronie Miclescu	Idem
Donațiunea lui Gr. Krupeski pentru scóle	Idem
Alergare de cai la Iași	Idem
Sigiliul nunicipalității Iașilor	Idem
<i>Cap. IV. Anul 1852—1855</i>	65
Redeschiderea scólelor. Dividerea clasei I-a gimnasiale în 2 secțiuni. Originea gimnasiului Lazăr. Raportul despre acesta. Publicațiunea relativă în Vestitorul românesc	Idem
Fondul casei scólelor speculat. Log. I. Văcărescu se împrumută din acest fond	66
Religiunea adaosă în programul gimnasiului la 1853	Idem
Limba Latină continuă în clasa VI. Câte 1 profesor de fie-care clasă. Raportul Eforiei ad-hoc. Limba română studiată comparativ cu latina	Idem
Lefile profesorilor	67
Evenimentele politice împiedică scóla	68
Ocupațiune nouă rusescă. Gr. Ghica părăsesce tronul. Generalul Urusof în fruntea guvernului moldav. Generalul Budberg la munteni și președinte divanului ambelor Principate. Conte Ostensaken vice-președinte în Moldova. Acte relative la scóli din timpul ocupațiunii rusesci	Idem
Budgetul pe 1854 și raportul către generalul Budberg	Idem
Adaosele la buget pe 1854	Idem
Pensionatul de fete din Sf. Spiridon. Scóla din Ploesci	69
Bugetul scólelor muntene pe 1855. Lista profesorilor de la St. Sava la 1854. Idem	Idem
Facultatea de drept din Bucuresci în 1855	70
Ingineria civilă. Scóla relativă	Idem
Bursieri în străinătate	Idem
Museu, bibliotecă, pinacotecă, etc.	Idem
Pensionatul Elisabetan.	Idem
Scóla de fete la Slatina	Idem
Simeon Marcovici demisionază de la catedră și trece la Eforie. A. Drugeanu suplinesce retorica	Idem

Jurnalul pentru numirea ca profesor de istorie la Sf. Sava a lui Alecu Krețescu	70
Nestor și Iacomî profesori	71
Jurnalul Eforiei pentru numirea lui Andrei Nestor ca adjunct și a unor supleanți. Mihail Căpățineanu și M. Iacomî supleanți	Idem
Serdarul Genili mort. Paul Dimitrie și șerban Alexandrescu suplinitori	72
Decretul de numire a lui Drugeanu în locul lui Sim. Marcovici	Idem
Concurs pentru catedrele vacante de la Sf. Sava, Craiova și județe	72—73
Roques suplinitor de limba franceză	73
Catedrele de la Sf. Sava	73—74
D. Theot demisionază de la limba franceză. Monti chemat a' l înlocui.	74
Domnitorul aprobă înființarea unui al II-lea internat de 20 stipendiți	Idem
Pensiionatul Riureanu și Bucholtzer	Idem
Prefacerile de la gimnasiul din Craiova. Înființarea clasei IV gimnasiale. Profesorul Fontanini la clasă IV. Asemene Dufour la clasa IV și V	75
Prohibițiunea cumulului de catedre	Idem
Ordinul Eforiei către profesorii gimnasiului, să oblige pe scolari a redacta lecțiunile	Idem
Jurnalul Eforiei pentru acordare de premii la scolari	76
Dacă preoții pot fi preferiți ca învățători de religieune în școlile județene și ca învățători sătesci	Idem
Înființarea catedrei de limba latină la clasa IV	Idem
Facultatea de drept în 1852—1853	76—77
G. Costaforu profesor de drept civil și penal	77
Raportul Ini Bozianu asupra facultăței. Ștefan Ferechide la catedra de drept administrativ	77—78
Programul facultăței de drept din 1853	78
Domnitorul nu încuviințază programul	Idem
Raport nou la Domnitor în această privință. Program nou și orariu al facultăței de drept	79—80
Primul contingent de absolvenți ai facultăței de drept cu numele lor	81
Raportul departamentului credinței către Domn în privința acestui contingent	81—82
Departamentul dreptăței al Principatului țerei românesce către departamentul credinței pentru tinerii absolvenți ai facultăței de drept	82—83
Numele tinerilor și gradul învățătorei, din 27 Ianuarie 1855	83,
Reforma scolară munténă din 1855	Idem
Neajunsurile ce le vede ministrul din cauza relei sisteme	83—84
Consecințele acestei rele sisteme: tinerime ușoră, trândavă, fără principii, rebelă, pretențioasă, infumurată, etc.	84
Reforma dupe programa franceză de sub imperiū. Consiliul profesoral	Idem
Programul proiectat de ministru	Idem
Resoluția Domnitorului asupra raportului ministrului. Observările ce le face Domnitorul	Idem
Departamentul credinței comunică programa și rezoluțiunea Domnăscă în cercetarea Eforiei, care orânduiesce o comisiune	84—85

Subvențiune anuală fiului lui S. Marcovici, medicinist la Paris. Refus de ajutor lui B. Boerescu spre a continua dreptul la Paris. 1854 Paul Vioreanu obține bursă de 250 galbeni, ca să facă dreptul la Paris	85
Tinerii bursieri trimiși în 1855 sunt: Duoii studenți la drept, unul ingineria civilă, unul studiul pedagogiei	Idem
Ei se vor trimite prin concurs. Regulele concursului	Idem
Art. 1. cere de la concurenți bacalaureatul. Nici unul din scolarii ce urmau cursurile superioare de drept și inginerie la Sf. Sava, nu aveau diplome de bacalaureat	86
Protestul lui C. Boerescu, C. Exarcu, V. Petrescu la Eforia școlilor contra acestui articol	Idem
Raportul Eforiei la Domn, prin care cere încă o a V-a bursă pentru matematici	86—87
Hotărîrea de încuviințare a acestei cereri, de către Domnitor	87
Numirea comisiunei pentru examinarea persoanei destinate pentru studiul pedagogiei	Idem
Efectul protestului scolarilor contra cererii bacalaureatului: jurnalul Eforiei cu modificările făcute concursului	87—88
Fiul logofetului Scarlat Gr. Ghica, trimis în Franța pe contul Eforiei, fără concurs, spre a studia dreptul. Actele relațive: petiția logofetului, Domnitorul pune rezoluția: »să nu se mai amâne a sa trimitere«, adresa secretariatului către Eforie. Eforia îl trimite pe 4 ani, cu 240 galbeni pe an + 40 galbeni cheltuiala drumului!	88—89
Raportul Eforiei la Domn pentru rezultatul concursului de la 1 Septembrie 1855: s'a prezentat numai pentru pedagogie institutor Gr. Vlădescu din Focșani. Notele obținute de candidat. Eforia e de părere a i se acorda bursa. 89	89
Se proiectează în 19 Iulie 1855 a se mai trimite în străinătate: 2 tineri pentru agricultură și 2 la o școală de arte. Petru Aurelian se presintă a fi trimis pentru agricultură	Idem
Bugetul școlii de agricultură, cheltuelile acestei școli și a școlii de duși . 90	90
25 elevi interni în această școală, 1 profesor de agronomie și 1 de limba română	Idem
Totuși pentru această școală 1 revisor și 1 inspector câte cu 800 și 945 lei lunar	Idem
Mai era în personalul școlii un meșter ferar și 1 meșter lemnar	Idem
Persnnalul școlii de duși: un săditor de duși (9.729 lei), 2 familii milaneze și un colaborator (publicist) câte 200 lei lunar	Idem
Venitul școlii de arte, cheltuelile ei	Idem
Ucenici interni. Personalul școlii. Bugetul cumpărării de instrumente	Idem
Oficiul Domnitorului Știrbeiu către Eforie pentru proiectul de școală de comerț, prezentat de marele Clucer Bengescu II	90—91
Eforia primesce înființarea școlii de comerț. Chibzuirile sale	91
Programa școlii comerciale	91—92
Rezoluția Domnitorului că e peste putință a se întocmi de o dată complet această școală. Intocmirea lui	92
Lucrul rămâne baltă până în 1857	Idem

	Pagina.
Decretul Caimacamului Alex. D. Ghica, din 11 Ghenarie 1857, pentru scôla de comerciù	92—93
Marcu Antoniu Canini cere să fondeze, cu aprobarea guvernului, un institut <i>filolôgo-sciințifico-comercial</i>	93
Scôla ostășescă continuă cu subvențiune din casa scôlelor. Generalul Budberg în favôrea ei	Idem
Eforia preocupându-se în 1855 de scôla normală preparandă de instituțori și institutôre. 30 bursieri de la Sf. Sava, 10 fete bursiere pentru acêstă scôla.	Idem
Raportul Eforiei scôlelor către Domnitor în privința acestei scôle normale.	93—94
Pensionatul de fete de la Sf. Spiridon. Actele relative pentru clădirea lui.	94—97
Tôte lucrările de corespondență nu dau rezultatul dorit. Fetele continuă a fi bursiere prin pensionate private	97
Ana Iacobsohn în fruntea pensionatului domnesc de fete.	Idem
Pensionat de fete la Buzău, în 1852	Idem
Părinții de prin județe își dau fetele la scôlele publice de băeți	Idem
Eforia, prin circulare la institutori, opresce primirea fetelor în scôlele de băeți.	97—98
Scôla de fete Lazăr-Oteteleşianu din Craiova; bugetul, cheltuelile	98
Scôla de fete sêrmene din Bucuresci. Donațiunea Clucerului D. Urian de 10.000 lei în 1854	Idem
Raportul Eforiei la Domnitor pentru scôlele primare: să se unescă clasa III cu a IV, la unele orașe; să se despartă clasa IV de a III, la alte orașe	98—99
Resoluția Domnitorului, prin departamentul credinței, relativ la raportul de mai sus	99
Instrucțiunile Eforiei, în 37 de articole	Idem
Scôlele sătesci. Cei 2 lei, darea sătenilor pentru scôle, distrași de la scop	Idem
Resoluția Domnitorului pe raportul Eforiei, din Decembre, relativ la scôlele sătesci	Idem
Departamentul credinței insistă pe lângă Eforie să împace cheltuelile scôlele de agricultură și arte cu redeschiderea scôlelor sătesci	Idem
Anaforaua departamentului bisericesc către Domnitor, tot pentru scôle sătesci	99—100
Tot relativ la scôlele sătesci, alte 2 acte	100—101
Raportul Eforiei la Domnitor pentru deschiderea pe la județe de cursuri pregătitoare a învățătorilor sătesci. Chibzuirile Eforiei	101
Sporirea lefeii revisorilor de scôle sătesci, din decimala lefilor învățătorilor.	Idem
Raportul departamentului credinței către Domnitor, în acêstă privință.	Idem
Resoluția Domnitorului	102
Regulamentul întocmit de Eforie, pentru pensionate și scôle private de băeți și fete	192
Scolarii învățând pe la zidurile bisericeii. Eforia scrie departamentului credinței să oblige pe epitropi bisericeilor locale, cari au chilii, a da una ca sală de studiù	103
Răspunsurile epitropilor dupe la biserică	Idem
Lista scôlelor ținute pe la biserică. Observațiile revisorului general.	103—104

Subvențiunii și ajutóre scólelor private în 1852: 5.000 lei D-nei Maria Tepeghiósa directóre de pensionat de fete; 200 galbeni pensionatului Mitilineu; 200 galbeni D-nei Elisa de Blaremburg, mai apoi încă 100 galbeni	104
Discursul solemn al lui C. Bozianu, la examenul din 1851—1852. Constatările din discursul său.	104—105
Impărțirea premiilor. Discursul Domnitorului, laudă pensionatul Bucholtzer	105
Din statistica anului 1852—1853: gimnasiul cu 8 clase, 333 elevi; facultatea de legi cu 21 studenți; 828 elevi în 4 scóle primare din capitală; scólele din județe cu 2.915 elevi; scólele de fete din județe cu 135 eleve; învățământul privat: 5.240 scolarî, etc.	Idem
Examenele pe 1853—1854. Discursul solemn. Tabela statistică din acest an, comparată cu cea din anul trecut	Idem
Causele scăderei. Spor în 1855	Idem
Lista personalului didactic din scólele muntene	Idem
Consiliul scólelor din Iași	106
A. Tr. Laurian în locul lui Săulescu, inspector general al scólelor	Idem
Progresul scólelor moldovene	Idem
Acest progres amenințat în 1853, prin ocupațiile străine	Idem
De unde venea amenințarea?—Boerîi, memoriul lui N. Suțu	Idem
Sfatul cărmuitor suprimă prin raportul lui Budberg memoriul lui N. Suțu	idem
Condeiu simpatie pentru românî, pe marginea acestui raport al sfatului	Idem
Resoluția lui Budberg pe raportul sfatului cărmuitor	Idem
N. Suțu, rușinat, se apără în 1855 în jurnalul Zimbrul	106—107
Laurian trimis cu o misiune în Europa. Ziarul Zimbrul și acea misiune.	
Barnuț ține locul lui Laurian	107
Războiul de la Dunăre și scólele române. Complectarea gimnasiului	Idem
Scóla centrală de fete din Iași. D. Lăzărescu își dă demisiunea din directorat; suplinite provisoriu de D. Stoica, numit definitiv serdar Petrăche Costandache	Idem
Orfanotrofia din Iași, fondată de vodă Gr. Ghica, în 1 Ianuarie 1852. Progresul sub Anastasie Fētu. 15 móșe cu diplome, în 7 August 1855	Idem
Seminarul Veniamin. Cërta între rectorul Filaret Scriban și epitropia Seminarului. Manifestații lui Scriban, la examenele de vëră din 1852—1853	Idem
Clasa VI la seminar în 1853—54. Seminaristiți eșiți cu patru clase, în 1852, 53, 54 și 55	Idem
Numărul internilor din seminar	Idem
Lista profesorilor din seminar, după D. Erbiceanu	108
Programa și orariul seminarului pe 1853—54	idem
Filaret Scriban archiereu, 1852	Idem
Seminarul de Huși întocmit de episcopul Meletie, dupe modelul celui din Iași	Idem
Alți profesori ai seminarului, în 1854	Idem
Seminarul de la monastirea Neamțului	Idem
N. Istrate director la Departamentul cultelor, rânduesce o comisiune să cerceteze starea seminarului	Idem

Suchopan acasă pe Neofit Scriban, că a dat modeluri de retorică din Voltaire și Părinții Apusului. G. Săulescu demisionază din comisiune	Idem
Budgetul seminarului pe 1853	108—109
Școlă primară în Odobesci, cerută de tîrgoveți; la Panciu școlă primară urbană în loc de sătescă; la Piatra școlă filială de fete	109
Școlă de fete la Bêrlad, prin 80 galbeni din partea orașului și din fondul Codrênu. D-ra Evoschi numită institutóre	Idem
N. Codrênu lasă prin testament 8.000 galbeni pentru scoli în Bêrlad. Ce s'au făcut acei bani?	Idem
Școlă de fete din Tecuciú (1854). Profesóra D-na Elena Cernat.	Idem
Austriacii închid școlă lui Rosali (Septembre 1854), luându'i localul.	Idem
Hrisovul Domnesc din 1852, pentru organizarea școlêi primare din Têrgul-Nêmțului de către Neonil, starițul monastirei Nêmțu și Secu	109—110
Școlêle sătesci în Moldova. Preocuparea ministrului de instrucțiune	110
Contractele de arendarea moșiilor monastiresci, cu obligațiunea de a construi local de școlă, dupe anume plan. Actele relative pentru local și formarea de învățători	110—111
Anaforaua la Înălțimea sa și rezoluția acestuia, relativ la școlêle sătesci.	111—112
Luare de dispoziții în consecință, relative tot la școlê sătesci	112—113
Conform acestor dispozițiuni s'a scris la revisor, inspector general, la comitetele de inspecțiune, etc.	113
Lista generală a școlêlor la cari se cereau de fișii-care câte o școlă elementară	Idem
Se decide, ca în 1854 să se deschidă 15 școlê sătesci. Învățători dintre seminaristi ce au renunțat la preoție. Bucuria lui Laurian pentru acesta. Lefă de 100 lei învățătorilor. Primele scoli proiectate.	Idem
Ministrul instrucțiunei cere a se îndatora și monastirile (chinoviile) pămentesci să facă scoli pe moșiile lor	113—114
Referatul departamentului adus în desbaterea sfatului, pentru școlă preparandală.	114
Proect pentru înființarea institutului preparandal	114—115
Ambele aceste cereri (chinoviile și școlă preparandă) sunt aprobate. Se face cunoscut Mitropoliei ca să dea măcar 2 odăi în mitropolie, pentru șederea provisorie a 25 învățători sătesci. Raport la Domn pentru acestea	115
Măsura ca monastirile închinatê să clădescă școlê pe moșiile lor, revocată în timpul ocupațiunilor străine. Revenind Gr. Ghica, departamentul averilor bisericești cere din nou această obligațiune, prin anafora la Domn	Idem
Interpretarea § 16 din regulamentul scolar, privitor la monastirile închinatê și chinovii	115—116
Local pentru bibliotecă și muzêu, în Bucuresci	116
Iulius Baraș propune Eforiei cumpărarea primelor colecțiuni din sciunțele naturale	116—117
Prima linie telegrafică în Moldova. Prima telegramă. Cât costa o telegramă?	117
Comisiune pentru fixarea măsurilor diverse, în uz în Muntenia	Idem
Têrile române provocate a lua parte la expoziția din Paris (1855)	Idem

Chestiunea bănescă dintre epitropia școlilor și cabinetul de științe naturale din Iași	117—118
Artele plastice nu fac mari progrese. În Iași, casarma de la Copoii ca lucrare arhitectonică.	118
Elevul Petru Mateescu (din Muntenia) trimis la Viena pentru pictură, cu 240 galbeni pe an. <i>Fuga în Egipt a Familiei Sfinte</i> (tablou)	Idem
Expozițiunea la Iași de 20 tablouri ale lui Schiller (din Iași), reintors în țară de la studiul picturii. Schiller însărcinat de V. A. Urechia să restaure tablourile din pinacoteca de la Iași	Idem
Musica vocală face progres în Iași, prin maestrul I. Cart.	Idem
Jurnalul Eforiei din Bucuresci, prin care Wachmann e numit profesor de muzica vocală la școala primară din vopsăua de Verde, cu lăfă 400 lei lunar. Idem	
Actul Departamentului bisericesc către Eforie, pentru un așezământ coral	118—119
Imnul compus de Wachmann, cântat de elevii școlilor primare la examenul din 1853	119
Opera italiană la Iași și Bucuresci. Genul de comedii naționale, drama franceză de Boulevard. Artiștii Millo, Caragiali, etc. și școala declamatorie a lui Pascali.	Idem
Renascerea teatrului român, când și cui se datorește? Piese publicate de <i>Ateneul român</i> din Bucuresci	Idem
<i>Bibliografia</i> schițată a acestor ani: Jurnalul <i>Steaua României</i> a lui M. Kogălniceanu, <i>Bomânia literară</i> a lui Alexandri cade prin censură în 1855.	
Jurnalul <i>Patria</i> din Bucuresci, etc.	Idem
Desrobirea țiganilor, decretul din 28 Decembrie 1845. Versuri pentru desrobirea țiganilor. Versuri pentru <i>Unire</i>	Idem
Eforia școlilor proteje diverse publicațiuni	Idem
Profesorul Gh. Costaforu, hotărăse să publice <i>Magazinul Judecătoresc</i>	120
Eforia desființază comisiunea pentru cărțile didactice. Orânduiesce alt-fel de comisiuni, din specialiști	Idem
Logica și Morala, traducere de I. Zalomit. Comisiune care s'o cerceteze .	Idem
Modele de caligrafie și de geometrie descriptivă	121
Gramatica română în paralel cu cea latină; fabulele lui Fedru; dicționar latino-român (dupe Quicherat); geografie tradacere de I. Pop; etc. etc. etc.	121—122
Cărțile didactice din Moldova dupe programul Laurian. Publicația cronicii lui Șincai	122
Ritorica lui Gusti	Idem
Publicațiunile lui Alexandri, ale lui Dr. Anastasie Fētu, Papiu Ilarian, Stoica, Anton Pan, Asaki, Dr. Polizu, Serghiescu	Idem
Poesii oferite lui Gr. Ghica. Librăriile Ioanin și Ioanid. Donațiunea lui Pavel Ștefănescu	Idem
Donațiunea și fundațiunea D-rului Fētu	123
Donațiunea lui Spiridon Gârneață	Idem
Donațiunea lui Const. Papadopolu	Idem
<i>Cap V 1856—1859</i>	125
Basarabia reintorsă Moldovei. Cămacămii la Bucuresci și Iași. Turburări în școlile din Iași. Demisiunile lui Laurian și Papiu Ilarian	125

Desordine în internatul gimnasiului. Iosif Patriciu director internatului.	
Elevi isgoniți din intervat. Rêscôla celorlalți elevi	Idem
Dimitrie Cantacuzino, Panait Balș și Iancu N. Cantacuzin, comisari rânduiți de Vogoride a cerceta cauzele turburării. Scolarii isgoniți din scôla și cei pedepsiți.	126
Causele rêscôlei, dupe comisiune	Idem
Anatoraua Cnêzului Cantacuzin, din 30 Ianulrie 1858, cu referința la turburări. Aprobarea lui Vogoride	Idem
Comisiune de 7 membri, pentru primirea elevilor	127
Consiliul scolar extraordinar, la 6 Februarie 1858	Idem
Rechiâmarea profesorilor demisionați	Idem
Reînființarea consiliului scolar legal. Alegere de membri pentru acest consiliu. Noul inspector scolar Theodor Veisa	Idem
Elevii reprimiți în internat. Raportul comisiunei	Idem
Circulare vestind numirea lui aga Th. Veisa ca inspector general	Idem
Circulare la comitetele din județe, a principelui Dim. Cantacuzino	127—128
Gh. Apostoleanu, Th. Veisa și V. A. Urechiă profesori la facultățile de drept și de filosofie	128
Memoriul de starea scôlelor publice, prezentat Căimăcămiei	128—135
Lista de profesorii din Moldova	135—140
Listă de scôlele publice și private din Moldova	140—141
Scôlele publice din partea de Basarabia anexată la Moldova	141
Listă de elevii aflători în scôlele din Principat	Idem
Deficitul de 436.000 lei rămâne de plată din 1858 lui 1859	142
Administrațiunea scôlelor de Cneazul Cantacuzino	142
Starea scôlelor la venirea lui Cuza, în 5 Ianuarie 1859	Idem
Referatul impiegatului scôlelor D. Melidon, despre reorganizarea gimnasiului și înființarea de scoli diverse	142—143
Subvenție de 250.000 lei din casa clerului în casa scôlelor.	143—144
Concursuri la 20 August, pentru locurile vacante de profesori și profesore	144
Lista de banii trebuitori pentru înființarea și susținerea de scôle publice.	144—145
Scoli de băeți, cari sunt de inființat	145—146
Scôla reală din Iași	146
Gimnasiul din Bêrlad	Idem
Petițiuni de bărbați și femei cu atestate, a fi numiți la catedrele vacante. Idem	
Malgouverné revisor al scôlelor. Trecutul lui în scôlele țerei, sub Sturza și Gr. Ghica.	146—147
Raportul lui Malgaouerné despre liceul din Iași.	147
Instrucțiunile date lui T. Veisa inspector general. Limba bulgară	Idem
Hrisovul coloniilor bulgăresci din Basarabia	Idem
Deschiderea clasei I gimnasiale în Botoșani, Bêrlad, Galați, Focșani. Localele acestor scoli hotărâte a se face prin subscripțiune publică	Idem
Darea de sémă către Domnitorul A. Cuza a lui M. Costaki despre starea în care Căimăcămia lui Vogoride a lăsat scôlele	147—149
Deficitul pe 1858 de 544.143 lei, plus datoria de 126.000 lei, de plătit în 1859	149

	Pagina.
Venitul și spesele neapărate pentru 1858	149—150
Buget cerut de la Cameră, de 3.034.458	150
Adăogirile de spese pentru creațiunile din 1858, continuă și în 1859 a se preleva din venitul averilor monăstirești și a monastirei Mavromolul . . .	Idem
Raportul lui Petru Costandache, din 1857, către departamentul bisericesc, pentru școlile din Basarabia	150—151
I. Ionescu, dregător al coloniilor din Basarabia, cere școli românești prin chiar coloniile bulgărești, și 25 învățători pentru deschidere de școli în 1857	152
Intrigile Cnézului Cantacuzin contra școlilor române din coloniile bul- gare	Idem
Hrisovul lui Vogoride, din 10 Iunie 1858, în cestiunea școlilor din Ba- sarabia	Idem
Școla primară din Ismail. No. elevilor în 1858 și 1859	Idem
Alte școli în Basarabia, prin stăruința lui I. Ionescu	Idem
Sărta dificilă a școlilor din coloniile	Idem
Scopul cultural românesc în Basarabia și I. Ionescu, P. Costandache, Pav- lov, Gabriel Th. Avineanu	Idem
Asaki activează organizarea unei școle preparande. Cere sfatului sume mai mari pentru lefile învățătorilor și pentru clădirile nouilor școle	153
Învățători din școla preparandă, din preoți și diaconi, lefile învățătorilor sătesci, programa școlii preparande	Idem
Catalogul preparanților cari s'au examinat la 1 Iulie 1858	Idem
Comunitatea târgului Herța cere școlă. Se aprobă	154
Locuitorii din Burdujeni cer școlă	Idem
Bugetul școlii primare din Târgu-Neamțului cu un internat de 18 elevi, de la 1 Septembrie 1856 până la 1 Ianuarie 1857	Idem
A II școlă de băieți la Bacău. Școla primară din Dorohoiu primesce o do- națiune. Școla primară din monastirea Vorona	155
Orășaniii din Târgu-Neamțului cer școlă de fete. Reoluția Caimacamului. Idem	Idem
G. Asaki propune ca școlă să o dea monastirea Agapia și nu monastirea Neamțului	Idem
Se cere din nou școlă acăsta prin Septembrie. Se trimite institutore prin Decembre 1858	Idem
Școlă de fete din Bêrlad	Idem
Alte școli primare deschise în 1858: în Piatra, Botoșani, Galați, Huși, Târgu-Frumos, Ismail, Basarabia, Vaslui, Târgu-Ocnei	Idem
Școle de fete în 1859 se deschid în: Roman, Bacău, Folticeni	Idem
Îmbunătățirile procătate în 1859 sunt arătate de V. A. Urechia	Idem
Instrucțiuni, relative la predarea diferitelor materii în școlile primare, dupe programa lor	156
Raport asupra bugetului școlilor în 1857	Idem
Discursul lui V. A. Urechia la deschiderea consiliului scolar pe 1859, . .	Idem
Un comitet de D-ne sub președenția M. S. Elena Cuza, pentru inspecți- unea supremă a școlilor. Memoriu despre starea învățătorei publice	Idem
Jurnalul încheiat de ministrul Principe D. Cantacuzino, în 22 Octombrie 1858, relativ la clădirea și deschiderea de școli dupe un plan anumit . . .	156—157

Un plan de scôlă e gata în 6 Martie 1859, dar e prea luxos. V. A. Urechia	
il înapoesce	157
Plan proiectat, în 1857	157—158
Planul de scôlă sătésacă modificat în 1859—1860, și simplificat de V. A. Urechia	158—159
Preocupațiunea lui Alexandru Ioan I pentru scôlă sătésacă	159
Se completează scôlă normală de la Trei-Ierarchi prin profesori de valôre:	
B. P. Hasdeu, Gr. Cobălicescu. V. A. Urechia la cl. I lancasteriană.	Idem
Fetele de la 6—12 ani primite în scôlile sătesci de băeți, în 1859.	Idem
Jurnalul ministerului de culte și instrucțiune, încheiat de directorul ministerului V. A. Urechia, pentru primirea fetelor în scôlele de băeți, către consiliul scolar	159—160
Raportul consiliului scolar către minister, în aceaș cestiune	160—161
Referatul directorului ministerului de instrucție, V. A. Urechia, către consiliul de miniștri, arătând înțelegerea între minister și consiliul scolar, în privința învățătorei fetelor	161—162
Resoluțiunea consiliului de miniștri asupra acestui referat. Dispozițiunile luate în consecință	162
Raportul consiliului scolar către minister, ca, dupe alegerea profesorului, să învețe băeții dimineața și fetele dupe masă, seú împreună băeți și fete.	
Condițiunile profesorului fiind însurat ori neinsurat	Idem
Date la cari s'au deschis scôli sătesci în 1858 și 1859 în Moldova	162—163
Donațiunea logofetului Iordache Costache Boldur, pentru deschiderea unei scôle normale la Hudesci	163
Deschiderea de scôli reale în Moldova	Idem
Profesorii de la scôlele reale din capitală cer lăca pe 7 luni	Idem
Referatul sâmeșiei scôlelor și a milelor pentru plata acestor lefi	163—164
Resoluțiunile puse pe referatul sâmeșiei scôlelor	164
Ordinul directorului ministerului V. A. Urechia către casieria Statului să plătescă lefile reclamate	Idem
Scôlă reală din Galați	Idem
Gimnasiul Codreanu din Bêrlad	Idem
Gimnasiul din Botoșani	Idem
Guvernul lui Alexandru Ioan I desființază scôlele catihetice din județe, în-	
trunindu-le cu scôlele primare	164—165
Seminarul din Roman	165
Seminarul din monastirea Neamțului merge rău. Imputările adresate de minister starefului monastirei	Idem
Seminarul de la Socola. Intrigile contra lui Filaret Scriban, partisan al Unirei	Idem
Conflictul între Mitropolitul Sofronie și șeful departamentului bisericesc. Idem	
Archim. Mechisedec rector la seminarul din Huși, în 1856.	
Absolvenți de ai seminarului trimiși la Atena și la Halchi (seminar în Constantinopole) pentru studii teologice	Idem
Aug. Scriban, studiat la Petersburg, profesor de retorică la seminarul Veniamin, 1858	Idem

Referatul departamentului instrucției publice către consiliul de miniștri cere ca seminarile să treacă sub administrarea departamentului instrucțiunei, ceea ce se și face	166—167
Resultatele acestei concentrări de administrațiune a școlilor seminari-cesci	167
Publicațiunea pentru a opri hirotonirea de preoți și chiar călugări ig-noranți	Idem
Ajutore cu burse la studenți din facultatea filosofică și de drept. Actele relative	167—168
Bursieri în străinătate, la studii speciale: Bosie, Ciurea Codrescu, Cobăl-cescu, P. Poni, Al. Odobescu, N. Culianu, Gr. Mărzescu, A. Peiș, C. Vasiliu Pilat, V. Agapi, D. Chinez, D. Ulea, etc.	168
Ingrijitor de bursieri români din Paris profesorul Royer-Collard . . .	Idem
Ierodiaconul Clemente, G. Erbiceanu, G. Dimitriu, bursieri la Atena, cu 120 galbeni pe an fieșcare, 1856	Idem
Ierodiaconul Eronim, Ierodod Damaschin, monachul Ghenadie, bursieri la Halchi, cu câte 80 galbeni pe an.	Idem
Primele cursuri libere gratuite în Iași, 1858 și 1859. I a profesorului Miclea	169
Curs public de comptabilitate, economie politică și finance. I. Ionescu nu-mit profesor al acestui curs—fără lăfă;—numărul lecțiilor. Funcționarii de pe la minisere îndemnați a audia cursul. I. Ionescu critică actele minis-trului de finance Miclescu, fiind acesta chiar present	Idem
M. Costache cere ministrului Teriackiu înlocuirea lui Ionescu	Idem
Profesorul Mandinescu înlocuitorul lui I. Ionescu	Idem
Școla de arte din Iași. Catalogul ucenicilor, în 1858 și 1859	170
Conflictul cu fostul antreprenor al școlii de arte și meserii	Idem
Programele de la toate felurile de școli din Moldova	Idem
Școlile private din Moldova. Ministrul face obligatorie predarea în aceste școli a limbei române 1858	Idem
Priveghiarea școlilor private de institutori	Idem
Ministrul instrucțiunei publice din Iași scrie directorilor de școli private trimețându-le programa, lista cărților și condițiunile personalului didactic .	170—171
Agitațiunea directorilor de școli private prin consuli streini	171
Pensionatele cărora li s'au trimis circulare ca cele de mai sus	170
Publicațiunea lui V. A. Urechia în <i>Steaua Dunărei</i> : <i>răsvățirea direc-torilor</i>	171—172
Formular de statistică școlară, în 1858	173
Statistica școlarilor pe 1854—1859	174
Școlile private evreesci din Iași	175
Școlă română la schitul român din Muntele Athos	Idem
<i>Muntenia</i>	Idem
Comisiunea cercetătoare de programe. Raportul ei	Idem
Lucrarea comisiunei neaplicată în 1856	
G. Costaforu numit de căimăcămie director al școlilor	
Costaforu trimis în Eoropa. Unde călătorește Kostaforu. Raportul său .	Idem

	Pagina.
Planul pentru edificarea palatului Academiei	Idem
Oficiul Caimacamului Al. Ghica pentru începerea construirii noului palat .	175—176
Al. D. Ghica aprobă programele gimnasiale, prezentate de G. Costaforu .	176
Colegiu organizat la Craiova	177
Comparațiunea între programele din 1855—1856 și cel din 1858	Idem
Statul lefilor, din Februarie 1857	Idem
In Octombrie 1858. Costaforu nu mai e director al școlilor. Boerescu îl inlocuiesce	Idem
Adunarea profesorilor primari din București	Idem
Insărcinările date comisiunii profesorilor primari	Idem
Jurnalele încheiate de această comisiune până în 6 Iunie 1859	Idem
Comisiune consultativă pe lângă Eforie (comisiune gimnasială) în Septem- bre 1858. Jurnalul Eforiei pentru constituirea acestei comisiuni.	178
Statutele comisiunii gimnasiale	178—179
Lucrarea cea mai importantă a comisiunii: ortografia cu litere latine. .	179
Modificațiunii în personalul didactic. Raportul Eforiei la domnitorul Cuza.	
Modificațiunii în gimnasiul Capitalei, în gimnasiul din Craiova	179—180
A. Tr. Laurian predă limbele clasice în cursul superior la liceu; I. Eliade limba și literatura română, refuzul său; Pană Buescu Economia rurală și agronomie	180—181
I. Maiorescu Istoria critică și statistică; C. Aristia limba elină	181
I. Maiorescu rânduit definitiv director al școlilor, în locul lui B. Boerescu	Idem
Laurian în locul lui D. A. G. Goleșcu, membru în Eforie	Idem
Regulamentul întocmit de B. Boerescu, pentru sub-director și epistatul colegiului.	Idem
Măsurile Eforiei spre a înzestra școlile primare din Țara Românească cu buni institutori.	181—182
5 școli primare în capitală cerute de Eforie la Caimacam, care aprobă .	182
Circulara către toate comitetele din județe, pentru punerea în aplicație a noului program în școlile primare	Idem
Circulara identică la cele 4 școli primare din capitală	183
Noul program comunicat și directorilor de școli private	Idem
Circulara Eforiei la institutori în secțiunea cărților didactice	Idem
Tot pentru cărți didactice altă circulară a Eforiei către institutorii din ca- pitală, școla de arte, agricultură, medicină, chirurgie și pensionate private .	183—184
CertIFICATE DE ABSOLVIREA ȘCOLILOR PRIMARE, OBLIGAȚIUNII PENTRU A PUTEA IN- TRA ÎN GIMNASIU	184
Școlii din Ploesci i se adaugă o clasă comercială	Idem
Adresa Ministrului A. G. Goleșcu către Eforie, de a opri pe profesori de la manifestări politice, ca profesorul Kirculescu din Buzău.	184—185
Declarațiunea ostilă guvernului a lui D. Kirculescu, către administrația județului Buzău. Rezoluția Ministrului Goleșcu	185
Circulara Eforiei către institutori, pentru a satisface pe Ministru	185—186
Adresa Eforiei către institutorul Kirculescu.	186
Imputări în Divanul ad-hoc contra lui A. G. Goleșcu; acesta dă vina pe Eforia, care n'a înțeles cererea lui	Idem

Adresa Ministrului Golescu către Eforie arătându-i, că el nu a înțeles a trimite muștrări așa severe institutorilor; cere înființarea unui <i>Buletin al instrucțiunii publice</i>	186—187
Eforia răspunde Ministrului, justificându-și circulara, răspunde asemenea și în cestiunea Buletinului	187—189
Replica Ministrului cultelor și instrucției către Eforie, la adresa de mai sus	189—190
Școlă publică la Oltenița	190
I. Ciocaneli revisor pentru pensionate și școli private de ambe-sexe	Idem
Școlă reînființată la Rușii-de-Vede. Epitropia Sf. Spiridon (din București) plătesce lăfă de 400 lei lunar învățătorului	Idem
Eforia averilor Brâncovenesci promite Eforiei înființarea de școli de fete	190—191
Eforul Principe Bibescu cere Eforiei a publica concurs, pentru școlile ce se va înființa în 1860	191
Pentru local și mobilare, Eforia brancovenescă publică concurs	Idem
Regulamentul de admisiunea bursierilor în școlile brancovenesci	Idem
5 externate de fete în București, fundațiune tot brancovenescă.	Idem
Principele Bibescu măi înființază și premii literare.	Idem
Eforia acceptă toate donațiunile eforului Bibescu, mulțămindu-i în numele țerei.	Idem
Adresa cititorului Bibescu către Eforie, prin care cere autorizare a deschide școli de fete în Craiova și Caracal	192
În 1861 cititorul promite școli de fete în toate județele țerei	Idem
Școlile sătesci în România, de la 1855—1859	Idem
Cum procede Eforia în privința localului și învățătorilor sătesci?	193
Episcopul de Râmnic cere ca preoții să deschidă școle pe la sate	Idem
Eforia aprobă pentru preoții capabili: li se trimite programul	Idem
Circulari la comitetele școlare din Gorj, Dolj, Mehedinți, Vâlcea, Romani, pentru a deschide preoții școle, prin sate	Idem
Episcopul cere lei pentru preoții ce au să deschidă școli. Eforia răspunde că nu are mijloce. Cine au să plătescă lei dascălilor preoți?	193—194
Școli centrale sătesci prin fie-care județ	194
Eforia întreabă pe comitetele școlare, câte sate fruntașe sunt pe la sate	Idem
Publicațiunii de concurs pentru ocuparea școlilor sătesci, în 24 Septembrie 1855.	Idem
Cunoscințele ce se cer de la concurenți	Idem
Departamentul credinței scrie Eforiei, ca să renunțe la concurs pentru învățătorii sătesci. De ce?	194—195
Eforia însă institue o comisiune pentru examinarea concurenților	195
S'au prezentat numai 2 candidați	Idem
Chibzuirile noi ale Eforiei pentru formarea de învățători	195—196
Cestiunea preoților de a deschide școle sătesci.	196
Cererile Episcopului de Râmnic la Domnitor	Idem
Eforia răspunde la cererea Episcopului	Idem
Nu se face nimic pentru școlile sătesci nici în 1855, nici 1856, nici 1857	Idem
Prima adresă a Ministrului Instrucțiunii către Eforie, în afacerea școlilor sătesci	Idem

Oficiul Căimăcămiei ordonând Eforiei deschidere de concurs pentru insti- tutori	197
Eforia publică materiile din cari vor fi examinați candidații	Idem
Eforia hotărăsește înființarea a 2.000 școli în satele cele mai populate, în 1857	Idem
Episcopul de Buzău Filoteiș cere Eforiei, ca preoții candidați de învățători să fie examinați în capitala fie-cărui județ	197—198
Eforia iar nu găsi candidați pentru concurs (jurnalul din 25 Martie 1857)	198
Nici în 25 Maiu 1857 nu sunt candidați. Eforia cere de la minister să dea porunci la cărmuitoari pentru găsirea de învățători	Idem
Raportul revisorului școlilor sătesci, despre starea școlilor din Ilfov.	Idem
Regulamentul întocmit în Octombrie 1857, prin care revisorii și învăță- torii sătesci au a urma cursurile școlii centrale de județ.	198—199
Institutorii au ordin de la Eforie a primi candidați de învățători, să i învețe	199—200
Circulara către institutorii superiori din toate județele, asupra demisiunilor, destituirilor și leșilor	200—201
Circulara către institutorii superiori din reședințele districtuale, relativă la numirea de învățători sătesci	201—202
Circulara către comitetele școlare, relativă la revisorii și învățătorii școlilor sătesci	202
Ministerul cultelor către Eforie, în 22 Iulie 1859, tot pentru școle sătesci	203
Adunarea votează 200.000 lei pentru școlile sătesci	Idem
Circulara Eforiei către comitetele de inspecție a școlilor, ca să i raporteze starea școlilor sătesci în ființă.	Idem
Circulara Eforiei către comitetele școlare, că învățătorii comunalii să nu ție școlile deschise preste timpul prescriș de lege, ca să nu smulgă pe copiii țărani de la munca câmpului	203—204
Eforia ordonă institutorilor din țară și comitetelor de inspecțiune, ca să fondeze prin subscripție benevolă, fonduri pentru ajutorarea copiilor săraci de țărani, cu cărți, etc.	204
Progresele gimnasiului Sf. Sava, cu ocașiunea examenelor din 1855—1856, 1856—1857, 1857—1858, 1858—1859	Idem
Statistica școlilor muntene, la examenul de veră din 1859	Idem
Comisiunea centrală din Focșani cere Ministerului Instrucțiunei publice din Moldova relațiuni statistice despre școlile Moldovei. Răspunsul ministe- rului	204—205
Comisiunea centrală cere acelaș lucru și de la ministerul muntenesc. Ac- tele urmate între minister și Eforie, pentru acesta	205—206
Cursurile speciale și superioare în Muntenia. 58 tineri ce au absolvit fa- cultatea de drept, în 1859	206
Cursuri libere. Dr. Iulius Baraș ține un curs gratuit și popular de astronomie	Idem
Cursul liber de literatura francesă făcut de Marsillac.	206—207
Școla de chirurgie. Acte relative.	207—208
Cestiunea înființarei în Bucuresci a unei școle de comerț	208—210
Școla militară pentru fiii de militari, în 1859.	210
Școla de elevi conductorii, în 1858	Idem

Bursieri trimiși în străinătate, în 1856: Ananescu (matematici), Capșa (științe aplicate la arte), Aurelian (agronomie)	Idem
Archidiaconul Iov lasă 25.000 lei pentru școlile naționale	Idem
Bursieri trimiși în străinătate: M. Capuțineanu, D. Petrescu, I. Marin, Al. Crețescu	Idem
Bursa lui Paul Vioreanu se trece lui D. Boerescu, în 1858, până la 1861	Idem
N. Pizu, I. N. Șoimescu, bursieri la Paris pe 2 ani, pentru drept	Idem
Anastasia Stolojan, Solomon Goldenstein, bursieri	Idem
Ión Burlan are bursă pentru 2 ani, la Paris	Idem
Elevii absolvenți ai școlii de arte din Bucuresci trimiși în Franța și Belgia, la 1859	Idem
Alți bursieri ai școlii de arte. Un bursier la școla politehnică.	211
Școlile private din Muntenia; revisuirea lor	Idem
Părăsirea alfabetului chirilic în 1859—1860. Cea I autoritate din Moldova care adoptă scrierea cu litere latine	Idem
Alfabet mic în tabele separate, de V. A. Urechia. Publicarea acestei cărți prin <i>Monitor</i>	Idem
Adoptarea și în Muntenia. Raportul Eforiei la Domn cerând încuviințarea scrierei cu litere latine	212
Răspunsul Ministrului cultelor, cerând un număr de exemplare cu alfabetul latin, pentru Ministerul de Interne și alte autorități.	Idem
Se trimit 200 exemplare.	Idem
Cine e introducătorul alfabetului latin în cancelariile muntene?	Idem
Eforia din Bucuresci și Ministerul Instrucțiunii din Moldova, preocupându-se și de Istoria țerei. Comisiunea documentală	213
Jurnalul de constituire a societății pentru adunarea de material la Istoria țerei, în 1859—1860.	Idem
Ministrul Instrucțiunii publice din Muntenia, D. Ghica, scrie celui din Moldova, invitându-l a constitui și în Moldova o comisiune.	213—214
Ministrul Moldovei promite a mișloci la Cameră pentru cheltuețele necesitate de acea lucrare. Așteptă a i se trimite bazele, dupe care se conduce comisiunea din Bucuresci. Adresa de convocare a comisiunei	214—215
Domnitorul A. Cuza cere miniștrilor aducerea în țără a rămășițelor lui N. Bălcescu, și publicarea operilor lui	215
Davila propune lui Vodă, în 1 Mai 1856, înființarea unei grădini botanice la Cotroceni. Rezoluția Domnitorului	Idem
Societatea medicală în 1858, sub preșidenția Dr. N. Crețulescu	Idem
Societatea de medici și naturaliști, din Iași, în 1856	216
Biblioteca din Iași în 1859, sub direcțiunea lui B. P. Hasdeu	Idem
Foie specială pentru instrucția publică, provocată a se înființa de V. A. Urechia în 1859. Apare la 24 Ianuarie. Nu mai poate continua	Idem
O asemenea foie specială înființată la Bucuresci în locul lui <i>Isis</i> al Dr. Barasch, și al <i>Agromiei</i> lui Buescu. Actele relative.	216—218
Cestiunea tipografiei de la Monastirea Neamțului; tipografia adusă în Iași	218
Publicația lui V. A. Urechia, cu referință la cărți didactice, în Iași, la 1859.	218—219
Jurnalele Eforiei din Bucuresci, cu referință la cărți didactice.	219—220

Geografia lui Geanilie, în 1856; Mitologia de A. Nestor; Introduectio in linguam latinam, de I. Maxin; Manual de Sf. Scriptură; Copiii Celebri; Tratatul de punctuație, de N. Pop; Aritmetica practică, de Dim. Pavel; Ori-ce fel de scrisore (în 3.000 exemplare); Prescurtare de Istoria Universală, de Duruy, Traducere de Cernătescu; Lectura anuală, de A. Pretorian. 220

La Iași: Harta Moldovei cu învecinatele țări; Psaltirea cu parafasele Mitropolitului Veniamin, de G. Asaki Idem

Premiu de 500 galbeni celui ce va lucra dicționarul limbii române. Resoluția lui B. Știrbeiu pe anaforaua Eforiei. Proiectul lui C. G. Florescu: O comisiune de învățați să facă dicționarul. Dicționarul româno-francesa a lui R. de Pontbriant 220—221

Concurs pentru harta Daciei și Istoria românilor. Comisiunea de examinare. Resultatul concursului. Laurian însărcinat a face aceste lucrări . . . 221

Egumenii de mănăstiri abonați cu deasila la *biblioteca literară*, publicațiunea lui Iónid, 1856. Idem

Felul publicațiilor lui Iónid. El obține un ajutor bănesc. Protest contra acestuia. Tipărirea cronicelor. Manuscrisele lui A. Crețescu Idem

C. Aristia vrea din nou a publica *Iliada lui Omer* 221—222

Premiu istoric înființat de Eforia Aședămintelor Brâncovenesci, în 1859.

Actele relative, regulamentul premiului 222—224

Subiectul istoric propus de Eforie: Cine era destinat să'l ia? 224

Școlă de musichie în Bucuresci, dupe cererea Mitropolitului către Ministrul instrucției, Bengescu Idem

Teatrul din Craiova în 1857. În 1858 V. Alexandri cedeză teatrul pe 1858—1859 spătarului Cracte și artistului Luchian; iar de la 1859—1864 lui A. Fotino Idem

Donația lui Efrosin Poteca pentru școle (1856), donația comisului Christea Harisiade (1856); neguțitorul I. Gheorghiu doneză școlilor din Bêrlad acareturii (1852); donația episcopului de Buzeu Filoteiu (1859); donația lui Ion Ghica la școla din Tergoviște; donația lui Negroponte pentru școla din Galați; donația D-rului Fetu pentru bursieri 225

Elevii seminarului din Râmnicu-Velcea fac act de nedesciplină (1858) . Idem

Alt act de nedesciplină în o școlă din Bucuresci (1858). Idem

Cap. VI. Anul 1860—1864 227

Studiu asupra învățământului secundar din România de D. Vitzu, informațiunile ce aduce, *relativ la istoria școlilor* din acești ani 227—228

Budgetul școlilor moldovene pe 1860. Aspectul său relativ la școle; ce rezultă din el față cu anul 1859, relativ la crearea de școle 228—229

Muzeu de pictură, biblioteca, 10 burse la gimnasiile din Botoșani și Bêrlad, 12 burse la studenții facultăței din Iași, 25 stipendiști la Paris, 30.000 lei pentru tipărire de cărți didactice; 10.000 lei pentru cabinet de fizică și himie 229

Înființarea universității din Iași, la 26 Octombrie 1860 Idem

Primul rector al universității din Iași. Idem

Iubirea corpului didactic pentru M. Kogălniceanu. Învățământul primar obligatoriu, înmulțirea școlilor primare, grădini de copii, școla de adulți, facultatea de științe, facultatea filosofică Idem

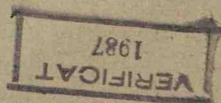
Răspunsul lui M. Kogălniceanu la cuvîntarea lui V. A. Urechîă	Idem
Creațiunile culturale sêvêrșite în Iași, în 1860	230
Seminarul catolic. Planul lui M. Kogălniceanu prin înființarea acestui seminar	Idem
Preoți catolici unguri, expulsați	Idem
Cestiunea seminarului catolic și în 1864 agitată. Lucrările Ministrului N. Crețulescu	Idem
Regulamentul din 1864 pentru seminarul catolic	Idem
Scôla de silvicultură în Têrgul-Neamțului	Idem
Bursieri în Italia. Actele relative publicate în »Didactica« lui V. A. Urechîă. Actele schimbate între Ministrul Kogălniceanu, Ministrul de instrucție italian, și Comitele Cavour și consulul italian	230—232
<i>Gazeta di Turino</i> despre bursierii trimiși. Jurnalul <i>Opinione</i>	232
Programul seminarului din Moldova	233
Avantajele reorganizării seminarilor	234
Înființarea în România de scolî regulate și pentru evrei. Statutele comitetului de inspecție. Hrisovul lui Al. Cuza	234—235
4 scolî preparande pentru pregătirea de învățatori. Raportul lui M. Kogălniceanu la Domnitor	235
Prescript-verbal prezentat Consiliului de Miniștrii, în cestiunea scôlelor preparande	236
Programul scôlei preparande. Aceste scôle erau în Bacău, Botoșani, Ismail, mai apoi Piatra și Tecuciă	Idem
Ordonanța pentru deschiderea scôlei de adulți	236—237
Concursuri generale între elevii secundari. Bazele concursului	237
Scôla reală din Iași trasformată în facultate de științe. Raportul lui M. Kogălniceanu către Domnitorul Cuza	Idem
Programa facultăței de științe	237—238
Ateneul român din Iași, și mai apoi cel din Bucuresci	238
Scôla de fete la Focșani (1860), scôla de băeți în Piatra (1861)	Idem
Ministrul Cuciureanu rógă pe V. A. Urechîă a conduce încă clasele model de pedagogie de la Trei-Ierarhi. Alte scolî rurale	238—239
Circulare pentru vaccinarea copiilor	239
Se cere un tablou lămurit de la profesorii sâteni, în vederea legii de instrucție <i>obligatorie și gratuită</i>	Idem
În 1860 se primesc fetele în scôle de băeți din sate. Circulări	240
Dispozițiunile Ministerului Cultelor în vederea budgetului pe 1860. Intre altele sigiliile scôlelor	241
Budgetul pe 1860	Idem
Dotarea cu aparate și mobilier a scôlelor sâtesci	Idem
În 1861 și 1862 se deschid scôle sâtesci în Moldova	Idem
Se cere lêfa pentru un profesor de limba ungerescă	Idem
Scolî sâtesci în Țera Românescă; lêfa învățătorilor, noii scolî sâtesci, revisori de județe, inspectori de plăși	242
Scôlele primare cu 3 institutori la 4 clase, cele cu 2 institutori la 4 clase, cele cu 2 clase și un institutor; scôla din Ploesci cu grêca și franceza	Idem

	Pagina.
Scolii sucursale.	Idem
Scótele de fete, constatate în 1860.	Idem
Scótele profesionale.	Idem
Lefi sporite la profesorii gimnasiali.	Idem
Gimnasiile și internatele din 1860.	Idem
Academia seú facultatea juridică sporită cu câți-va profesori	243
Facultatea filosofică sporită asemenea	Idem
Subvențiuni date din budgetul scótelor, pe 1860	Idem
Proiectul de lege pentru scóla sătésacă, propus adunării de Ministrul A. G. Golescu	243—245
Imbunătățirile proiectate în 1860	245
Candidații sătesci pregătiți de inspectorii de județe, nu de institutori	Idem
Desființarea contribuțiunei de 2 lei, și consecințele ei	Idem
Ameliorarea învățământului primar urban, în 1860	Idem
Numărul scolarilor pe 1860 în scótele urbane.	Idem
Imulțirea scótelor de fete în Muntenia.	Idem
3 Inspectori generali	Idem
Învățământul secundar rămas în statu-quo : Adunarea respinsese proiectul pentru adaosuri, în vedere cu o legislație comună ambelor Principate.	Idem
Scóla de comerț în 1860	245—246
Quadriaterul de la drept, până în 1864.	246
Seminariile în 1860	Idem
Muséul de științe naturale a lui Fererati.	Idem
Tabel comparativ al stărei instrucției publice și private în Muntenia, pe 10 ani	Idem
Anul 1861 se anunță rău pentru scótele moldovene	Idem
Conflictul între cnézul Cantacuzin, ministrul Cultelor din Moldova, și consiliul superior al scótelor. Călcarea unui text de lege. Protestele	246—247
Desființarea Eforiei din Muntenia și a consiliului superior din Moldova ; înlocuirea prin consiliul de instrucție publică, comun ambelor țeri	247
Comitetul din Iași totuși continuă a funcționa, protestul seú pentru desființarea consiliului scótelor, semnat de V. A. Urechia, T. Maiorescu, G. Mărzescu, etc.	248—249
Discursul lui V. A. Urechia pentru mersul scótelor din Moldova, în 1863—1864	249
Memoriul prezentat de Radu Melidon la 1 Ianuarie 1862	Idem
Programele gimnasiilor din Bucuresci pe 1861—1863	Idem
Statul gimnasiului din Ploesci, pentru clasa I și II, 1864	250
Perturbațiuni în Eforia scótelor din Bucuresci. Desființarea ei.	Idem
Consiliul scolar din Iași, în urma conflictului cu cnézul	Idem
Ministrul întrunit al instrucției publice în 1863.	Idem
Ministrul A. Odobescu impune ortografia comună în toate scótele și programa analitică a obiectelor	250—251
Cumulul de catedre	251
Consiliul scolar în 1862 regulamentază înaintarea profesorilor	Idem
Ministrul Odobescu cere concurs pentru trecerea profesorilor de la gim-	

nasiu la facultate; fără concurs trecerea de la gimnasiul inferior la cel superior	Idem
Regulamentul externatelor de fete	Idem
Expozițiunea lucrului de mână la scôla centrală de fete din Iași, 1862	251—252
Certificat de absolvirea scôlei primare din Bucuresci, 1862.	252
Ministrul D. Bolintineanu încercă a crea o scôlă preparandă ca cea din Iași. Idem	
Programul scôlelor sătesci în 1862, întocmit de consiliul superior pentru scôlele din ambele principate	252—253
Legea scôlelor din Moldova cerea mai multe studii ca cea munteană. Ministrul A. Odobescu convocă consiliul superior al scôlelor	253—254
Resultatul dat de consiliu	254
Scôla de comerčiu în Bucuresci, istoricul 1861—1864	Idem
Scôla de comerčiu și în Galați	Idem
Memoriul lui N. Flügel către ministrul instrucțiiei, pentru scôlele de comerčiu, în 1864	Idem
Ministrul A. Odobescu, în 1863, face scôlă de sciințe din scôla de inginerie.	255
Ministrul D. Bolintineanu transformă facultatea de litere în scôlă superiôră de litere, pentru formarea de profesori gimnasiali. Actele relative	255—256
Proiect pentru complectarea facultăților de litere și sciințe, 1863	256
Cum s'a născut facultatea de litere? Actele relative	256—257
Programa pentru facultatea literilor, pentru facultatea sciințelor	257—258
M. Kogălniceanu și N. Crețulescu complectéză opera D-lui Odobescu și Bolintineanu.	258
Seminariile muntene inferiøre celor moldovene	Idem
Seminarul metropolitan 1862—1863. Programul	258—260
Seminarul Veniamin, în 26 Octombrie 1859, trecut sub administrația ministerului cultelor.	260
M. Kogălniceanu reforméză seminarul Veniamin în 1860	Idem
D. C. Erbiceanu, cum judecă acéstă reformă	260—261
Părintele archimandrit Mechisedec și Neofit Scriban descuvințéză măsura lui M. Kogălniceanu.	261
Profesorul Drăghici în 1864 cere a se alipi o fermă la clasa de agronomie de pe lângă seminarul Veniamin. Se respinge	Idem
Seminariile din eparhii: Huși, Roman, monastirea Neamțului.	Idem
Scôla de medicină și hirurgie, în 1864	Idem
Doctorul Davila cere ministrului a trimite în străinătate câțiva absolvenți ai scôlei acesteia, 1864	Idem
Doctorul Davila și unii moldoveni contra complectării universității din Iași cu facultatea de medicină	262
Cererea Mitropolitului Bucurescean în privința scôlelor confesionale, 1860. idem	
Scôlele private din Bucuresci merg scădënd, 1860	Idem
Scôlele dascălilor de pe la biserică continuă, 1860	Idem
Directorul I. Majorescu cere local pentru aceste scoli de la epitropii bisericelor	Idem
Bursierii moldoveni trimiși în străinătate, în 1860 și 1861.	262—263

Listă de subvențiunile elevilor din Moldova, trimiși în străinătate, pe trimestrul lui Iulie, 1862	263
Actele relative la bursierii munteni, din 1860	
Burse pentru studenți bucovineni, în 1861 : V. Burlă, V. Bumbac, I. Bologa. Ajutor bănesc Sf. Nicolae din Brașov	263—264
Mitropolitul Moldovei și Sucevei Calinic Miclescu intervine în favoarea românilor de peste Carpați, în 5 Iunie 1864. Adresa către ministrul Cultelor	264—265
Tineri trimiși în străinătate pentru meserii, în 1860	265—266
Școala de arte și agricultură trece la ministerul agriculturii, comerțului, etc.	266
Ministerul justiției unit cu al instrucției, în 1864	Idem
Biblioteca din Iași. Altă bibliotecă specială în Iași	Idem
B. P. Hasdeu oprit de muscali în Basarabia, intervenția guvernului Moldovei	Idem
Nota consulatului general al Rusiei	266—267
O rară carte descoperită de D. Hasdeu la Odesa	267
Grădina botanică din Iași, în 1864	Idem
Proiectul lui G. M. Tătărescu pentru înființarea școlii de pictură și sculptură în România.	267—268
Albumul pictorului Trenk	268
Tineri cari cer școala de pictură	Idem
Noū proiect al lui Tătărescu. Consiliul superior. Ministrul D. Bolintineanu, N. Crețulescu	268
Premiu de 300 galbeni pentru tabloul <i>lupta de la Teișani</i>	269
Regulamentul concursului	Idem
N. I. Voinescu profesor de violină la școala de muzică, în 1863	Idem
Creațiunea școlii de muzică, în 1864	Idem
Melodiile române, de Alex. Berdescu ; ajutor acordat pentru tipărire	Idem
Artistul Flechtemacher, muzica din <i>Norma</i>	Idem
Școala de muzică din Iași, în 1861	Idem
13 inne intrate la concurs în 1861, comisiunea examinatoră.	269—270
Teatrul din Iași mergând spre cădere ; Mihaï și Matilda Pascali în Iași	270
Teatrul din Bucuresci dat în arendă lui Matei Millo, 1860.	Idem
Comitet de 5 membri, dar apoi redus la 3, apoi iar la 5	Idem
Stăruințele din 1863 ale lui Pascali, comisiunea adaosă la comitet pentru reorganizarea Teatrului National.	Idem
Opera italiană subvenționată în Iași și Bucuresci.	Idem
Informațiuni despre diverse lucrări istorice din țeră	
O comisiune de 4, Monastirile împărțite în 4 circumscripții, fie-care din ele 4 membri să viziteze câte o circumscripție. Lucrările comisiunei	270—271
Comisiunea documentală, prefaceri în personalul ei	271
Comisiunea istorică din 1859 și 1860, proiectul ei pentru o societate academică. Lucrul rămas baltă până în 1864. C. A. Rosetti	Idem
D. Al. Odobescu studiază tezaurul de la Petrosa	Idem
Donațiunea de obiecte archeologice a generalului Mavro. Donațiunea D. Dim. Sturza. Inventarierea donațiunei Mavros.	272

M. Kogălniceanu dispune aşedarea mărcilor la autorităţile judeţene . . .	Idem
Catalog de cărţi didactice adoptate la scoli în 1862	Idem
Raport din 1862, arătând cărţile în us la scôla de Verde din Bucuresci .	Idem
Listă de cărţile în us la gimnasiile din Ţera Românescă.	273—274
Tipografia bulgaro-română la Bolgrad, 1861	274
<i>România</i> fôia D. A. Odobescu	Idem
<i>Ateneul din Iaşi; Revista Carpaţilor</i> , a lui G. Sion	274—275
Jurnalismul politic. C. A. Rosetti, M. Kogălniceanu, C. Boliac	275
Efectele jurnalismului politic	Idem
Prin ce mai trăesce <i>cartea</i> , dupe 1850 ?	Idem
Ministerul instrucţiunei protege unele cărţi, dar adese ori nenimerit. .	Idem
Ministrul D. Bolintineanu refusă ajutor pentru tipărire baladelor lui Anghel Pechmeja în 1864; dar la 1860 se impusese egumenilor cumpărarea cărţii «Escursiuni în Germania meridională» de N. Filimon	Idem
<i>Anuarele institutului Vasilian şi a gimnasiului din Iaşi</i> , de T. Maiorescu	Idem
<i>Anuarul instrucţiunei publice</i> , de V. A. Urechia	Idem
Calendarul bunului cultivator, de I. Ionescu	Idem
Gramatica germană de Eivos	Idem
Volumele de sciinţe naturale ale D-rului Baraş	Idem
<i>Tesaur de monumente istorice</i> , de A. Papiu şi Uricarul lui T. Codrescu	Idem
Legea actuală a învăţământului lucrată sub dictatura Domnitorului Cuza	275—276
Studiarea cărţilor didactice	276
Judecarea legei învăţământului, şi aplicarea ei	Idem
Tabla de materii	

OPURI RECENTE DE V. A. URECHIĂ

Istoria Culturii. — 3 volume. 8°. — (al 4-lea sub presă.)

Istoria Românilor de la 1774—1832. — V volume; al VI și VII sunt sub presă

Legende. — 1 volum 8°. — 1891. Edițiunea a 2-a sub presă.

Aceste opere se pot avea la autorul lor, strada Brezoianu, No. 28.

